ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Академія економічних наук України
Актюбинський державний університет імені Жубанова
Інститут економічних досліджень і аналітики
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
Проект «Гендерне бюджетування в Україні»
Adamas University, Anadolu University
University of Bialystok

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України»

20-22 березня 2018 року
м.Ірпінь

УДК 336.1:330.341.1(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)261-18я431
С 83

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 8 від 20.03.2018 р.)

Редакційна колегія: Пашко П.В., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Університету ДФС України; **Кужелєв М.О.,** д.е.н., професор, академік АЕН України, директор ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України; **Ozgur Oguz,** asst professor, doctor Anadolu University, Turkey; **Parimal Chandra Biswas,** professor, doctor Adamas University, India; **Joanna Prustrom,** doctor**,** PhD, Faculty of Economicsand Management, University of Bialystok, Poland; **Дражанова М.,** доктор, Ph.D, директор Інституту економічних досліджень і аналітики Академії STING, Чехія; **Кусаінов Х.Х.,** д.е.н., профессор, академік Академії сільськогосподарських наук Республіки Казахстан; професор Актюбинского регіонального державного університету імені К. Жубанова, Казахстан; **Береславська О.І.,** д.е.н., профессор, завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України; **Онишко С.В.,** д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансових ринків Університету ДФС України, заслужений діяч науки і техніки України; **Бедринець М.Д.,** к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри фінансів Університету ДФС України; **Гусятинський М.В.,** к.тех.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту Університету ДФС України; **Воронкова О. М.,** д.е.н., професор, профессор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Гордей О. Д.,** д.е.н., профессор, професор кафедри фінансів Університету ДФС України; **Коваленко Ю. М.,** д.е.н., профессор, професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Олешко А. А.,** д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Халецька А.А.,** д.н.д.у., професор, професор кафедри менеджменту Університету ДФС України; **Босніч М.,** керівниця проекту «Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні»; **Богріновцева Л.М.,** к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Болдова А.А.,** к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків, заступник директора з виховної роботи ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України; **Діденко Л.В.,** к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Житар М. О.,** к.е.н., доцент, заступник директора ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України.

С 83 Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 березня 2018 р.) / Університет ДФС України, ННІ фінансів, банківської справи; Академія економічних наук України; Актюбинський державний університет імені Жубанова; Інститут економічних досліджень і аналітики; Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука; проект «Гендерне бюджетування в Україні»; Adamas University, India; Anadolu University, Turkey; University of Bialystok, Poland. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. – 367 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулась 20-22 березня 2018 р. У збірнику розглянуто інноваційний розвиток фінансового сектору України, зокрема: інноваційні напрями розвитку фінансового ринку; інновації в управлінні проектами соціально-економічного розвитку регіонів; грошово-кредитні механізми інноваційного розвитку банківського сектору; фінансові інновації в модернізації реального сектору економіки; фінансове забезпечення інноваційного розвитку державного фінансового сектору; гендерне бюджетування, як інноваційний метод управління бюджетними коштами.

Відповідальний за випуск **Діденко Л.В.**

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за недостовірність опублікованих даних.
Тези друкуються у авторській редакції. За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.

УДК 336.7(477)
ББК 65.9(4Укр)261-18я431
Університет ДФС України, 2018

ЗМІСТ

Секція 1. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Roy, Debojyoti
PREDICTING FINANCIAL DISTRESS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE (SME)…….14

Блохіна Марія Миколаївна
Ріппа Марія Богданівна
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН…….16

Болдова Юлія Андріївна
Венгуренко Тетяна Григорівна
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОЇ ЕКОНОМІКИ БАНКІВ УКРАЇНИ……...18

Буртняк Іван Володимирович
Малицька Ганна Петрівна
ОЦІНЮВАННЯ ДЕРИВАТИВІВ ДВОБАР'ЄРНИХ ОПЦІОНІВ БЕСЕЛІВСЬКИХ ПРОЦЕСІВ МЕТОДАМИ СПЕКТРАЛЬНОГО АНАЛІЗУ……..21

Варналій Захарій Степанович
РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ…….24

Венгуренко Артур Вікторович
Венгуренко Тетяна Григорівна…….28
СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Вергелюк Юлія Юріївна
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРЕДИТНОГО РИНКУ……..29

Воронкова Олена Миколаївна
УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЧЕРЕЗ ФОНДОВИЙ РИНОК……...32

Гончар Сніжана Віталіївна
Болдова Антоніна Андріївна
ІННОВАЦІЙНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ……..…….33

Грушко Наталія Сергіївна
Лазебна Діана Анатоліївна
Першко Лариса Олександрівна
НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ…….35

Дем'янчук Ірина Андріївна
ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ ІННОВАЦІЙНИХ КРАЇН СВІТУ…….37

Діденко Людмила Вікторівна
НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ……..40

Злепко Лєна Віталіївна
Діденко Людмила Вікторівна
ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ……..43

Клішина Марина Сергіївна
Данькевич Алла Петрівна
ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ……...46

Коваленко Юлія Михайлівна
Коваленко Ірина Ігорівна
ОБ'ЄКТНІ СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ…… ..48

Колеснік Катерина Олексіївна
Угрюмова Катерина Олександрівна
Першко Лариса Олександрівна
ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ…….…….51

Колупаєв Юрій Борисович
Штельмах Ілона Олександрівна
ПРОБЛЕМИ ОБМЕЖЕНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ……53

Кузьменко Наталія Вадимівна
Першко Лариса Олександрівна
КРИПТОВАЛЮТА ЯК ІННОВАЦІЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ……...55

Лисак Тетяна Олександрівна
Олешко Анна Анатоліївна
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ……...57

Меда Віталій Юрійович
Діденко Людмила Вікторівна
ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ…….60

Музиченко Аліна Валеріївна
Мазурець Олена Олександрівна
Нечипоренко Аліна Володимирівна
СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ…….63

Немсадзе Гурам Гівійович
ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ КОРПОРАЦІЇ: КОМПОНЕНТИ ЇЇ ПОБУДОВИ……...65

Нестерова-Капусняк Наталія Сергіївна
Каширіна Лілія Юріївна
СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ……67

Олешко Анна Анатоліївна
ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ……69

Онишко Світлана Василівна
ДО ПИТАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ…….…..71

Побоча Катерина Павлівна
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ……..……...73

Сєчина Катерина Павлівна

Ковернінська Юлія Вікторівна
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ……75

Слободянюк Ольга Василівна
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ СТРАХОВИКІВ……..……...77

Стабіас Сергій Миколайович
ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ КОРПОРАТИВНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ……79

Саламаха Юлія Вікторівна
Шевчук Сергій Васильович
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ……...……...81

Солодухіна Дар'я Ігорівна
Богріновцева Людмила Миколаївна
ПЕНСІЙНА РЕФОРМА: ДОСВІД ПРОВІДНИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН……83

Терещук Наталія Сергіївна
Підсосонна Яна Григорівна
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ……...……..85

Тітор Віктор Сергійович
Богріновцева Людмила Миколаївна
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ……88

Федорчук Ірина Вікторівна
Калита Тетяна Анатоліївна
СУЧАСНИЙ СТАН І ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНУ……....91

Фисина Оксана Миколаївна
Діденко Людмила Вікторівна
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ……93

Херманюк Яна Іванівна
Діденко Людмила Вікторівна
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ……95

Чамор Галина Сергіївна
Федина Віта Віталіївна
ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ МЕГАРЕГУЛЯТОРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ……98

Шамун Наталія Вячеславівна
Шимко Ярослав Романович
Ріппа Марія Богданівна
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ……...100

Шевчук Юлія Василівна
ДЕЯКІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ……..……104

Яворський Роман Сергійович
Болдова Антоніна Андріївна

ЕЛЕКТРОННІ ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ……...…….107

Секція 2. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Антонюк Марина Вячеславівна
Болдова Антоніна Андріївна
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ……...108

Вишневська Ліна Володимирівна
Вергелюк Юлія Юріївна
ОЦІНКА СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ ІНДЕКСІ…….110

Гончар Сніжана Віталіївна
Корчемлюк Наталія Сергіївна
Грушева Алла Андріївна
СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ……..113

Гусятинський Микола Володимирович
КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ……114

Денисюк Владислав Володимирович
ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ВНУТРІШНІХ КОМУНІКАЦІЙ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ……..116

Євтушенко Ганна Іванівна
МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ……..…119

Задорожня Анна Павлівна
ЯК ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ГАЛЬМУЮТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ……...121

Кісіль Юлія Віталіївна
Ліснічук Оксана Андріївна
РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ……...123

Олієвська Мирослава Григорівна
Коваль Лариса Анатоліївна
РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ……..125

Козак Світлана Володимирівна
ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ…..…127

Кошарська Наталія Едуардівна
МЕНЕДЖЕР ПО РОБОТІ З ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ (HR-МЕНЕДЖЕР) НЕ РОЗКІШ, А ЕФЕКТИВНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В ПЕРСОНАЛ……...……131

Крот Марина Володимирівна
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ…….133

Кужелєв Михайло Олександрович
Нечипоренко Аліна Володимирівна

РЕГІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОГРАМИ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ……...……...135

Луніна Інна Олександрівна
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ……...……...137

Мельник Віктор Миколайович
Щур Роман Іванович
ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ……...…….140

Музиченко Ганна Вячеславівна
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ…….143

Обривкіна Оксана Миколаївна
Грушева Алла Андріївна
ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА – ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ЕФЕКТИВНОГО УКРАЇНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ…….146

Плахотнюк Володимир Віталійович
Ліснічук Оксана Андріївна
ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПРИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ……..147

Полоус Ольга Вікторівна
OPEN ONLINE COURSES AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL OF UKRAINIAN COMPANIES……..149

Сафронов Дмитро Вікторович
Гусятинський Микола Володимирович
ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ……...152

Супруненко Світлана Анатоліївна
ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА…….153

Сосновська Ольга Олександрівна
ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ЯК УМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ……156

Устименко Сергій Васильович
УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ……..158

Тимошенко Ольга Володимирівна
Коцюбівська Катерина Іванівна
ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ……...160

Тригубенко Сергій Миколайович
Грушева Алла Андріївна
УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ФІНАНСУВАННІ ПРОЕКТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ…….163

Халецький Андрій Вікторович
Супруненко Світлана Анатоліївна
ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ……165

Секція 3. ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Береславська Олена Іванівна
РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ……...……...168

Вітик Катерина Іванівна
Діденко Людмила Вікторівна
УПРАВЛІННЯ БАНКРУТСТВОМ І ЛІКВІДАЦІЄЮ БАНКУ……171

Гавриленко Анна Сергіївна
Олешко Анна Анатоліївна
БАЗОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ……173

Денисюк Катерина Миколаївна
Діденко Людмила Вікторівна
ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ……..176

Житар Максим Олегович
Підсосонна Яна Григорівна
ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ……...178

Задворних Сергій Сергійович
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ……180

Іваненко Жанна Сергіївна
Масюк Юрій Анатолійович
Мельничук Наталія Юріївна
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БАНКРУТСТВА БАНКІВ В УКРАЇНІ……183

Клименко Дмитро Борисович
МАКРОПРУДЕНЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ……185

Климчук Наталія Яківна
ЦІНОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ……...189

Клюско Лідія Антонівна
ВИЗНАЧЕННЯ НОВОЇ РОЛІ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ……191

Косюч Руслан Олександрович
Коваленко Юлія Михайлівна
СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ БАНКУ: ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ……..194

Литовченко Марина Олександрівна
Татьяніна Світлана Михайлівна
УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ……196

Мамалига Альона Віталіївна
Житар Максим Олегович
ІННОВАЦІЇ В РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ……199

Мацелик Юлія Ігорівна
Татьяніна Світлана Михайлівна
РИЗИК ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……...202

Мельничук Наталія Юріївна
КРЕДИТНИЙ РИЗИК В СИСТЕМІ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ……..205

Перехрест Лілія Миколаївна
СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ……..……..207

Синякова Людмила Панасівна
ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ……...209

Херманюк Яна Іванівна
Воронкова Олена Миколаївна
ДОСВІД КРАЇН У РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ……..212

Чубейко Наталія Сергіївна
Перехрест Лілія Миколаївна
ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ…….214

Шевченко Олександра Олександрівна
Климчук Наталія Яківна
ВИЛУЧЕННЯ З ГОТІВКОВОГО ОБІГУ УКРАЇНИ НОМІНАЛИ ДРІБНИХ МОНЕТ…….217

Ярмолич Дем'ян Вікторович
Діденко Людмила Вікторівна
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В БАНКИ УКРАЇНИ……..……...219

Секція 4. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Альохіна Оксана Олександрівна
Вергулюк Юлія Юріївна
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ……...222

Бедринець Мирослава Дмитрівна
Ліснічук Оксана Андріївна
ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ФІНАНСОВІ ФОРМИ СПРИЯННЯ……...224

Бєлін Владислав Сергійович
Москаленко Наталія Віталіївна
МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТ В ГРОШОВОМУ ОБІГУ УКРАЇНИ……..228

Будзар Тетяна Василівна
Биховченко Валентина Петрівна
ФІНАНСОВІ РИЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМСТВ…….230

Войтко Сергій Васильович
ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ У ВИЗНАЧЕННІ НАЛЕЖНОСТІ КРАЇНИ ДО ІНДУСТРІЇ-4.0…….232

Гордей Оксана Дмитрівна
ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ ФІНАНСОВОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ……..……...234

Зеліско Інна Михайлівна

ІННОВАЦІЙНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ……..235

Казак Оксана Олексіївна
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ……...237

Кисіль Світлана Сергіївна
Войтюк Алла Василівна
ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ……240

Коновал Владислав Олегович
Биховченко Валентина Петрівна
УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА…….242

Ланова Марина Анатоліївна
Діденко Людмила Вікторівна
ДЕРЖАВНА ПРОМИСЛОВО-ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА…….244

Максимчук Євгенія Анатоліївна
Воронкова Олена Миколаївна
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В АСПЕКТІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ
ВІД ОПОДАТКУВАННЯ…….247

Мовчун Світлана Вікторівна
ПОТЕНЦІАЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВУ СИСТЕМІ
НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ……249

Нестерчук Тетяна Анатоліївна
Ліснічук Оксана Андріївна
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ…….252

Одінцова Тетяна Михайлівна
КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ……..254

Онишко Сергій Володимирович
МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ...257

Попович Людмила Олексіївна
МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ……..259

Серватинська Інна Миколаївна
НЕРІВНІСТЬ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ……261

Ткачук Микола Петрович
ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ…….264

Федоренко Анатолій Васильович
НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОНД - ЕФЕКТИВНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ
ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ……...267

Ярова Ліна Станіславівна
Ліснічук Оксана Андріївна
ТЕНДЕНЦІЇ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ……...269

Секція 5. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Алієва Лейла Рагімівна
Воронкова Олена Миколаївна
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ…….271

Бондарук Таїсія Григорівна
Бондарук Ігор Сергійович
Дубина Максим Вікторович
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ……..273

Бубнівська Діана Ігорівна
Ліснічук Оксана Андріївна
СУЧАСНИЙ СТАН БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ…….276

Гоч Ірина Василівна
Ліснічук Оксана Андріївна
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ…….279

Дем'янчук Ірина Андріївна
ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ ІННОВАЦІЙНИХ КРАЇХ СВІТУ……...282

Житар Максим Олегович
СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ……..285

Зеленський Андрій Вікторович
Поліщук Ярослав Петрович
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ……..…….286

Іленко Анастасія Вячеславівна
Вергелюк Юлія Юріївна
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ……289

Капелюш Анна Анатоліївна
СУЧАСНА ПРАКТИКА ВИЯВЛЕННЯ ТА ВІДПРАЦЮВАННЯ РИЗИКІВ МІНІМІЗАЦІЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ ОРГАНАМИ ДФС……....292

Кодіс Євгеній Іванович
АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ……..294

Ковальова Кароліна Вадимівна
Ліснічук Оксана Андріївна
АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ…….296

Ковалюк Анастасія Вікторівна
Бедринець Мирослава Дмитрівна
ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ……....300

Лубковський Сергій Анатолійович
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОДАТКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ……..……...302

Мазур Альона Миколаївна
АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ ТА ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ……306

Мельничук Ірина Олександрівна
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ……...308

Суханова Алла Валеріївна
МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ В УПРАВЛІННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……..311

Пінчук Аліна Вікторівна
Ріппа Марія Богданівна
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ……..……..314

Хоменко Володимир Ігорович
Болдова Антоніна Андріївна
CRYPTOCURRENCY: TAXATION BARRIERS & THE ANALYSIS OF THE EXISTING MODELS……..317

Фисина Оксана Миколаївна
Воронкова Олена Миколаївна
СПІЛЬНІ І ВІДМІННІ РИСИ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ……..…...319

Ходун Катерина Сергіївна
Суханова Алла Валеріївна
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК УМОВА ЇЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ…….321

Шевцова Дар'я Дмитрівна
Болдова Антоніна Андріївна
МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ……..……..324

Ющенко Валентина Павлівна
Бедринець Мирослава Дмитрівна
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ……...326

Секція 6. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИВ УКРАЇНІ

Бережна Анна Вікторівна
Болдова Антоніна Андріївна
ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ КРАЇН СЕРЕДНЬОЇ АЗІЇ (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН)……330

Биховченко Валентина Петрівна
ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТУ…….331

Жибер Тетяна Василівна
INDEFEASIBLE CONDITIONS FOR THE GENDER BUDGETING IMPLEMENTATION……..333

Коляда Тетяна Анатоліївна
НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

В УКРАЇНІ……335

Кондратюк Надія Олександрівна
Цюпа Оксана Петрівна
ПІДСУМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ «ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ»
ЗА 2017 РІК…..... 338

Плахотнюк Володимир Віталійович
Кисельова Оксана Олександрівна
ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
БЮДЖЕТНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ……..…….342

Савченко Валентина Анатоліївна
Суханова Алла Валеріївна
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТРРЛЮ В ДЕРЖАВНІЙ КАЗНАЧЕЙСЬКІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ…….345

Сарана Леся Анатоліївна
ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ……348

Сафонік Наталія Петрівна
ТРАНСФОРМАЦІЯ РІВНЯ ЖИТТЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КОНТЕКСТІ
ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ…….…..350

Синиця Олександра Олександрівна
Кисельова Оксана Олександрівна
ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ…….353

Сукач Олена Миколаївна
ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ У БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ…...356

Токар Володимир Володимирович
ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ…..358

Щербіна Вікторія Вікторівна
Рябчук Оксана Григорівна
ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК
ЦІЛЬОВОГО ОРІЄНТИРУ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ……...360

Фадєєва Ольга Володимирівна
Ліснічук Оксана Андріївна
ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ У ПРОЦЕСІ
ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ…….…….362

Філоненко Владислав Юрійович
Биховченко Валентика Петрівна
СУТНІСТЬ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ, СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ
ТА ІННОВАЦІЙНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ…….…..365

Секція 1. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

UDC 336.7

Debojyoti Roy,
Dr. Adamas University, India

PREDICTING FINANCIAL DISTRESS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE (SME)

Abstract : It is very common that Small and medium enterprise face a lot of financial trouble time and again. Financial distress and the failure thereafter is an extremely expensive and disruptive turn of events. Our statistical model will look at various business indicators for four quarters and will try to predict if that organization is going to get in economic distress or not. The inspiration of the study is from two fundamental questions 1) Which features are most indicative of financial distress and 2) Which type of machine learning model will perform best on our current dataset. We have used Random Forest model to predict the accuracy, recall and F1 score of the model. We have analyzed a total of 422 companies and data has been collected for all four quarters of the company. A target variable has been denoted as financial distress indicator. If the value of the indicator is less than -.5 then we have identified the company as distressed else it is not. The results presented in the paper do provide empirical evidence to support the use of survival analysis and decision tree techniques in financial distress warning systems that are useful to most entities in the financial markets.

Data and Methodology

Data Description This data set deals with the financial distress prediction for a sample of 422 companies.

First column: Company represents sample companies with a unique company ID.

Second column: Time shows different time periods that data belongs to. Time series length varies between 1 to 14 for each company.

Third column: The target variable is denoted by "Financial Distress" if it is greater than -0.50 the company should be considered as healthy (0). Otherwise, it would be regarded as financially distressed (1).

Fourth column to the last column: The features denoted by x1 to x83, are some financial and non-financial characteristics of the sampled companies. These features belong to the previous time period, which should be used to predict whether the company will be financially distressed or not (classification). Feature x80 is categorical variable.

This data set is *imbalanced* (there are 136 financially distressed companies against 286 healthy ones i.e., 136 firm-year observations are financially distressed while 3546 firm-year observations are healthy) and *skewed,* so f-score should be employed as the performance evaluation criterion.

It should be noted that 30% of this data set should be randomly assigned as hold-out test set so the remaining 70% is used for feature selection and model selection i.e., train set.

Note: 1- This data could be viewed as a classification problem. 2- This data could also be considered as a regression problem and then the result will be converted into a classification. 3- This data could be regarded as a multivariate time series classification.

Methodology

We have used R programming to run Random Forest model on your current dataset. First the dataset need to be imported in RStudio. Thereafter we have to revalue the financial distress columns in 0s and 1s based on the values of -0.5. Companies where the value of Financial distress column is less than 0.5 the company will be termed as distressed else not. The column for company and Time was set to NULL. The dataset was divided into Training and test dataset with 80:20 ratio. To test the accuracy of prediction we ran Precision, Accuracy and F1 Score of the confusion matrix.

Results and Analysis

The Confusion Matrix between the actual Financial Distress and Predicted Financial Distress is as below Reference Prediction

	0	1
0	1049	5
1	42	6

The Accuracy of the model is pretty High as the complete results are as below

Accuracy : 0.9574 95% CI : (0.9437, 0.9685) No Information Rate : 0.99
P-Value [Acc > NIR] : 1 Kappa : 0.1902 Mcnemar's Test P-Value : 1.512e-07
Sensitivity : 0.9615 **Specificity** : 0.5455 Pos Pred Value : 0.9953
Neg Pred Value : 0.1250 Prevalence : 0.9900 **Detection Rate** : 0.9519
Detection Prevalence : 0.9564 Balanced Accuracy : 0.7535
The Precision of the model is **0.9953**
The Recall value of the model is **Sensitivity : 0.9615**
The F1 Score of the model is **0.9780886**

Conclusions

Tree based learning algorithms are mostly used supervised learning methods and considered to be efficient in nature. The data was collected over four quarters and accounted for comprehensively all the factors small and medium industries face. The results presented pretty accurate empirical evidence to support the use of random forest tree techniques in financial distress.

References:

1. WH. Beaver, Financial Ratios as Predictors of Failure, Journal of Accounting Research (Supplement) vol. 4(3), pp. 71–111, (1966).
2. EI. Altman, Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy, Journal of Finance, vol. 23(4), pp. 589–609, (1968).
3. E. Deakin, A Discriminant Analysis of Predictors of Business Failure, Journal of Accounting Research Spring: pp. 167–179, (1972).
4. R. Edminster, An Empirical Test of Financial Ratio Analysis for Small Business Failure Prediction, Journal of Financial and Quantitative Analysis 2 vol. 7, pp. 1477–1493, (1972).
5. V. Agarwal and RJ. Taffler, Twenty-Five Years of the Taffler z-score Model: Does it Really have Predictive Ability? Accounting and Business Research, vol. 37(4), pp. 285–300, (2007).

6. JA. Ohlson, Financial Ratios and the Probabilistic Prediction of Bankruptcy, Journal of Accounting Research, vol. 18(1), pp. 109–131, (1980).
7. PT. Theodossiou, Predicting Shifts in the Mean of a Multivariate Time Series Process: An Application in Predicting Business Failure, Journal of the American Statistical Association, vol. 88(422), pp. 441–449, (1993). 404 Adrian Gepp and Kuldeep Kumar / Procedia Computer Science 54 (2015) 396 – 404
8. Tan CNW, Artificial Neural Networks: Applications in Financial Distress Prediction & Foreign Exchange Trading, Gold Coast, Australia: Wilberto Publishing, (2001).
9. P. du Jardin and E. Severin, Predicting Corporate Bankruptcy Using a Self-Organizing Map: An Empirical Study to Improve the Forecasting Horizon of a Financial Failure Model, Decision Support Systems, vol. 51(3), pp. 701–711, (2011).
10. H. Frydman, EI. Altman and DL. Kao, Introduction Recursive Partitioning for Financial Classification: The Case of Financial Distress, Journal of Finance, vol. 40(1), pp. 269–291, (1985).

УДК 336.7

Блохіна Марія Миколаївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Ріппа Марія Богданівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

Соціально-економічний розвиток країн світу в XXI столітті досяг своєї найвищої стадії розвитку – глобалізації . Процес інтеграції національних економік у світове господарство, що проявляється в розмиванні меж між національними ринками, сприяє трансформації світової економіки в єдину глобальну економіку, яка інтегрує всі національні ринки і сприяє уніфікації процесу їх функціонування. Проте існує ряд перешкод, що гальмують подальшу трансформацію фінансового ринку України у Світову економіку. Тому перед Україною, а також перед багатьма країнами світу постає питання, щодо подальших шляхів розвитку фінансового ринку, створення та розвитку фінансових інновацій (адже використовувані раніше методи регулювання фінансового ринку вже втратили свою актуальність та потребують суттєвих змін).

Вагомий внесок у дослідження проблем та перспектив розвитку вітчизняного фінансового ринку і впровадження фінансових інновацій в умовах глобалізації національної економіки зробили: Бондаренко А. І., Єрмошкіна О. В., Кучер Т. Л., Олешко А. А., Онишко С. В та інші.

Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану розвитку фінансового ринку в Україні, дослідження фінансової політики управління ним та виокремлення тенденції його розвитку в найближчій перспективі

Функціонування фінансового ринку за роки незалежності супроводжували як періоди значного зростання, впровадження нових фінансових послуг та інструментів, так і мали місце тривалі періоди спаду, які характеризувалися значним падінням курсу національної валюти, високим рівнем інфляції, стрімким підвищенням процентних ставок по кредитним ресурсам, практично повним знищенням фондового ринку [2, с. 141]. Тому фінансовому ринку України упродовж тривалого часу притаманним є те, що фінансові інструменти та продукти, які для вітчизняних споживачів виглядають як інноваційні, то для світових фінансових ринків вони вже давно є традиційними та навіть деякі з них практично вже зникли, оскільки були застарілими. Саме така ситуація зумовлює вітчизняних науковців працювати над запровадження фінансових інновацій на фінансовому ринку України. Мова йдеться про фінансові технології, здатні забезпечити більш раціональний перерозподіл фінансових ресурсів, ризиків та ліквідності [3, с. 35].

До основних причин низького рівня впровадження фінансових інновацій можна віднести: низьку фінансову культуру населення та слабко розвитий вітчизняний фінансовий ринок, недостатнє та неузгоджене нормативне регулювання інноваційних процесів, а також лібералізація фінансового ринку України та запровадження міжнародних стандартів на ньому.

Розвиток та запровадження фінансових інноваційних продуктів у вітчизняну практику вимагає наступних передумов:

- наявність інституціональної відповідності у процесах та правилах механізмам розробки, запровадження і контроль за функціонуванням фінансових інновацій (має бути узгоджена інституціональна та інфраструктурна відповідність);
- підготовка структури секторів економіки та домогосподарств до користування новими фінансовими послугами, інструментами та продуктами (повинен бути попит на фінансові інновації);
- розвиток фінансової культури у використанні традиційних та інноваційних фінансових інструментів, продуктів та послуг [2, с. 144].

Тому, на нашу думку, варто подолати ряд основних проблем, що стримують розвиток інноваційних процесів на фінансовому ринку Україні: недостатність науково-методологічної бази для створення інноваційної системи; недостатність системності у заходах, що здійснюються державою щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки; відсутність координації дій суб'єктів інноваційної діяльності; нестача фінансових ресурсів для впровадження наукових досліджень та інноваційних розробок; несприятливий інвестиційний клімат для залучення іноземного капіталу; слабкий рівень нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності в країні; слабке формування в Україні сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції.

За оцінками вітчизняних економістів можна стверджувати, що інноваційна інфраструктура на фінансовому ринку України розвивається слабо: вітчизняні бізнес-центри, технополіси та технопарки, венчурні та інвестиційні фонди не в змозі в повному обсязі задовольнити інноваційні потреби країни. А отже, інноваційний тип економічного розвитку стає дедалі важливішим підґрунтям, що визначає економічну

силу країни та її перспективи на світовому ринку. Тому до тенденцій, що сприятимуть широкому впровадженню фінансових інвестицій та розвитку фінансового ринку слід віднести [1, с. 242]: визначення напрямів інноваційної діяльності на державному, регіональному та місцевому рівнях; створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності; захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; фінансування інноваційних проектів; стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ щодо надання кредиту на інноваційні проекти; запровадження пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Отже, сучасний стан фінансового ринку Україні переконливо свідчить про те, що для подальшого розвитку необхідні нововведення. Хоч і український фінансовий ринок залишається аутсайдером у розвитку міжнародних фінансових ринків та інноваційного потенціалу, він у той же час має значний нереалізований потенціал, ефективне використання якого має стати першочерговим завданням подальшого інтенсивного розвитку економіки України. Активне запровадження у вітчизняну практику фінансових інновацій повинно сприяти створенню в Україні сприятливих умов функціонування фінансового ринку України та надасть змогу більшою мірою реалізовувати його функції з метою забезпечення сталого економічного зростання та покращення добробуту суспільства.

Список використаних джерел:

1. Борисова С. Є Проблеми інноваційного розвитку в Україні/ Борисова С. Є., Назаренко О. С. // Сучасні механізми забезпечення соціально-економічної безпеки на макро- та макрорівнях : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції УМСФ, – Дніпро, 2017. – 495 с.
2. Єрмошкіна О. В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України / О. В. Єрмошкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету [Текст]: науковий журнал. – Херсон, 2015. – Випуск 10, частина 2. – С. 141 – 146.
3. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С. В Онишко. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с.

УДК 336.71:338.465.4

Болдова Юлія Андріївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів,банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Венгуренко Тетяна Григорівна
старший викладач кафедри
фінансових ринків
Університету ДФС України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОЇ ЕКОНОМІКИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Створити новий ринок, витіснити домінуючу бізнес-модель або технологію здатні тільки радикальні інновації тому, за таких умов, актуальності набуває економіка, яка заснована на нових методах генерування, обробки, збереження, передачі даних, а також цифрових комп'ютерних технологіях [1].

Щодо електронної економіки то початком нового етапу тут можна вважати впровадження банківської карти – значної радикальної інновації, що окреслила формування світового ринку банківського карткового бізнесу, розвиток клієнтоорієнтованої стратегії й поширення інфокомунікаційних технологій у банківській сфері. Це підтверджує аналіз інноваційних розробок банків країн світу протягом 2013-2016 рр., який показав, що радикальні фінансові інновації змінили свій характер і переважно засновані на цифрових комп'ютерних технологіях [8].

Сьогодні особливу увагу банківські установи приділяють формуванню клієнтської бази та зміцненню взаємовідносин з клієнтами. Зокрема, протягом останніх років стійкою залишається тенденція персоніфікованого підходу до таргетінгу та взаємодії з клієнтами на основі формування їх повного профілю. Це дає змогу також будувати нові маркетингові стратегії, засновані на активності клієнтів. Знання профілю клієнта зумовлює розробку нових продуктів і нових відносин, особливо з цифровими та мобільними клієнтами банків [8].

Усвідомлення необхідності фінансової інтеграції, зростання дохідності бізнесу зумовлює пошук нових підходів залучення клієнтів, що й означило наступний тренд і напрям розвитку фінансових інновацій .

Стійкості набуває багатоканальний доступ до банківських продуктів і послуг. Тому виправданим є прагнення визначення оптимального каналу обслуговування клієнта. Цифрова диференціація зумовила поділ клієнтів залежно від ступеня схильності до цифрових інноваційних технологій на кластери, а саме клієнтів, які використовують традиційні канали взаємодії; вибірково використовують інноваційні технології залежно від їх корисності та накопиченого досвіду; прагнуть, але не мають можливості широко використовувати інноваційні технології; вважають інноваційні технології важливою і невід'ємною складовою особистого життя. Наявність персоніфікованого профілю клієнта дає змогу в реальному часі визначати оптимальний канал його обслуговування, спираючись на аналітику даних і поведінкову модель та вподобання, що, відповідно, підвищує задоволеність і довіру з боку клієнта, а також зменшує витрати і підвищує дохідність банківського бізнесу. Впровадження та поширення означених вище інновацій зумовили стійкий тренд збільшення обсягів продажів цифрових і соціальних банківських продуктів і послуг [8].

Окремим класом є соціально-орієнтовані фінансові інновації, які впливають на соціально-економічний розвиток суспільства Так, фінансову інновацію "TEB Women Banking" можна вважати відповіддю на глобальну тенденцію розвитку жіночого підприємництва, обсяг якого у світі становить приблизно 300 млрд. дол. США, або 37% МСП. Зокрема, в Туреччині жінкам належать 10% капіталу національних МСП, а в Казахстані – 42%, що забезпечує 40% формування ВВП [5].

Важливим чинником соціально-економічного розвитку будь-якої країни є інноваційна бізнес-активність, ключовим драйвером, але водночас і бар'єром якої є рівень доступності фінансування для підприємців. Саме фінансова програма "Co-op Capital" ("Nusenda Credit Union", США), що поєднує мікрокредитування та спонсорство, будує довірчі відносини, в рамках яких організації-члени (фінансові інститути розвитку, кооперативи, асоціації, спілки) спонсують кредитну заявку за низькою процентною ставкою через власний депозитний рахунок для афільованих осіб, а також надають андерайтинг за кредитом [6].

Іншим напрямом є постійне вдосконалення взаємовідносин з клієнтами. Концепція "Powerful Teller-Dashboard" від "DenizBank" об'єднує систему управління взаємовідносинами з клієнтами, інтелектуальну аналітику, інтеграцію даних для формування профілю клієнтів і зручний інтерфейс взаємодії незалежно від каналу. Можливість вибору клієнтами каналу взаємодії з найменшим часом очікування дає змогу зменшити операційні витрати, підвищити обсяги продажів, скоротити час проведення операцій, підвищити задоволеність працівників і клієнтів [7].

Необхідною умовою розвитку фінансових інновацій є інвестиції. Тому наступним трендом є інвестиції в базові банківські рішення для модернізації застарілих та наявних систем, а також у фінансові інновації для збереження та посилення конкурентних позицій банківських установ на ринку. Водночас цей тренд посилюється іншим – конкуренцією з боку небанківських фінансових установ і високотехнологічних компаній.

У тренді залишається інвестування в системи безпеки через зростання кібер-загроз для банківських установ. Підтвердженням цього, масштабності поширення та руйнівних наслідків останніх є, нагадаємо, проникнення хакерів в українські фінансові установи, блокування сайтів Міністерства фінансів і Державної казначейської служби в червні та грудні 2016 р., а також остання кібератака 27 червня 2017 р. [8].

Отже, сучасний етап цифровізації економіки визначив тенденції та напрями розвитку банківської сфери, але водночас виявив виклики та загрози, у відповідь на які банківські установи повинні сконцентрувати увесь власний потенціал. Зокрема, до першочергових завдань варто віднести необхідність визначення пріоритетів цифрових ініціатив і встановлення чіткої їх узгодженості до корпоративної стратегії розвитку банківської установи [8].

Іншим важливим питанням є створення команд у рамках корпоративної структури з числа висококваліфікованих і талановитих фахівців і формування культури генерування, розробки та впровадження цифрових ініціатив. Такі команди повинні ліквідувати розриви між діючими бізнес-моделями і технологічними та інноваційними трендами. При цьому під час реалізації цифрових ініціатив – проектів упровадження фінансових інновацій корисним є крос-функціональний підхід, що дає змогу забезпечити гнучкість і здатність до трансформаційних змін у часі. Упровадження фінансових інновацій на основі цифрових технологій потребує інтеграції діючих корпоративних і нових технологій, що ставить питання формування зовнішнього партнерства з високотехнологічними кампаніями, здатними генерувати інноваційні рішення, визначення принципів співпраці з FinTech-партнерами і критеріїв оцінки

внеску такої співпраці до створення додаткової цінності, ефективності та безпеки для клієнта і банківської установи загалом [8].

Сьогодні можна стверджувати, що вітчизняна банківська система не стоїть осторонь від світового інноваційного процесу в банківській сфері та має достатній інноваційний потенціал для активного впровадження фінансових інновацій, які позитивно показали себе на ринках інших країн, а також розробки власних новацій, де вже має певні успіхи. Проте загальні процеси цифровізації національної економіки потребують прискорення, інакше для України вони з можливостей можуть стати загрозами.

Список використаних джерел:

1. Цифровая экономика: как специалисты понимают этот термин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ria.ru/ science/20170616/1496663946.html.
2. Idea Cloud [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stevieawards.com/iba/idea-cloud.
3. Poland’s Idea Bank launches SME business platform on cloud [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.finextra.com/news/announcement .aspx?pressreleaseid=58825.
4. The BAI Global Innovation Awards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bai.org/globalinnovations/awards/categories.
5. Доля женщин в бизнесе Казахстана достигает 42% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.abctv.kz.
6. CO-OP CAPITAL [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nusendafoundation.org/programs/co-op-capital.
7. DenizBank. Powerful Teller Dashboard [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.youtube.com/watch?v=QPJ8_Vaq650 – Заголовок з екрана.
8. Пантєлєєва Н.М. фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози – електронний ресурс Класичний приватний університет3(03) 2017 С. 68-73 режим доступу http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/17.pdf - Заголовок з екрана.
9. Кужелєв М.О. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: монографія / М.О. Кужелєв, М.О. Житар. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 176 с.
10. Кужелев М. А. Аналитическая обработка и анализ финансовой информации / М. А. Кужелев // Финансы, учет, банки (сб. науч. тр.). – Донецк: УкрНТЭК, 2001. – № 5. – С. 36–41.

УДК 336.7

Буртняк Іван Володимирович
к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника,
Малицька Ганна Петрівна

к.фіз-мат.н., доцент кафедри математичного і функціонального аналізу
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

ОЦІНЮВАННЯ ДЕРИВАТИВІВ ДВОБАР'ЄРНИХ ОПЦІОНІВ БЕСЕЛІВСЬКИХ ПРОЦЕСІВ МЕТОДАМИ СПЕКТРАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Розглянемо одновимірну дифузію з процесом Бесселя з дрифтом, який рівний нулю (є ряд процесів цього типу де дрифт не рівний нулю, але їх дослідження можна звести до процесів з нульовим дрифтом). Такі процеси мають застосування при розв'язуванні економічних задач на знаходження короткострокових відсоткових ставок, кредитних спредів та стохастичної волатильності деривативів [1].

Спектральний метод застосовано до похідних фінансових інструментів, ціноутворення через представлення ціни похідного активу $u(t,x)$ нейтральною до ризику очікування деякої функції від майбутньої вартості основного процесу X, тобто як

$$u(t,x) = \tilde{E}_x\,[H(X_t)] = \int H(y)p(t,x,y)\,dy.$$

де $p(t,x,y)$ – щільність переходу X за ймовірністю P. Якщо інфінітезимальний генератор L базового процесу самоспряжений на гільбертовому просторі з приростом міри $m(x)dx$, і спектр L є дискретним, то щільність переходу X має розвинення за власними функціями [2]:

$$p(t,x,y) = m(y)\sum_n e^{-\lambda nt}\,\varphi_n(y)\,\varphi_n(x),$$

де $\{\lambda_n\}$ – власні значення L і $\{\varphi_n\}$ – власні функції: тобто $L\varphi_n = \lambda_n\varphi_n$.

Розглянемо процес для якого оператор L має вигляд

$$L = \partial_{xx}^2 + x^{-1}\partial_x - x^{-2}p^2 \qquad (1)$$

де p стала, яку називають індексом, $x > 0$.

Зауважимо, що L сингулярний параболічний оператор, інфінітіземальний, самоспряжений, до нього зводяться ряд операторів де $\sigma^2 = 2x^2$, L є оператором Бесселя. Дифузія з оператором Бесселя досліджувалася роботах [2-3] але при інших крайових умовах, та ортогональних системах функцій. Розглянемо процес, який описується

$$\frac{\partial v(t,x)}{\partial t} = \frac{\partial^2 v(t,x)}{\partial x^2} + x^{-1}\frac{\partial v(t,x)}{\partial x} - p^2x^{-2}v(t,x), \quad 0 < x < x_0, \qquad (2)$$

і крайовою умовою

$$v(0,x) = K(e^x - 1)^+, \quad v(t,x_0) = 0; \qquad (3)$$

де K страйк. Процес є однорідним тому $v(t,x) = \varphi(t)v(x)$.

Із теорії Штурма-Ліувілля, маємо

$$v(t,x) = \sum_{n=1}^{\infty} c_{np}\,e^{-\frac{\mu_n^2}{x_0^2}t}\,J_p\left(\frac{\mu_n}{x_0}x\right), \quad p \geq 0,$$

де μ_n додатні корені рівняння $J_p(\mu_n x_0)=0$, $c_{np}=\frac{K\int_0^{x_0} x(e^x-1)\,J_p\left(\frac{\mu_n}{x_0}x\right)dx}{\int_0^{x_0} xJ_p^2\left(\frac{\mu_n}{x_0}x\right)dx}$,

Фінансові потоки мають вигляд

$$u(t,x)=\sum_{n=1}^{\infty} Kc_{np}e^{-\left(\frac{\mu_n}{\ln K}\right)^2(T-t)}\,J_p\left(\mu_n\ln\frac{x}{K}\right),$$

у випадку, якщо процес закінчується в момент часу T, коли $X_T=K$

$$u(t,x)=\sum_{n=0}^{\infty} Kc_n e^{-\left(\frac{\mu_n}{\ln\frac{R}{L}}\right)^2(T-t)}\,J_p\left(\frac{\mu_n(K-\ln\frac{x}{L})}{\ln\frac{R}{L}}\right),$$

де $L<x<R,\ L,R$ −бар'єри, K −страйк, а $c_{np}=2K\frac{\int_0^1 t(e^{Kt}-1)\,J_p(\mu_n t)dt}{J_{p+1}^2(\mu_n)}$.

Ми обчислили розклад фінансового потоку по системі функцій Бесселя розподіл потоків задається функцією Гріна відповідної задачі.

Оскільки проблема оцінювання і дослідження двовимірних бар'єрних опціонів зводиться до дослідження і розв'язання крайової задачі

$\frac{\partial u(t,x)}{\partial t}=\frac{\partial^2 u(t,x)}{\partial x^2}+x^{-1}\frac{\partial u(t,x)}{\partial x}-\frac{p^2u(t,x)}{x^2},\ x\in[L,H],\ t\in[0,T],$

$u(t,L)=0,\qquad u(t,H)=0,$

$u(T,x)=\max(\pm(x(T)-K),0)\,\mathbb{I}_{(L<x(t)<H;t\in[0,T])}.$

Враховуючи всі міркування щодо встановлення розв'язку класичних крайових задач для сингулярного параболічного оператора L, маємо що

$$u(T,x)=\int_0^{\ln\frac{H}{L}}\left(e^{\xi}L-K\right)\mathbb{I}_{(L<x(t)<H;t\in[0,T])}G(x,\xi)d\xi$$

$$=\int_0^{\ln\frac{H}{L}}\left(e^{\xi}L-K\right)\mathbb{I}_{(L<x(t)<H;t\in[0,T])}$$

$$2\sum_{n=0}^{\infty} e^{-\left(\frac{\mu_n}{\ln\frac{H}{L}}\right)^2 t}\,J_p\left(\frac{\mu_n\xi}{\ln\frac{H}{L}}\right)J_p\left(\frac{\mu_n\ln\frac{x}{L}}{\ln\frac{H}{L}}\right)\left(\ln\frac{H}{L}\right)^{-2}\left(J_{p+1}^2(\mu_n)\right)^{-1},$$

де $\mathbb{I}_{(L<x(t)<H;t\in[0,T])}$ ступінчаста функція Хевісайда.

Зауваження. Оскільки корені Бесселивих функцій першого роду близькі до коренів функції $\sin(x+\omega)$, вигляду $k_n=n\pi-\omega,\ \omega=const,\ n$ −ціле, то при великих n, μ_n^2 можна замінити через n^2, звідси випливає, що ряди для функції Гріна та її першої та другої похідної рівномірно збігаються та ведуть себе як

$$C\sum_{n=0}^{\infty}(-1)^n\frac{\ln^{2n+1}}{(2n+1)!}t<+\infty,\forall x\in[L,H],0<t<T,\qquad C>0,c_0>0.$$

тому при наближених обчисленнях через швидку збіжність не потрібно великої кількості коефіцієнтів ряду [4].

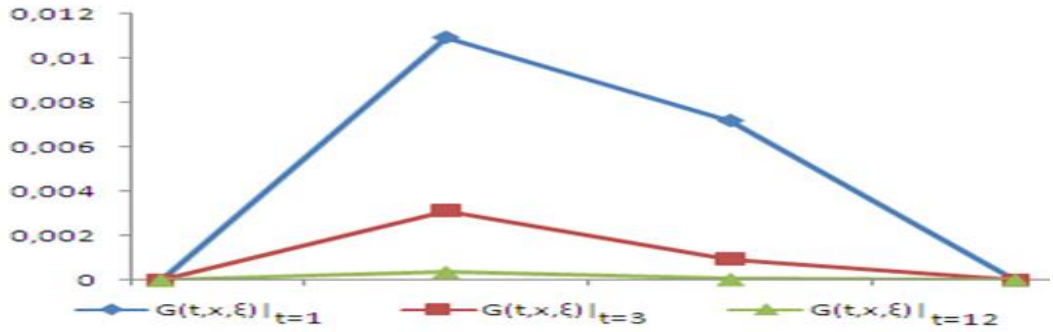

Рис.1. Графік функції Гріна при $L = 90,\ H = 120,\ \xi = 0{,}5$.

Одновимірна дифузія використовується для опису основної динаміки фондового ринку, а спектральний метод служить потужним інструментом для аналітичного ціноутворення. В роботі побудовано функцію Гріна для дифузійного процесу Бесселя двобар'єрного опціону, яка розкладена по системі функцій Бесселя. Функція Гріна записана аналітично і її представлення зручне та не завдає труднощів при обчислені цін деривативів.

Запропоновано застосування спектральних методів для обчислення значення подвійного бар'єрного опціону породженого дифузійним процесом Бесселя. Використовуючи дану методику, можна обчислити ціну опціону у вигляді ряду Фур'є Бесселя з відповідними коефіцієнтами.

Список використаних джерел:

1. Burtnyak, I.V. & Malytska, H.P. (2017). Calculating the price for derivative financial assets of Bessel processes using the Sturm-Liouville theory, Problems of Economics,. 2, pp. 310–316.
2. Burtnyak, I.V. & Malytska, A. (2017). Evaluating the financial flows of Bessel processes by using spectral analysis, Business Inform, 7, pp. 120–124
3. Burtnyak, I.V. & Malytska, A. (2017). The Evaluation of Derivatives of Double Barrier Options of the Bessel Processes by Methods of Spectral Analysis, Investment Management and Financial Innovations, Vol. 14, Issue 3, pp. 126–134
4. Burtnyak, I.V. & Malytska, A (2018). Spectral study of options based on CEV model with multidimensional volatility. *Investment Management and Financial Innovations*, *15*(1), 18-25.

УДК 336.02:336.22(477)

Варналій Захарій Степанович
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Фінансовий сектор України – це середовище, яке об'єднує фінансову систему та

реальний сектор економіки, забезпечує функціонування фінансового ринку країни, створює сприятливий інвестиційний клімат, стимулює інноваційний розвиток національної економіки.

Фінансовий сектор забезпечує потреби інституційних секторів економіки у формуванні державних фінансів, корпоративних фінансів та фінансів домогосподарств. Фінансовий сектор – це система (сукупність) фінансових інститутів в тісній взаємодії з суб'єктами реального сектору економіки з метою перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів [2].

Основними структурними елементами фінансового сектору виступають фінансові інститути, що здійснюють операції з надання фінансових послуг, або мають відношення до цих операцій та пов'язані з іншими секторами економіки.

Фінансові інститути – це установи різних форм власності (юридичні особи), основна діяльність яких пов'язана зі становленням, функціонуванням та розвитком фінансового ринку, а також з формуванням (емісією) власних фінансових зобов'язань – з одного боку, та з придбанням чужих фінансових зобов'язань (тобто зі створенням фінансових вимог) – з іншого.

Можна виділити три основні групи фінансових інститутів: фінансові посередники; міжнародні фінансові інститути; фінансові інститути-регулятори [1].

Важливою складовою фінансових інститутів, що відіграють велику роль у розвитку фінансового сектору України є фінансові посередники. Що стосується фінансових посередників, то їх можна підрозділити на чотири групи: фінансові установи депозитного типу, договірні ощадні установи, інвестиційні фонди та інші фінансові організації.

Аналізуючи роль та значення фінансових посередників та організацій, що забезпечують функціонування та розвиток фінансового сектору, слід зазначити, що однією з основних об'єктивних причин поглиблення у 2014-2017 роках тривалої економічної кризи в Україні, зростання темпів падіння промислового виробництва тощо, є досягнення критичного рівня старіння виробничого капіталу, яке накопичувалося десятиліттями.

Сьогодні 90% вітчизняних підприємств неспроможні скласти на світовому ринку конкуренцію іноземним компаніям через технологічну застарілість виробництв традиційної економіки, яка накопичувалася десятиліттями й так і не подолана у зв'язку з відсутністю ринкової конкуренції та бюрократичний протекціонізм щодо великих підприємств, критично велике зношення фондів. Подолати нинішню економічну кризу можливо лише на основі інноваційно-технологічної модернізації національного господарства. А тому головним завданням, що потребує першочергового вирішення при створенні конкурентоспроможної економіки та розвитку фінансового сектору – зацікавлення власників українських підприємств у інноваційно-технологічній модернізації та забезпечення фінансування цього процесу.

З метою подальшого розвитку фінансового сектору України необхідно активно використовувати комплекс заходів щодо активізації фінансових посередників, зокрема, мова йде про сприяння розвитку вітчизняного бізнесу, впровадженню інновацій тощо. У цьому контексті велике значення має розробка дієвих заходів, щодо забезпечення

успішного фінансування інноваційних змін та заохочення довгострокового вкладення капіталу. З цією метою Національному банку України доцільно стимулювати участь комерційних банків у довгостроковому кредитуванні інноваційних проектів стратегічно важливих для вітчизняної економіки підприємств через: зниження рівня відсоткових ставок за банківськими кредитами; зниження норми обов'язкового резервування ресурсів для банків, які здійснюють операції інноваційного кредитування; дозвіл комерційним банкам, які залучають під фінансування інновацій вільно конвертовану валюту, формувати обов'язкові резерви у цій же валюті; стимулювання створенню спеціалізованих інноваційних банків та інвестиційних фондів (зокрема венчурних) довгострокового кредитування інноваційної діяльності; запровадження гнучкої форми поєднання капіталів комерційних банків та підприємств через створення інститутів спільного інвестування; зниження ставки оподаткування для банків, які фінансують інноваційні центри на правах пайової участі, на ту частку прибутку, яка спрямовується ними на фінансування інноваційних проектів; впровадження державних гарантій щодо стратегічного фінансування інноваційних розробок; активне застосування поруч з традиційними банківськими технологіями – кредитами, нетрадиційних способів фінансування інноваційних проектів, приміром, франчайзинг, лізинг, факторинг, форфейтинг.

Важливе місце в розвитку фінансового сектору України мають міжнародні фінансові інститути (МФІ). Накопичений досвід співпраці України з МФІ свідчить про необхідність формування нового підходу до розуміння ролі міжнародної допомоги та ресурсів МФІ, як взаємодоповнюючих інструментів реалізації державної політики міжнародної інтеграції України, забезпечення інтересів держави на світовому ринку.

У сучасних умовах проблемними питаннями співробітництва України з МФІ залишаються: стан інвестиційного середовища – на сьогодні обсяги іноземних інвестицій в Україні є надзвичайно низькими; недостатня ефективність активів МФІ в Україні. Досвід взаємодії України з міжнародними інституціями підтверджує необхідність суттєвого удосконалення її форм та механізмів. Необхідно зазначити, що засади співробітництва України з МФІ мають бути вдосконаленими в рамках запровадження нових процедур підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України.

Не менш важливу роль у розвитку фінансового сектору України відіграють фінансові інститути-регулятори – державні установи, що забезпечують виконання функцій фінансового сектору та фінансового макрорегулювання національною економікою, сприяють (повинні сприяти) забезпеченню та зміцненню її конкурентоспроможності.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику є Міністерство фінансів України. Важливим аспектом державного управління у сфері фінансів є взаємодія та погодження дій усіх ланок системи державних фінансів.

Особливим центральним органом державного управління, основною функцією його є забезпечення стабільності грошової одиниці України є Національний банк України (НБУ). НБУ у своїй діяльності стикається з проблемами підвищення

ефективності державного регулювання банківської системи та пошуку відповідей на виклики, що постають у зв'язку з: значною девальвацією національної грошової одиниці; неефективною політикою управління золотовалютними резервами та використання валютних інтервенцій; значним збільшенням обсягу грошової маси в обігу через ліквідацію понад 90 комерційних банків і виплат з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; неефективною політикою облікової ставки, що не призводить до ревальвації національної валюти; переважним використанням адміністративних, а не економічних методів; низьким рівнем капіталізації комерційних банків; високою концентрацією капітала у групі найбільших банків; розкручуванням інфляційної спіралі, в т.ч. через недовіру до банків та інфляційні очікування населення тощо.

Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику та державну політику у сфері державної митної справи є Державна фіскальна служба України. Аналіз системи оподаткування в Україні засвідчує, що вона є недосконалою, стримує потенціал підвищення ділової активності та значно знижує конкурентоспроможність національної економіки.

Підсумовуючи, слід наголосити, що загальною проблемою усіх фінансових інститутів-регуляторів України, що здійснюють державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг є незадовільний ступінь взаємодії та координації з іншими органами державної влади, а також недостатня прозорість та відкритість інформації про їх діяльність.

Таким чином, можна зробити узагальнюючий висновок, що фінансовий сектор може бути дієвою складовою сфери фінансової системи лише в умовах розвиненої ринкової економіки, коли переважна частина фінансових ресурсів мобілізується суб'єктами підприємницької діяльності на засадах їх купівлі-продажу. З іншого боку, фінансовий сектор – це інфраструктура фінансової системи, яка забезпечує функціонування в першу чергу фінансів суб'єктів господарювання. З метою подальшого розвитку фінансового сектору України необхідно реалізувати комплекс заходів з активізації участі фінансових інститутів у сприянні розвитку вітчизняного бізнесу, підтримці наукових досліджень, впровадженні інновацій тощо. З іншого боку, реалізація низки інституційно-правових та організаційних заходів в значній мірі сприятиме підвищенню ролі фінансових інститутів в інноваційному розвитку фінансового сектора України на сучасному етапі.

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С., Зянько В.В. Основні інститути інноваційного інвестування // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 2 (46), 2015. С. 297-304.
2. Школьник І.О., Семеног А.Ю. Фінансовий сектор України: теоретичний аналіз економічної дефініції // Вісник Української академії банківської справи. 2013. №1(34). С.31-36.

УДК 368.477

Венгуренко Тетяна Григорівна
старший викладач кафедри фінансових ринків Університету ДФС України
Венгуренко Артур Вікторович
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Страховий ринок є важливою складовою розвитку національної економіки. Держава завжди зацікавлена у розвитку фінансових ринків загалом та ринку фінансових послуг зокрема, на якому одними з основних учасників виступають страхові компанії. Саме ці установи мають змогу перетворювати тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб у інвестиційні ресурси, які необхідні економіці, що розвивається [1].

В зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією в державі, погіршилося становище страхового ринку. Основними проблемами, що стримують розвиток страхового ринку є [2]:

- недосконала нормативно-правова база;
- відсутність надійних інвестиційних програм, а також реальних фінансових механізмів для довгострокового розміщення страхових резервів;
- низький рівень страхових виплат;
- низький рівень дохідності окремих видів страхування;
- недостатня ефективність стратегічного менеджменту страхових компаній;
- значна інформаційна закритість діяльності страхових компаній; політична нестабільність в країні;
- слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування з іншими країнами;
- нерозвиненість національної страхової інфраструктури;
- недостатній рівень і потенціал розвитку страхування за межами країни;
- низькі показники конкурентоспроможності українських страхових компаній.

Деякі з перелічених проблем є притаманними і для інших секторів фінансового ринку, інші – характерними лише для страхового ринку. Здебільшого ці проблеми пояснюються прагненням страхових компаній максимізувати прибуток, незважаючи ні на професійну етику, ні на довгострокові інтереси галузі.

Питання розвитку страхового захисту як окремого напряму державного регулювання розвитку бізнесу і підприємництва залишається актуальним сьогодні в Україні. Для удосконалення та подальшого ефективного розвитку страхового ринку України необхідно здійснити ряд першочергових заходів [3]:

- підвищити захист споживачів страхових послуг;
- збільшити капіталізацію страховиків та конкурентоспроможність національного страхового ринку;

- підвищити прозорість діяльності учасників страхового ринку;

- впорядкувати страхове законодавство в цілому та окремих його положень, і привести їх у відповідність до існуючих економічних реалій;

- відмінити непотрібні бар'єри, перепони та регулювання на ринку, що гальмують його розвиток та залучення іноземних інвестицій;

- розробити ефективні механізми захисту інтересів страхувальників.

Отже, страховий ринок представляє собою складну багатофакторну динамічну систему і має могутні важелі свого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Маргасова В.Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку / В.Г. Маргасова, М.В. Дубина, М.В. Тунік // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. №2(2). – С. 219-228.
2. Стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: //http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/straxuvanja.
3. Кужелєв М.Формування парадигми державного регулювання системи комерційного страхування в Україні / М. Кужелєв, О. Шакура // Світ фінансів. - 2014. – Вип. 2. – С. 95–99.
4. Кужелев М. А. Стратегические вызовы системе коммерческого страхования Украины / М. А. Кужелев, О. А. Шакура // Актуальні проблеми економічного розвитку: зовнішньоекономічні, виробничі та екологічні аспекти: Збірник наук. праць ДонДУУ.– 2014. – Т. XV. – С. 30–41.

УДК 339.7

Вергелюк Юлія Юріївна
к.е.н., доцент
кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРЕДИТНОГО РИНКУ

Актуальність даного напряму дослідження зумовлена тим, що кредитний ринок як складова ринку капіталів відзначається особливою схильністю до накопичення фінансових ризиків, що зумовлено специфікою кредитних послуг, що надаються в даній площині відносин. В більшій мірі стан кредитного ринку, якість послуг та обсяги накопичених ризиків залежать від ефективності його регулювання. Класично, провідна роль в регулюванні кредитного ринку належить державним органам. Взаємопов'язаність кредитного ринку із суб'єктами реального сектору економіки зумовлює тісну кореляцію між фінансовими станами їх суб'єктів та вимагає жорсткого нагляду та контролю. Адже, у випадку порушень в одному з цих сегментів – негативні наслідки динамічно рухаються в напряму іншого.

Кредитний ринок України, або ж ринок кредитних послуг є сектором фінансового ринку де суб'єкти економіки можуть отримати кредитні послуги. В Україні більшу частину кредитного ринку займають банківські установи. Саме тому ряд дослідників ототожнюють його із ринком банківських кредитних послуг. Проте, поряд із банками функціонують кредитні спілки, ломбарди, факторингові та лізингові компанії, частка яких на ринку не значна, проте присутня.

В сучасному економічному просторі зростання кількості послуг, що пропонуються зростає набагато швидше ніж кількість товарів. Така тенденція стосується і фінансових послуг і кредитивних у тому числі. Такі тенденції призводять до суттєвих змін у обсягах реального виробництва та структурі споживання. Такі суттєві зміни – потребують вивчення нової, породженої цим проблемою, а саме питання фінансової безпеки.

Фінансова безпека може розглядатися н різних рівнях: рівень окремої фінансової установи, рівень певного сектора ринку, рівень певного ринку, рівень держави, глобальний світовий рівень. В даному випадку досліджується фінансова безпека окремого сегменту фінансового ринку – а саме кредитного ринку.

Має право на існування гіпотеза про те, що фінансова безпека кредитного ринку визначається фінансовою безпекою ринку банківських кредитних послуг, адже саме вони займають більшу частку на ринку та порівняно із небанківськими кредитними інститутами є більш соціально орієнтовані і інституційно-розвинені.

На сьогоднішній день відсутній єдиний підхід до оцінки фінансової безпеки кредитного ринку. Так, окремі елементи містить система оцінки економічної безпеки, або ж оцінка фінансової безпеки окремої фінансової установи. Складність оцінки рівня фінансової безпеки кредитного ринку базується на оцінці забезпечення якісними кредитними послугами суб’єктів економіки.

індикатори фінансової безпеки кредитного ринку варто розглядати в двох площинах: індикатори ринку банківських кредитних послуг та індикатори ринку небанківських кредитних послуг.

Що ж до індикаторів фінансової безпеки ринку банківських послуг, то тут також не існує єдиного підходу до оцінки. М.М. Єрмошенко, досліджуючи структуру індикаторів фінансової безпеки держави виділяє індикатори фінансової безпеки банківського сектору та відносить до них: кількість банків (за реєстром), у тому числі за формами власності; сплачений статутний фонд банків; середній розмір сплаченого статутного фонду на один діючий банк ; розмір чистого прибутку банків; оборот банків [1]. Проте, перелічені показники в абсолютному виражені не ілюструють ні наявність ні відсутність загроз безпеці банківського сектору.

Звісно, оцінювати фінансову безпеку кредитного ринку можна виходячи із запропонованих нормативів НБУ та дотримання їх банками. Проте, це буде відображенням безпеки банківського сектору, а не кредитного ринку. Економічні нормативи діяльності банків (economic ratios; regulatory ratios for banks) – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому [2].

Необхідно відзначити, що дотримання обов'язкових нормативів не може запобігти наближення зовнішніх загроз, оскільки вони стосуються внутрішнього стану банків, а не ринку в цілому.

Система показників (індикаторів) фінансової безпеки кредитних установ, як уже було зазначено, повинна відповідати ряду вимог . вона повинна містити невелику кількість показників (не більше 20 найменувань), інакше може значно знизитися

оперативність прийняття рішень, однозначність висновків і наочність ситуації. система показників повинна враховувати специфіку діяльності установ.

Розробляючи індикатори фінансової безпеки від внутрішніх загроз, необхідно взяти до уваги наступне: в складі фінансової безпеки комерційних банків блок кредитно-фінансової безпеки складається з елементів ресурсної, кредитної, валютної, інвестиційної безпеки і безпеки за розрахунковими операціями [3].

Тому, пропонується оцінка фінансової безпеки кредитного ринку за такими показниками:

- динаміка обсягу кредитних послуг на ринку;
- структура наданих кредитних послуг (частка валютних кредитів, частка довгострокових кредитів, частка інвестиційних кредитів).
- відношення наданих кредитів до ВВП;
- частка простроченої заборгованості в портфелях фінансових установ;
- рівень забезпеченості кредитів;

Варто звернути увагу на дослідження Деміргук-Кунт та Е. Детраджі які пропонують використовувати індикатори оцінки кризових явищ на кредитному ринку. Міжнародним банком розрахунків (МБР). Згідно з цією методикою криза банківської системи ідентифікується тоді, коли в країні спостерігається прояв хоча б одного з таких показників [4; 5]:

1) проблемні активи банків становлять більше 2% від ВВП;

2) сума коштів, необхідних для порятунку банківської системи, перевищує 1% від ВВП;

3) націоналізація у банківському секторі набула масового характеру;

4) банківські депозити заморожено, а влада запроваджує банківські канікули;

5) центральний банк гарантує виплати населенню за всіма банківськими депозитами, не забезпечуючи свої гарантії матеріально.

Отже, фінансова безпека кредитного ринку – це забезпечення такого стану кредитного ринку, кредитних відносин та процесів, що відбуваються на даному ринку, за якого створюються умови кредитування, необхідні для соціально-економічної і фінансової стабільності розвитку кредитного ринку, збереження його цілісності і єдності, успішного подолання внутрішніх та зовнішніх загроз. Відсутність єдиного нормативного чи наукового підходу до оцінки рівня фінансової безпеки кредитного ринку створює перепони для її забезпечення та вимагає подальших досліджень.

Списко використаних джерел:

1. Засади формування бюджетної політики держави: Монографія/ За наук. ред. М.М. Єрмошенка. – К.:НАУ, 2003. – 284 с.
2. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні //Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123298.
3. Гайдук В.И Финансовая безопасность коммерческих банков: критерии и индикаторы / В. И. Гайдук, А.Л. Вороков, Н.В. Гайдук // Научный журнал КубГАУ. – 2015. – №114.- С.2-22.
4. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators, Juli 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www. imf.org

5. Кужелев М. А. Механизм управления финансовой устойчивостью в системе обеспечения финансовой безопасности корпорации / М. А. Кужелев // Нове в економічній кібернетиці: Моделі і механізми управління безпекою економічних систем. – 2011. – № 4. – С. 45–56.

УДК 336.648

Воронкова Олена Миколаївна
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЧЕРЕЗ ФОНДОВИЙ РИНОК

В розвинених економіках фондовий ринок є ефективним механізмом мобілізації інвестиційних ресурсів та важливим інструментом проведення інвестиційно-інноваційної політики. В той же час ринок цінних паперів України знаходиться на стадії формування і розвивається в умовах перманентної економічної та соціально-політичної кризи, які сьогодні посилюються триваючим військовим конфліктом та неналежним інституційним середовищем. Слабка розвиненість вітчизняного ринку цінних паперів значно знижує конкурентоспроможність держави в отриманні інвестицій з міжнародних ринків капіталу та акумуляції фінансових ресурсів внутрішніх інвесторів. Адже лише ефективний розвиток національного фондового ринку здатний забезпечити зростання економіки України в умовах складної внутрішньоекономічної ситуації, а також поглиблення європейської інтеграції та глобалізаційних процесів.

Роль фондового ринку України як механізму залучення інвестиційного капіталу залишається слабкою, адже співвідношення капітальних інвестицій та обсягу торгів на ринку цінних паперів залишається незначним, в середньому за 2012–2016 рр. склавши 12 %. Також відбувається скорочення торгівлі цінними паперами, які є інструментами інвестування, а саме акціями, облігаціями підприємств та інвестиційними сертифікатами, з тенденцією переміщення попиту з пайових цінних паперів на боргові інструменти з фіксованою дохідністю та меншою ризикованістю.

За аналізований період частка біржового ринку в загальному обсязі фондової торгівлі в Україні зменшилась до 11 %, що свідчить про стихійний неорганізований характер торгівлі цінними паперами та значний ступінь інвестиційного ризику, що відлякує потенційних інвесторів. Насамперед така ситуація відбивається на фондовому сегменті колективного інвестування, який постійно зменшується і втрачає інвестиційний потенціал. Результати дослідження показали також низький інвестиційний потенціал довгострокових інструментів фондового ринку.

Зважаючи на наведене вище, можна визначити ключові проблеми, які перешкоджають ефективному використанню інвестиційного потенціалу вітчизняного ринку цінних паперів – це перманентні кризові умови функціонування, високий ступінь ризикогенності фінансового середовища та фінансових інструментів, превалювання неорганізованого ринку над організованим, дефіцит інвестиційних ресурсів, неефективна інституційна інфраструктура фондового ринку, слабкість і незахищеність

індивідуальних інвесторів. На основі систематизації зазначених проблем констатуємо, що ситуація на ринку цінних паперів в Україні потребує негайного впровадження відповідних заходів для вирішення зазначених проблем і, відповідно, посилення ролі фондових механізмів в процесі залучення інвестиційного капіталу.

Посилення інвестиційного потенціалу фондового ринку України має відбуватися у рамках загальних соціально-економічних та політичних реформ. В свою чергу, подолання кризових явищ неможливе без ефективного функціонування ринку цінних паперів, який має відповідати сучасним світовим стандартам і гарантувати права інвесторів, що сприятиме посиленому залученню інвестиційного капіталу.

Отже можемо констатувати, що підвищення інвестиційного потенціалу вітчизняного ринку цінних паперів потребує збільшення його прозорості, капіталізації та ліквідності, універсалізації фінансових інституцій, вдосконалення нормативно-правового забезпечення в частині захисту прав інвесторів, забезпечення ефективного функціонування саморегулівних організацій, зростання ролі інституційних інвесторів.

Необхідно зауважити, що в розвинених країнах інвестиційний процес переважно реалізується через фондовий ринок, де капітал спрямовується в найефективніші сфери народного господарства й перерозподіляється на користь найбільш конкурентоспроможних підприємств, що у загальному підсумку сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки країни в цілому та робить країну ще більш інвестиційно привабливою. Посилення ролі фондового ринку України як механізму залучення інвестиційного капіталу потребує перманентних масштабних досліджень внутрішніх та зовнішніх аспектів його функціонування із залученням позитивних здобутків досвіду розвинених країн.

УДК 336.7

Гончар Сніжана Віталіївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ІННОВАЦІЙНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В останні часи роль інновацій у світовій економіці постійно зростає. Економічний ріст країни прямо пов’язаний із тим фактом, що інновація це вже не лише наукова категорія, а і фінансова, бо інноваційні процеси потребують значного фінансування. Інновації сьогодні є найбільш прибутковим бізнесом, так як якісне одноразове вкладення може привести до займання лідерської позиції на ринку [2].

Інновації та інноваційні процеси завжди знаходилися у колі уваги науковців різних країн світу та вітчизняних фахівців, серед яких А.С. Ахіезер, А.Г. Кругліков, Н.І. Лапін, М.М. Поташник., О.І. Пригожин, Б.В. Сазонов, В.С. Толстой та ін.

Інноваційні інвестиції забезпечують кількісні та якісні поліпшення виробничої діяльності підприємств завдяки впровадженню досягнень НТП і здійснюються з метою отримання прибутку, скорочення витрат на виробництво, успішної протидії конкурентам на товарних ринках, або досягнення соціального ефекту, наприклад, поліпшення екології, охорони здоров'я та умов життя населення, освіти [2].

Інноваційні інвестиції складаються переважно з інтелектуальних інвестицій – вкладень в об'єкти інтелектуальної власності, що випливають з авторського, винахідницького та патентного права, прав на промислові зразки і корисні моделі [3].

В Україні існує вся нормативно-правова база для розвитку капіталовкладень в інновації, але можна побачити, що більше 70% всіх інвестицій в інноваційну діяльність є державними, і при тому це лише 1,5% видатків державного бюджету [4]. Тобто питання регулювання відносин, що виникають при цій формі інвестування є неповними та неузгодженими. Але державні інвестицій позбавлені будь-якого прозорого механізму контролю, що знижує їх дієвість, що водночас визначає спрямованість коштів не за призначенням [1].

У розвинутих країнах світу намагаються уникати бюджетного фінансування інноваційних інвестицій, адже невдача тоді не так сильно відобразиться на внутрішній фінансовій стабільності підприємства. Саме тому всі інноваційні інвестиції є короткостроковими проектами задля отримання прибутку за найменших термінів. Інвестиції спрямовуються не у найперспективнішу галузь, а в ту, де найменші ризики. Для прикладу еталону можна брати США, де 14,6% обсягу питомої ваги інноваційних інвестицій становлять фінансові ресурси фізичних осіб. Ризикове інвестування посідає передове місце у частці капіталовкладень. Так, нараховується близько 800 фондів ризикового капіталу. Як результат від 1% вкладених коштів фонд отримує, як правило, 30% прибутку. Сприяє цьому механізм регулювання інноваційних інвестицій, який покликаний мінімізувати збитки шляхом кооперації, залучення коштів великих інвестиційних компаній, котрі виступають гарантом фінансового успіху. Цьому також сприяє виважена ліберальна політика уряду, який шляхом субсидіювання та дотацій, а також через розробку конкретної інвестиційної політики, завжди підтримає фонд інвестування, що призведе до зменшення того ж таки ризику [5].

Вищеописані заходи абсолютно дієві і на фінансовому ринку України. Хоча, щоб інвестиційний ринок ефективно функціонував і варто залучати більше іноземних інвестицій але їх розподіл має ретельно відслідковуватися та першочергово фінансувати економіку регіонів.

Також до рекомендованих шляхів розвитку інноваційних інвестицій можна віднести наступні:

- чітко встановити інноваційні пріоритети;
- посилювати інвестиційну привабливість кожної галузі;
- створити контрольовану державну політику в сфері інноваційних інвестицій;

- розробити національну інноваційну стратегію;
- створити фінансові інструменти підтримки інноваційної діяльності підприємств.

Такі чинники значно піднімуть позиції інноваційних інвестицій на фінансовому ринку України та посилять національні позиції на міжнародному фінансовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Л.Л. Інновація: теорія, механізм розробки та комерціалізації. / Поручник А.М., Савчук В.С. / Монографія. – К.: КНЕУ, 2013. – 394 с.
2. Ксьондз С.М. Проблеми інноваційного інвестування в Україні та шляхи його покращення / Матющенко О.В., Ревякін В.О. / Наукові записки. Серія "Економіка". Випуск 12 .-2016 – 236 с.
3. Кужелєв М. О. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи / М. О. Кужелєв, І. П. Головенко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2016. – №2. – С. 145-156.
4. Митсос А. Европейская стратегия движения к экономике и обществу, основанных на знании // Наука и наукознавство. – 2015р. No 4. – С. 5–10.
5. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: Навч. посіб. – К.: Знання. Прес, 2013. – 235 с. 2.

УДК 336.2

Грушко Наталія Сергіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Лазебна Діана Анатоліївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Першко Лариса Олександрівна
к.е.н., доцент, с.н.с.,
доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

В умовах сучасного розвитку нашої країни, як країни-учасника європейської спільноти та трансформації економіки України до міжнародного економічного простору, необхідною умовою прогресивного та ефективного соціального та фінансового розвитку є достатній рівень соціального забезпечення населення.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» в Україні система пенсійного забезпечення складається з трьох рівнів: солідарна, накопичувальна та система недержавного пенсійного забезпечення [2].

Наразі в Україні діє солідарна пенсійна система, яка показала свою неспроможність справитися з економічними викликами сьогодення.

Саме тому, розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення є чи не єдиним шляхом подолання проблеми. Важливим суб'єктом третього рівня пенсійного забезпечення є недержавний пенсійний фонд (НПФ). У багатьох країнах світу з розвиненою економікою НПФ є одним з основних інструментів для підвищення рівня пенсійного забезпечення населення. Основними проблемами у функціонуванні недержаних пенсійних фондів України є значні диспропорції пов'язані з регіональним розподілом фондів та розподілом чистої вартості активів. За даними Звіту Нацкомфінпослуг станом на 30.09.2017 рік у 8 регіонах України зареєстровано 64 недержавних фондів, значна частина яких знаходиться у м. Київ (75%) [1]. Щодо розподілу чистої вартості, то 49 % чистої вартості активів НПФ належать Корпоративному недержавному пенсійному фонду НБУ, тобто простежується тенденція високої залежності системи недержавного пенсійного забезпечення від фонду НБУ [4]. Хоча станом на 30.06.2017 загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами становила 2 248,7 млн. грн., що на 12,4%, або на 248,4 млн. грн. більше в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року та на 4,2%, або на 91,6 млн. грн. більше в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року.(рис.1)

Рис. 1. Динаміка основних показників НПЗ, млн.грн.

Джерело:[5]

Дана тенденція має позитивний вплив на розвиток економіки, адже кошти мобілізовані у недержавному пенсійному фонді є потужним фінансовим ресурсом для інвестування. Адже, з точки зору ринку капіталів, нерозвиненість недержавних пенсійних фондів позбавляє ринок таких традиційних у розвинених країнах інституційних інвесторів, якими є недержавні пенсійні фонди [3].

Отже, на сьогоднішній день існують певні труднощі з розміщення коштів недержавних пенсійних фондів. Проте вони пов'язані не з самими пенсійними фондами, а з фінансовою системою держави в цілому. Потрібно розвивати фінансові інструменти: банківські, іпотечні та інші. В світі близько 60% вільних засобів для інвестування припадають на частину пенсійних та інвестиційних фондів. Основними бар'єрами для припливу вкладів до недержавних пенсійних фондів є низька проінформованість населення про переваги пенсійної реформи, низький рівень офіційних заробітних плат на підприємствах, а також сприйняття керівниками та власниками підприємств додаткового пенсійного забезпечення як проекту, що принесе лише додаткові витрати, без відчутного ефекту в найближчий час.

Список використаних джерел:

1. Активи НПФ України демонструють зростання [Електронний ресурс] // [сайт] - Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/news/weekly_news/262797.html — Назва з екрана.
2. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1058-15
3. Кужелєв М. О. Аналіз законодавчих ініціатив щодо накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування / М. О. Кужелєв, В. В. Федина. // Innovations in science and education: challenges of our time. – London : IASHE, 2017. – С. 33–38.
4. Kuzheliev M. Assessment of the Efficiency of the National Pension Framework as a Priority Directive of the Socio-Economic Policy of the State / M. Kuzheliev, V. Fedyna // Innovations in Science: the Challenges of Our Time : collective monograph / edited by M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. – Hamilton : Accent Graphics Communications & Publishing, 2018 – P. 280–291.
5. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2017[Електронний ресурс] // [сайт] - Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/NPF_II_kv%202017.pdf — Назва з екрана.

УДК 338.2

Дем'янчук Ірина Андріївна
к.е.н., доцент кафедри економіки і фінансів
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ ІННОВАЦІЙНИХ КРАЇН СВІТУ

Основним завданням фінансової політики держави та необхідною передумовою підвищення рівня життя населення є забезпечення стійкого економічного розвитку. На початку XXI століття особливої актуальності набуває істина ринкової економіки: «Щоб розвиватися – варто оновлюватися». Нині у будь-якій державі реалізація цього завдання неможлива без активної інноваційної діяльності. Згідно зі статистичними даними Національного інституту стратегічних досліджень інвестиційно-інноваційна модель розвитку економіки в Україні забезпечує 50 % економічного зростання, з яких 21 % – за рахунок інвестицій і 29 % – за рахунок інновацій. Вивченню широкого спектру питань, пов'язаних з інноваційно- інвестиційною діяльністю присвячено праці значної кількості авторів, ці питання є одними з найбільш досліджуваних у економічній літературі, оскільки неодноразово доведено, що без інвестування, і зокрема, без інвестування в інновації, будь - який прогресивний розвиток є неможливим.

Одним із пріоритетних зовнішніх напрямів суспільного розвитку України є вступ до ЄС, що сприятиме підвищенню рівня розвитку ринку інновацій, який ґрунтується на технічних, технологічних, управлінських нововведеннях.

Беручи до уваги ці аргументи, доцільно продовжувати наукові пошуки в теоретичному та практичному напрямах, оскільки відсутні єдині підходи щодо основних інноваційних категорій; понятійно-термінологічний апарат з цієї проблематики розроблено ще недостатньо; інноваційний розвиток розглядається окремо на макро-, мезо- і мікрорівнях тощо. Зауважимо також, що специфіка вітчизняної практики впровадження інновацій не завжди дозволяє використовувати розробки, виконані зарубіжними науковцями, без їх адаптації до специфіки української економіки.

Станом на сьогодні зростає конкурентна боротьба за світові інвестиційні ресурси. Навіть такі потужні країни як Китай, Індія, В'єтнам, потребують інвестицій. Українським вітчизняним представникам реального сектору економіки для отримання певних преференцій в такій боротьбі потрібно суттєво підвищити свою інвестиційну привабливість та інвестиційний клімат.

За останні роки для покращення інвестиційного клімату на території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації, підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу. Крім того, з метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення прояву ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 прийнято Закон України № 1390-VIII «Про внесення змін до деяких 94 законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій». Важливим кроком є електронний реєстр відшкодування ПДВ, який впроваджено з 1 квітня 2017 року Міністерством фінансів.

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою свідчить, що інновації – це основний фактор економічного, і як наслідок – соціального, політичного, духовного розвитку. Оскільки Україна намагається утвердитися у світовому суспільстві як рівноправний партнер, найбільш ефективним напрямом розвитку її економіки на сучасному етапі повинна стати активізація інноваційної діяльності. Інноваційний напрям розвитку повинен адекватно підтримуватися ефективною фінансовою політикою, сприяти підтримці вітчизняних товаровиробників, випуску конкурентоспроможної продукції. На реалізацію цього напряму розвитку направлена Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2018–2023 роки «Шляхом Європейської інтеграції», в якій задекларовано інноваційну модель розвитку української економіки [1].

За даними досліджень, проведених ООН, Україна, яка входила до групи промислово-розвинених країн світової інтелектуальної еліти, за часів Радянського Союзу успадкувала значний науково-технічний потенціал. На початку XXI століття Україна посідала одне з перших місць у світі за кількістю наукових співробітників. Рівень освіченості українців перевищував середній індекс країн Східної Європи та

СНД . Нині Україна також займає чільне місце у світі за такими напрямами фундаментальної науки, як фізика, математика, хімія, фізіологія, медицина; має вагомі розробки в сфері лазерної, кріогенної, аерокосмічної техніки, засобів зв'язку та телекомунікацій, програмних продуктів; входить у «вісімку» держав, які мають необхідний науково-технічний потенціал для створення авіакосмічної техніки, та в «десятку» найбільших суднобудівних країн світу.

Україна у рейтингу 2017 року країн з найбільш інноваційною економікою посіла 42-ге місце (всього у рейтингу 50 позицій), втративши одну позицію порівняно з 2016 роком. Даний рейтинг має назву Індекс інновацій Bloomberg, який складався на основі оцінок семи показників: витрати на НДДКР, продуктивність, присутність в економіці високотехнологічних підприємств, поширеність вищої освіти, додана вартість товарів, кількість зареєстрованих патентів і кількість дослідників [2].

Згідно з рейтингом, обсяг коштів у відсотковому відношенні до ВВП, який Україна витрачає на дослідження і розробки має коефіцієнт 44; продуктивність 50; присутність в економіці високотехнологічних компаній 34; кількість зареєстрованих патентів і число дослідників – 27. [2]. У 2017 році, на першому місці незмінно залишається Південна Корея, Швеція піднялася на другу позицію, третє місце посіла Німеччина (2016-го року була на другому місці), четверте – Швейцарія, Фінляндія закрила першу п'ятірку 2017 року [2,3]. Південна Корея очолює рейтинг завдяки найбільшим витратам на наукові дослідження і розробки, патентній активності, виробництву з доданою вартістю і рівню вищої освіти. Швеція та Фінляндія піднялися вгору завдяки значному зростанню високотехнологічних підприємств у країні. До десятки країн з найбільш інноваційною економікою також потрапили Сінгапур (6 місце), Японія (7), Данія (8), США (9) та Ізраїль (10). При цьому Сінгапур не змінив рейтинг порівняно з минулим роком. Японія втратила три сходинки у рейтингу порівняно з 2016 роком, а США – 1. Данія та Ізраїль піднялися на одну сходинку у рейтингу [2].

Польща за рік піднялася з 23 на 22 сходинку, а Угорщина з 30 позиції піднялася на 27. Також, Естонія – на 33 місці, Словаччина – 36, Латвія – 39, Мальта – 40, а Казахстан з 50 сходинки піднявся на 48. Росія втратила відразу 14 позицій у рейтингу і посіла 26 місце. Це більше, ніж будь-яка інша країна.

Головною причиною, що сприяє низькому рейтингу України серед інших країн світу, є недостатні обсяги фінансових ресурсів, які спрямовано в інноваційну сферу. Важливим завданням насамперед є ефективний розподіл обмежених фінансових ресурсів, суть якого полягає в максимальній концентрації наявних коштів на важливих напрямах науково-технічного прогресу. Це дає змогу уникнути розпорошення коштів, зосередити увагу на ключових напрямах і досягти суттєвих результатів протягом короткого часу. Очевидно, у теперішніх умовах держава не здатна охопити своєю підтримкою всі сфери інноваційного процесу, тому система стимулювання пожвавлення інноваційної активності має спиратися й орієнтуватися на окреслені пріоритети інноваційного розвитку.

Отже, проведення цілеспрямованої інноваційної політики, приведення у відповідність до неї підприємницької діяльності, здійснення реальних кроків у напрямі

реалізації необхідних структурних змін в економіці та технологічної модернізації виробництва - нагальна потреба сьогодення.

Список використаних джерел:

1. 1.Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільно- економічних досліджень, 2017. –84 с Режим доступу:www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/.../RIA_complete%20report_ukr.pdf
2. Економіка України опустилася у глобальному рейтингу інновацій Bloomberg. Інфографіка. Режим доступу: https://tsn.ua/groshi/ekonomika-ukrayini-opustilasya-uglobalnomu-reytingu-innovaciy-bloomberg-infografika-864394.html
3. These Are the World's Most Innovative Economies. Retrived from: https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-01-17/sweden-gains-south-korea-reigns-asworld-s-most-innovative-economies

УДК 368.487

Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Економічне піднесення України обумовлює створення та розвиток національних ринкових відносин, зокрема ринку страхових послуг. Він знаходиться на шляху поступового розвитку та потребує більш детального вивчення, адже існуючих наукових досліджень і аналітичних матеріалів із страхової проблематики недостатньо для ефективного функціонування страхової діяльності.

Вагомий внесок в дослідженні ринку страхових послуг зробили такі економісти, як: Є.Н. Гендзехадзе, К.О. Граве, О.С. Іоффе, В.Р. Ідельсон, Д.І. Мейєр, В.К. Райхер, В.В. Сінельник та інші. Питання розвитку теорії й практики формування ринку страхових послуг неодноразово порушували у своїх працях такі українські вчені, як: В.Д. Базилевич, Є.М. Білоусов, О.Д. Василик, А.А. Гвозденко, О.Д. Заруба, М.С. Клапків, Ф.В. Коньшин, Д.А., В.В. Луць, Є.О. Суханов, М.Я. Шимінов, В.П. Янішен та інші. Так як ринок страхових послуг в Україні поступового інтегрується у світовий ринок це питання висвітлено недостатньо і потребує поглибленого вивчення. Основним завданням є проаналізувати сучасний стан українського ринку страхових послуг та визначити на цій основі основні проблеми та перспективи подальшого розвитку.

Ринок страхових послуг є однією з найважливіших складових фінансового сектору економіки. Без розвиненої інфраструктури ринку страхових послуг неможливо забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток держави, ефективне функціонування суб’єктів господарювання, підвищення добробуту населення [3, с. 221–227].

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.03.2017 становила 307, у тому числі СК «life» – 39 компаній, СК «non-life» – 268 компаній, (станом на 31.03.2016 – 352 компанії, у тому числі СК «life» – 46 компаній, СК «non-life» – 306 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення: так, станом на 31.03.2017 порівняно з аналогічною датою 2016 року, кількість компаній зменшилася на 45 СК.

У порівнянні з І кварталом 2016 року на 2 622,0 млн. грн. (31,7%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 176,3 млн. грн. (2,8%). Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всім видам страхування, а саме:

– страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 784,4 млн. грн. (71,6%));

– страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 722,8 млн. грн. (111,9%));

– страхування фінансових ризиків (збільшення валових страхових платежів на 516,9 млн. грн. (62,8%));

– страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 366,2 млн. грн. (43,7%));

– автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 169,6 млн. грн. (8,2%));

– медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 102,0 млн. грн. (15,5%));

– страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 86,5 млн. грн. (20,6%));

– страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 33,4 млн. грн. (15,5%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за І квартал 2017 року становила 58,8%, що на 16,5 в.п. менше в порівнянні з І кварталом 2016 року.

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 4 555,6 тис. одиниць (або на 14,1%), при цьому на 14 878,6 тис. одиниць (або на 56,0%) зменшилась кількість договорів з обов'язкового страхування, в тому числі кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на транспорті зменшилась на 14 897,9 тис. одиниць (60,2%). Кількість укладених договорів з добровільного страхування зросла на 10 468,5 тис. одиниць (або в 2 рази) за рахунок зростання договорів страхування від нещасних випадків на 6 267,7 тис. одиниць (або в 4 рази), кількість укладених договір страхування фінансових ризиків зросла на 2 437,9 тис. одиниць (або 5 разів).

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з І кварталом 2016 року збільшився на 378,2 млн. грн. (19,2%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 399,2 млн. грн. (21,5%). Зростання обсягів валових страхових виплат у І кварталі 2017 року мало місце у більшості видів страхування: так, збільшилися валові страхові

виплати з таких видів страхування, як: автострахування (збільшення валових страхових виплат на 310,5 млн. грн. (34,6%)), медичне страхування (збільшення валових страхових виплат на 84,8 млн. грн. (25,9%)), страхування майна (збільшення валових страхових виплат на 25,4 млн. грн. (84,4%)). Водночас, зменшились валові страхові виплати зі страхування кредитів на 85,6 млн. грн. (68,4%), страхування фінансових ризиків на 43,5 млн. грн. (12,4%).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року зменшився на 21,5%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.03.2017 становив 35,3%, що більше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 54,3% та 57,2%, за видами добровільного особистого страхування – 41,3% та 44,7%, за видами недержавного обов'язкового страхування – 44,3% та 44,7% (з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 51,1% та 51,8%) відповідно [1].

Таким чином, сучасний ринок страхових послуг України у своєму розвитку має певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню, як окремих страхових компаній так і системи страхування в цілому. Основними факторами, що стримують розвиток ринку страхових послуг є [4, с. 284]:

1. Недосконала система правового забезпечення та державного регулювання страхової діяльності.

2. Немає чіткого бачення стратегічного розвитку вітчизняного страхового ринку та його окремих складових.

3. На ринку страхових послуг помітно відчувається недостатність кваліфікованих фахівців страхової справи.

4. Відсутність надійних довгострокових інструментів, а також гарантій збереження та повернення вкладених коштів.

Для вирішення цих недоліків необхідно [3, с. 221–227]:

– удосконалити систему державного регулювання страхової діяльності;

– привабити довгострокові надійні інвестиційні інструменти;

– встановити вимоги до платоспроможності страховиків на основі оцінки ризиків і якості їх активів;

– здійснити перехід страховиків на міжнародні стандарти фінансової звітності і забезпечити розкриття інформації в фінансовій звітності страховиків відповідно до цих стандартів;

– створення незалежного інституту експертизи договорів і страхових випадків, а також діючої системи контролю над фінансовим станом страхових компаній;

– формування страхової культури громадян та підвищення фінансової грамотності учасників страхового ринку.

Отже, на сьогодні ринок страхових послуг України знаходиться на етапі розвитку і має як певні переваги, так і значну кількість недоліків, тому його ефективне формування і функціонування в Україні забезпечить сприятливі умови для ринкової

трансформації та стабільного розвитку національної економіки, інтеграції у світовий економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: http://www.nfp.gov.ua
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http:// nfp.gov.ua/content/dostup-do-informacii.html
3. Лук'яненко І. Г., Сінельнік В. В. Сучасні тенденції функціонування та напрями реформування страхового ринку України / Лук'яненко І. Г., В. В. Сінельнік // Економічний вісник університету. – 2016. – № 27/1. – С. 221–227.
4. Кужелєв М.О. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища / М.О. Кужелєв, М.О. Житар // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький, 2016., № 29/1 – С. 287–294.

УДК 368:629.7

Злепко Лєна Віталіївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страховий ринок України - це насамперед частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього.

Головною функцією національного страхового ринку є акумуляція та розподіл страхового фонду з метою страхового захисту суспільства.

Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку страхового ринку зумовлюється наявністю суспільної потреби на страхові послуги та наявністю страховика, здатного їх задовольнити [6].

Економічне піднесення України обумовлює створення та розвиток національних ринкових відносин, зокрема ринку страхових послуг. Він знаходиться на шляху поступового розвитку та потребує більш детального вивчення, адже існуючих наукових досліджень і аналітичних матеріалів із страхової проблематики недостатньо для ефективного функціонування страхової діяльності [1].

Хоча страховий ринок України і пройшов стадію формування, але досі знаходиться на етапі свого розвитку. Якщо взяти до уваги оцінки експертів, покриття страхового поля в Україні становить 3–5%, тоді як у країнах Західної Європи – понад 90%. Це насамперед свідчить про наявність в Україні великих невикористаних резервів

розвитку страхового ринку, реалізація яких значною мірою залежить від функціонування національної економіки та ефективності [2; 4].

В умовах посилення конкуренції на національних та міжнародних ринках особливого значення набувають питання про створення системи захисту від негативних факторів та убезпечення господарюючих суб'єктів від потенційних загроз. Для вирішення цих завдань потрібно забезпечити ефективне функціонування страхового ринку.

На сьогоднійшній день ринкове перетворення економіки показує необхідність створення дієвої системи страхового захисту, в першу чергу підвищення рівня життя населення, соціальної стабілізації, обумовлює підвищення призначеності страхового ринку з метою забезпечення ефективності економічних відносин та стабільності розвитку.

Аналіз динаміки показує, що загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2017 становила 300, у тому числі СК "life"1 – 36 компаній, СК "non-life" – 264 компанії, (станом на 30.06.2016 – 343 компанії, у тому числі СК "life" – 45 компаній, СК "non-life" – 298 компаній) [5] .Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так станом на 30.06.2017 порівняно з аналогічною датою 2016 року, кількість компаній зменшилася на 43 СК (таблиця 1).

Таблиця 1

Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016	Станом на 30.06.2016	Станом на 30.06.2017
Загальна кількість	361	310	343	300
в т.ч. СК "non-Life"	312	271	298	264
в т.ч. СК "Life"	49	39	45	36

Джерело: складено автором на основі [5]

Протягом аналізованого періоду збільшилась кількість укладених договорів страхування на 7 028,8 тис. одиниць (або на 8,5%), при цьому на 19 163,6 тис. одиниць (або в 2 рази) зросла кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі збільшилась кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на 12 848,5 тис. одиниць (або в 4 рази), кількість укладених договір страхування фінансових ризиків зросла на 3 016,4 тис. одиниць (або 2 рази). Кількість укладених договорів з обов'язкового страхування зменшилась на 12 317,1 тис. одиниць (або на 17,4%) за рахунок зменшення кількості договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 12 443,3 тис. одиниць (18,7%).

У порівнянні з аналогічною датою 2016 року збільшились такі показники, як загальні активи страховиків на 451,1 млн. грн. (0,8%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів – 44,9 млн. грн. (0,1%) та обсяг сплачених статутних капіталів – 223,6 млн. грн. (1,8%).

Гальмування розвитку вітчизняної страхової діяльності спричиняє ряд проблем:

1) спади та інфляційні процеси в економіці;

2) Недостатній рівень кваліфікації кадрів страховиків ;

3) Відсутність правового регулювання діяльності страховиків у сфері необхідного медичного страхування;

4) Шахрайство страхувальників.

Враховуючи вищезазначені проблеми, перспективи подальшого розвитку страхового ринку України показую в наступному:

1) Розроблення Страхового кодексу;

2) Впровадження взаємного обміну інформацією між Національною комісією, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг та органам страхового нагляду інших держав щодо діяльності страховиків, їх філій, страхових посередників та страхових груп [3];

3) Врахування тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн;

4) Удосконалення методології страхових і перестрахувальник операцій за участю страхових посередників.

Отже, на даний момент страховий ринок формується в умовах підвищення зацікавленості юридичних та фізичних осіб у захисті своїх майнових інтересів. Але існують певні проблеми вітчизняного страхового ринку, які залишаються невірішеними, які свідчать про незабезпечення страховим ринком потреб суспільства в сучасних страхових продуктах.

Список використаних джерел:

1. Діденко Л.В. Сучасний стан функціонування ринку страхових послуг в Україні / Збірник наукових праць МНПК та Виїзного науково-практичного семінару «»Трансформація фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності: реалії сьогодення та погляд у майбутнє» (6-15 жовтня 2017 р.). – Ірпінь: Університет ДФС України.
2. Козоріз Г. Г. Пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в умовах глобальних викликів [Текст] / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 26-34.
3. Кузьменко О.Г. Страховий ринок України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / О.Г.Кузменко / Молодий вчений. - 2014. - № 12 (15). - С. 171-174
4. Кужелев М. А. Предпосылки формирования механизма государственного регулирования системы коммерческого страхования // Бізнес-информ. – 2014. – № 1. – С. 32–37.
5. Підсумки діяльності страхових компаній за а І півріччя 2017 року. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. - Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/
6. Структура національного страхового ринку України та основні проблеми його розвитку // Навчальні матеріали онлайн, 2017 р- [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: http://pidruchniki.com/15911111/finansi/struktura_natsionalnogo_strahovogo_rinku_ukrayini_osnovni_problemi_yogo_rozvitku

УДК 336.7

Клішина Марина Сергіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В сучасних умовах розвитку фінансового ринку України та її участь у світових глобалізаційних та інтеграційних процесах зумовлюють необхідність зміцнення грошово-кредитної системи, підвищення ефективності використання інструментів монетарної політики з метою посилення їхнього впливу на структурну перебудову та подальший розвиток економіки. Якщо проаналізувати рівень соціально-економічного життя України, діяльність вищих органів влади зосереджена на вирішенні проблем у сфері фінансів, тому не може оминути інноваційні технології фінансового ринку – використання електронних грошей, в тому числі криптовалют. Тим не менш, . голова Ради НБУ Б. Данилишин заявив, що «біткоїн, інші віртуальні валюти/криптовалюти є грошовими сурогатами, які не мають забезпечення реальної вартості і не можуть використовуватися на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства».

В цілому під електронними грошима розуміються гроші чи фінансові зобов'язання, обмін та взаєморозрахунки з якими проводяться за допомогою інформаційних технологій. З юридичного погляду, визначальною особливістю електронних грошей є те, що з одного боку, вони є засобом платежу, а з іншого – за зобов'язаннями емітента, які мають бути виконані у формі електронних грошей в будь-якому разі стоїть або банк, або банківський рахунок із реальними грошовими коштами [1]. Що стосується криптовалюти, то одним із найважливіших аспектів її функціонування є потужні сучасні криптографічні методи захисту, що забезпечують ідентифікацію власників та фіксацію факту їх зміни. Віра в неможливість зламу цього захисту нам видається дещо ідеалістичною без належної постійної IT-підтримки фахівців [5]. Згідно сайту CoinMarketCap [2], сумарний обсяг ринку криптовалюти - $156 млрд. Біткоін займає 45% від загальної вартості ринку.

В умовах невизначеності статусу криптовалюти в Україні, НБУ та інші фінансові регулятори України продовжують розглядати питання правового статусу криптовалют та законодавчого врегулювання операцій з ними, зважаючи на зарубіжну практику інших країн та останні тенденції в розвитку даних технологій [6]. Тому, конструктивним є розгляд цього явища як альтернативи наявній системі або як доповнення до неї. На початок 2017 р. найбільш поширеними в Україні були такі криптовалюти (табл. 1):

- Bitcoin (BTC) – найперша зі створених криптовалют, упевнено утримує пальму першості у світі й на українському ринку. Ціна монети наближається до 1300 дол. США.
- Ethereum (ETH) – криптовалюта, що була випущена лише в 2015 р. на базі технології Ethereum, яка належить до блокчейн-систем, заснованих на використанні розподілених баз даних. Ціна – близько 32 дол. США.
- Dash – покликана підвищити швидкість роботи, поліпшити рівні забезпечення секретності і координації в мережі. Ціна Dash сьогодні наблизилася до 100 дол. США.
- Monero (XMR) – криптовалюта з відкритим вихідним кодом, що відрізняється безпекою й анонімністю. Стабільно входить до п'ятірки монет із високою ринковою капіталізацією. Ціна – 18 дол. США.
- Ripple (XRP) – платіжна система з відкритим вихідним кодом, де внутрішньою платіжною одиницею є однойменна криптовалюта. Технологія Ripple ґрунтується на «принципі довіри». Ідея полягає в можливості обміняти свою валюту на будь-яку іншу за найвигіднішим курсом в один клік, додавши потрібний шлюз. Ціна – 0,006440 дол. США.

Таблиця 1.

Найбільш поширені в Україні крипто валюти на початок 2017р.

Назва	Ринкова капіталізація	Вартість	Обсяг (24 h)	Зміна, %
Bitcoin	$20 185 077 260	$1244,67	$256 726,000	0,06%
Ethereum	$2 864 517 852	$31,91	$104 260,000	13,05%
Dash	$711 744 661	$99,32	$76 761,600	28,07%
Monero	$255 064 259	$18,06	$8830,530	4,67%
Ripple	$240 147 252	$0,006440	$1258,580	2,29%

Джерело: Embassy of Bitcoin (Ukraine)

Учасників фінансового ринку приваблюють такі переваги криптовалют: відсутність зовнішнього чи внутрішнього адміністратора, анонімність, можливість для інвестування, відносна надійність, неопосередкованість, незалежність від політичної ситуації, оперативність, спрощення транскордонних платежів, доступ малого та середнього бізнесу до міжнародних ринків збуту, можливість трейдерам заробляти на біржах криптовалют, відкритий код криптовалюти та ін. Однак, криптовалюта як нове явище, викликає чимало сумнівів: по суті, це незабезпечений платіжний засіб, що не має ВВП, на який спираються всі традиційні валюти (однак нещодавно з'явилася криптомонета Hayek, підтверджена золотом, що робить її значно надійнішою, ніж Bitcoin); їх емісія мало контролюється (принаймні, у традиційному розумінні – емісія заснована на криптографічних методах і схемі доказу Proof-of-work; дії відбуваються децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі); попри весь надпотужний захист, біржі криптовалют можуть піддаватися хакерським атакам.

Проте, незважаючи на невизначеність, у 2017 р. Україна увійшла до числа країн-лідерів із використання криптовалют. Найбільш популярними в Україні в 2017 р. криптовалютами є Bitcoin (Біткоін), Ethereum (Ефірум), Dash (Даш), Monero (Монеро), Ripple (Ріппл). Таким чином, незважаючи на на весь скептицизм та сумніви

вітчизняного законодавства, щодо визнання криптовалюти грошовими коштами, населення нашої країни вкладає кошти в дану інновацію. Фінансові регулятори України стверджують, що невизначеність статусу криптовалюти та законодавче врегулювання в жодному разі не повинно стати на заваді використанню та розвитку сучасних ІТ-технологій у фінансовому секторі та не має спричинити відтік спеціалістів і капіталів або переведення бізнесу за межі України.

Список використаних джерел:

1. Пашинська А. «П’ять найпопулярніших крипто валют світу. Окрім біткоіну». - «Молодий вчений» • № 4 (44) • 4 вересня 2017 р.
2. Офіційний сайт Cryptocurrency Market Capitalizations - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://coinmarketcap.com/coins/views/all/
3. С.В. Васильчак, М.В. Куницька-Іляш, М.П. Дубина. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризики.// Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Ґжицького, 2017, т 19, № 76
4. Embassy of Bitcoin (Ukraine) / Посольство Біткоїн на Львівській площі (Київ) : Топ 5 криптовалют на начало 2017 г. – 15/03/2017 info CRYPTO WORLD. [Електронний ресурс] – Режим доступу: HTTP://WWW.EMBASSYOFBITCOIN.COM/%D1%82%D0%BE%D0%BF5%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%
5. Гусєва І.І., Петрова Т.О., «Тенденції розвитку криптовалют на ринку України»// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – 2017р.
6. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/index

УДК 336.7

Коваленко Юлія Михайлівна
д.е.н., професор
професор кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України
Коваленко Ірина Ігорівна
Здобувач вищої освіти
Університету ДФС України

ОБ`ЄКТНІ СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ

У базі фінансового інжинірингу лежать фінансові інструменти, фінансові послуги з відповідними операціями, продукти та комплекси фінансових продуктів. Розглянемо ці поняття більш детально.

Фінансові інструменти – різноманітні фінансові документи, що обертаються на ринку капіталу та мають грошову вартість. Вони поділяються на різні види залежності від способів, цілей, методів, форм накопичення коштів і відіграють найбільшу роль в організації ринку.

У сучасній економічній літературі наведена велика кількість визначень фінансових інструментів, зокрема як:

— узаконених сертифікатів, що належать його власнику та засвідчують вкладення коштів або майна з метою отримання доходу винятково за рахунок господарської діяльності інших;

— будь-яких документів, що пов'язані з виникненням права на грошові або інші цінності, які не можуть бути реалізованими або переданими іншій особі без наявності такого документу;

— різноманітних форм фінансових зобов'язань (для короткострокового та довгострокового інвестування), торгівля якими здійснюється на фінансовому ринку. Вони складаються з грошових коштів і цінних паперів;

— контрактів, результатом яких є поява певної статті в активах одного суб'єкта і статті у пасивах іншого суб'єкта фінансування [Цит. за: [1].

Класифікація, визнання, оцінка фінансових інструментів та розкриття інформації про них у фінансовій звітності міститься у МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». Цими стандартами визначено, що фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до фінансового активу одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента капіталу іншого підприємства. Подібне визначення можна знайти і в українському П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», де фінансовим інструментом є контракт, що одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу іншого [2]. Дещо інше визначення містить Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»: фінансові інструменти – цінні папери, строкові контракти (ф'ючерси), інструменти грошового обігу, відсоткові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) в разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу чи фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні свопи), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого із зазначених фінансових інструментів, у тому числі тих, що передбачають грошову форму оплати (курсові та відсоткові опціони) [3]. Це визначення наближене до європейського законодавства, проте на які базові активи укладаються строкові контракти, опціони тощо? Директивою ЄС від 21 квітня 2004 р. №39 [4] визначено, що ф'ючерси та опціони, що укладені на товарні базові активи, віднесені до фінансових інструментів, тож підлягають відповідному регулюванню. З вітчизняного Закону це прямо не випливає, тобто існує можливість подвійного трактування.

Що стосується фінансових послуг і операцій у складі першої, то операція є послідовністю узгоджених дій, що складають зміст фінансової послуги. Часто відбувається їх підміна, наприклад, у Законі України «Про банки і банківську діяльність»[5] банківські послуги прирівнюються до банківських операцій. Послуга – це діяльність, що надається однією особою іншій, з метою задоволення споживчого попиту. Операція – процес здійснення будь-чого, який не обов'язково має приносити задоволення потреби, тобто операція є формальною дією. Отже, послуга може бути операцією, включати кілька операцій, а операція не завжди може бути послугою.

Фінансовий продукт – це пакет взаємопов'язаних фінансових послуг й інструментів, що їх пропонують фінансові корпорації як товар. Відбувається

«перемішування» різних видів фінансових послуг, пакети яких продаються у вигляді таких продуктів. Можна зустріти ототожнення продукту та інструменту (продукту і послуги), що набуло особливо широкого поширення у галузі страхування. Ми підтримуємо позицію О. Гаманкової, яка розмежовує поняття «страхова послуга» і «страховий продукт» [6, С.72]. Наразі «ядром» фінансового продукту є базова номенклатура послуг, адже у кожної фінансової установи своя специфіка діяльності, тому вирізняють банківський, страховий, пенсійний, інвестиційний продукт тощо. У свою чергу, до «периферійних» послуг входять додаткові, які доповнюють основні напрями фінансової діяльності з метою залучення клієнтів, а також задоволення потреб останніх у найкращий спосіб.

Природно, фінансовий інжиніринг та інновації на ринку капіталу спонукають до появи інноваційного фінансового продукту – пакету взаємопов'язаних фінансових послуг й інструментів з новими якостями і характеристиками [7]. На нашу думку, фінансові інновації на ринках капіталу можна розділити на дві категорії: 1) впровадження нових фінансових інструментів (наприклад, на ринку деривативів – свопціонів, кредитних деривативів, лізингових опціонів тощо); 2) інноваційне поєднання фінансових послуг, що дозволяє винаходити нові фінансові продукти страхового, інвестиційного, банківського та інших ринків з метою задоволення потреб клієнта, страхування ризиків, фінансового забезпечення інноваційної діяльності тощо. Може відбуватись комбінування кількох фінансових інструментів (послуг) в один продукт, декомпозиція продукту, суміщення комбінування і декомпозиції у створенні синтетичного продукту.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Ю. М. Фінансові інструменти в сучасному вимірі [Електронний ресурс] / Ю. М. Коваленко. – Режим доступу: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/82/1/052_IR.pdf.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01.
3. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3480-15.
4. Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on markets in financial instruments amending Council Directives 85/611/EEC and 93/6/EEC and Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council and Repealing Council Directive 93/22/ EEC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0039.
5. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: ЗУ: від 07.12.2000 р. № 2121-III. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/B_zakon/law_BBD.pdf.
6. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: [монографія] / Гаманкова О. О. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
7. Коваленко Ю. М. Вплив фінансової інженерії на глобальну фінансову кризу / Ю. М. Коваленко // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 1–2. – С. 57–62.

УДК 336.228:330.3

Колеснік Катерина Олексіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Угрюмова Катерина Олександрівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Першко Лариса Олександрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів Університету ДФС України

ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Запровадження інновацій на фінансовому ринку має перешкоди через фінансову нестабільність, військовий конфлікт на Сході країни, нестійкість курсу валют та уповільнені темпи економічної модернізації. Через такі явища призупиняється поповнення бюджету економіки. Завдяки потенціалу фінансового ринку можливо знайти шляхи для реалізації інноваційних рішень та завдань.

Розглядаючи рейтинг глобального індексу конкурентоспроможності на рис. 1, можна зробити висновок, що не всі можливості запровадження інновацій використовуються останнім часом.

Особливий інтерес викликає комплексне дослідження, що охоплює пошуки з проблематики інновацій у фінансовій сфері за такими напрямами:

1) інноваційний підхід до визначення теоретичних засад фінансів та побудови фінансової системи;

2) використання у фінансовій практиці інноваційних фінансових інструментів і технологій;

3) формування механізмів фінансування розроблення та запровадження у практику інновацій [1].

Розвиток та запровадження фінансових інноваційних продуктів у вітчизняну практику, вимагає створення на фінансовому ринку передумов:

– наявності інституціональної відповідності у процесах та правилах механізмам розробки, запровадження і контролю за функціонуванням фінансових інновацій (має бути узгоджена інституціональна та інфраструктурна відповідність);

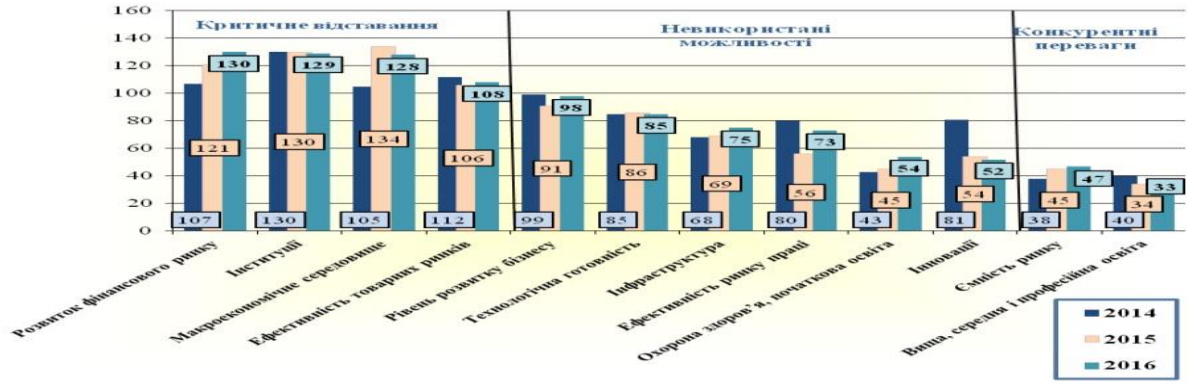

Рис. 1. Рейтинг України за 12 складовими Глобального індексу конкурентоспроможності за 2014-2016 рр.

Джерело: [5].

– підготовку структури секторів економіки та домогосподарств до користування новими фінансовими послугами, інструментами та продуктами (повинен бути попит на фінансові інновації);

– розвиток фінансової культури у використанні традиційних та інноваційних фінансових інструментів, продуктів та послуг [2, с. 144].

Запровадження інноваційних фінансових інструментів на фінансовому ринку в Україні буде сприяти зниженню вартості власного капіталу для вітчизняних підприємств корпоративного сектору, що, у свою чергу, сприятиме нарощенню прямих іноземних інвестицій в економіку країни [3, с. 41]. З допомогою іноземних інвестицій країна може вийти на новий рівень економічного розвитку, що дозволить розширити не тільки бюджет, а й зв'язки з іншими країнами [4, с. 233].

Важливим напрямом в зміцненні та розвитку вітчизняного фінансового ринку є формування належного рівня фінансової культури українського суспільства, що включає в себе: фінансову грамотність, фінансову відповідальність, культуру фінансового планування, стимулювання фінансової інноваційності [2, с. 145-146]. Для розвитку інновацій в Україні необхідно, перш за все, створити ефективне інституціональне середовище, яке забезпечить економічне зростання, розвиток талантів та підвищення рівня людського розвитку [5, с. 21].

Таким чином, на даний період на фінансовому ринку інновацій України, висвітлені такі факти, що залучення іноземних інвестиції у вітчизняну економіку сприятиме зростанню частки інвестування у валовому внутрішньому продукті України, яка дасть змогу до зростанню економіки в країні у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Інновації у фінансовій сфері : монографія Опарін. В.М, Паєнтко.Т.В, Федосов.В.М, та ін. ; за заг. ред. В. М.Опаріна. – К. : КНЕУ, 2013. – 444 с.
2. Єрмошкіна О. В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України / О. В. Єрмошкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2015. – Вип. 10 − частина 2. – С. 141 – 146.
3. Кучер Т. Л. Вплив інноваційних інструментів фінансового ринку України на прямі іноземні інвестиції [Електронний ресурс]. Кучер.Т.Л – Режим доступу : econa.org.ua/index.php/econa/article/download/937/pdf_595

4. Кужелєв М. О. Інноваційні методи кредитування корпоративного сектору економіки в умовах динамічного зовнішнього середовища / М. О. Кужелєв // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами юго-восточной Европы в рамках черноморского экономического сотрудничества. – 2012. – № 8. – С. 231–235.
5. Аналітична довідка. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2016 році. Міністерство освіти і науки України. Український інститут науково-технічної експертизи та інформації. – К: 2017.- с.130

УДК 330.322(477)

Колупаєв Юрій Борисович
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національної академії статистики, обліку та аудиту
Штельмах Ілона Олександрівна
здобувач вищої освіти Національної академії статистики, обліку та аудиту

ПРОБЛЕМИ ОБМЕЖЕНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Проблемі інвестиційної діяльності в економічній літературі приділяється досить багато уваги. Про це свідчить велика кількість наукових праць з даної тематики. Значний вклад в дослідження даної проблематики внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Г. Бірман, А. Діброва, В. Гриньова, А. Нікітіна, В. Ковальов, М. Г. Лапуста, Ю. Макогон, А. Маршал та інші. Однак, не зважаючи на багатоаспективність наукових досліджень, питання інвестиційної діяльності в Україні вимагає постійного дослідження проблем, які пов’язані із залученням інвестицій в Україну [3].

Загалом, Україна досягла відчутних досягнень у справі залучення іноземних інвестицій, але необхідно констатувати, що іноземний капітал не поспішає освоювати український інвестиційний ринок. Існує ряд перешкод, які не дозволяють інвесторам збільшити обсяг інвестицій в нашу державу, а саме: нестабільність політичного і правового регулювання, корумпованість та неефективність влади, недостатній рівень захищеності прав інвесторів, непрозорі та неетичні умови підприємництва тощо [4].

Однак Україна в змозі подолати ці труднощі. Свідченням цього є те, що на сьогоднішній день в Україні створено розвинуте правове поле для інвестування. Законодавство України передбачає необхідні гарантії діяльності для інвесторів. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формах. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів у іноземній валюті, одержаних на законних підставах у наслідок здійснення іноземних інвестицій [3].

З метою сприяння залучення й ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в Європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності і права на підприємницьку діяльність утворено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України. Очолив зазначену Раду Президент України.

Активізацію інвестиційної діяльності в Україні гальмує зростання масштабів тіньової економіки, викликане надмірним податковим тягарем. Залучення в інвестиційний процес тіньових доходів домогосподарств виключно за допомогою розвитку інструментів фондового ринку, що на думку більшості фахівців, практично неможливе. Фінансування інвестицій за допомогою фондового ринку стримується низькою схильністю населення до заощаджень у формі цінних паперів.

На сьогоднішній день іноземні інвестори, які все ж наважуються інвестувати в нашу економіку, вимагають законодавчих гарантій, великі корпорації та інвестиційні компанії вимагають урядових гарантій та пільг. Проте механізм реалізації правових гарантій поки що недостатньо відпрацьований.

Важливу роль в розширенні іноземного інвестування повинно відіграти агентство міжнародного співробітництва та інвестицій, головним завданням якого є надання допомоги підприємцям України: в пошуку іноземного партнера; в правильному оформленні документів інвестиційної заявки; в складанні бізнес-плану; в розробці інвестиційного проекту по методології, прийнятій в країнах з розвиненою економікою.

Важлива умова, необхідна для приватних капіталовкладень (як іноземних, так і вітчизняних), - постійний та загальновідомий набір норм та правил, сформульованих таким чином, щоб потенційні інвестори могли розуміти та передбачати, що ці правила будуть застосовуватись до їх діяльності. В Україні чи країні, яка перебуває в стані безперервного реформування влади, правовий режим непостійний.

Огляд і аналіз інвестиційного законодавства України засвідчив, що сьогодні в Україні концептуально не визначено результатів інвестування як об’єкта регулювання і не забезпечено методичної основи для конструктивного регулювання інвестиційної діяльності за результатами.

Істотною перешкодою на шляху до залучення та ефективного використання іноземних інвестицій є недосконала інфраструктура. Недостатня кількість відповідних експертів, аудиторів, консультантів стримує збільшення надходжень закордонного капіталу. Аби виправити таке становище, слід створити мережу спеціальних установ – як державних, так і недержавних, – які будуть займатися підготовкою таких фахівців для України, готуватимуть відповідні інвестиційні проекти за міжнародними стандартами.

Крім того, на сьогоднішній день ми маємо ряд інших негативних моментів: бюрократичні бар’єри, відсутність правового забезпечення кредитування, страхування ризиків, низький рівень ділової та професійної кваліфікації, недостача привабливих інвестиційних програм і проектів, жорстка податкова система. Проблеми соціально-психологічного характеру в залученні інвестицій пов’язані з відсутністю ринкового

менталітету у вітчизняних бізнесменів, що проявляється у їх нездатності самостійно приймати відповідальні рішення, швидко орієнтуватись у мінливому економічному середовищі.

Залученню інвестицій перешкоджають нерозвинутість комунікаційних засобів, незабезпеченість повною і надійною нормативно-правовою та комерційною інформацією. Тому для стимулювання залучення інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці України доцільно здійснити ряд заходів, спираючись на принципи: стабільності основних законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування; диференційованого підходу до нормативних та інших пільг для іноземних інвесторів – з урахуванням обсягів і форм інвестування, а також пріоритетів у розвитку економіки України; надійності, доступності та оперативності організаційного та інформаційного забезпечення іноземних інвестицій.

Таким чином, пожвавлення економічної, в тому числі інвестиційної та інноваційної діяльності і поліпшення на цій основі соціальних умов можливе тільки шляхом рішучих, комплексних і послідовних ринкових реформ, які (як показує досвід інших країн, що реально здійснюють такі реформи) вивільнять підприємницьку ініціативу, створять конкурентне середовище й нададуть економіці стимули ефективного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вер. 1991 р. № 1560 – XII. // ВВР. – 1991. - № 47. – Ст. 647.
2. Балануца О. О. Роль іноземного інвестування в економіці України. / О. О. Балануца // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. - № 10. – С. 73-76.
3. Івахненко І. С. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації. / І. С. Івахненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. - № 2. – С. 7-9.
4. Федорчук Д. Е. Нові перешкоди для іноземного інвестування в Україні. / Д. Е. Федорчук // Економіка та право, 2007. - № 1. – С. 32-37.

УДК 336.7

Кузьменко Наталія Вадимівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Першко Лариса Олександрівна
к.е.н, доцент, с.н.с.,
доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

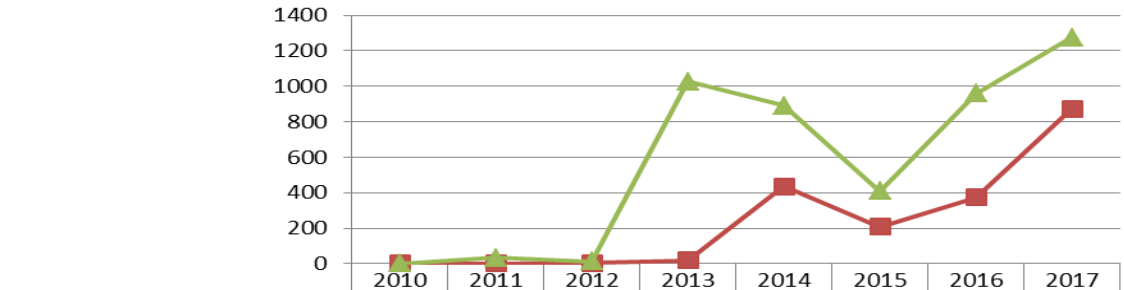
КРИПТОВАЛЮТА ЯК ІННОВАЦІЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Сучасні умови розвитку фінансової системи в Україні та її участь у світових глобалізаційних процесах зумовлюють необхідність зміцнення грошово-кредитної системи, підвищення ефективності використання інструментів фінансового ринку з

метою посилення їх впливу розвиток економіки [4]. Саме таким інноваційним інструментом фінансового ринку нині виступає криптовалюта.

Криптовалюта – це швидка і надійна система платежів та грошових переказів, заснована на новітніх технологіях і непідконтрольна жодному уряду. На даний момент в світі існує близько 1600 криптовалют, але найвідомішою, зі швидким розвитком є Bitcoin [1]. Процес добування криптовалюти в мережі називається «майнінг» і займатися ним може кожен бажаючий, який володіє комп'ютерним обладнанням необхідної потужності та спеціальним програмним забезпеченням.

Як інноваційний продукт криптовалюта має величезний потенціал для впливу на фінансовий ринок та національну економіку загалом. Вона не піддається впливу інфляції, відповідно її не потрібно ні девальвувати, ні ревальвувати. Її використання дозволяє скоротити операційні витрати, уникнути пасток валютної системи. Динаміка курсу долара до bitcoin дуже рухлива, що показано на графіку1.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Найнижчі ціни за bitcoin	0,06	0,66	4,60	19	436	206	374	874
Найвижчі ціни за bitcoin	0,24	31,5	13,6	1028	891	408	960	1275

Рис.1. Динаміка курсу долара до bitcoin протягом 2010–2017 рр.

Джерело: [1]

Використання криптовалюти має свої переваги (анонімність, захист персональних даних, свобода у виплаті, дешевизна в обслуговуванні) та недоліки (відсутність законодавчого регулювання статусу та обігу криптовалюти, нестабільність крипто валюти, хакерські атаки, використання на чорному ринку) [2].

Форум CIS bankers є найбільшою спільнотою для банківських і фінансових фахівців та власників бізнесу у Східній Європі. У ході роботи CIS bankers VI Ukrainian Banking Forum, що відбувся в Україні в жовтні минулого року, [3] керівник проектів та програм Департаменту відкритих ринків НБУ вказав на те, що наразі правовий статус криптовалюти є невизначеним в Україні, а отже, операції з нею перебувають поза межами правової площини і не є забороненими [5].

Незважаючи на те, що широка громадськість ще і досі мало знає про криптовалюти, в тому числі bitcoin, сьогодні Україна входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів різними bitcoin - гаманцями. Причиною цього є те, що bitcoin дуже популярні серед українських ІТ- фахівців, які дуже активно інвестують реальні гроші у віртуальну валюту. На сьогоднішній день зацікавленість українців до криптовалюти зростає, це, в свою чергу, спричинено рядом проблем, а саме: криза вітчизняної банківської системи, нестабільність гривні, мінливий курс валют та інші соціально-економічні труднощі, які сконцентровані на фінансовій системі України.

Як вказано в офіційних джерелах Національного банку України, випуск криптовалюти не має будь-якого забезпечення, та не контролюється державними органами, а отже, всі ризики пов'язані з використанням віртуальної валюти покладаються на власника таких електронних грошей [6].

Отже, криптовалюта, як інновація на світовому фінансовому ринку набуває все більше і більше прихильників, незважаючи на невизнання багатьма країнами правового статусу таких електронних грошей. Застереження щодо використання криптовалюти в Україні значно не впливає на її популярність, але вірогідність того, що такі електронні гроші будуть широко використовуватися в Україні найближчим часом дуже малі.

Список використаних джерел:

1. Васильчак С. В. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризики / С. В. Васильчак, М. В. Куницька-Іляш, М. П. Дубина // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького. Серія : Економічні науки. - 2017. - Т. 19, № 76. - С. 19-25.
2. Болгар Т.М. Переваги та недоліки криптовалюти / Т.М. Болгар // Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність: матер. Міжнар. наук. інтернет-конф. (м. Полтава, 11 трав. 2017 р.). – Полтава : ПолтНТУ, 2017. – С. 164–167.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua
4. Кужелев М. А. Экономическая безопасность Украины на финансовом рынке / М. А. Кужелев // Вісник Донецького університету (Серія В. Економіка і право). – Донецк: ДонГУ, 2000. – № 1. – С. 140–143.
5. Інновації фінансового ринку – [Електронний ресурс] .- Режим доступу: https://finpost.com.ua/news/category/analitics
6. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво / Розяснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/ криптовалюти» Bitcoin – Електронний ресурс - Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608

УДК 336. 025

Лисак Тетяна Олександрівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Олешко Анна Анатоліївна
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Для України питання протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом – питання національної безпеки. Важливу роль у вирішенні проблеми запобігання легалізації покликаний відігравати ефективний, дієвий, неупереджений та своєчасний державний фінансовий моніторинг.

Фінансовий моніторинг – діяльність з виявлення операцій, які підлягають обов'язковому контролю, та інших операцій з грошовими коштами або іншим майном, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом[1]. На сьогоднішній момент, ефективно працюють підрозділи з оцінки загроз національній безпеці, які виникають у результаті легалізації (відмивання) доходів, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Все ж таки ефективність функціонування фінансового моніторингу потребує подальшого удосконалення.

Окремим питанням здійснення фінансового моніторингу в Україні висвітлено у працях О.М. Бандурки, О.М. Бережного, С.А. Буткевича, С.О. Дмитрова, І. І. Д'яконова, А.В. Єжова, В.А. Журавля, В.С. Зеленецького, О.В. Кравченко, І.П. Приходько, В.В. Коваленко та багатьох інших видатних вчених [2].

Для підвищення ефективності фінансового моніторингу потрібно зазначити, що схеми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, ускладнюються, незаконні доходи змішуються з легальними джерелами доходів. Фінансовий моніторинг потрібно здійснювати постійно, систематизувати і проводити обробку, облік, аналіз відомостей про рух готівкових і безготівкових фінансових ресурсів юридичних і фізичних осіб, а також інших активів для з'ясування можливого включення доходів, одержаних злочинним шляхом, в легальні потоки банківських та інших організацій і прогнозування фінансових можливостей і поведінки відповідного суб'єкта господарювання у перспективі.

Важливими у процесі фінансового моніторингу залишаються ризики, пов'язані з діяльністю фінансових інститутів, які вимагають тісної співпраці ДСФМУ з НБУ, з метою передбачення негативних процесів. Стратегія і тактика фінансового моніторингу повинна формуватися на основі результатів превентивного аналізу можливих ризиків відмивання незаконних доходів[3].

Для підвищення ефективності фінансового моніторингу актуальними вважаємо застосування методу припинення – спекуляцій на валютному ринку країни, який спрямований на перехід від формальних показників роботи, проведеної у сфері фінансового моніторингу, до комплексного аналізу стану економіки через запровадження механізму раннього попередження порушень у фінансовій сфері шляхом реалізації цільових скоординованих заходів щодо ліквідації тіньових площадок незаконних фінансових операцій.

Ані базовий закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [4], ані Положення про Державну службу фінансового моніторингу [5] не конкретизують кінцеві результати державного фінансового моніторингу та поняття його ефективності.

Мета фінансового моніторингу - досягнення кінцевого результату розслідування, арешт і конфіскація коштів і майна, одержаних незаконним шляхом, а також

притягнення винних осіб до відповідальності. На даний момент складною залишається процедура повернення виявлених злочинних фінансових ресурсів у легальний обіг і до державного бюджету України, оскільки конвертаційні центри, фіктивні фірми використовуються і для виведення законно зароблених грошей із легального обігу, зокрема через трансферне ціноутворення, що зумовлює необхідність у розмежуванні таких понять як «відмивання» (кримінальне діяння) і «легалізація» (як можливе джерело інвестицій).

Підвищення ефективності фінансового моніторингу можливе за умови [6]:

1) функціонування системи фінансового моніторингу, коли через Єдину централізовану інформаційну базу всі його учасники зможуть користуватися його результатами;

2) використання в якості основи для створення системи фінансового моніторингу вже функціонуючих баз даних ДФС України та правоохоронних органів;

3) введення до складу об'єктів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, коштів, отриманих від мінімізації податків, операцій з бюджетними коштами, а також — одержаних від несплати митних і податкових платежів.

4) забезпечення прозорості фінансово — банківської діяльності, посилення контролю за обігом готівкових коштів у зонах з високим рівнем ризику скоєння злочинів;

5) перехід від виявлення, розкриття і припинення окремих злочинів до комплексних заходів щодо нейтралізації і припинення діяльності злочинних співтовариств;

6) забезпечення тісного взаємозв'язку фінансового моніторингу з системою управління та контролю за державними фінансами і фінансами органів місцевої влади;

7) створення необхідних фінансових, технічних, організаційних і кадрових умов функціонування системи фінансового моніторингу та ін.

Список використаних джерел:

1. Д'яконова, І. І. Сутність та значення фінансового моніторингу в банках [Текст] / І. І. Д'яконова // Вісник Академії митної служби України. – 2008. – № 1 (37). – С. 7–14.
2. Буткевич С. А. Окремі аспекти юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних зло- чинним шляхом / С. А. Буткевич // Актуальні проблеми правового регулювання господарської діяльності в сучасній Україні : матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Сімферо поль, 19 груд. 2008 р.). – Сімферополь, КРП «Вид-во «Кримнавчпеддержвидав», 2008. – С. 246–250.
3. Кравченко, О. В. Фінансовий моніторинг у банках: сутність, значення, регулювання [Текст] / О. В. Кравченко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція : зб. наук. праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2010. – Вип. 1 (81). – С. 270–276
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження

зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua
5. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua
6. Фінансовий моніторінг у банку. Навчальний посібник - За ред. Дмитрова С. О. Коваленко В. В. - Для економістів, викладачів і студентів ВНЗ - Университетская книга, 2008. - 336 с..ISBN: 978-966-680-406-1

УДК 336

Меда Віталій Юрійович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків
Університету ДФС України

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Основною рушійною силою, без якої неможливий розвиток національної економіки, є впровадження фінансових інновацій. Інновації, які запроваджують на фінансовому ринку, мають сьогодні важливе значення для успішного розвитку національних фінансових систем, і є, з одного боку, закономірним результатом його еволюції, а, з іншого, дають можливість фінансовим установам вирішувати конкретні проблеми. Нині інноваційні процеси охопили ринки більшості фінансових інструментів. Модернізація існуючих та створення нових фінансових продуктів і послуг ще у XX ст. стали головним чинником розвитку глобальних світових фінансових ринків, а ті ініціюють масштабні перетворення національних фінансових ринків і впливають на розвиток економік країн у цілому.

Теоретичне підґрунтя дослідження інновацій їх змістовних характеристик, причинно-наслідкових зв’язків з економічним розвитком закладено в роботах А. Сміта, Д. Рікардо, Й. Шумпетера, Т. Менша, М. Кондратьєва, М. Туган-Баранов- ського, Г. Кларка. Значну увагу питанням сутності та змісту інноваційної теорії загалом та у фінансовій сфері зокрема приділяють багато зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як: Ю. Бажал, Дж. Ван Дейн, А. Гальчинський, М. Міллер, Х. Мінскі. В наукових працях все частіше зустрічаються різні погляди щодо запровадження фінансових інновацій на ринку фінансових послуг. Йдеться про фінансові технології, здатні забезпечити більш раціональний перерозподіл фінансових ресурсів, ризиків та ліквідності [1]. Саме з причин низької фінансової культури населення та слабкого

розвитку вітчизняного фінансового ринку виникає ускладнення щодо запровадження фінансових інновацій на вітчизняному ринку фінансових послуг.

Функціонування фінансового ринку за роки незалежності переживали як періоди значного зростання, впровадження нових фінансових послуг та інструментів, так і тривалі періоди спаду, які характеризувалися значним падінням курсу національної валюти, високим рівнем інфляції, стрімким підвищенням процентних ставок по кредитним ресурсам, практично повним знищенням фондового ринку. Такі процеси не могли не відобразитися у структурних та інституційний викривленнях, які й натепер існують на фінансовому ринку України. Однак структурні викривлення фінансової системи були лише віддзеркаленням структурних викривлень реального сектора економіки, де переважало сировинне виробництво, що не дозволяло створювати достатній обсяг доданої вартості для впровадження інновацій у різних секторах економіки [2].

Бурхливий розвиток технологічних та фінансових інновацій зумовив появу нефінансових компаній, які надають традиційні фінансові послуги (галузь «фінтех» (“FinTech” – скорочене від “financial technology”, тобто «фінансова технологія»)). У широкому розумінні це поняття означає галузь економіки, яка об’єднує компанії, що використовують новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг. У вужчому значенні фінтехами називають самі компанії, які належать до цієї галузі. Сьогодні фінтех – це десятки або й сотні мільярдів доларів інвестицій щороку, значний потік якісних змін, які, взявши початок у фінансовому секторі, виходять далеко за його межі й торкаються більшості сфер людської життєдіяльності, зокрема економічних та соціальних У новітній історії людства авангардним фінтехом називають банк “Barclays”, який у 1967 р. встановив у Лондоні перший банкомат (АТМ). Він допоміг фінансовим установам зекономити робочий час їхніх касирів, отже, знизити витрати [3]. Відтоді принцип роботи фінтехів не змінився: вони з’являються там, де можна запропонувати новий фінансовий продукт, який краще задовольняє потреби споживачів, ніж наявні, або там, де є шанси надавати послуги дешевше та якісніше (рис. 1).

Джерело: [3].

Загалом, фінансовому ринку об’єктивно притаманні значні можливості впливати на інноваційно-інвестиційні процеси, що незважаючи на володіння ним значним потенціалом фінансування інноваційно-інвестиційних проектів, сьогодні реалізовані лише частково. Одна з причин такої невідповідності криється у гострій нестачі

окремих інструментів на фінансовому ринку та необхідних темпів розвитку ринку цінних паперів у цілому. Спектр фінансових послуг, що надаються для досягнення інноваційно-інвестиційних цілей має бути надзвичайно широким [4]. Це розвиток венчурних фондів, спеціальних механізмів для страхових компаній для компенсації збитків окремих емітентів фінансових інструментів, розміщення спеціалізованих випусків цінних паперів під фінансування інноваційних програм тощо. Кожна із перелічених послуг є складним фінансовим продуктом, а тому потребує створення необхідних законодавчих й організаційних передумов. Тобто, існує тісний зв'язок: без дієвих заходів державного впливу на консолідацію зусиль досягнення позитивних змін буде обмеженим [5].

Запровадження інноваційних фінансових інструментів в Україні буде сприяти зниженню вартості власного капіталу для вітчизняних підприємств корпоративного сектору, що сприятиме нарощенню прямих іноземних інвестицій в економіку країни [6]. Залучення іноземних інвестиції у вітчизняну економіку сприятиме зростанню частки інвестування у валовий внутрішній продукт України, що призводитиме до зростання економіки країни в майбутньому.

Отже, запровадження фінансових інновацій на вітчизняний фінансовий ринок потребує ретельної підготовки, дослідження та зважування всіх «за» та «проти». Сучасний стан ринку фінансових послуг в Україні переконливо свідчить про те, що для подальшого розвитку необхідні нововведення. Однак, вітчизняний фінансовий ринок та українське суспільство не готові до запровадження і використання фінансових інновацій.

Список використаних джерел:

1. Онишко С.В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С. В Онишко. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с.
2. Єрмошкіна О.В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України / О. В. Єрмошкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 10. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/85.pdf
3. Поченчук Г.М. Фінансові технології:розвиток і регулювання / Г. М. Поченчук // Економіка і суспільство. – 2017. – № 13.
4. Онишко С.В. Фінансовий ринок в системі джерел фінансового забезпечення інноваційно-орієнтованого розвитку України / С. В. Онишко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 2(6). – Режим доступу: http://journals.uran.ua/nvp_chntu/article/view/77424/73142
5. Кужелев М. А. Инновационное обеспечение формирования украинской модели корпоративного управления / М. А. Кужелев, Т. В. Татаренко // Materialy VII Miedzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji «Europejska nauka XXI powieka – 2011» (07–15 maja 2011 roku). Ekonomiczne nauki. – Przemysl : Nauka i studia. – Volume 8. – С. 76–80.
6. Кучер Т. Л. Вплив інноваційних інструментів фінансового ринку України на прямі і ноземні інвестиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: econa.org.ua/index.php/econa/article/download/937/pdf_595

УДК 336.6

Музиченко Аліна Валеріївна
Мазурець Олена Олександрівна
здобувачі вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університет ДФС України
Науковий керівник:
Нечипоренко Аліна Володимирівна
асистент кафедри фінансів Університет ДФС України

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Становлення та розвиток фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Стабільному та прогнозованому розвитку всіх економічних процесів у суспільстві сприяють ефективно функціонуючий страховий ринок, добре розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи. За рахунок акумулювання значних обсягів грошових коштів, фінансові установи є потужним джерелом інвестицій в економіку країни, тому все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку.

Вагомий внесок у дослідження питань розвитку вітчизняного фінансового ринку зробили відомі вчені такі як: Л. Алексеєнко, О. Василик, В. Опарін, Я. Комаринський, М. Кужелєв, В. Шелудько, О. Юркевич, І. Яремчик та інші. Проте залишається актуальним питання щодо визначення сутності та ролі фінансового ринку у фінансовій системі України.

На думку В. Опаріна, фінансовий ринок – це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності [1, с.24].

В. Шелудько визначає фінансовий ринок як систему економічних та правових відносин, пов'язаних із купівлею-продажем або випуском та обігом фінансових активів [2, с.98].

Як економічна категорія, фінансовий ринок відображає економічні відносини між суб’єктами економіки з приводу реалізації вартості та споживчої вартості, укладеної у фінансових активах. Загалом, економічні відносини визначаються об'єктивними економічними законами і державною фінансовою політикою, впливом політичних партій, які формують в підсумку сутність фінансового ринку, тобто відносини як на самому ринку, так і у його взаємозв'язку з іншими економічними категоріями. На фінансовому ринку діють закони попиту та пропозиції, граничної корисності, конкуренції, що зумовлюють можливості функціонування всіх суб'єктів економіки відповідно до умов ринкової економіки [3, с.128].

Найактивнішими учасниками фінансового ринку України на сьогодні є комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі, оскільки саме вони акумулюють найбільшу частку фінансових ресурсів та мають прямий вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення.

З огляду на роль фінансового ринку для економіки держави, потрібно зазначити, що держава одночасно і здійснює регулювання фінансового ринку, і безпосередньо є суб'єктом економічних відносин, що формуються на фінансовому ринку, адже держава може здійснити емісію державних цінних паперів, зокрема облігацій внутрішньої державної позики, та виходити із цінними паперами на ринок з метою мобілізації фінансових ресурсів.

Оскільки фінансовий ринок має вагоме значення для фінансової системи України, беззаперечним є той факт, що фінансовий ринок – це та складова, яка перебуває в центрі уваги Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших владних структур. Безпосереднє регулювання фінансового ринку здійснюють: Національний банк України – регулювання грошового ринку; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку – виконує функції регулювання ринків капіталу.

За даними Національного банку України, можна зробити висновок, що банківський сектор є найбільшою складовою фінансового ринку України з активами, що складають домінуючу частку активів усіх фінансових установ. Так, станом на початок 2014 року мають банківську ліцензію 180 установ, на початок 2015 року – 163 установи, на початок 2016 року – 120 установ, у тому числі 40 установ з іноземним капіталом, а на початку 2017 року – 96 установ, у тому числі 38 установ з іноземним капіталом, що свідчить про сильну залежність вітчизняної банківської та фінансової системи від зовнішніх джерел фінансових ресурсів [4].

Щодо фінансового стану банківських установ, то варто зазначити, що 63 з 96 працюючих банків України на січень 2017 р. отримали прибуток на загальну суму 10,817 млрд грн, а 31 банк спрацював зі збитками на суму 169,299 млрд грн [4].

Ринок цінних паперів (фондовий ринок) як складова фінансового ринку відіграє важливу роль в економічному розвитку країни завдяки формуванню системи накопичення та перерозподілу фінансових ресурсів [5, с.145]. Ринок цінних паперів в Україні характеризувався на початку 2017 року кризовими явищами, тому загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні 2017 року становив 3,61 млрд грн, що менше на 7,37 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2016 року [6].

Слід відмітити, що на сьогодні розвиток вітчизняного фінансового ринку відбувається досить повільними темпами, що зумовлено рядом причин, зокрема: недосконаліть нормативно-правової бази, відсутність уніфікованих стандартів корпоративного управління, недосконаліть заходів щодо захисту прав інвесторів та акціонерів, нерозвинена фінансова та фондова інфраструктура. Тому державна політика, що здійснюється з метою підвищення ефективності функціонування фінансового ринку повинна містити єдиний комплекс заходів, спрямованих на стабільність та стійкість фінансової системи та базуватися на принципах прозорості, вільного доступу до інформації, конкурентності, відповідності міжнародним стандартам тощо.

Роль фінансового ринку, як складової частини фінансової системи, полягає в тому, що він надає конкретні фінансові інструменти для здійснення трансформації

вільних коштів суб'єктів економічного життя в активний позиковий капітал, якого потребують інші суб'єкти економічного життя для реалізації своїх ефективних економічних проектів [7].

Таким чином, фінансовий ринок має визначальний вплив на фінансову систему України, адже від його ефективного функціонування залежить стабільність фінансової системи в цілому. Сучасний етап розвитку фінансового ринку та його складових є динамічним, але водночас важкопрогнозованим, оскільки потребує регулювання та вдосконалення з боку держави. Фінансовий ринок є важливим джерелом фінансування економіки, фундаментом фінансової системи, що надає їй стабільності, а тому розвиток національної економіки неможливий без розвинутого та надійного фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ. – 2002. – 240 с.
2. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – 3-те вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2008. – 535 с.
3. Онікієнко О. В. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку / О. В. Онікієнко, С. О. Пєрєдєрієва // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2014. – № 8. – С. 127-134.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/index
5. Кужелєв М.О. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи / М.О. Кужелєв, І.П. Головенко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2016 – № 2. – с.145 – 156.
6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ssmsc.gov.ua/
7. Кужелев М. А. Формирование государственной политики развития ринка корпоративних ценных бумаг / М. А. Кужелев // Vedecky pokrok na prelomu tysyachalety - 2011 : Materialy VII mezinarodni vedecko - prakticka conference. - Dil 10. Ekonomicke vedy. - Praha : Publishing House "Education andScience" s.r.o - 80 s

УДК 336.6

Немсадзе Гурам Гівійович
аспірант кафедри фінансів
Університету ДФС України

ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ КОРПОРАЦІЇ: КОМПОНЕНТИ ЇЇ ПОБУДОВИ

У діяльності корпорацій важливі структурні характеристики, що взаємопов'язані між собою, визначають її вигляд на товарних і фінансових ринках. У теорії корпоративних фінансів традиційно виділяють структуру капіталу корпорації як ключовий фактор її фундаментальної вартості, оскільки ця характеристика відображає співвідношення позикового і власного капіталу, що використовується при фінансуванні довгострокового розвитку корпорації і впливає на її інвестиційні ризики. Питанням структури власності приділено серйозну увагу як в теоретичних, так і в емпіричних дослідженнях корпоративних фінансів. Зі структурою

власності пов'язують ефекти, що виникають в діяльності корпорації і обумовлені опортуністичних поведінкою менеджменту, станом агентських конфліктів і формами прояву агентських витрат, перенесенням ризику на кредиторів і інші чинники. Структурні характеристики рад директорів також в останні роки перетворилися на предмет вивчення саме корпоративних фінансів і зайняли значне місце в публікаціях найвідоміших вчених в даній області. Безперечно, важливою віхою в розвитку всього проблемного поля корпоративних фінансів стала концепція фінансової архітектури компанії.

Особлива цінність визначення фінансової архітектури корпорації як основи організації її фінансів виявляється у процесі побудови комплексної моделі взаємозв'язку основних структурних характеристик корпорації із ефективністю її фінансової діяльності. Використання такого інтегрованого підходу дозволяє оцінити сукупний вплив окремих компонентів корпорації на результати її фінансової діяльності та виявити найбільш суттєві чинники, що забезпечують досягнення її стратегічних фінансових цілей.

В якості ключових компонентів фінансової архітектури корпорації, здатних служити інструментами управління доцільно виділити: структуру власності, структуру капіталу і якість корпоративного управління як характеристику системи мотивів і стимулів стейкхолдерів корпорації [1].

Структура власності - компонент фінансової архітектури, який детермінує відносини власності стосовно корпорації та визначає розподіл власності між окремими групами інвесторів корпорації. Теоретико-емпіричні дослідження структури власності присвячені як правило впливу концентрації власності, пропорцій її розподілу між окремими категоріями інвесторів на ефективність функціонування корпорації.

Структура капіталу - компонент фінансової архітектури корпорації, який детермінує співвідношення між окремими складовими капіталу корпорації. В межах теорій та концепцій структури капіталу досліджується вплив різних комбінацій джерел фінансування корпорації на ефективність її функціонування. Більшість досліджень присвячені пошуку рішень щодо оптимізації структури капіталу та виявленню факторів, що визначають різну комбінацію власного та позикового капіталу і дозволяють максимізувати ринкову вартість корпорації. Від структури капіталу напряму залежать ризики неплатоспроможності та особливості розподілу фінансових ризиків між окремими категоріями інвесторів корпорації.

Структура управління - компонент фінансової архітектури, який детермінує розподіл повноважень у сфері прийняття фінансових рішень корпорації. Р. Брейлі та С. Майерс у роботі «Принципи корпоративних фінансів» визначають корпоративне управління як владні повноваження здійснювати інвестиції та приймати рішення щодо фінансування [2]. Ще одним важливим компонентом фінансової архітектури корпорації, який пов'язаний із структурою управління та реалізацією прав власності інвесторів, є корпоративний контроль. Під корпоративним контролем розуміється роль ради директорів, право акціонерів на голосування, боротьба за голоси акціонерів та всі інші засоби, якими власники можуть впливати на прийняття важливих рішень в корпорації.

Список використаних джерел:

1. Житар М.О. Фінансова архітектура корпорації: сутність та компоненти / М.О. Житар, Г.Г. Немсадзе // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький. – 2017. - № 33/2. – С. 370- 374.
2. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов / Пер. с англ. Н. Барышниковой. — М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. 1008 с.
3. Житар М.О. Концептуальні засади забезпечення фінансової архітектури корпорацій / М.О. Житарь, Г.Г. Немсадзе // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» №, 2017. – С. 89-92.
4. Myers S. Financial Architecture / S. Myers // European Financial Management. - 1999. - Vol. 5. - P. 133-141
5. Фінансова архітектура національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансової діяльності: монографія [Текст] / В. М. Мельник, Н. В. Бичкова. - Тернопіль: Астон, 2012. - 244с.
6. Концептуальні основи розвитку корпоративних відносин: монографія [Текст] / М.О.Кужелєв. - Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2012. – 260 с.
7. Кужелєв М. О. Основні загрози фінансовій безпеці корпорацій та держави / М. О. Кужелєв // зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Фінансова безпека та економічне зростання: домогосподарство, підприємство, регіон, держава». – Полтава : Інтерграфіка, 2011. – С. 222–225.

УДК 336.7

Нестерова-Капусняк Наталія Сергіївна
старший викладач кафедри фінансових ринків Університету ДФС України
Каширіна Лілія Юріївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

У сучасній економіці ринок похідних цінних паперів є важливою складовою світового фінансового ринку. Функціонування цього ринку сприяє вдосконаленню процесу управління ризиками, що в свою чергу активізує учасників ринку фінансових послуг та перетворює фондовий ринок в основне джерело розміщення капіталів. В Україні ринок похідних цінних паперів перебуває на етапі становлення. Тому актуальною залишається проблема використання похідних цінних паперів суб'єктами господарювання з метою мінімізації ризиків їх діяльності, що в результаті призведе до виведення фінансових відносин на новий рівень розвитку.

Деякі автори ототожнюють поняття ринок похідних цінних паперів, ринок деривативів та строковий ринок, проте більшість розмежовують ці поняття. Тому дослідженням сутності ринку деривативів, займалися такі автори: В. Вірченко, О. Колодізєв, О. Коцюба, В. Забоєнко. Дослідженням сучасних тенденцій ринку похідних цінних паперів займалися: І. Краснова, О. Бурєнін, І. Хома, В. Гордон, Л. Кострач. Проблеми та перспективи розвитку строкового ринку розглядали у своїх працях: В. Корнєєва, В. Забоєнко.

Український ринок похідних цінних паперів є досить молодим і значно відрізняється від аналогічних ринків розвинених країн. Основна частина компаній і фінансових інститутів для мінімізації ризиків частіше за все здійснюють операції з форвардними, ф'ючерсними та опціонними контрактами. Використання цих інструментів дає змогу ефективно управляти ризиками та здійснювати спекулятивні операції. Угоди з похідними цінними паперами можуть укладатися як на біржовому ринку, так і на позабіржовому. Біржові деривативи є високоліквідними, дозволяють у будь-який момент припинити хеджування шляхом укладання зворотної угоди. Що стосується позабіржових контрактів, то вони можуть встановлюватися відповідно до потреб учасників угоди, та частіше за все, передбачають реальне виконання. В результаті позабіржовий ринок є більш ефективним, ніж біржовий[1,2].

Таким чином, обсяг торгів на позабіржовому ринку є значно більшим аніж на біржовому. Зокрема у 2016 році співвідношення обсягу торгів було таким: 9,43% – біржовий ринок і 90,57% – позабіржовий.

Так як ринок похідних цінних паперів в Україні знаходиться на етапі становлення та представлений, як правило, ф'ючерсними контрактами і опціонами, то їхній обсяг торгів на ринку цінних паперів є досить малим (табл.1)[3].

Таблиця 1

Обсяг торгів деривативами на ринку цінних паперів у 2012-2016 рр., млрд. грн.

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Загальний обсяг торгів	2 530,87	2 140,40	2 951,64	2 458,88	2 396,00
Обсяг торгів деривативами	24,91	18,01	9,6	5,87	1,3

З 2012 року відбувається поступове зменшення обсягів торгівлі деривативами: з 24,91 млрд. грн. до 1,3 млрд. грн. У загальному обсязі торгів частка деривативів була найбільшою у 2012 році – 1,58%. Тоді як у 2015-2016 рр. зменшилася більш ніж на 50%.

При цьому обсяг торгівлі похідними цінними паперами в Україні на біржовому ринку є більшим, ніж на позабіржовому. Так упродовж 2012-2016 рр. частка обсягу торгів деривативами на біржовому ринку становить 90-100% (табл.2)[3].

Таблиця 2

Обсяг торгів деривативами на біржовому та позабіржовому ринках у 2012-2016 рр., млрд. грн.

Вид ринку	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Позабіржовий ринок	0,14	0	0,01	0,05	0
Біржовий ринок	24,77	18,01	9,59	5,83	1,34
Усього	24,91	18,01	9,6	5,88	1,34

За кількістю похідних цінних паперів в Україні переважає «УБ» – 190 деривативів, що становить 78% від всієї кількості. Тоді як на фондову біржу «Перспектива» припадає 18%, а на «УМВБ» – 4%.

Провівши аналіз торгівлі похідними цінними папервми на «УБ», доцільно відмітити, що вона представлена в основному ф'ючерсами, які займають велику частку – 37%, на відміну від опціонів, які становлять всього лише – 1%[4].

Таким чином, в Україні більш популярними є ф'ючерсні контракти, на відміну від світової тенденції до використання форвардних контрактів. В першу чергу це пояснюється тим, що вони є менш ризиковими і більш гнучкими.

Сучасний стан ринку похідних цінних паперів В Україні залишається незадовільним. Це показано в першу чергу у досить малій частці обсягу торгівлі деривативами у загальному обсязі торгів фінансовими інструментами[5].

Загалом до основних причин, які перешкоджають ефективному функціонування ринку похідних цінних паперів в Україні слід віднести:

- низький рівень диверсифікації фондового ринку;
- відсутність досвіду в учасників ринку;
- низький рівень державного регулювання відносин на ринку деривативів;
- політична та економічна нестабільність в Україні;
- низька ліквідність, що пов'язана з високою волатильністю цінних паперів.

Подальший розвиток ринку похідних цінних паперів суттєво залежить розвитку економіки в цілому, а також соціально-економічного становища. Тому конкретні заходи, спрямовані на збільшення частки організованого ринку, підвищення його прозорості, подальшого розвитку інфраструктури ринку, формування сприятливого податкового клімату та вдосконалення правового регулювання дозволить вирішити проблеми, які перешкоджають повноцінному розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Хома І.Б. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні / І.Б. Хома, О.Г. Граціян // Науковий журнал «Молодий вчений» (Young Scientist). – Економічні науки. - № 5 (45), 2017. – С. 769-774.
2. Кострач Л. М. Фінансові опціони як інструменти хеджування ризиків на ринку цінних паперів України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Л. М. Кострач; Нац. ун-т державної податкової служби України. – Ірпінь, 2014. – 24 с
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua
4. Офіційний сайт Української біржі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ux.ua/ua
5. Забоєнко В.О. Перспектива розвитку ринку деривативів в Україні / В.О. Забоєнко, М.Є. Трудова // Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – №10. – С. 783–786

УДК: 336.02

Олешко Анна Анатоліївна,
д. е. н, доцент,
професор кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ

Грошово-кредитні ринки національних держав у глобалізованому світі функціонують під впливом процесів інтернаціоналізації і взаємопроникнення грошових систем та знаходяться в перманентному трансформаційному стані, що характеризується інноваційними змінами в міжнародних розрахунках і платіжних системах, поширенням електронних грошей, криптовалют, впровадженням безконтактних платежів.

Процеси глобалізації суттєво посилили роль грошово-кредитного ринку та фінансового капіталу на міждержавному рівні, зокрема через його концентрацію у глобальних фінансових центрах на тлі світового перерозподілу людського і природно-сировинного капіталу. На початку XXI століття глобальні фінансові центри об'єднались у єдину мережеву систему глобального руху міжнародного капіталу та сформували інтегровану систему міжнародних платежів і грошового обігу. Ця система здатна витягати постійний вартісний і реальний доход не тільки у вигляді капітального прибутку, а й прямого фінансового обкладання світового господарства через стягування глобальної фінансової ренти – доходу, заснованого на перерозподільному процесі, за якого владні повноваження глобального капіталу виявляються в його здатності управляти економічними процесами.

Найвпливовішими світовими фінансовими центрами протягом останнього десятиліття залишаються Лондон (незважаючи на Brexit) та Нью-Йорк. На долю ТОП-20 глобальних фінансових центрів припадає близько 90 відсотків фінансових операцій [1].

Глобальні фінансові центри є рушіями змін у грошовому обігу, тобто руху грошей у готівковій та безготівковій формі, що обслуговує кругообіг товарів і послуг, а також у процесах модифікації функцій грошей, розвитку існуючих та появи нових платіжних систем.

Ключовою трансформацією на глобальному грошово-кредитному ринку є перехід до інноваційних безготівкових грошей, відмова від готівкових розрахунків (cash) та, відповідно, побудова глобальної безготівкової економіки – Cashless Global Economy. У глобалізованому світі існує понад 300 платіжних схем безготівкових електронних платежів. Безготівкові платежі на світовому ринку стрімко зростають: у 2015 році їх обсяг становив 1,66 трлн. дол., що на 14 % більше, ніж у 2014 році. У 2015 році співвідношення готівкових і безготівкових платежів у світі становило 85 до 15 [2].

Переваги безготівкової економіки наступні:

– скорочення витрат на обслуговування грошового обігу;
– зменшення витрат на виготовлення грошей;
– підвищення захисту від пограбування та підроблення грошей;
– скорочення тіньового сектора економіки;
– підвищення прозорості формування доходів і витрат корпорацій, бізнесу, сектору загальнодержавного управління та домогосподарств;
– скорочення операційних витрат банків, зростання їх комісійних доходів і ліквідності;
– доступ до додаткових можливостей і сервісів;
– швидкість транзакцій;

– можливість розрахунків у будь-якій валюті та країні світу;
– зручність використання.

На думку опонентів тотального переходу на безготівкові розрахунки «електронізація» грошово-товарних операцій призведе до абсолютного контролю з боку глобальних фінансових інституцій (здебільшого банків) над економічним та особистим життям населення планети. Сьогодні банки володіють повною інформацією про клієнтів та мають можливість контролювати їх фінансові потоки. Принагідно, що ще на початку XX століття Р. Гільферинг ввів поняття «організований капіталізм», за якого банки встановлюють контроль над економікою та «організовують» суспільне життя [3].

Другим аргументом не на користь безготівкової економіки є наявність та усталена тенденція до зростання кіберризиків, які включають спрямовані хакерські атаки, програмні і апаратні закладки в обладнанні, шпигунство та інформаторів, експлуатацію вразливостей у застарілому обладнанні тощо.

Однак, незважаючи на загрози і застереження до тотального переходу на безготівкові розрахунки дана тенденція є об'єктивною реальністю і найближчими роками суспільство у повній мірі відчує зміни, спричинені новою фазою генезису глобальної цифрової економіки та посилення влади глобальних фінансових центрів на грошово-кредитному ринку.

Список використаних джерел:

1. The Global Financial Centres Index 21, March 2017// Financial Centre Futures// www.zyen.com
2. Дослідження McKinsey & Company. – URL: www.mckinsey.com
3. Гильферинг Р. Финансовый капитал. Новейшая фаза в развитии капитализма: Пер. с нем. – М.: УРСС, 2011. – 460 с.

УДК 336.76

Онишко Світлана Василівна
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ДО ПИТАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

В умовах розбудови постіндустріального суспільства, інноваційної економіки, які вимагають оновлення всіх елементів суспільного розвитку необхідність осмислення інструментарію, здатного формувати ці процеси, а саме інновацій, що власне й забезпечують подібні перетворення особливо зростає. Подібна постановка задачі особливо важлива для сучасної України, яка, маючи освічений працездатний людський капітал (34 рейтингова позиція зі 140 країн за рейтингом Всесвітнього економічного форуму) та продовжуючи володіти значним науково-технічним потенціалом (за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності Україна входить до ТОП-50 країн світу з високою винахідницькою активністю), проте внаслідок зведення до мінімуму ефективності в багатьох сферах соціально-економічного розвитку

характеризується суперечностями між потребою реалізації інноваційної моделі розвитку та засобами і методами, здатними реалізувати цей загальнонаціональний проект.

Фінансовий ринок, який внаслідок свого сутнісного призначення, а саме як механізму трансформації тимчасово вільних фінансових ресурсів в інвестиційний капітал отримав статус рушійної сили соціально-економічного розвитку, в контексті інноваційної проблематики цілком природно розглядається як важливе фінансове джерело втілення інноваційної моделі. Разом з тим, у наукових дослідженнях дещо ігнорується та обставина, що фінансовий ринок також має бути і предметом, і об'єктом інноваційних пошуків. Адже, для повноцінного виконання своїх функцій він має володіти такими характеристиками як стійкість та конкурентоспроможність на світовому фінансовому ринку, досягти чого практично не можливо поза функціонуванням і розвитком на інноваційній основі. Інновація – основа і ресурс економічного прогресу, завдяки яким, через економію на витратах, залучення внутрішніх резервів, мультиплікативний ефект підвищується ефективність соціально-економічної системи, розвивається вся гама сучасних суспільних відносин та накопичується суспільний капітал. Інноваційні підходи торкаються і ринку фінансових послуг, для забезпечення глобальної конкурентоспроможності якого існує нагальна потреба розширення переліку нових фінансових інструментів на фінансовому ринку, здатних призвести до зростання його продуктивності [1]. Не випадково перехід на інноваційну парадигму економічного розвитку країн ЄС супроводжується кардинальними змінами в методології та методиці обґрунтування рішень в політичній, економічній, інноваційній та інших найважливіших сферах суспільного життя при цьому як у приватному секторі, так і на регіональному рівні [2].

Відтак, окреслюється потреба не просто підвищення темпів розвитку фінансового ринку, а забезпечення його нової якості. Водночас, не менш принциповим залишається висловлювання директора Інституту професійного й організаційного розвитку МВФ Шарміні Курі, який, зокрема, звертає увагу на те, що використання технологій для передачі знань новаторськими способами не замінить традиційних способів розвитку потенціалу [3, с. 22-23].

Багатогранність змісту відносин між учасниками фінансового ринку та їх цілей диктують необхідність переосмислення засадничих ідей щодо напрямів розвитку фінансового ринку. Існує потреба узгоджених дій для поєднання як традиційних, так й інноваційних інструментів, що, в свою чергу, виливається у проблему узгодження стійкості та гнучкості фінансового ринку з метою системного переборення негативних чи уповільнюючих тенденцій розвитку фінансового ринку і загального фінансового простору України. При цьому ми відштовхуємося від погляду на стійкість фінансового ринку як на його адекватність певним умовам функціонування, а на гнучкість як його адаптацію до різних обставин. Очевидно, що в цьому узгодженні полягає одна з критично важливих методологічних підвалин інноватизації фінансових відносин на мікро- та макрорівнях в сучасних умовах глобальних і національних диспропорцій, викликаних особливостями функціонування світової і вітчизняної фінансових систем.

У пошуках інших, критично важливих методологічних положень важливо звернутися й до інших характеристик, що відображають сутність і призначення фінансового ринку. Поряд із функціями, що характеризують загально функціональне призначення фінансового ринку як невід'ємної частини механізму, що забезпечує розвиток економіки в частині формування і розміщення капіталів та активізації інвестиційних процесів, не допустиме ігнорування й внутрішньої динаміки фінансового ринку. Останнє пов'язане із умовами самодостатнього розвитку його суб'єктів, розміщення активів з урахуванням прибутковості, ліквідності та безпечності. На жаль, сьогодні у цій царині також не спостерігається узгодженості. На перший план вийшла короткострокова максимізація прибутків на фінансовому ринку без забезпечення його реальної довгострокової стійкості та одночасно активізації інвестиційних процесів в економіці, у тому числі й на інноваційні потреби.

Це зумовлює потребу в процесі інноватизації фінансового ринку, в ході добору його інструментарію застосування комплексного підходу для охоплення усієї сукупності існуючих та потенційно можливих взаємозв'язків між процесами відтворення на фінансовому ринку та економічним зростанням. Внутрішні перекоси на фінансовому ринку здатні в подальшому трансформуватися у більш глибші, що перешкоджають виконанню ринком загально значимих функцій, що внаслідок існування причинно-наслідкових зв'язків врешті-решт перетворяться в загрози його життєстійкості та ефективності.

Ретельне з'ясування багатогранності сутнісного змісту фінансового ринку детермінує глибинні засади, в єдності яких зосереджені і проблеми, і пріоритети подальших інноваційних трансформацій на фінансовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Онишко С.В. Фінансовий ринок в системі джерел фінансового забезпечення інноваційно-орієнтованого розвитку України / С.В.Онишко, С.В.Онишко // Науковий вісник Полісся. - № 2 (6). – 2016. – С. 122-126.
2. Циренщиков В.С. Европа: прогностическое обеспечение инновационного развития : [Текст] / В.С. Циренщиков // ДИЕ РАН № 153. – ИЕ РАН – Издательство «ОГНИ ТД» , 2005. – 145 с.
3. Шармини Кури. Знание как общественное благо. МВФ использует технологии для улучшения понимания вопросов экономической политики // Финансы и развитие. – 2016, сентябрь. – С. 22-23.

УДК 336

Побоча Катерина Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТОКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Вітчизняна банківська система за останні роки потерпала від негативних наслідків впливу спричинених кризовими процесами і довела свою нездатність протистояти змінам у фінансовій сфері держави. Під час системної банківської кризи в Україні

основними проблемами банківського сектору були: непрозора і жорстка регуляторна політика Національного банку, низький рівень довіри населення до банківського сектору, низький потенціал заощаджень домогосподарств, недостатній захист прав кредиторів та інвесторів, наявність високої частки токсичних кредитів, системний дефіцит довгих ресурсів, погіршення структури банківського ринку, висока концентрація та низька конкуренція на банківському ринку, [1, с. 150-151].

Ефективність роботи банківських установ переважним чином залежить від оптимізації структури кредитних портфелів та проведення заходів щодо мінімізації витрат з їх обслуговування. Оптимальні заходи щодо вдосконалення формування та регулювання кредитних портфелів банків сприятимуть зменшенню сумнівних та безнадійних кредитів, визначенню нових перспективних напрямів кредитування [2, с. 77]. Вивчення процесів кредитування та здійснення детального аналізу структури кредитних портфелів вітчизняних банківських установ надаватиме змогу вчасно реагувати на прорахунки та недоліки у проведенні кредитної діяльності, уникнути негативних наслідків. Тому потрібно звернути увагу, досліджувати та аналізувати сучасні тенденції у формуванні (структуруванні) кредитних портфелів для проведення стабільної діяльності банківських установ України.

Важливим завданням у стабілізації діяльності банківських установ на фінансовому ринку України являється реструктуризація кредитів в умовах подолання кризи для зменшення платіжного навантаження на позичальників. В Україні реструктуризація кредитів повинна також засновуватись на застосуванні зарубіжного досвіду у поєднанні з особливостями правового та економічного простору нашої країни [3, с. 438]. Дослідження досвіду провідних зарубіжних банківських установ і впровадження у практику вітчизняних банків найбільш прийнятних (оптимальних) заходів здійснення реструктуризації кредитів надасть можливість під час подолання кризи як зберегти позитивні відносини з позичальниками так і, по можливості, повернути грошові ресурси (кредити) і відсотки за ними [4].

Найбільш прийнятними та доступними для України видами реструктуризації кредитів в умовах подолання фінансової кризи є: пролонгація строків кредитування, конвертація валютних кредитів і перегляд розміру відсоткових ставок у напрямі їх зниження [5].

Отже, ключовим орієнтиром державної антикризової політики в сфері вітчизняного фінансового ринку повинна стати розбудова стійкої, безпечної і рентабельної банківської системи, яка зможе забезпечувати в національній економіці ефективний перерозподіл капіталу на користь фінансування економічного розвитку в цілому та зростання добробуту населення зокрема.

Список використаних джерел:

1. Олешко А. А. Антикризове управління фінансовими корпораціями : навчальний посібник / А. А. Олешко, К. П. Побоча ; Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2017. – 442 с.
2. Олешко А. А. Актуальні напрями подолання банківської кризи в Україні / А. А. Олешко, К. П. Побоча // Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України: збірник наукових праць. – 2017. – Випуск №1 (3). – С. 70 – 78.

3. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти : монографія) за ред. О. В. Покатаєвої, М. В. Болдуєва, Г.Ю. Кучерової. – Запоріжжя : КПУ, 2017. – 452 с.
4. Кужелєв М. О. Місце банківської системи в структурному регулюванні економіки України // М. О. Кужелєв, І. Г. Брітченко / Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія : Економічнінауки. – № 1 (21). – 2007. – С. 125–128.
5. Данилов В. Інновації на ринку фінансових послуг. За ким майбутнє? / В. Данилов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.finance.ua/ua/news/-/406714/viktor-danylov-innovatsiyi-na-rynku-finansovyh-poslug-za-kym-majbutnye

УДК 368.811

Сєчина Катерина Павлівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Ковернінська Юлія Вікторівна
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Посилення універсалізації діяльності фінансових посередників на фінансовому ринку, спонукає останніх до пошуку шляхів розширення спектру послуг. Як наслідок, набула поширення концепція взаємодії банківських установ та страхових компаній – банкострахування, позитивний ефект якого полягає в поєднанні продажу страхових та банківських продуктів, спільного використання каналів їх розповсюдження і виходу на одну і ту ж клієнтську базу. Дослідження банкострахування в Україні є актуальним питанням сьогодення, оскільки дане явище відносно нове і всі питання, що стосуються його залишаються недостатньо висвітленими.

Питання взаємодії банківських установ та страхових компаній останнім часом активно обговорюються у вітчизняній та зарубіжній літературі, що свідчить про наявність інтересу до даного питання науковців та практиків, зокрема: В. Базилевича, О. Барановського, Н. Внукової, І. Габідуліна, А. Єрмошенко, О. Залєтова, Ю. Клапківа, І. Кожевнікової, Н. Приказюка, В. Тринчука, В. Фурмана.

Термін «банкострахування» вперше з'явився у Франції наприкінці 70-х років в якості визначення продажу страхових послуг через банківську мережу розповсюдження.

В економічній літературі до розуміння сутності банкострахування, як правило, підходять з двох точок зору: інституційної – спосіб організації співробітництва між банками та страховими компаніями та функціональної – організація системи перехресних продажів банківських та страхових продуктів через одну точку продажу, в основному через мережу банківських філій та відділень банку [4].

Підґрунтям для розвитку банкострахування у світі стало виявлення взаємовигідних наслідків від співробітництва як для банків, так і для страхових компаній.

З позиції банківських установ до таких позитивних наслідків можна віднести:

– зростання клієнтської бази за рахунок диверсифікації стандартних послуг та можливості комплексного обслуговування будь-якого клієнта;

– зменшення витрат на ведення банківського бізнесу, маркетингових та операційних витрат банку;

– наявність можливості отримання додаткового прибутку у вигляді комісійних від реалізації страхових послуг;

– перерозподіл кредитних ризиків банку [2].

Щодо страхових компаній, то така співпраця з банками дає можливість ним скористатися можливостями використання загальної бази клієнтів, використання бренду або репутації банку. У страхової компанії знижуються витрати на просування страхових послуг. Активне використання банківських каналів продажів значно підвищує ефективність роботи мережі страховика в порівнянні з іншими каналами продажів страхових послуг [2].

Вперше в Україні bancassurance запровадив «Райффайзенбанк Україна» спільно з компанією «Інго-Україна» у 2005 році. Пізніше до цієї програми приєдналися страхові компанії «ПЗУ- Україна» та «АІГ Життя».

Наразі українські банківські установи активно співпрацюють зі страховими компаніями. За словами експертів страхові компанії забезпечують 51% сукупних активів банків, прийнявши на себе страхові зобов'язання з майнових інтересів банківської системи на суму, що перевищує 450 млрд грн. Серед прийнятих зобов'язань переважає іпотека, споживче та автокредитування, а також банківські ризики [3].

Розвиток банківського страхування в Україні гальмується через загальну непоширеність страхування серед населення України, недосконаліть вітчизняного законодавства, недовіру клієнтів до страхових компаній та непрозорість страхових послуг, а також неконкурентними діями з боку банків і страхових компаній [5].

Наразі під час своєї діяльності страхові компанії стикаються з рядом проблем: недостатня капіталізація, відсутність могутніх збутових мереж, обмеженість набору страхових послуг, - шляхом вирішення яких може бути саме співпраця з банківським сектором. Одним із способів нарощування потужностей вітчизняних страхових компаній є об'єднання їх з іншими фінансовими структурами і створення на цій основі нових фінансово-структурних угрупувань, здатних задовольнити потреби страхувальників у більш широкому асортименті послуг.

Аналіз основних аспектів здійснення банкострахування в Україні дозволяє виділити ряд проблем у даній сфері, вирішення яких сприятиме активізації даного напряму:

– низький рівень платоспроможності українського населення;

– завищені вимоги при акредитації страхових компаній з боку вітчизняних банків;

– надмірні кредитні ризики банку;

– наявність значної кредитної заборгованості, через яку страхові компанії не виявляють бажання приймати на себе ризики за цими кредитами [4].

Подальший успішний розвиток банківського страхування для функціонування як страхових компаній, так і для усього фінансового сектору економіки, в першу чергу, вимагає переорієнтації існуючої в Україні системи державного регулювання учасників фінансових груп та створення таких умов діяльності, які б, по-перше, забезпечили вирішення вказаних проблем в організації ефективної взаємодії між банками та страховими компаніями, а, по-друге, сприяли недопущенню розповсюдження недовіри населення з банківського на страховий сегмент фінансового сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Заволока Л.О. Тенденції розвитку банкострахування в Україні [Електронний ресурс] / Л.О. Заволока., К.С. Вербицька, І.А. Малоок. – Режим доступу: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/152.pdf.
2. Приказнюк Н. Інтеграція страхових компаній та банків: стратегічний альянс [Електронний ресурс] / Н.Приказнюк. – Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/n/integration-of-the-insurance-companies-and-banks-strategically-association.pdf.
3. Прут М. О. Форми співпраці банків та страхових компаній у рамках концепції BANCASSURANCE [текст] / М. О. Прут // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. Випуск 20. – К.: 2011. – С. 241-245.
4. Шакура О. О. «Bancassurance» - як перспективна форма конвергенції банків та страховиків / О. О. Шакура // Інноваційна економіка. - 2013. - № 8. - С. 275-280.
5. Шевченко В.І. Дослідження глобалізаційних процесів у сфері страхового та банківського бізнесу через створення стратегічних альянсів [Електронний ресурс] / В.І.Шевченко . – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/mnj_2014_11_9.pdf . – Назва з екрана.

УДК 336.76+368

Слободянюк Ольга Василівна
д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ СТРАХОВИКІВ

У сучасних умовах функціонування фінансового сектора України не можливо без функціонування страхового ринку, розвиток якого залежить від впровадження нових інноваційних продуктів у страховий бізнес.

Під інноваціями розуміють новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. [1]

Інновації у страховому бізнесі це сукупність інтелектуальних, кадрових, технічних, інвестиційних ресурсів, яка утворює єдину систему, що забезпечує успішний інноваційний розвиток страхової компанії та її конкурентоспроможність на страховому ринку.

Інноваційна діяльність страхової компанії направлена на пошук нових конкурентоздатних товарів і послуг, нових методів роботи компанії. Так розвиток нових технологій, стрімке збільшення кількості користувачів Інтернету сигналізують страховому бізнесу про можливості розширення клієнтської аудиторії і побудови нового каналу збуту – онлайн – продажів страхових продуктів. Зараз відбувається поступовий перехід до цифрового формату ведення страхового бізнесу. Страхові компанії розглядають онлайн - страхування як основний канал збуту страхових послуг у найближчому майбутньому. Утім сьогодні в Україні відсутня будь-яка стандартизація критеріїв оцінки якості використовуваних в онлайн - страхуванні технологічних систем і бізнес-процесів [2].

Сьогодні кожна страхова компанія не бачить свою діяльність без активного використання соціальних мереж, смартфонів, різної комп'ютерної техніки, міні-терміналів, Skype та інш. Уся система надання страхових послуг автоматизована.

Найбільш сучасними інноваціями є впровадження та застосування фінансових технологій (фінтех-інновацій), що дають можливість отримувати страхові послуги у будь-якому місці, за допомогою інформаційних ресурсів, Web-портали, різні платіжні системи, Blockchain-технології (технології розподіленого реєстру для зберігання статистичної інформації щодо трансакцій) [3].

Таким чином впровадження інноваційних технологій щодо надання страхових послуг передбачає зміну бізнес-процесів, пов'язаних з продажами, розвиток IT - інфраструктури, адаптацію продуктів, процедур врегулювання збитків, процесів, пов'язаних із звітністю і аналітикою, створення нових комунікацій із клієнтами і партнерами, покращення внутрішньої культури ведення бізнесу компанії, робить страховий ринок України більш цивілізованим, а страхову компанію конкурентноспроможною.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15

2. Орлова О.В. Електронні технології в системі розвитку страхового ринку України / О.В. Орлова// Науковий вісник херсонського державного університету. Сер. «Економічні науки». – 2015. – Вип.10. – Ч.2. – С.197-200.

3. Салайчук О. Інноваційні технології в автотранспортному стахуванні [Электронный ресурс] / О. Салайчук // Вісник КНТЕУ. – Режим доступа: http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2017/04/11.pdf

4. Косова Т.Д. Структурний розвиток інноваційно-інвестиційного процесу в Україні / Т. Д. Косова, І. О. Стеблянко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк). – 2015. - № 4 (221). – С. 118 – 121.

УДК 336.6

Стабіас Сергій Миколайович,
аспірант кафедри фінансів та банківської справи Донецького національного університету ім. В. Стуса

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ КОРПОРАТИВНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Реалізація ефективної економічної політики передбачає наявність механізмів, які забезпечують раціональне використання всіх ресурсів. В ринковій економіці, такий механізм, як правило, пов'язаний з функціонуванням ринку цінних паперів. Крім цього, наявність розвинутого, що користуються довірою інвесторів національного ринку цінних паперів – важлива умова стійкого економічного росту, а також фактор економічної безпеки країни.

У процесі господарювання суб’єктам економічних відносин постійно доводиться враховувати невизначеність, конфліктність і ризики економічних систем. На сьогодні активність фізичних осіб на ринку фінансових послуг зокрема на ринку корпоративних цінних паперів України доволі низька. Це пояснюється низькою обізнаністю населення про цей спосіб вкладання коштів, низьким рівнем поінформованості про національних емітентів та інструменти фондового ринку та нерозвиненим забезпеченням процесу інвестування у цінні папери фізичних осіб. Іншою проблемою є той факт, що включення до біржових списків розглядається компаніями виключно як вимога закону, виконання якої є лише формальністю та не розглядається як інструмент для подальшого розвитку бізнесу.

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується високим динамізмом процесів, що відбуваються у всіх сферах життєдіяльності. У періоди переходу і реформування одним із найважливіших моментів є вибір стратегічних цілей і формування основних принципів, що забезпечують їхнє досягнення. Формування ринку корпоративних цінних паперів передбачає: інфраструктурне, ринкове та методологічне забезпечення функціонування ринку корпоративних цінних паперів.

Вчений Я. Міркін виділяє «фундаментальні чинники», і відносить до них ті, які чинять найбільший вплив на ринок цінних паперів у довготерміновій перспективі. Він вважає, що позитивна ринкова кон’юнктура залежить не тільки від зовнішніх по відношенню до ринку чинників (структура власності, моделі економічної поведінки

населення, галузева структура макроекономіки, фінансова глибина, вплив міжнародних ринків тощо), але й від архітектури самого ринку, яка може як стимулювати, так і, навпаки, зменшувати можливості ринку залучати фінансові ресурси та формувати позитивну ринкову кон'юнктуру.

На думку І. Школьник, всі фактори розвитку фінансового ринку поділяються на ті, що формуються під виливом інституційного середовища, та ті, формування яких здійснюється під впливом особливостей економічних відносин у країні. У свою чергу, до першої групи вона відносить рівень законодавчої та політичної стабільності, відкритість учасників ринку та рівень розвитку інститутів фінансового ринку. До другої групи належать загальні макроекономічні показники (обсяг і динаміка ВВП, галузева структура макроекономіки, регіональна структура економіки та зовнішньоекономічна кон'юнктура) та ті, які формуються у межах фінансової системи (фінансова глибина та рівень монетизації, стан державних фінансів, зокрема бюджетів різних рівнів, обсяг і структура динаміки заощаджень, структура джерел фінансування суб'єктів господарювання, динаміка та тенденції фінансових потоків тощо).

Закордонний вчений Ч. Яртей виділяє дві групи чинників: макроекономічні та інституційні. До першої групи автор відносить рівень доходів, валові внутрішні інвестиції, розвиток банківського сектору, приплив приватного капіталу, макроекономічну стабільність. До другої групи належать політичні ризики, рівень законності та правопорядку, бюрократичні процедури державного апарату. Саме інституційні чинники він вважає визначальними, оскільки вони створюють сприятливі умови та позитивний інвестиційний клімат, підвищують можливості залучення зовнішнього фінансування суб'єктів господарювання.

Таким чином, на основі проведеного емпіричного дослідження до першої групи чинників (інфраструктурних) доцільно віднести законодавчу та політичну стабільність, відкритість учасників ринку та рівень розвитку інститутів фінансового ринку.

До другої групи (ринкові) доцільно віднести: макроекономічні показники, такі як обсяг і динаміка ВВП, галузева структура макроекономіки, регіональна структура економіки та зовнішня економічна кон'юнктура.

До третьої групи (методологічні) слід відносити фінансову глибину та рівень монетизації, стан державних фінансів, обсяг і структуру динаміки заощаджень, структуру джерел фінансування суб'єктів господарювання, динаміку та тенденції фінансових потоків. Очевидним є те, що на основі описаних вище чинників, а також під впливом загальносвітових тенденцій формується ринок корпоративних цінних паперів.

Список використаних джерел:

1. Житар М.О. Аналіз активності банків на ринку цінних паперів / М.О. Житар// Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика: зб. тез доп. IX Міжн. Наук.-практ. Конф. (22–23 трав. 2014 р., м.Суми). – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. – С. 46-48
2. Кужелєв М.О. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи / М.О. Кужелєв, І.П. Головенко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2016 – № 2. – С. 145–156.

3. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і перспективи розвитку: Монографія. / І. О. Школьник. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС НБУ. –2008. – 348 с.
4. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: Монографія / М.О. Кужелєв, М.О. Житар. – Київ: Видавництво «Центр учбової літератури» Київ-Бидгощ, 2016. – 176 с.
5. Кужелєв М.О. Основні тенденції та перспективи розвитку ринку корпоративних облігацій в Україні / М.О. Кужелєв, Д.Б. Юрова // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2011. – № 2 (18). – С. 146-154.

УДК 336.025

Саламаха Юлія Вікторівна
здобувач вищої освіти ННі фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Шевчук Сергій Васильович
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

На сьогодні, в Україні чітко сформована система державного регулювання фінансового ринку. Проте, незважаючи на це, визначення повноважень щодо регулювання, нагляду і контролю за діяльністю ринку фінансових послуг та фінансового сектору економіки на сучасному етапі характеризується недостатньою ефективністю. Ключовою проблемою виступає недостатня координація дій між основними регуляторами в умовах нестабільності економіки та невідпрацьованому механізмі взаємодії органів нагляду.

Вивченню питань державного регулювання ринку фінансових послуг приділяється значна увага у працях таких учених, як: В.Я. Кравець, О.А. Сьомченков, А.В. Кузьменко, Є.П. Бондаренко, І.А. Канцір, Дж.А. Татом, Дж. Шенг та інші.

В тих країнах, де відбувається трансформація в ринкову економіку фінансовий ринок є необхідним середовищем для успішного функціонування економіки й соціальної сфери. Фінансовий ринок виник у результаті появи потреби в додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку економіки держави.

Держава повинна визначати і контролювати правові основи ринкових відносин, насамперед права власності, установлювати базові правила економічних стосунків учасників ринку. Державне регулювання фінансового ринку – одне з найважливіших і водночас складних завдань. Державне регулювання фінансового ринку – це сукупність засобів, певних методів та прийомів, які використовує держава для розвитку ефективного діючого фінансового ринку, здатного мобілізовувати та перерозподіляти фінансові ресурси, задовольняючи при цьому інтереси всіх учасників ринку, а також сприяти розвитку національної економіки в цілому[1].

Механізм державного регулювання фінансового ринку України, побудований на основі секторної моделі, тобто система регулювання є трьохрівневою:

1. Регулювання банківської діяльності здійснює Національний банк України;
2. Регулятором на ринку цінних паперів виступає Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР);
3. Діяльність інших фінансових посередників і фінансових компаній (страхових компаній, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів тощо) регулюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг[1].

НБУ як регулятор є незалежним від уряду та економічно самостійним органом, а діяльність двох інших координуються Кабінетом Міністрів України. Діяльність даних регуляторів фінансового ринку базується на засадах прозорості, відкритості для учасників ринку, із дотриманням принципів логічної послідовності регуляторної діяльності.

Слід зазначити, що незважаючи на різноманітність установ, які діють на ринку фінансових послуг в Україні, принципи діяльності банківських та небанківських регуляторів, мають значні відмінності. Так, державні органи банківського нагляду, передусім, дбають про забезпечення стабільності фінансової системи загалом. Регулятор ринку небанківських послуг у своїй діяльності не настільки прив'язаний до питань забезпечення стабільності фінансової системи держави, а одним з головних завдань є захист прав споживачів небанківських фінансових послуг (інвесторів, які здійснюють операції на фондовому ринку, застрахованих осіб тощо).

Згідно зі Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», у програмі економічних реформ поставлено завдання щодо введення системи пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами[2]. Варто зазначити, що Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг» від 2 червня 2011р. №3462-VI запроваджений пруденційний нагляд за небанківськими фінансовими установами. Основними напрямами пруденційного нагляду відповідно до закону визначається додержання критеріїв та нормативів: щодо ліквідності капітал та платоспроможності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, якості систем управління та персоналу, додержання правил надання фінансових послуг[3].

Для необхідності ефективного державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні слід будувати взаємопов’язану систему форм, методів та інструментів впливу на учасників ринку фінансових послуг. Метою такої системи має стати забезпечення єдності і сприятливих умов для розвитку та функціонування ринку фінансових послуг з урахуванням інтересів всіх споживачів цих послуг та вимог законодавства, що в цілому буде спрямовано на поліпшення інвестиційного клімату в країні [4].

Таким чином, регулювання фінансового ринку України полягає у встановлення певних правил, критеріїв і стандартів для впорядкування взаємодії та захисту інтересів його учасників. Необхідно будувати нові системи ефективного нагляду за діяльністю ринку фінансових послуг, які разом з ефективною економічною політикою будуть основою фінансової стабільності в країні.

Список використаної літератури:

1. Калюга О.О. Стан державного регулювання фінансового ринку України/О.О.Калюга//Вісник НУЦЗУ.- вип. 1(6).-2017.- с. 126-135
2. Стратегія розвитку «Україна 2020» [Електронний ресурс]- Режим доступу - https://www.nfp.gov.ua/files/sektor/Strategy2020updUA.pdf
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг» від 2 червня 2011р. №3462-VI [Електронний ресурс]- Режим доступу -http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3462-17
4. Кужелев М. А.Механизм развития рынка ценных бумаг в Украине / М.А. Кужелев. – Донецк : ИЭПНАН Украины, 1998.

УДК 354

Солодухіна Дар'я Ігорівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА: ДОСВІД ПРОВІДНИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

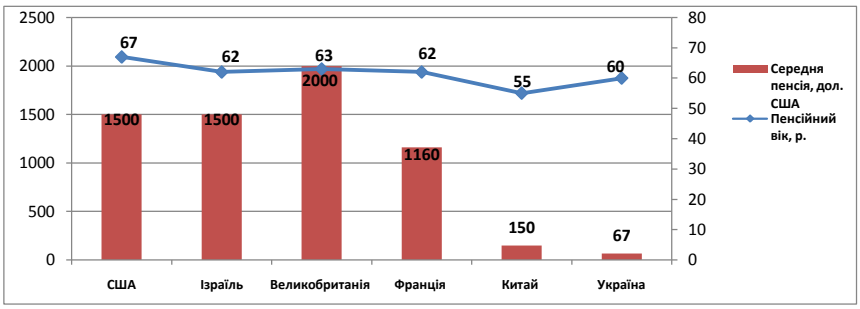
Протягом останнього десятиліття зазнали великого впливу пенсійні системи в більшості країн світу, що не могло не відобразитися і в Україні. До основних причин, які становили необхідність реформування пенсійної системи в Україні можна віднести: погіршення демографічної ситуації в країні, зміна структури виробництва та споживання національного продукту.

Багато вчених та практиків приділяли увагу питанню реформування пенсійної системи в Україні. До науковці, які зробили вагомий внесок у дослідження даних процесів та знаходження механізмів удосконалення системи пенсійного страхування в Україні можна віднести таких, як: Г. М. Александрова, Д. С. Жук, А. О. Касич , Е. М. Лібанова, М. І. Мальований та ін. Щодо зарубіжного досвіду реформування пенсійних систем, то його у своїх роботах розглядали такі вітчизняні науковці, як: Ю. В. Баніт, І. С. Бондарук, О. В. Петрушка, В. К. Рудик, Л. П. Якимова та ін. Слід зазначити, що питання зарубіжного досвіду в системі пенсійного забезпечення є недостатньо дослідженим, тому необхідним є формування, такої тенденції наукових розробок, яка підсумувала б накопичений досвід провідних кран світу та на базі цього сформувала стратегію розвитку та розробки пенсійної системи України.

На сьогодні існують два типи пенсійних систем: розподільча та накопичувальна. Розподільча характеризується тим, що пенсійні відрахування йдуть на поточні пенсійні виплати, а при накопичувальній пенсійній системі вони формуються на індивідуальних рахунках та інвестуються в різні активи на фінансовому ринку, а інвестиційний дохід збільшує підсумкову пенсію.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), з 2014 року до кінця 2016 року зазнали змін пенсійні системи в 26 країнах, з загальних 34, що до неї входять [3]. У дев'яти країнах це були реформи, що зачіпають більшість населення. В інших зміни торкнулися окремих груп працівників або ж самих пенсіонерів. Процес старіння населення світу, який обумовлено збільшенням тривалості життя і низькими показниками народжуваності, зумовлює нові виклики. Згідно прогнозу ОЕСР, частка осіб у віці 65 років і старше має збільшитися з 8% від кількості загального населення в світі на кінець 2016 року, до майже 18% у 2050 році, і від 16% до 27% серед країн-членів ОЕСР. Серед країн-членів ОЕСР частка населення, вік якого буде більше 75 років у 2050 році буде дорівнювати частці населення, що старше 65 років сьогодні. Зростання частки пенсіонерів підвищує навантаження на пенсійні системи, і в основному заходи, вжиті країнами, спрямовані на скорочення витрат на пенсії та на параметричні реформи [4].

Пенсійний вік у провідних країнах світу та розмір середньої пенсії наведемо на рис.1.

Джерело: розроблено автором на основі [1].

Рис.1. Пенсійний вік у провідних країнах світу та розмір середньої пенсії

Для того, щоб зрозуміти, чи доцільним буде використання накопичувальної пенсійної системи варто провести детальний аналіз усіх складових, розглянути вже працюючі приклади інших країн і зробити правильні висновки.

Що стосується пенсійного віку зарубіжних країн, то підходи і саме його встановлення є неоднозначними. Розглянемо на прикладі кількох країн. Є країни, які мають на меті підвищити пенсійний вік, а є й такі, які виступають за його зниження. Наприклад у Польщі пенсійний вік останнім часом знизився, його показники на даному етапі складають: для жінок – 60 років, а для чоловіків – 65, до цього пенсійний вік становив 67 років, незалежно від статі. З цього можна зробити висновки, що уряд, прорахувавши та дослідивши економічну ситуацію, все таки вважає це ефективним для країни загалом. Інша ж ситуація складається в Німеччині, вони вважають та мають на меті підвищити пенсійний вік для свого населення.

Отже, розглянувши зарубіжний досвід реформування пенсійних систем провідних країн світу, можна зробити висновок, що у багатьох країнах актуальним залишається питання щодо створення ефективної пенсійної системи. Завдання реформування

системи пенсійного забезпечення громадян України також є одним з найгостріших питань українського сьогодення, але таке реформування має відбуватися з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн та не менш важливим при здійсненні такого реформування є комунікація влади із суспільством з метою пояснення суті і характеру змін, які торкнуться сьогодні чи у майбутньому кожного без винятку українця.

Список використаної літератури:

1. Цікаві факти про пенсійні системи в різних країнах світу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uteka.ua/ua/publication/Interesnye-fakty-o-pensionnyx-sistemax-v-raznyx-stranax-mira
2. Якимова Л. П. Еволюція пенсійних систем:аналіз, моделювання, прогноз: монографія / Л. П. Якимова; Донбас. держ. техн. ун-т. – Алчевськ: [б. в.], 2013. – 358 с.
3. OECD (2016), Pensionsat a Glance 2016: OECD and G20 indicators, OECD Publishing, Paris. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2016-en
4. Пікус Р. В. Реформування пенсійних систем зарубіжних країн: досвід для України / Р. В. Пікус, А. С. Хемій // Финансовые услуги. – 2017. – № 2. – С. 6-9.

УДК 336.71

Терещук Наталія Сергіївна
здобувач вищої освіти ННі фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Підсосонна Яна Григорівна
старший викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ

В умовах сьогодення конкурентоспроможність сучасних банківських установ на ринку значною мірою залежить від впровадження інноваційних банківських продуктів та сучасних інтернет-технологій. З метою утримання довіри клієнтів та задоволення їх потреб банки змушені розширювати коло банківських послуг та постійно підвищувати якість їх надання, що стає можливим завдяки впровадженню різного роду інновацій.

Водночас, високий рівень фінансових витрат та ризиків, пов’язаних з їх впровадженням, значно звужують коло банків, що здатні повноцінно реалізувати програми інноваційного розвитку своєї діяльності. Саме це зумовлює актуальність дослідження спроможності вітчизняних банків до запровадження інноваційних банківських продуктів, оцінки достатності ресурсів, наявних у їх розпорядженні та потенційних можливостей їх ефективного використання.

Різним аспектам впровадження банками інновацій присвятили свої праці такі вітчизняні теоретики і практики: О. В. Дзюблюк, М. І. Диба, С. Б. Єгоричева, О. В. Золотарьова, І. Я. Карчева, І. В. Краснова, Л. Г. Кльоба, В. В. Коваленко Л. В. Кузнєцова та ін.

Банківська конкуренція, що являє собою безперервний і динамічний процес економічного суперництва банків, кредитних інститутів та інших фінансових організацій, є визначальним стимулом для впровадження інноваційних банківських продуктів для отримання відмінних конкурентних переваг, які дозволяють банківській установі забезпечити собі місце на ринку банківських та інших фінансових послуг. Також розробка банківських інновацій має на меті здешевлення і прискорення здійснення банківських операцій, зміну взаємовідносин з клієнтами та знаходження нових, додаткових джерел отримання доходів [3].

Банки, як фінансові посередники, є основними суб'єктами фінансових новацій, що розширюють можливості пропозиції грошей, інвестування заощаджень і впливу грошово-кредитної системи на економічні процеси.

На сьогодні рівень інноваційного потенціалу вітчизняних банків є досить високим, однак, на сучасному етапі не реалізується в повному обсязі. Найбільш цікавими інноваціями зарубіжних банків, які могли б бути започатковані в Україні та перспективно впроваджені, можна вважати такі:

– депозитний проект SmartyPig від WestBank (Великобританія), який побудований за принципом соціальної мережі – треба зареєструватися, виставити цілі, на які призначено вклад, запросити друзів;

– проект Keep the change від Bank of America – у процесі покупки банк округлює суму, а різницю залишає клієнту на окремому ощадному рахунку;

– CIBC Bank (Канада) створив та запропонував своїм клієнтам нову кредитну карту – «Кобренд» у співробітництві з відомою мережею ресторанів Tim Hortons. Ця інноваційна картка має кнопки, тому при здійсненні покупки або оплати рахунку в ресторані клієнт обирає потрібну йому кнопку і здійснює платіж;

– сервіс P2P-перекази через мобільний телефон, який представлений на ринку банківських послуг як Obopay, Hal-Cash от Bankinter, POPmoney от PNCBank. Суть його полягає в тому, що для переказу грошей не потрібно знати прізвище, банк та номер рахунку. Все, що потрібно, – зареєструватися в проекті P2P-переказів і відправити гроші парою натиснень кнопок на телефоні [1, с.114];

– поєднання строкових депозитів з відкриттям овердрафту. Овердрафт або звичайний кредит за зниженою відсотковою ставкою може бути використаний клієнтом у випадку термінової потреби у коштах без розірвання договору банківського вкладу;

– кеш-менеджмент – відноситься до сфери обслуговування великих корпоративних клієнтів. Інформаційний модуль надає клієнту відомості про стан рахунків підрозділів компанії у країні та за кордоном, дебетові та кредитові обороти в розрізі валют, накопичує та певним чином обробляє дані для наступного формування аналітичних звітів. Трансакційний дозволяє проводити розрахункові операції, у тому числі за допомогою систем ДБО. Супутні послуги можуть включати здійснення банком

операцій з нарахування та виплати заробітної плати працівникам компанії, обробку чеків та зарахування їхніх сум на рахунок клієнта, аналіз фінансових показників, потреби щодо капіталу тощо [4]. Усвідомлення необхідності фінансової інтеграції, зростання дохідності бізнесу зумовлює пошук нових підходів залучення клієнтів, що й означило наступний тренд і напрям розвитку фінансових інновацій. В тренді залишаться інновації в системі платежів, що роблять їх простішими і цінними, не порушують наявні моделі процесу платежів, а змінюють інтерфейси їх здійснення, орієнтуючись на профіль клієнтів та враховуючи якоюсь мірою притаманний їм консерватизм.

Також фінансові інновації останніх років щодо вдосконалення внутрішніх процесів банку стосуються підвищення ефективності процесу збору простроченої дебіторської заборгованості, уникаючи будь-яких негативних впливів на відносини з клієнтами (табл.1)

Таблиця 1

Фінансові інновації для вдосконалення внутрішніх процесів

Рік	Банк-інноватор	Інновація
2013	“ZUNO Bank” (Чехія)	“ZUNO: The Multi-Country Direct Banking Standardization in the CEE region” – унікальна банківська платформа, що оптимізує IT-структуру та стандартизує реалізацію онлайн-банкінгу
2014	“DenizBank” (Туреччина)	“Inter-Collect Collection Software” – система збору інформації, що використовує алгоритм оптимізації під час збирання простроченої дебіторської заборгованості.
2015	“DenizBank” (Туреччина)	“Powerful Teller-Dashboard: Enhancing Customer Experience at Every Contact Point” – платформа, яка поєднує стратегії управління відносинами з клієнтами (CRM), прогнозну аналітику та аналітику пошуку даних зі зручним інтелектуальним інтерфейсом.
2016	“Alior Bank” (Польща)	“Smart Collect” – інтелектуальний автоматизований процес збирання боргів за сценарним підходом.

Джерело: [2; 3]

У тренді також залишається інвестування в системи безпеки через зростання кібер-загроз для банківських установ. Підтвердженням цього, масштабності поширення та руйнівних наслідків останніх є, нагадаємо, проникнення хакерів в українські фінансові установи, блокування сайтів Міністерства фінансів і Державної казначейської служби в червні та грудні 2016 р., а також остання кібератака 27 червня 2017 р.

Таким чином, інноваційний потенціал банків України є досить високим. Вітчизняні банки активно використовують досвід зарубіжних партнерів, чому сприяє попит клієнтів на інноваційні продукти та технології.

Отже, ефективність функціонування банку, фінансова стійкість, надійність та конкурентоспроможність на фінансовому ринку суттєво залежить від рівня впровадження інноваційних банківських продуктів та технологій, які здатні стати поштовхом у подальшому розвитку банківського сектора України.

Список використаної літератури:

1. Золотарьова О. В. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні / О. В. Золотарьова, А. А. Чекал // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – №1. – С. 163–179.
2. Кужелєв М.О. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: монографія / М.О. Кужелєв, М.О. Житар. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 176 с.
3. Пантєлєєва Н. М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози // Класичний приватний університет. – 2017. Випуск 3 (03). – с. 68-73.
4. Рац О. М. Тенденції впровадження інноваційних банківських продуктів в умовах глобалізації світових фінансів // Сборник научных трудов «Актуальные научные исследования в современном мире». – 2017. – Випуск 5 (25). [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://iscience.in.ua

УДК 336

Тітор Віктор Сергійович
здобувач вищої освіти ННі фінансів, банківської справи Університету ДФС України
***Науковий керівник*:**
Богріновцева Людмила Миколаївна
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин, зростання конкуренції та різних спроб посилення фіскального тиску важливого значення набувають питання забезпечення функціонування господарюючих суб'єктів від існуючих і потенційних загроз та створення дієвої системи захисту їх від впливу можливих негативних факторів.

На даний період в умовах загальної економічної, політичної і військової нестабільності в країні та подальшого розвитку інтеграційних процесів національна економіка загалом і страховий ринок зокрема, підпадає під вплив великої кількості зовнішніх та внутрішніх загроз. Саме тому, все більшої актуальності набувають такі поняття як фінансова безпека держави та фінансова безпека страхового ринку. Вирішенню багатьох проблем у сфері захисту економічних суб'єктів держави сприяє саме страховий ринок і тому формування досконалого, фінансово стійкого та безпечного страхового ринку в Україні є одним з першочергових завдань органів влади.

Дослідженню основних аспектів визначення сутності поняття фінансової безпеки страхового ринку та відповідних загроз приділено увагу у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, таких як: О. І. Барановський, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, Р. Глейзер, С. С. Кучерівський, П. О. Нікіфоров, Ю. В. Панков, В. О. Суховий та ін. Разом із тим, варто відзначити недостатність розробки проблеми

визначення сучасного стану фінансової безпеки українського страхового ринку та загроз, які впливають на нього.

Метою дослідження є визначення стану фінансової безпеки страхового ринку України, а також розробка рекомендацій щодо поліпшення сучасного стану фінансової безпеки національного страхового ринку.

Соціальні та економічні перетворення, що відбуваються в останні роки в нашій державі відображаються в усіх сферах господарювання, зокрема й на функціонуванні страхового ринку. Одним із наслідків зростання національної кризи є девальвація гривні, що зумовлює те, що статутний фонд страхової компанії повинен бути більше, ніж був кілька років тому. Наслідками цього є те, що деякі компанії просто стають банкрутами, що призводить до переорієнтації та вдосконалення системи фінансової та економічної безпеки страхового ринку з метою підвищення захисту юридичних та фізичних осіб [2].

Одним з найбільш вичерпних визначень сутності фінансової безпеки є визначення, запропоноване М. М. Єрмошенко у якому під фінансовою безпекою держави розуміється такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників, здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення і в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2].

Важливою складовою фінансової безпеки держави є фінансова безпека її страхового ринку. Фінансова безпека страхового ринку сприяє створенню ефективної системи захисту населення, суб'єктів господарювання та держави. Страховий ринок також є важливим джерелом довгострокових інвестицій, які можуть бути направленні в економіку країни, оскільки підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку сприяє акумулюванню необхідних коштів та розвитку економіки [3].

Фінансову безпеку страхової компанії також можна розглядати як міру гармонізації в часі та просторі фінансових інтересів страховика з інтересами складових навколишнього середовища – держави, ринку, конкурентів. Тобто страховий ринок тоді знаходиться у фінансово безпечному стані, коли фінансові інтереси страхових компаній у певній мірі узгоджені з інтересами інших суб'єктів – страхувальників, кредиторів, конкурентів, держави, позичальників, інвесторів та ін., що сприяє мінімізації зовнішнього впливу загроз на загальний рівень фінансової безпеки ринку страхових послуг.

Управління фінансовою безпекою здійснюється на основі механізму фінансової безпеки страхової компанії.

Механізм фінансової безпеки страхової компанії – сукупність методів, важелів та інструментів, які застосовують суб'єкти системи фінансової безпеки страхової компанії для покращення характеристик фінансової безпеки, а також його фінансове, організаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення.

До основних індикаторів рівня фінансової безпеки страхової компанії належать: достатність капіталу, ризики страхової діяльності, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість та надійність, а також прибутковість діяльності (Рис. 1).

Механізм управління фінансовою безпекою страховика покликаний забезпечити його фінансову стійкість і незалежність, формування максимально можливого фінансового потенціалу та ефективне його використання через оптимізацію бізнес-процесів, побудову системи індикаторів для ідентифікації загроз фінансовій стійкості та розробку програми заходів з їх уникнення, мінімізації та усунення наслідків.

Проаналізуємо основні показники розвитку вітчизняного страхового ринку. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.09.2017 року становила 296, у тому числі СК «life» – 34 компанії, СК «non-life» – 262 компанії, (станом на 30.09.2016 року – 323 компаній, у тому числі СК «life» – 43 компанії, СК «non-life» – 280 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 9 місяців 2017 року порівняно з аналогічним періодом 2016 року, кількість компаній зменшилася на 27 СК. [4].

Джерело: [5].

Рис. 1.1. Структура механізму управління фінансовою безпекою страхової компанії

За 2017 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,5%, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2016 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2017 рік становила 1,1%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним показником 2016 року. У порівнянні з 2016 роком на 2 968,7 млн. грн. (11,1%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3 762,1 млн. грн. (20,2%) [4].

Отже, можна зробити висновок, що страховий ринок та фінансова безпека його учасників є важливою складовою ринкової економіки і виступає, з одного боку, засобом захисту бізнесу і добробуту людей, а з іншого – комерційною діяльністю, що приносить прибуток та значні інвестиції в економіку. Головними завданнями забезпечення формування повноцінного страхового ринку в нашій державі, а відтак –

підвищення рівня його фінансової безпеки, на наш погляд, повинні стати: розроблення та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування; приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення умов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за страховою діяльністю.

Список використаної літератури:

1. Гладчук О.М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / О.М. Гладчук // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2016. – № 4 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2931
2. Єрмошенко А.М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій / А.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №4. – С. 46-51.
3. Нікіфоров П. О. Сутність та значення фінансової безпеки страхової компанії / П. О. Нікіфоров, С. С. Кучерівська // Фінанси України. – 2014. – №5. – С. 86-89
4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://www.nfp.gov.ua
5. Смоляк В. А. Визначення факторів впливу на рівень фінансової безпеки страхової компанії / В. А. Смоляк// Ефективна економіка. – 2016. – №5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4981

УДК 336

Федорчук Ірина Вікторівна
здобувач вищої освіти ННі фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Калита Тетяна Анатоліївна
старший викладач кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНУ

Ключові слова: інвестування, іноземне інвестування, прямі інвестиції, капітальні інвестиції, експорт

Актуальність даної теми полягає в тому, що Україна, маючи великий інвестиційний потенціал , але недостатнє забезпечення правових гарантій захисту вкладених інвестицій та економічну нестабільність в країні, втрачає своїх потенційних інвесторів, які могли б проводити інвестиційну діяльність на території держави.

Економічне зростання країни безпосередньо залежить від ефективної

інвестиційної діяльності, яка є важливою ланкою для економіної системи будь-якої країни. Розвиток економіки у довгостроковій перспективі визначається рівнем тих інвестицій, які спрямовані на інтенсивне розширення виробництва за рахунок розвитку науково-технічного прогресу, ефективної інвестиційно-інноваційної діяльності. При цьому важливу роль у багатьох країнах відіграє залучення іноземного капіталу.

Відповідно до Закону України "Про режим іноземного інвестування", іноземні інвестиції – це цінності, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді вкладення іноземної валюти, валюти України, будь-якого рухомого і нерухомого майна, акцій і облігацій, грошових вимог, будь-яких прав інтелектуальної власності, прав на здійснення господарської діяльності, інших цінностей відповідно до законодавства України [1].

Україна є інвестиційно привабливою країною, оскільки вона дуже багата на природні ресурси, родючі чорноземи для ведення сільського господарства з метою одержання прибутку, має сприятливі кліматичні умови, зручні транспортні розв'язки та вигідне географічне положення. Також інвесторів приваблює наявність дешевої робочої сили відносно іноземних держав.

Але розглядаючи проблеми й недоліки залучення іноземних інвестицій на сучасному етапі розвитку, слід відмітити, що несприятливий інвестиційний клімат та недосконале законодавство і дотепер є головуючими.

Основними недоліками нормативно-правового забезпечення іноземного інвестування в Україні на сучасному етапі розвитку, як і раніше, можна визначити:

- велику кількість законодавчих актів;
- суперечливість тлумачення деяких положень нормативних документів;
- недосконаліть податкового законодавства у частині обліку витрат;
- значні розбіжності у нормотворчості регіональних органів державної влади (зокрема, стосовно умов реєстрації та перереєстації іноземних інвестицій);
- відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства при здійсненні інвестиційних проектів і т.д. [2]

Таблиця 1.

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн ЄС в економіці України

(без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя, та частини зони проведення антитерористичної операції)

	Обсяги прямих інвестицій на 01.07.2017 (млн.дол. США)	У % до підсумку
Всього з країн ЄС-28	27387,3	100,0
Кіпр	9925,4	36,2
Нідерланди	6326,1	23,1
Велика Британія	2155,8	7,9
Німеччина	1741,0	6,4
Франція	1334,1	4,9
Австрія	1307,3	4,8

Люксембург	988,2	3,6
Польща	800,4	2,9
Угорщина	791,6	2,9
Інші країни ЄС	2017,4	7,3
Довідково:		
Всього в Україні	38981,5	х
Всього з країн ЄС-15	15134	х

Джерело:http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/ives/ives_u/ives0617_u.htm

Проаналізувавши дані, ми побачили, що притік прямих інвестицій в економіку України, за даними Державної служби статистики, у 2017 р. склав 38981,5 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що на 5809,2 млн.дол. менше, порівняно з 2016 роком.

Провідними сферами економічної діяльності за обсягами залучення капітальних інвестицій у 2017 р. є: промисловість - 136490,1 млн.грн., сільське, лісове та рибне господарство - 57804,7 млн.грн, будівництво — 50640,4 млн.грн, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - 35702,2 млн.грн, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування — 30366,5 млн.грн, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів - 28856,7 млн.грн, інформація та телекомунікації — 17038,1 млн.грн, операції з нерухомим майном — 15865,3 млн.грн. [2]

Обсяги експорту товарів по Україні у січні 2017 року становить 3025652,5 тис.дол.США. Найбільштй обсяг інвестицій припадає на м.Київ — 24,4%, Дніпропетровську область — 15,4% та Донецьку область — 10,8%. [4]

Отже, можна зробити висновок, що на даному етапі для інвесторів залишаються більш привабливими традиційні галузі економіки. Але цілком очевидно, іноземні інвестори є вкрай обережними щодо своєї інвестиційної діяльності в Україні, адже вона має досить негативний інвестиційний імідж, зумовлений політичними та економічними факторами.

Список використаної літератури:

1. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 року №93/96-ВР.
2. Герзанич В. М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні [Електронний ресурс] / В. М. Герзанич // Ефективна економіка : електр. наук. фах. вид. — 2014. — № 4. — Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/n=4&y=2014.

УДК 336

Фисина Оксана Миколаївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна
к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Страховий ринок є одним із ключових елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи будь-якої країни. Функціонування ринку страхових послуг відіграє важливу роль в економічному розвитку держави, насамперед, завдяки акумулюванню внутрішніх інвестиційних ресурсів та їх подальшому ефективному використанню. В країнах з розвинутою економікою доля страховиків в інвестуванні складає близько 30%. Така значимість страхування обумовлює потребу дослідити його ринок і в Україні.

Серед вітчизняних вчених, що займалися цим питанням, слід виділити таких науковців, як Комадовська В.С, Ширманов Копитіна І.В., Кужелєв М. О., Фурман В.М., Кулина Г.М., Внукова Н.М., Гаманкова О.О., Осадець С.С. та інші. Проте, дослідження нових тенденцій та перспективних напрямів розвитку українського ринку страхових послуг не втрачає своєї актуальності і сьогодні.

Порівняно з європейськими країнами, якісні та кількісні показники страхового ринку України суттєво відстають, що обумовлено рядом хронічних проблем, таких як: невідповідність законодавства України в сфері страхування вимогам європейських стандартів та міжнародного законодавства в цілому; складна система оподаткування; недосконаліть державного регулювання страхового ринку; низька ліквідність фінансових інструментів при проведенні ефективної політики інвестування коштів (проблема забезпечення довгострокових зобов'язань за договорами страхування життя); недостатній рівень капіталізованості українських страховиків; низька якість статистичної інформації, та, як наслідок, фінансової звітності в сфері страхування; недостатній рівень кадрового та наукового забезпечення; недостатньо широкий вибір послуг, що пропонують окремі страховики; досить часті випадки шахрайства, що зумовлює недовіру страхувальників до страховиків; мала інформованість громадян про систему страхування в цілому, надання ними переваги зберіганню заощаджень готівкою; перевищення споживчих витрат українського суспільства над доходами; коливання національної валюти, інфляція; нестабільна політична ситуація в Україні тощо [1].

Вищезазначені проблеми розвитку страхового ринку спонукають до розробки перспективних напрямків його розвитку, реалізація яких дасть можливість посилити роль страхування у фінансовій системі України.

Враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід функціонування страхової системи, можна запропонувати наступні види інновації, які лише впроваджуються, можуть бути впроваджені чи потребують поширення для забезпечення розвитку страхової системи в Україні: страховий омбудсмен, Бюро по боротьбі зі страховим шахрайством, Фонд гарантування страхових виплат, Фонд захисту прав споживачів страхових послуг, електронний страховий, поліс, банкострахування, використання Інтернету, механізм прямого врегулювання збитків, телематика, мобільні, ігрові та відеотехнології, Big data, хмарні платформи, програмне забезпечення, блокчейн,

управління персоналом, зміна організаційної структури, нормативно-правові зміни у сфері регулювання страхових відносин між суб'єктами страхової системи та зовнішнім середовищем, кібер-страхування, страхування нестандартних ризиків [2].

Ключовими тенденціями світового ринку страхових послуг, як прогнозується, будуть такі:

1. Очікується, що помірне зростання світової економіки підтримає зростання страхового сектора протягом наступних двох років.

2. Спостерігається зниження вартості страхових продуктів у комерційному сегменті. Поступово зростає попит на страхування кібер-ризиків.

3. Премії зі страхування життя виростуть у реальному вираженні на 4,2 % [3].

Враховуючи ці прогнози, українські страховики зможуть також скорегувати стратегії свого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Супрун А. Світовий і національний страховий ринок: відмінності та взаємозв'язки / А. Супрун, Т. Петрішина // Економічний аналіз. – 2012. – Т. 11(1). – С. 233–237.

2. Кужелєв М.О. Розвиток ринку страхових послуг: зарубіжний досвід та українські реалії / М.О. Кужелєв, О.С. Сокирко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 9 (171). – С. 365–371.

3. Кужелєв М.О. Проблеми реформування оподаткування операцій на ринку страхових послуг в умовах системної економічної кризи / М.О. Кужелєв, О.С. Сокирко // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандар : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь). –2015 – С. 226-228.

УДК 336

Херманюк Яна Іванівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Пенсійне забезпечення є домінуючою складовою соціального захисту населення і виступає як базова й важлива гарантія стабільного розвитку суспільства, оскільки охоплює одночасно інтереси як працездатного, так і непрацездатного населення. Саме пенсійне забезпечення розглядається як особливий складовий елемент соціальної функції держави, оскільки покликане задовольняти матеріальні потреби тих верств населення, які відповідно до чинного законодавства мають право на отримання пенсії[1].

В Україні пенсійне забезпечення є державною системою, яка є основною складовою системи соціального захисту населення. Відповідно до Закону України

«Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів (рис.1.) [4].

Пенсійне страхування – це сукупність перерозподільчих відносин між його учасниками з питань формування за рахунок грошових внесків цільового пенсійного фонду для надання грошової допомоги громадянам, які вийшли на пенсію. Одночасно, пенсійне страхування є важливим механізмом, на якому базується державна система соціального захисту, котра забезпечує справедливе й ефективне акумулювання і цілеспрямований розподіл фінансових ресурсів, належний матеріальний стан людей похилого віку та інших категорій непрацездатних з настанням відповідного ризику[1].

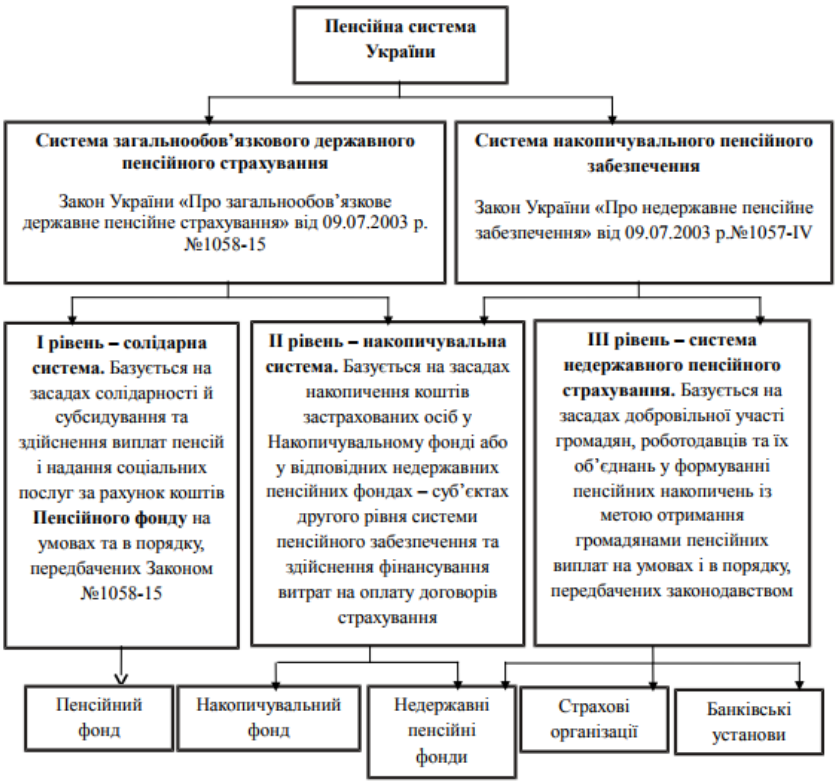

Рис 1. Система пенсійного забезпечення України [4]

Цілями системи пенсійного забезпечення є захист від бідності після настання пенсійного віку; надання гарантованого доходу після завершення трудової діяльності, розмір якого звичайно становить певну суму, пропорційну сумі заробітку; захист цього доходу від подальшого зниження рівня життя внаслідок інфляції.

Серед основних недоліків системи соціального страхування в Україні слід назвати низький рівень страхового захисту. Пенсія (як за віком, так і для інвалідів), виплати у випадку хвороби не забезпечують гідного життя населення, по суті вони дозволяють громадянам «виживати». Так, мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, на 1 січня 2017 р. він становив 1247 грн. Передбачене збільшення розміру цієї пенсії з 1 травня на 65 грн. (тобто на 5,2 %), а з 1 грудня - на 126 грн. (або 10,1%). Проте таке зростання на фоні високих темпів інфляції є абсолютно незначним[3].

За даними Пенсійного фонду України, станом на 1 жовтня 2016 р. в Україні понад 12,2 млн пенсіонерів (рис. 2). Їх кількість значно різниться по регіонах країни.

Середній розмір пенсії по країні також коливається залежно від структури економіки того чи іншого регіону, що показано на рис. 3 [2]

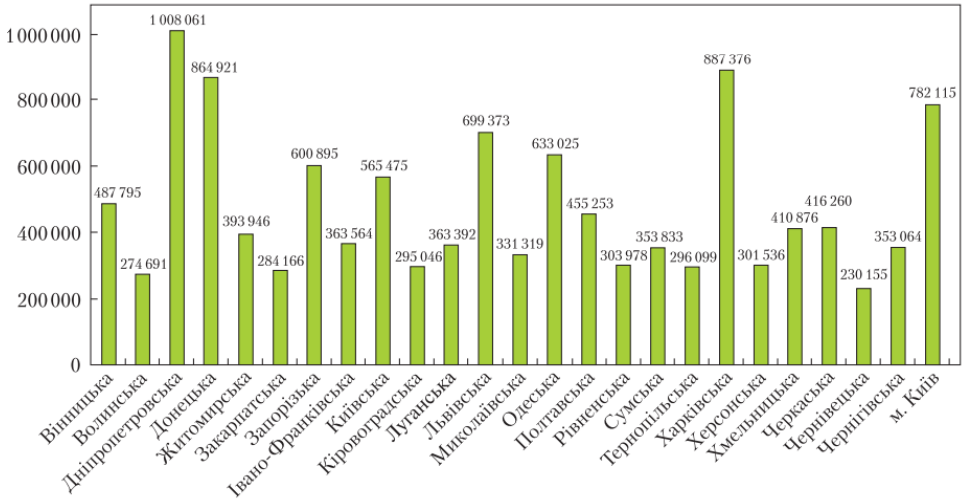

Рис. 2. Чисельність пенсіонерів в Україні станом на 01.12.2016 (за даними Пенсійного фонду України) [2]

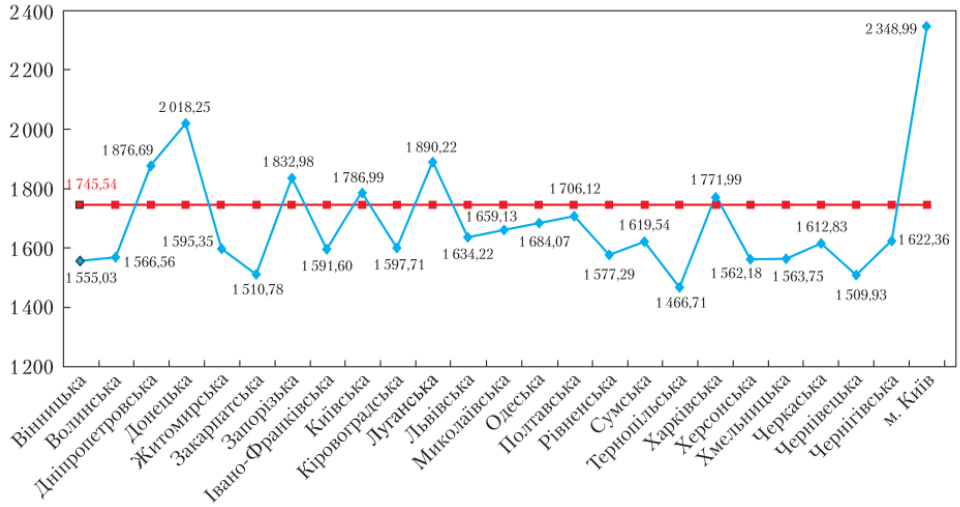

Рис. 3. Середній розмір пенсійної виплати в Україні станом на 01.10.2016 (за даними Пенсійного фонду України) [2]

Взагалі система пенсійного забезпечення в Україні не виконує основного призначення, тобто підтримання мінімального рівня життєдіяльності. Тому питання пенсійної реформи, які назріло вже досить давно, потребує свого нагального вирішення [3].

Важливими соціально-економічними проблемами на сьогодні є: зростання рівня безробіття (зайнятість населення є гарантом забезпечення кожним працівником свого добробуту); тінізація економіки (все більше працівників починають працювати нелегально, тобто в тіньовій економіці); складна демографічна ситуація в країні (зменшення загальної чисельності населення, старіння населення).

Тому в умовах сьогодення метою політики соціальної безпеки є: розв’язання суперечностей суспільного, соціального розвитку, що гальмують процес формування соціально орієнтованої економіки, становлення середнього класу, соціальної

мобільності, утвердження дійових механізмів соціального життєзабезпечення людини як основного суб'єкта соціального розвитку.

Список використаної літератури:

1. Завора Т.М. Пріоритетні напрями політики соціальної безпеки щодо поліпшення стану пенсійного забезпечення в Україні / Т.М. Завора, Ю.І. Деньга // Молодий вчений. – 2016. – №4 (31). С. 67 – 73.
2. Шумило М. М. Сучасний стан та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні / М. М. Шумило // Вісн. НАН України, 2017, № 2. – 2017 - [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.visnyk-nanu.org.ua/en/node/2816.
3. Харченко С. В. Соціальне страхування в україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С. В. Харченко. – 2017– Режим доступу до ресурсу: http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6784/1/63.pdf.
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (зі змінами та доповненнями від 2 березня 2015 року) від 09.07.2003 р. № 1058-IУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=96566&cat_id=3894.

УДК 336.76

Чамор Галина Сергіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Федина Віта Віталіївна
старший викладач кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ МЕГАРЕГУЛЯТОРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

На сьогодні, в Україні практично відсутні можливості для здійснення єдиної державної політики у сфері фінансових ринків. Кожен з органів державного регулювання фактично проводить власну політику, яка є майже однаковою. Все це призводить до фактичного нівелювання ролі державного регулювання, в результаті чого фінансові ринки України залишаються незахищеними перед внутрішніми і зовнішніми негативними факторам, що призводить до значних втрат. Тому останнім часом, в Україні відбуваються багато дискусій стосовно доцільності запровадження комплексного підходу до регулювання фінансового ринку шляхом відмови від моделі існуючих регуляторів на користь мегарегулятора.

Мегарегулятор фінансового ринку – це модель його регулювання, де за єдиним органом закріплюються функції нагляду, контролю, регулювання ринку та діяльності

його суб’єктів, що представлені не менш ніж трьома ключовими сегментами фінансового ринку: на фондовому, страховому та банківському ринках. Такий орган нагляду є ефективним лише в тому випадку, коли його структура, цілі та функції відповідають основним характеристикам фінансового сектору країни. Зокрема, доцільним мегарегулятор стає тоді, коли на фінансовому ринку представлена велика кількість різноманітних фінансових послуг, тобто відбувається процес універсалізації.

В Україні вже не перший рік ведеться дискусія щодо можливості створення мегарегулятора, якому би підпорядковувалися усі учасники фінансового ринку, а саме передбачено механічну передачу повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг в першу чергу Національному банку України , а саме 93% всіх піднаглядних фінансових установ та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку з метою консолідації регулювання. Однак різниця у рівнях розвитку ринків економічно розвинених країн і нашої країни визначає також різницю в проблемах, що постають перед регулюючими органами. Важливо зазначити, що в Україні між трьома органами регулювання фінансового ринку укладено меморандум про співробітництво, але фактично даний документ не виконується, а використовується лише шляхом створення тимчасових робочих груп щодо розробки конкретних нормативних документів [1].

Підхід щодо впровадження мегарегулятора є досить не однозначним з погляду соціально-економічного ефекту, який має як позитивні, так і негативні сторони. До основних переваг створення консолідованого нагляду, тобто мегарегулятора фінансового ринку в Україні є:

1. Можливість контролю за діяльністю, складом і структурою фінансового ринку, виявляти системні і взаємопов'язані ризики і оперативно застосовувати ефективні заходи для їх мінімізації;

2. Створення умов для якісного нагляду за фінансовими посередниками з урахуванням оцінки ризиків їх діяльності на консолідованій основі;

3. Уніфікація вимог до різних типів фінансових установ, що дозволяє поліпшити контроль їх діяльності, усунути протиріччя в нормативній базі, врегулювати конфлікт інтересів і створити рівні конкурентні умови для різних закладів;

4. Зниження витрат на утримання регуляторних органів за рахунок усунення дублювання функцій, адже основною причиною створення мегарегулятора в Україні є те, що на існуючих регуляторів покладені однакові завдання та функції, що в свою чергу призводить до збільшення витрат;

5. Ріст відповідальності, тобто мегарегулятор дозволить впорядкувати систему відповідальності за стан фінансового ринку;

6. Підвищення професіоналізму працівників органа регулятора та зменшення витрат на оплату праці співробітників.

До недоліків моделі мегарегулятора фінансового ринку в Україні можна віднести:

1. Загрозу створення регуляторної монополії;

2. Складність об'єднання різних регуляторних цілей і розробки єдиних інструментів регулювання для різних секторів ринку;

3. Бюрократичний характер органа регулювання, адже може виникнути ситуація, коли мегарегулятор буде витрачати кошти, зекономлені на економії масштабу, на власне функціонування;

4. Обмеженість синергії – різні фінансові установи вимагають різних підходів щодо нагляду і регулювання, а це може перешкоджати синергетичному ефекту;

5. Ризик недотримання балансування між різними цілями регулювання.

На думку Я. Монкієвича [1], створення мегарегулятора завжди має політичний підтекст, адже сформується дуже впливова інституція, що матиме значно більшу вагу, ніж окремі регулятори. Можна навести такий факт: саме Міжнародний валютний фонд (МВФ) наполягає на прийнятті в Україні мегарегулятора, хоча в Сполучених Штатах Америки, звідки родом МВФ такої моделі регулювання немає. Тому створення такої інституції є більш вигіднішою для політико-економічної арени, ніж для покращення діяльності суб'єктів фінансового ринку.

Отже, розвиток фінансового ринку є одним з головних завдань для нашої країни, не дивлячись на те, що його діяльність має відносно невеликі показники зростання. Для удосконалення вітчизняної економічної ситуації він є найбільш актуальним напрямом у формуванні потужного фінансового сектору та перспективами у формуванні стабільного інвестиційного ринку в Україні. Фінансовий ринок має вирішити нагальні проблеми для забезпечення свого функціонування, посилення конкуренції, збільшення власних активів, а також гарантувати кращий рівень життя людей. Процес створення мегарегулятора фінансового ринку є перспективним варіантом реструктуризації фінансової системи України, що сприятиме узгодженості в діяльності регулятивних органів, усунення дублювання наглядових функцій, використанню єдиних підходів, методів і форм нагляду, єдиного інформаційного забезпечення, посилення відповідальності регулятора за прийняття рішень і зменшення видатків державного бюджету на регулювання фінансового ринку. Крім того, діяльність мегарегулятора створить надійний базис для успішної інтеграції України у світову фінансову систему. Уряду необхідно докласти максимум зусиль для реформування державного регулювання фінансового ринку, що сприятиме посиленню економіки в цілому.

Список використаної літератури:

1. Монкієвича Я. А. Розвиток фінансового сектору в умовах трансформації економіки України / Університет банківської справи НБУ. – К., 2017. – 21 с.
2. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015 – 2020 роки // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http: //nfp.gov.ua/news/918.html.
3. Ринок фінансових послуг / М. О. Кужелєв, Р. А. Герасименко, М. О. Лисенко. – Донецьк: «Східний видавничий дім». – 2013. – 292 с.

УДК.368.914

Шамун Наталія Вячеславівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Шимко Ярослав Романович

аспірант кафедри фінансів
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ріппа Марія Богданівна
к.е.н. доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ІНВЕСТИЦІЙНИй ПОТЕНЦІАЛ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Інтеграція України в світове співтовариство вимагає проведення низки соціально-економічних перетворень,однією з яких стала децентралізація пенсійної системи і формування ринку недержавного пенсійного забезпечення. Такі перетворення привели до того, що Пенсійний фонд України частково делегував свої функції по пенсійному забезпечені громадян недержавним інститутам, таким як недержавні пенсійні фонди (НПФ).

Згідно з чинним законодавством, НПФ –це юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам [2].

Специфіка недержавного пенсійного фонду як суб'єкта економічних відносин полягає в тому, що в системі суб'єктів недержавного пенсійного фонду відбувається процес перетворення частини заробітної плати працівника та валових витрат роботодавця на інвестиційний ресурс. Залучаючи кошти вкладників , як фізичних, так і юридичних осіб фонди володіють певними інвестиційними ресурсами і можуть виступати значними учасниками інвестиційного процесу в країні Окрім того, що пенсійні накопичення НПФ – це джерело майбутніх пенсійних виплат, вони становлять потужний внутрішній ресурс довгострокових фінансових інвестицій в економіку країни і.і мають унікальні можливості по інвестуванні програм з тривалим терміном реалізації.Для прикладу, у країнах з розвинутою ринковою економікою період інвестування коштів НПФ може досягати 40-60 років. Крім цього акумульовані активи інвестуються у фінансові інструменти на довгостроковій основі ,тому вони вилучаються із поточного обігу і, таким чином, забезпечують зниження спекулятивного попиту на фінансовому ринку.

Світовий досвід підтверджує, що НПФ і компанії з управління активами являються важливими інституційними інвесторами в багатьох країнах: Великобританії, США, Нідерландах, Ірландії, та інших.За даними дослідження проведеного Citibank, близько 1 / 4 загального обсягу інвестицій припадає саме на недержавні пенсійні фонди [4, с.52] в США пенсійні фонди є вагомими інвесторами на ринках капіталу та власниками 17% усіх обсягів корпоративних облігацій та 20% обсягів акцій [6, с.133].

Значна питома вага недержавних пенсійних фондів як інвестора на фінансовому ринку, а також той факт, що в деяких країнах запроваджені пільги при оподаткуванні як по відношенні до залучених активів так і до доходів від інвестування (для прикладу у Великобританії НПФ повністю звільнені від оподаткування), обумовлюють пристальний інтерес, який проявляється державними органами країн до діяльності

недержавних пенсійних фондів, в частині сприяння реалізації їх соціального та інвестиційного потенціалу. Інвестиційний потенціал — це інтегральний показник, що відображає: по-перше властивість фонду залучати вільні грошові кошти вкладників, а по-друге, можливість розміщати залучені інвестиційні ресурси у фінансові активи з доходами не нище ринкових.

Тобто, інвестиційний потенціал необхідно розглядати комплексно, при цьому враховувати як привабливість об'єкта в нашому випадку НПФ для інвестиційної діяльності так і можливість досягнення певної мети в процесі реалізації наявних ресурсів.

Система недержавного пенсійного забезпечення існує в Україні упродовж майже 15 років. Початок її розвитку було покладено у 2003 році із прийняттям Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» і це стало першим кроком до покращення пенсійного забезпечення громадян. Функціонування НПФ приносить економічну вигоду і громадянам і підприємствам і державі.

Інвестиційний потенціал недержавного пенсійного забезпечення багато в чому залежить від підсумків інвестиційної діяльності НПФ. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг станом на 31.12.2016 р. до Державного реєстру фінансових установ включено 64 недержавних пенсійних фондів, та 22 адміністратора НПФ [3]. Найбільш популярними в Україні продовжують залишатися НПФ створені у формі відкритих товариств. За офіційно оприлюдненими даними Української асоціації інвестиційного бізнесу їх чисельність на початок 2017 р. склала – 52 товариства (в них можуть вкладати кошти рядові українці, які вирішили потурбуватись про свою майбутню пенсію). Якісним показником розвитку НПФ є розмір пенсійних внесків, які мають тенденцію до зростання, принагідно, слід зауважити, що у структурі 95% – це внески юридичних осіб, разом з тим, упродовж досліджуваного періоду має місце збільшення питомої ваги внесків від фізичних осіб з 3,7% до 5%, це свідчить про зростання довіри населення до даного фінансового інститут Загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, станом на 31.12.2016 р. становила 2 139 млн. грн, що на 8,0%, або на 158,7 млн. грн. більше в порівнянні з аналогічним періодом 2015 року та на 13,4%, або на 330,5 млн. грн. менше в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року [3]. Слід зауважити, що для НПФ властиво формувати портфель, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. І це зрозуміло, адже пріоритетним завданням таких фондів є забезпечення збереження пенсійних активів своїх вкладників. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу.

Станом на 31.12.2016 року переважними напрямами інвестування пенсійних активів стали депозити в банках (36,4% інвестованих активів), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (31,0%), акції українських емітентів (13,3%), цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (11,5%) [1]. У відповідності із чинним українським законодавством [1], специфіка інвестиційної діяльності НПФ полягає у наступному: .По-перше, недержавні пенсійні фонди

функціонують на фінансовому ринку як інституційні інвестори, оперують фінансовими інструментами; виконують функції фінансових посередників; займаються інвестуванням у фінансові та матеріальні активи По-друге, НПФ мають конкурентні переваги перед іншими інституційними інвесторами, оскільки інвестиційні ресурси фондів є довгостроковими. По-третє, функції управління НПФ передані трьом окремим установам: адміністратору, компанії з управління активами, банку -зберігачу, по-четверте, інвестиційні можливості НПФ звужені інвестиційними обмеженнями, встановленими законодавством про недержавне пенсійне забезпечення та інвестиційною декларацією фонду.

Підсумовуючи, слід зауважити, що інвестиційна діяльність є одним із найважливіших напрямів діяльності НПФ, що дає змогу нарощувати обсяги пенсійних накопичень учасників фондів, зберігати реальну вартість накопичень від знецінення внаслідок впливу інфляції та, одночасно, забезпечувати національну економіку довгостроковими інвестиційними ресурсам.

Однак, на теперішній час в Україні НПФ як інституційні інвестори, які мають значні джерела інвестиційних ресурсів в своєму розпорядженні, залишаються не достатньою мірою розвинутими. Розвиток НПФ, як інших інституційних інвесторів, багато в чому визначається інвестиційним кліматом у країні. який включає сукупність політичних, соціально-економічних та інституційних передумов для формування пенсійних накопичень учасників фондів, що підлягають регулюючому впливу з боку органів державної влади та управління та обумовлюються вектором державної політики в сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Нині, розвиток інвестиційного потенціалу вітчизняних НПФ має важливе соціально-економічне значення, оскільки сприятиме: підвищенню рівня життя пенсіонерів – учасників НПФ, розширенню соціального партнерства роботодавців і працівників, залученню пенсійних накопичень в економіку країни шляхом фінансування державних інвестиційних проектів та програм; використанню пенсійних програм підприємств, галузей і регіонів для вирішення питань зайнятості та перерозподілу економічно активного населення.

Список використаної літератури:

1. Асоціація адміністраторів недержавних пенсійних фондів України Недержавні пенсійні фонди. «Огляд основних положень законодавства про недержавне пенсійне забезпечення» / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.pension.kiev.ua/files/Brochure_ NPZ.pdf.
2. Про недержавне пенсійне забезпечення [Електронний ресурс]: Закон України від 09.07.2003, №1057–IV. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi–bin/laws/main.cgi ?nreg=1057–15.
1. 3.Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/ NPF %202016.pdf.
3. Сетченкова Л.А. Инвестиционный потенціал негосударственных пенсионных фондов. // Финансовая аналитика, №9 (52), - 2016, с.52-57.

2. 5.Ткаченко Н.В. Шабанова О.В. Наукові підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу недержавних пенсійних фондів//Фінанси України: - 2014, №9, 93-106 с.
5. Федоренко А.В. Інвестиційний потенціал накопичувальної системи пенсійного страхування // Світ фінансів, 2/2011, с.132-141.
6. Pension markets in focus 2015 [Electronic source] / The Organization for Economic Cooperation and Development. – Access: http://www.oecd.org/pensions /PensionMarketsInFocus 2015.pdf.

УДК: 368.9.06

Шевчук Юлія Василівна
старший викладач
кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ДЕЯКІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розвиток економіки України в умовах ринкових відносин потребує якісних змін у механізмі фінансового забезпечення медичного страхування. Реформування даного механізму має розпочатися із формування інституціональних підвалин (перегляду функцій медичних установ і державних організацій щодо впливу на фінансові потоки, координації їх взаємодії із страховиками). Особливості функціонування економіки України свідчать про можливість реалізації інтегрованої схеми системи фінансування медичного страхування, що включає в себе державні і приватні елементи, зокрема, у формі державно-приватного партнерства.

Для цього має бути сформована багатоканальна модель фінансування медичного страхування, яка допускає можливість залучення альтернативних джерел та механізмів фінансування сфери охорони здоров'я (рис. 1).

Зазначена модель фінансування медичного страхування спрямована на забезпечення прозорого використання фінансових ресурсів, зокрема, за рахунок посилення:

- залежності рівня фінансування від результату діяльності лікувальних закладів;
- відповідності фінансування медичної допомоги до умов договору медичного страхування;
- контрольованості витрачання бюджетних коштів.

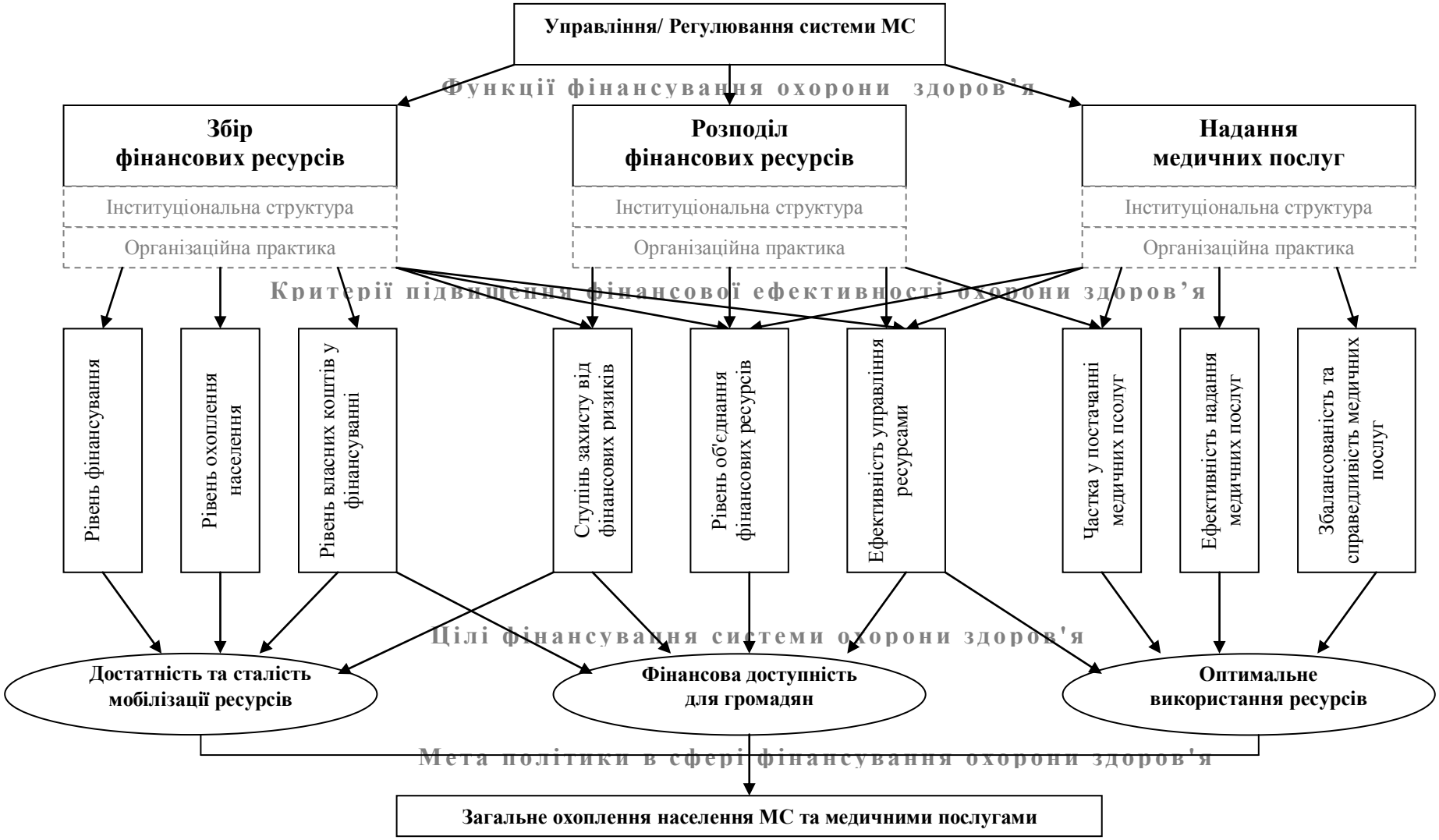

Рисунок 1. Інституційно-організаційні засади фінансового забезпечення системи медичного страхування
Джерело: складено атором на основі [1, с.4-20]

Для реального втілення даної моделі важливо розвивати дві основні складові - обов'язкове та добровільне медичне страхування. Це передбачає необхідність поетапного виконання заходів за такими напрямами:

1) поліпшення фінансового забезпечення державних гарантій безкоштовної медичної допомоги, що дозволить згладити нерівності в доступності медичної допомоги для різних груп населення (бюджетне фінансування);

2) активізація добровільного медичного страхування, що лежить у сфері вдосконалення діяльності страховиків;

3) створення конкурентного ринку медичних послуг і вибору медичної організації і лікаря;

4) підвищення заробітної плати лікарів, що призведе до підвищення якості та ефективності медичної допомоги;

5) розвиток державно-приватного партнерства у вирішенні проблем фінансування охорони здоров'я;

6) формування світогляду здорового способу життя та підвищення попиту на страхові послуги, підвищення цінності здоров'я в системі пріоритетів громадян;

7) вдосконалення законодавчої та нормативної бази в галузі медичного страхування, в тому числі заохочення роботодавців, які реалізують програми страхування працівників;

8) створення стимулів для здорового способу життя працівників, посилення економічної зацікавленості у зменшенні числа хворих і підвищення відповідальності за стан здоров'я працівників.

Крім того, вагоме значення набуває спрощення вимог до ведення паперової звітності в закладах охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, у зв'язку з переходом на використання єдиної електронної системи обміну медичною інформацією, що передбачено Концепцією реформи фінансування системи охорони здоров'я на період 2020 року [2].

Отже, у забезпеченні ефективності фінансування медичного страхування особливого значення набуває узгодженість окремих організаційно-інституційних засад, що стосується збору фінансових ресурсів, розподілу фінансових ресурсів та надання медичних послуг. Така узгодженість спрямована на загальне охоплення населення медичним страхуванням та фінансову доступність медичних послуг для громадян.

Список використаної літератури:

1. Garrin G. The role of institutional design and organizational practice for health financing performance and universal coverage / I. Mathauer, G. Carrin // World Health Report Background Paper. - 2010. - № 36. – 26 p.
2. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я на період 2020 року // Відомості Верховної Ради України, 2017, №821-р— [Електронний ресурс]. — [Режим доступу]: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/821-2017-p#n8
3. Kuzheliev M. Formalization Of Dynamic Relations Between Enterprise Financial Indicators / M. Kuzheliev, D. Zherlitsyn, V. Zhytar // Independent Auditor. – 16 (II). – 2016. – P. 18–26.

УДК 336

Яворський Роман Сергійович
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ЕЛЕКТРОННІ ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Ключові слова: електронні фінансові послуги, фінансовий ринок, інновації, платіжні системи.

Сучасний стан фінансового ринку в Україні характеризується слабкою роботою фінансових посередників у сфері використання та застосування електронних фінансових послуг.

Такий факт абсолютно не сприяє активізації діяльності фінансового ринку і, навіть навпаки, спричиняє значний відтік фінансових ресурсів.

Основним впровадженням для покращення ситуації яка склалася, є введення в широке використання різних платіжних систем. Вони є одними з основних частин інфраструктури світової системи електронних фінансових послуг. За оцінками експертів, Україна може бути привабливим ринком для таких міжнародних платіжних систем, як Stripe, Payoneer або PayPal, оскільки банкам країни не вистачає гнучкості, а американські платіжні системи цілком можуть замінити для українців національну банківську інфраструктуру для переказів грошей не тільки з-за кордону, але і всередині країни [1, с. 96].

Зараз розрахунки готівкою значно популярніші за безготівкову оплату, проте остання постійно набирає обертів, адже вона дійсно більш практична та зручніша. Особливо потужну тенденцію, в плані електронних грошей, взяв Китай. За даними американської консалтингової компанії Accenture, глобальні інвестиції в FinTech виросли за шість років більш ніж у 12 разів, з $930 млн. в 2008-му до $12 млрд. у 2014 р., і розподіляються по широкому спектру фінансових послуг [2, с. 98].

Посилення позицій електронних фінансових послуг призведе до покращення роботи фінансового ринку та зупинить відтік фінансових ресурсів. Варто також приділити увагу таким інноваційним формам електронних фінансових ресурсів як криптовалюти, та не втратити позицій часу у означеній сфері. Своєчасність використання інноваційних фінансових послуг дозволить фінансовому ринку України розвиватися у найкращих світових традиціях та посилити загальні фінансові позиції країни на міжнародних фінансових ринках.

Список використаної літератури:

1. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформації, 2017. – С. 96 – 98.
2. Сучасний стан фінансового ринку України та шляхи його вдосконалення. / Міжнародний науковий журнал / - Випуск №2. - 2016р.

Секція 2. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

УДК: 366. 35.36.

Антонюк Марина Вячеславівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ

Ключові слова: економіка, знання, освіта, наука, економіка знань, інформація, інформаційне суспільство, економічний розвиток.

Наразі найбільша увага приділяється ролі освіти в усіх сферах суспільного життя, в тому числі й в системі економіки знань. Можна стверджувати, що економіка знань є і буде відігравати найважливішу роль у розвитку продуктивних сил, адже саме за рахунок економіки знань формується сучасне інформаційне суспільство як цілісна система ресурсозабезпечення суспільного виробництва.

Від розвитку освіти та економіки знань залежить соціально-економічна динаміка та цивілізаційне майбутнє країни. Тому, вивчення та узагальнення сутності, властивостей, механізмів формування системи економіки знань, її впливу на суспільне виробництво, враховуючи процеси глобалізації,є необхідним [1].

Значну увагу цій тематиці приділяли ряд вітчизняних науковців: Л. Антонюк, В. Бебик, А. Болдова, В. Журавський, В. Кощин, О. Луговий, Д. Лук'яненко, Б. Малицький, А. Маслов, А. Попович, А. Сіренко та інші.

Науковий інтелект та знання мають бути у центрі основних чинників стійкого економічного зростання. Саме вони стали причиною концентрації уваги сучасних дослідників щодо становлення економіки знань, яка сьогодні розглядається як гарант поступального руху суспільства, побудови конкурентної економіки, задоволення постійно зростаючих потреб людей та зміцнення соціальної згоди [2].

Перехід до економіки знань та глобальний характер функціонування економічних систем, посилення їх соціальної спрямованості є прогресивним напрямком на сьогодні. Формування економіки знань є одним із найважливіших напрямів економічної політики в усіх розвинених країнах світу. У зв'язку із цим постає завдання переходу до якісно нового, заснованого на знаннях, наукових досягненнях, інноваціях етапу розвитку економіки.

За своїм змістом економіка знань відображає характеристики більш високого, еволюційного розвитку суспільства, в ході якого при задоволенні життєво необхідних потреб людини стають усе більше затребуваними диференційовані

товари й послуги, вироблені різними дрібними підприємствами, інтенсифікується розвиток людського капіталу й сфери послуг [4].

За сучасних ринкових умов у суспільстві, в якому зосереджено вагомий гуманітарний капітал, достатньо здійснити відповідні інституційні зміни для того, аби цей ресурс розвитку призвів до досить швидких позитивних загальноекономічних змін, задіяв процеси якісного структурного оновлення економіки і суспільства. В таких умовах шлях України до сучасних надбань високорозвиненого суспільства міг би стати значно коротшим, ніж для цілої низки інших країн, на модель яких ми взяли собі направлення. Саме в економіці, яка базується на основі продуктивного використання нових знань – шанс, ресурс і перспектива прискорення модернізаційної та інноваційної динаміки України [3].

Варто додати, що формування системи «наука – освіта – технологія – інновація – виробництво» – наріжний камінь розвитку постіндустріальних суспільств та єдиний можливий шлях до підвищення конкурентоспроможності і динаміки прогресу України. Так, розглянемо тотальне скорочення науковців України за період 2002 - 2016 рр. (рис 1).

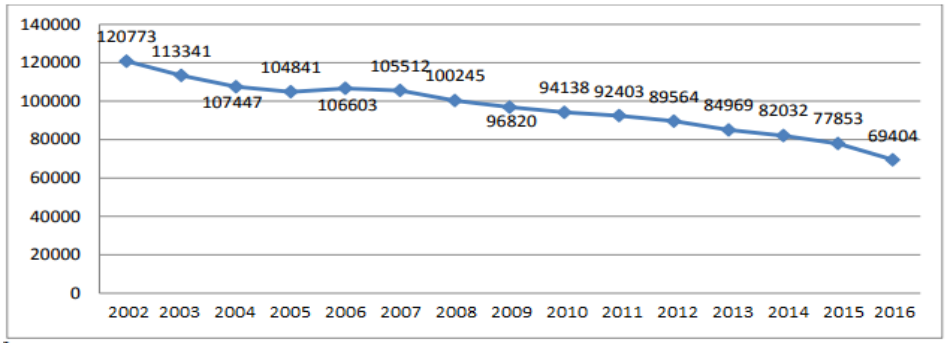

Рис 1. Кількість науковців в Україні, осіб

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Якщо ж розглядати структуру наукових досліджень (рис. 2), то в Україні більшість витрат ідуть на здійснення розробок (близько 50%), вагомими витратами також є витрати на фундаментальні дослідження (23%).

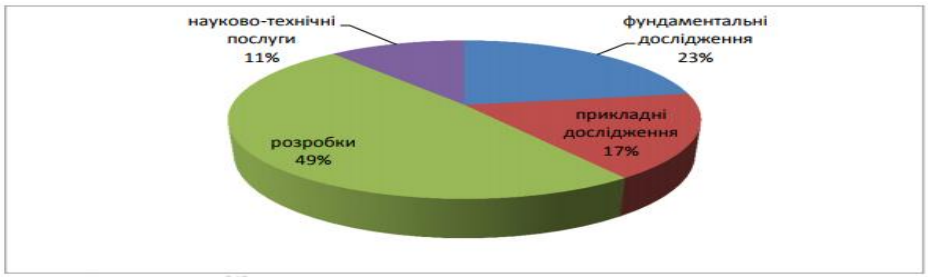

Рис. 2. Структура наукових досліджень в Україні, станом на 2014 р.

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Отже, щоб змінити становище і не відстати від розвинених країн, де суспільством стануть керувати закони економіки знань, керівництву нашої держави доцільно, перш за все, спрямувати свої зусилля на реформування освіти та науки, вдосконалення її фінансування, а також на консолідацію суспільства та формування середовища для розвитку економіки знань. Модернізація системи освіти та науки як

основи розбудови економіки знань має стати національною метою для України XXI століття.

Список використаної літератури:

1. Болдова А.А. Гуманітарні складові економічного розвитку в Україні / А.А. Болдова / Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференція [Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти формування комунікативної компетентності сучасного фахівця»]. (м. Ірпінь, 22 лютого 2017 р.) / Університет ДФС України. – Ірпінь : УДФСУ, 2017. – С. 16-20.
2. Варналій З.С. Ринок економічної інформації: проблеми формування та перспективи розвитку :монографія / З.С. Варналій, Л.Л. Клевчік. – Чернівці: Технодрук, 2016. – 280 с.
3. Варналій З. С. Особливості та перспективи розвитку економіки знань в Україні / З. С. Варналій, Л. П. Хмелевська. // Вісник КНУТД. – 2017. – №2. – С. 8–14.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua. – Заголовок з екрана.
5. Поплавська Ж. С. Інтелектуальний капітал економіки знань / Ж. С.Поплавська, В. О.Поплавський // Вісник НАН України. – 2014. № 2. – С.52-62.

УДК 330. 339.9

Вишневська Ліна Володимирівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ОЦІНКА СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ ІНДЕКСІ

Розвиток інноваційної діяльності в країни, на теперішній час є невід'ємною складовою динамічного розвитку та економічного зростання країни в цілому. Місце будь-якої держави на світовому ринку визначається сьогодні рівнем технологій та інновацій. У звязку з цим актуальними стають питання щодо визначення місця України серед інших країн світу та аналіз її інноваційної активності.

Вивченням сучасного стану інноваційної активності України займаються багато вітчизняних та зарубіжних вчених: Н. Сисолін, І. Петрова, Л. Антонюк, О. Собко, Ю. Федосєєва, С. Ілляшенко, Н. Краснокутська та ін. Активність України в інноваційному розвитку постійно змінюється, тому вимагає регулярного аналізу для оцінки її сучасного стану.

В умовах сучасності неодмінною умовою конкурентоспроможності країни на світових ринках є її інноваційний розвиток. Систематичний інноваційний розвиток є основою економічного зростання. Індекси інноваційного розвитку засновані на критеріях, які сприяють співставленню можливостей та перспектив національного

розвитку в сучасному суспільстві. Глобальний індекс інновацій визначається на основі індексів факторів (передумов) та результатів інноваційного розвитку. До передумов відносять інститути, людський потенціал, загальна інфраструктура, розвиненість ринків та бізнесу [1].

Місце України в глобальному інноваційному середовищі можна проілюструвати використавши глобальний інноваційний індекс. Всесвітньою організацією інтелектуальної власності було оприлюднено доповідь "Глобальний інноваційний індекс 2016" (Global Innovation Index 2016) у якій містяться рейтинги ефективності інноваційної діяльності в 128 країнах світу, що базуються на 82 індикаторах. П'ятнадцять з 25 провідних країн за рейтингом Гії, включаючи першу трійку країн, належать до регіону Європи. Порівняно з попередніми роками Україна піднялася в Гії на 8 позицій, зайнявши 56 місце. Наша країна єдина серед європейських країн в загальному рейтингу від 50 до 100, хто покращив свої позиції. Стрибок на вісім позицій в загальному рейтингу Україні забезпечили поліпшення за основними підіндексами: підвищення вкладу в інновації, зростання «внеску» від інновацій, ефективності інновацій. Сильними для України індикаторами є «Витрати на навчання», «Охоплення вищою освітою», «Легкість отримання кредиту», «Кількість патентних заявок», отриманих національним патентним офісом, «Валові витрати на R&D, одержувані з-за кордону» , «Загальні витрати на комп'ютерне програмне забезпечення», «Експорт ІКТ-послуг». Найбільш слабкими критеріями для України є «Політична стабільність і безпека», «Легкість вирішення питань банкрутства», «Політичне середовище». Слабким місцем також є категорія «Інвестиції», «Простота захисту міноритарних акціонерів». За індикатором «Кількість венчурних інвестицій» на мільярд доларів ВВП Україна посідає 42 місце [2].

За даними 2017 року Україна посіла найвищу позицію за останні 7 років – 50 місце. У порівнянні з 2016 роком наша держава піднялася на 6 пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності, тобто співвідношенням інноваційного результату до інноваційних ресурсів. Слабкими сторонами для України залишається - неефективне урядування, високі кредитні ставки, незадовільний стан розробки кластерів, загальна слабкість та повільний розвиток економіки.

Високий рівень досліджень і розробок та патентної активності є необхідною, але не достатньою умовою розвитку інноваційної економіки країни. Для перетворення науково-технічних досягнень в конкурентний науково-технічний продукт потрібен розвиток всієї інфраструктури ринку інтелектуальної власності, завершення формування національної інноваційної системи (НІС) [4]. Оцінюючи ефективність НІС України в сфері ресурсного забезпечення науки й інноваційної діяльності за індикаторами, необхідно виділити її сильні й слабкі сторони. Зокрема, сильними сторонами є: збереження людського потенціалу для побудови економіки знань - освіченої молоді й кваліфікованих кадрів, слабкими – анклавність наукової системи країни, її недостатня інтегрованість у міжнародний науковий простір, недофінансування науки, архаїчність організаційної структури [5].

Підсумки дослідження інноваційного розвитку України останніх років свідчать про підвищення ролі державної політики, орієнтованої на підтримку цілісності

інноваційного процесу - від наукової розробки до інвестування масового виробництва. Це сприяло деякому покращенню місця України у міжнародних рейтингах. Україна поки що зберігає достатній інтелектуальний потенціал, який здатний до генерації наукових ідей світового рівня. Однак, з кожним роком вона все більше втрачає можливість забезпечити ефективне використання цього потенціалу на шляху до інноваційного розвитку та переходу до побудови суспільства знань, нового технологічного способу виробництва. Без реальних кроків держави в цьому напрямку, її активної проєвропейської позиції, визначення пріоритетів та збільшення витрат на проведення наукових досліджень і розробок рухатись практично неможливо.

Практично єдиним джерелом фінансування інноваційної діяльності в Україні залишаються власні кошти. Відповідно, частки фінансування за рахунок державного бюджету та іноземних інвестицій практично нульові. Звичайно, бюджетні ресурси, тим більше за умов сучасної системної кризи, обмежені, але державні програми повинні відігравати важливу роль у комерціалізації ідей і впровадженні інновацій. Недовіра з боку інвесторів у вкладення коштів у вітчизняний інноваційний бізнес вимагає подальшого виявлення і детального розгляду існуючих перепон цьому процесу. Необхідним і важливим є збільшення і розширення існуючого переліку джерел фінансування інноваційної діяльності. Варто створювати умови для стимулювання залучення як вітчизняних, так і іноземних інвесторів до фінансування інноваційних підприємств. Потрібно сприяти практичній реалізації усіх нормативно-правових документів, які були розроблені для активізації інноваційного процесу на макро- та мікрорівні.

Список використаної літератури:

1. Гернего Ю.О., Підгородецька С.М. Індекси інноваційного розвитку країн світу [Електронний ресурс] / Гернего Ю.О., Підгородецька С.М. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2014_1_44.pdf
2. Global Innovation Index 2016 Winning with Global Innovation Author(s): WIPO, WIPO, Cornell University, INSEAD | Publication year: 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступ: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf
3. Global Innovation Index 2017 Winning with Global Innovation Author(s): WIPO, WIPO, Cornell University, INSEAD | Publication year: 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступ: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf
4. Андрощук Г.О. Формування національної інноваційної системи України: передумови і обмеження // Правове забезпечення розвитку національної інноваційної системи в умовах глобалізації / за ред.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова; : матеріали наук-практ конф. - Х.: Право, 2015.- С. 172 - 181.
5. Андрощук Г.О. Національні інноваційні системи: еволюція, детермінанти результативності» Монографія. / Г.О. Андрощук, С.А Давимука, Л.І. Федулова - К: Парламентське видавництво, 2015.- 512 с.
6. Кужелєв М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М. О. Кужелєв, М. О. Житар // Економічний вісник університету. – 2015. – Вип. 27(1). – С. 14–18.

УДК 336

Гончар Сніжана Віталіївна
Корчемлюк Наталія Сергіївна
здобувачі вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Грушева Алла Андріївна
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Університету ДФС України

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Із переходом України до ринкової економіки, глобалізацією світових ринків, посиленням конкуренції перед вітчизняними підприємствами постало завдання пошуку нових шляхів забезпечення довгострокового існування та успіху. Запорукою досягнення успіху в боротьбі з конкурентами є реалізація інноваційних проектів. У сучасних умовах уміння управляти проектами є вимогою часу. Згідно з дослідженнями, про застосування стандартних проектних технологій у великих проектах виявлено якщо вартість цих технологій становило від 2% до 10% обсягу бюджету проекту то це дає змогу досягти економічного ефекту від 15% до 20% [1]. Саме тому не лише великі корпорації, але й малі підприємства потребують керівників проектів, які будуть здатні успішно реалізувати їх нові бізнес-ідеї.

Сучасне управління проектами – це своєрідний світ, де працює велика кількість фахівців: достатньо сказати, що тільки в європейську асоціацію управління проектами (IPMA) входять всі без винятку європейські країни. Там видаються книги, журнали, проходять щорічні конгреси і робочі семінари, розробляються національні та міжнародні стандарти та інше. Порушене питання є досить актуальним серед вітчизняних і зарубіжних учених: Арчибальда Р, Батенко Л.П, Бушуєва С.Д, Бушуєвої Н.С, В. Верби, Лебідь Г.Й, Когут Т.В та багатьох інших

Широке застосування проектів до розвитку підприємств зумовили ефективність проектних інструментів та їх універсальність. Нині інструменти проектного менеджменту дають змогу підприємству адаптуватися до умов бізнес-середовища, знизити рівень невизначеності та забезпечити стійкий розвиток підприємств. Інструментом таких дій виступає програма розвитку, що включає в себе групи проектів [1] за такими напрямками:

–наука та дослідження;
–освіта та навчання;
–практичний менеджмент;
–професія;
–ринок послуг та забезпечення;
–професійні товариства.

Відтак, упровадження проектного менеджменту на підприємствах стикається з низкою проблем, а саме: нестачею сертифікованих фахівців із проектного

менеджменту на ринку праці; відсутністю досвіду управління розвитком організацій у менеджерів підприємств; недостатньою мотивацією до впровадження інноваційних інструментів у діяльність організацій: опором нововведенням через відсутність формалізації та неефективність організаційних структур управління; низьким рівнем довіри до консалтингових організацій та навчальних закладів через недосконалу конкуренцію на ринку.

Дослідження практичної діяльності вітчизняних підприємств, показало значний їх розвиток в напрямку управління проектами. Рівень розвитку системи управління проектами на підприємстві значною мірою залежить від рівня інвестиційної активності галузі, в якій працює те чи інше підприємство. яскравим прикладом цього є вітчизняна галузь цивільного будівництва та торгівля. Саме в цих галузях за останні роки було найбільш повно реалізовано сучасні інструменти проектного менеджменту.

Отже, впровадження та розвиток технологій управління проектами відбувається на усіх рівнях вітчизняної економіки. Висвітлені тенденції останніх років свідчать про зростання якісного рівня управління проектами. Однак, перспектив і напрями соціально-економічного розвитку проектного менеджменту України потребують удосконалення механізму щодо системи управління у сфері освіти, модернізації матеріально-технічної бази навчальних закладів, створення умов для їх інвестиційної привабливості і розподілі випускників та створені умови щодо підвищення статусу молодих фахівців ефективності вищої освіти з-проектного менеджменту.

Список використаної літератури:

1. Багашова Н.В. Світові та вітчизняні тенденції розвитку управління проектами / Н.В. Багашова // Ефек- тивна економіка. – 2015
2. Бушуев С.Д. Управление проектами: основы професиональных знаний и система оценки компетент- ности проектных менеджеров (National Competence Baseline, NCB UAVersion 3.1) / С.Д. Бушуев, Н.С. Бушу- ева.
3. Вісящев В. А. Науково-методичні основи управління проектами: Економічний аспект. Організація управління, планування і регулювання економікою”/ В. А. Вісящев; Науково-дослідний економічний інститут економіки та з питань європейської інтеграції України. К., 2013.

УДК 336

Гусятинський Микола Володимирович
к.т.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту Університету ДФС України

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Еволюція науки про управління протягом усього часу змінює наукові парадигми та бачення сутності управління. У фокусі уваги управлінця, формувались та застосовувались різноманітні підходи до управління. Зокрема,

останню категорію варто розглянути детальніше у сенсі формування та розвитку процесно-структурованого підходу в менеджменті.

Актуальність порушеної проблеми полягає у тому, що застосування цього підходу у менеджменті визначає як якість управлінського впливу так і реакцію об‘єкта управління в результаті такого впливу. Це пояснюється тим, що модель управління певною компанією чи державою загалом так чи інакше пов»язана із підходом до менеджменту.

Нині, визначено чотири основних підходи до управління: процесний, системний, ситуаційний та функціональний. Відомо, що вони сформувалися еволюційно у ході розвитку науки про управління. Розглянемо їх детальніше, з метою визначення сутності та передумов формування, на їх основі нового комплексного процесно-структурованого підходу.

Відомим представником теорії системного підходу є П.Друкер. Його концепція управління за цілями стала основою формування американської школи менеджменту [4]. На сучасному етапі активно впроваджується система ―7S‖, яка визначає сім складових організації як системи: 1) стратегія (strategy); 2) структура (structure); 3) інформаційне забезпечення (systems); 4) персонал (staff); 5) кваліфікація (skills); 6) стиль (style); 7) головна мета (superordinate). Відповідно до цієї моделі розробляють організаційні і економічні механізми господарювання.

Так, системний підхід базується на використанні теорії систем у менеджменті [1, с.21]. Він розглядає організації як сукупність взаємопов‘язаних і взаємодіючих елементів, що визначають її характер,

багатопланове явище, яке поєднує в органічне ціле завдання, ресурси і процеси, що відбуваються як всередині організації, так і поза її межами [2, с.61].

Ефективність функціонування такої організації залежить не від окремих її складових, а є результатом тісної їхньої взаємодії. Еволюція системи відбувається в результаті її адаптації до викликів зовнішнього та внутрішнього середовища, тобто тих, які найбільшою мірою впливають на здатність організації бути конкурентоспроможною

у переважній більшості ситуацій [5, с.44].

Основоположником ситуаційного підходу менеджменту є Г.Деніссон. Він стверджував, що застосування різноманітних методів управління спричиняється ситуацією, тобто конкретним набором обставин, які в даний час чи в майбутньому матимуть суттєвий вплив на стан організації [3, с. 57]. Через такий підхід реалізується принцип адаптивності, що є основним принципом стратегічного управління. Його суть полягає в тому, що всі внутрішньоорганізаційні побудови є реакцією організації на відповідні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Наступний підхід у менеджменті – функціональний ґрунтується на комплексному вивченні основних функцій управлінської системи, узгоджене використання яких сприяє досягненню тактичних і стратегічних цілей підприємства [7, с. 313]. Сутність його полягає в тому, що діяльність розглядається як сукупність функцій, які потрібно виконати для виконання

поставлених цілей. Реалізація функціонального підходу, абстрагуються від об‘єктів, що виконують подібні функції, начебто вони не існують.

Процесний підхід є суто управлінським підходом, і спрямований на створення політики та організації керування роботою. Цей підхід відображає прагнення теоретиків і практиків менеджменту інтегрувати всі види управлінської діяльності пов‘язані із вирішенням проблем менеджменту у єдиний ланцюжок. У разі, коли процесний підхід до управління функціонує злагоджено, місія, цілі та цінності компанії завжди є у фокусі уваги менеджера. Це робить можливим визначати, що зроблено, а що ще потрібно зробити задля досягнення організаційних цілей та виконання поточних завдань. Однак, процесний підхід, власне як і вищезазначені не є ідеальним. Проте, його застосування дає змогу сформувати сприятливі умови в яких менеджери можуть удосконалювати управлінські операції [8].

Відтак, комплексний –процесно-структурований підхід є композитом чотирьох базових підходів на основі процесного. Ми погоджуємося з думкою багатьох науковців та практиків в сенсі того, що цей підхід можна вважати ефективним механізмом управління організаціями, оскільки поєднує у собі основні принципи чотирьох базових підходів, ключовим серед яких залишається безумовно процесний підхід. Цей підхід передбачає декомпозицію управління на етапи та структурні фази з подальшим розглядом ролі кожної з них при управлінні, зокрема в процесі прийняття рішень в середовищі, яке постійно змінюється. Такий підхід вимагає від менеджерів бути більш гнучкими, тобто еклектичними при аналізі проблем та у виборі нових ефективних підходів до управління в мінливих умовах сьогодення.

Список використаної літератури:

1. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навчальний посібник.-2-е вид.доп. і перероб./ О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Львів: Національний університет ―Львівська політехніка‖, ―Інтелект-Захід‖, 2003. – 352 с.
2. Виханский О. Менеджмент: учебник / О. Виханский, А. Наумов. – 4-е изд. – М.:Экономистъ, 2006. – 670 с.
3. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке / П. Друкер. – М. : Вильямс, 2003. – 272 с.
4. Пушкар Р. Менеджмент: теорія і практика.Підручник / Р. Пушкар, Н. Тарнавська. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 490 с.
5. Dr.M. Thenmozhi Approaches to management‖. Professor Department of Management Studies Indian Institute of Technology Madras. - Scientific report, 2009.
6. Мочерний С.В., Ларіна, Я.С., Устинко О.А., Юрій С.І. Економічний словник:У 2 т. Т.2/ За ред. С.В.Мочерного. – Львів: Світ,2006. – 568 с.
7. What Is Process-Based Management?[Електронний ресурс]// Режим доступу http://www.wisegeek.com/what-is-process-basedmanagement.htm
8. Кужелев М. А. Корпоративное управление: сущность и элементы / М. А. Кужелев // Економіка і організація управління. – Вип. 3. – Донецьк : ДонНУ, Каштан, 2008. – С. 51–58.

УДК 336

Денисюк Владислав Володимирович
здобувач вищої освіти ННІ
фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник :
Грушева Алла Андріївна
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Університету ДФС України

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ВНУТРІШНІХ КОМУНІКАЦІЙ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ

Одним з пріоритетних напрямів інтеграції України до загальноєвропейського та світового економічного простору є участь у міжнародник проектах соціально-економічного розвитку. Практика показує, що управління комунікаціями є визначальною умовою успішної реалізації таких проектів в умовах роботи міжнародної віддаленості команди, наявності мовних, професійних, політичних, культурних та інституціональних відмінностей. Це пов'язано з тим, що внутрішні комунікації пришвидшують процес командоутворення, роблять проект більш керованим та дозволяють досягти високого рівня лояльності усіх стейкхолдерів проекту.

В роботах Р. Арчібальда, І. І. Мазура, В. Д. Шапіро, С.Д. Бушуєва, В.А. Рача, розроблено сучасні методи управління проектами. А.Я. Кібанов, В.В. Морозов, Л.Л. Баєрс дослідили методи управління людськими ресурсами. Однак аналіз наукових публікацій показав, що методи та засоби управління людськими ресурсами в частині формування комунікаційної моделі проектної команди, слабко формалізовані.

Комунікація складається з ефективного обміну і розуміння інформації між сторонами. Вона має життєво важливе значення для успіху проектів, програм і портфелів. У стандарті P2M зазначено, що Управління комунікаціями як шлях, який сприяє кращому взаєморозумінню між учасниками проекту є одним з основних факторів формування успіху проекту. Крім основних стандартів з управління проектами, що описують комунікаційні процеси, існують офіційні документи ЄС, які регламентують процеси комунікацій в рамках європейських проектів з перерахуванням основних комунікаційних засобів з їх перевагами та недоліками. У кожному з перерахованих вище стандартів та документів наводяться різні комунікаційні моделі, але жодна з них не може дати чітку оцінку ефективності внутрішніх комунікацій в рамках настільки специфічного типу проектів, як міжнародні проекти [1].

Project Management Body of Knowledge визначає управління проектними комунікаціями як область знань, яка використовує процеси, необхідні для забезпечення своєчасного та належного створення, збирання, розподілу, зберігання, пошуку і остаточної сортування проектної інформації [1].

Крім основних стандартів з управління проектами, що описують комунікаційні процеси, існують офіційні документи ЄС, які регламентують процеси комунікацій в

рамках європейських проектів з перерахуванням основних комунікаційних засобів з їх перевагами і недоліками [1].

Проектування внутрішніх комунікацій починається з формування команди проекту. Відповідно до методології управління проектами Міжнародної асоціації з управління проектами PMA (Project Management Association) управління людськими ресурсами проекту містить у собі процеси з організації та управління командою проекту. Найбільш ефективним методом підбору команди є спеціалізована система підтримки прецедентних рішень (СППР), заснована на CBR-циклі (Case-Based Reasoning). Згідно такого підходу, планування потреби в персоналі проводиться на основі аналізу попереднього досвіду виконання подібних проектів, у зв'язку з чим виникає необхідність розроблення і впровадження системного підходу до опису, зберігання та аналізу досвіду виконання робіт у єдиній базі даних, для чого пропонується один із підходів застосування теорії прецедентів. Відповідно до теорії прецедентів при виникненні потреби в персоналі для вирішення задач, зазначених у технічному завданні, по базі прецедентів проводиться пошук подібних задач, знаходиться ефективне рішення, яке було прийнято при її розв`язанні, а також список виконавці, які брали участь у вирішенні задачі. Надалі знайдені виконавці використовуються як база для відбору кандидатів на включення в команду нового проекту [2].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) застосовує поняття ключових компетентностей (key competencies) для інтепретації компетентнісного підходу, що дає можливість особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах. Комунікація є необхідною характеристикою сучасного фахівця з проектної діяльності, оскільки різні види проектної діяльності (управлінська, організаційна, виробничо-технологічна, логістична, економічна тощо) здійснюються в безпосередньому контакті з людьми. Комунікативний компонент містить складники: лідерство, участь та мотивація, вміння відпочивати, відкритість, творчість (креативність), орієнтація на результат, продуктивність, узгодження, переговори, конфлікти та кризи, надійність, етика [3].

Для формалізованої оцінки якості внутрішніх комунікацій розроблена модель «Діамант», яка найбільш повно відображає усі можливі стани стейкхолдерів при здійсненому комунікаційному акті: демотивованість (незацікавленність), інформованість, активність, мотивованість, адгезія (лояльність, відданість), непоінформованість, туманність (незрозумілість). Дана модель заснована на використанні марківських ланцюгів може допомогти проектним менеджерам у процесі управління проектом у режимі реального часу отримувати кількісні результати оцінки внутрішніх комунікацій [1].

Таким чином, одними з ключових принципів побудови ефективних внутрішніх комунікацій міжнародного проекту є побудова синергічної команди, високий рівень комунікативної компетентності учасників проекту і застосування формалізованої моделі якості комунікацій.

Список використаної літератури:

1. Власенко О . В . Модель «Діамант» оцінки внутрішніх комунікацій в європейських проектах / О. В. Власенко, Д. В. Лук’янов, В.Д. Гогунський //

Интегрированное стратегическое управление, управление проектами и программами развития предприятий и территорий. – 2013. - 1/10 (61). – С. 86-88.
2. Лисенко Д. Е. Моделі та методи формування команди проекту з використанням теорії прецедентів : автореф. Дис. На здобуття науч. Ступеня кандидата тех. Наук : 05.13.22 «Управління проектами та програмами» / Д. Е. Лисенко. – Харків, 2009. - 22 с.
3. Масленнікова К.С. Складники поведінкової компетенції учасника команди проекту на засадах компетентнісного підходу / К.С. Масленнікова, К. В. Колеснікова // Управління розвитком складних систем. – 2013. - № 14. - С. 48-51.

УДК 336.151

Євтушенко Ганна Іванівна
к.е.н. , доцент,
доцент кафедри менеджменту
Університету ДФС України

МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ

Освіта України в цілому і вища, зокрема, трансформується та постійно вдосконалюється, інтегруючись в загальноєвропейську та світову системи. Для досягнення відповідного результату в Україні необхідно забезпечити належне фінансування вищої освітньої ланки.

Основним джерелом фінансового забезпечення сфери освіти є бюджетні кошти. Обсяги цих коштів, які виділяються, є недостатніми. Нові фінансові можливості для розвитку системи підготовки кадрів відкриває фінансова децентралізація, що здійснюється в Україні та впливає на обсяги місцевих бюджетів [1]. Вона передбачає процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності між центральним і місцевим рівнями управління, внаслідок чого відбувається не тільки підвищення ефективності управління бюджетними коштами на місцях, але й зменшення впливу центру на регіональний розвиток освіти. Іншими словами, фінансова децентралізація покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень розвитку освітньої сфери.

На зменшення фінансових можливостей об’єднаних територіальних громад, а значить і можливостей готувати конкурентоспроможних управлінців впливає законопроект „Про внесення зміни до Бюджетного кодексу України щодо зміцнення фінансового стану місцевих бюджетів”. Адже цей законопроект передбачає вилучення 50% надходжень з бюджетів міст, сіл, селищ та об’єднаних територіальних громад на користь обласного бюджету [2].

Статистика засвідчує, що доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів, скажімо, у 2016 році значно збільшились за рахунок включення до них акцизного податку з реалізації суб’єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів (місцевий

акциз). Об'єднані територіальні громади отримують фінансові ресурси у вигляді 60% податку на доходи фізичних осіб, освітню та медичну субвенцію. Щоправда, за рахунок, приміром, освітньої субвенції здійснюються видатки лише на оплату праці працівників освітньої сфери [3].

Всі інші видатки пропонується здійснювати за рахунок коштів місцевих

бюджетів. А це високий ризик погіршення рівня якості послуг, що надаються в межах територіальних громад. При цьому передбачається, що зекономлені кошти вилучаються; таким чином не допускається їх направлення на оптимізацію мережі освітніх закладів та на капітальні видатки, зекономлені кошти не можна використати на оновлення матеріально-технічної бази відповідних закладів [4].

Покращенню фінансового забезпечення підготовки управлінських кадрів потребує його вдосконалення як у цілому по Україні, так і в регіональному розрізі. Адже існують суттєві відмінності в наявності фінансових ресурсів для забезпечення підготовки менеджерів. Це пов'язано з особливостями дохідної бази бюджетів. Тут важлива роль відводиться фінансовому вирівнюванню, спрямованому на нівелювання таких відмінностей. А це необхідно для забезпечення населення гарантованими державою соціальними, адміністративними та іншими послугами.

Запроваджений ще з 2001 року порядок розрахунку обсягів бюджетних

трансфертів, тобто дотацій вирівнювання місцевим бюджетам, сприяє формуванню основ об'єктивного і неупередженого механізму перерозподілу бюджетних ресурсів між територіями. Проте кінцеві цілі фінансового вирівнювання лишилися не реалізованими у зв'язку з тим, що у чинному порядку організації міжбюджетних відносин практично не враховується регіональна специфіка розвитку освіти та підготовки менеджерів.

В процесі фінансового вирівнювання витрати місцевих бюджетів

приводяться у відповідність до гарантованих державою мінімальних рівнів соціальних послуг на душу населення, усуваються значні диспропорції у здійсненні видатків у розрізі різних галузей. Метою фінансового вирівнювання є наближення розмірів видатків місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу до середнього рівня, який склався в країні..

В даний час основними чинниками, що впливають на обсяг дотацій

вирівнювання місцевим бюджетам на освіту враховують лише особливості, пов'язані із здійсненням видатків у сільській і гірській місцевостях. Тому вкрай важливим є створення необхідних умов для динамічного розвитку територіальних утворень. Адже місцеві бюджети є основним каналом руху коштів, які спрямовуються з державного бюджету регіонам з метою здійснення фінансового вирівнювання. Спрямування бюджетних коштів у вигляді трансфертів (дотацій та субвенцій) призводить до збільшення фінансових ресурсів територіальних формувань, які органи місцевого самоврядування можуть направляти на вирішення різноманітних завдань, зокрема таких як: підтримка суб'єктів господарювання, здійснення капітальних вкладень, фінансування об'єктів освіти, що здійснюють підготовку менеджерів.

Не менш важливим є ефективне використання як бюджетних, так і

позабюджетних коштів. А це можливе, коли фінансуються не навчальні заклади чи установи, а спеціальні програми та проекти.

Все це потребує – нових управлінських підходів до планування

фінансових ресурсів та їх використання; вдосконалення міжбюджетних відносин; визначення ступеня участі основних партнерів у фінансуванні освіти; розробки системи критеріїв та індикаторів, які характеризують стан фінансового забезпечення досліджуваної галузі.

Список використаної літератури:

1. Результати фінансової децентралізації [електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249397542
2. Проект Закону „Про внесення зміни до Бюджетного кодексу України щодо зміцнення фінансового стану [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.rad.gov.ua/pls/zwerb2/webproc4_1?pf3511=60153
3. Проект Закону „Про внесення зміни до Бюджетного кодексу України №513 [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1c.1.rad.gov.ua/pls/2werb2/webproc4_12pf3511=60034
4. Аналіз проекту Держбюджету на 2017 рік в частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин [електронний ресурс]. – Режим доступу: https//anc.org.ua/sites/default/files/anal-ka_po_db 2017_docx.pdf

УДК 336

Задорожня Анна Павлівна
асистент кафедри
менеджменту
Університету ДФС України

ЯК ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ГАЛЬМУЮТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах становлення ринкової економіки в Україні особливого значення набувають питання управління підприємством. Відомо, що для ефективного управління організацією необхідно враховувати існуючі та передбачати імовірні ризики й проблеми в майбутньому. Тому, виникає необхідність осмислення існуючих проблем і формування більш адекватної сучасним умовам господарювання моделі вітчизняного менеджменту та його організаційної культури. В області осмислення проблем українського менеджменту продуктивно працюють українські вчені: Б.П. Будзан, Ф.І. Хміль, Г.В. Щокін, Г.А. Дмитренко, О.Є. Кузьмін, В.Г. Герасимчук, Г.О. Коваленко, Г.Л. Хаєт й інші.

Менеджмент – це наука, яка спирається на об’єктивні закони та закономірності, чіткі правила й технології. З іншого боку, менеджмент має справу з людськими спільнотами, які суттєво відрізняються одна від одної звичками, традиціями, життєвими цінностями, інститутами, рівнем освіти, суспільною мораллю тощо. За допомогою менеджменту людське суспільство з хаотичного перетворюється на високоорганізоване й ефективне. Тому при переході від теорії менеджменту до практики необхідно застосовувати такі моделі, які максимально відповідають особливостям діяльності, менталітету тощо.

Безліч економічних та соціальних проблем стали для України дуже гострими через нестачу високопрофесійних, а водночас патріотично налаштованих кадрів. Українському менеджменту буде важко зробити суттєвий крок уперед. Для

цього необхідно опанувати сучасні методи менеджменту, сприйняти цінності правила і етичні норми, чинні у цивілізованому світі, зберігаючи та використовуючи при цьому національні моральні надбання, отримані через релігію та історичну культуру.

Першою з проблем менеджменту вітчизняних підприємств є самозакоханість їхніх керівників, які впевнені, що тільки вони знають, як чинити правильно, і абсолютно не погоджуються з думкою колективу.

Другою – що бізнес зосереджений виключно на заробітку грошей**.** Для сучасного українського бізнесу характерна зацикленість на грошах, недостатня духовність і творчість. Вважаємо, це зумовлено економічною ситуацією в країні.

Третьою – низький рівень орієнтації на споживача. Необхідно пам'ятати, що вижити можна тільки завдяки клієнтам, оскільки в кінцевому рахунку бізнес існує для клієнтів, а не для керівництва. Основою бізнесу повинна стати клієнтоорієнтованість, а не лише збагачення компанії. Якщо дотримуватись цього правила, то й збагачення стане саме собою зрозумілим, адже коли думаєш про клієнтів, є шанс заробити гроші.

Четверта –це жадібність і конкуренція**.** Ми можемо спостерігати, як у цілих галузях виникають складності через те, що люди знищують один одного і не вміють співпрацювати. Особливо, якщо галузь висококонкурентна.

Наступна проблема - це нарцисизм або зосередженість на власній величі**.** Багато українських підприємців думають буквально так: «мій бізнес - це я». Така проблема свідчить про невміння розділяти успіх зі своїми співробітниками.

Шоста – зосередженість на цифрах**,** що називається «нічого особистого». Через зацикленість на цифрах і цифрових показниках ми постійно стикаємося з проблемою у відносинах, через що нерідко можуть виникнути конфлікти.

І остання за порядком і небажанням що-небудь змінювати**,** схильність зберігати стабільність, свою позицію, посаду та напрацювання, пишатися минулими досягненнями і продовжувати робити все, як раніше, зберігати непорушність процесів у компанії, які одного разу призвели до успіху. Такий підхід буквально означає самогубство[1].

Таким чином, сучасну систему керування характеризують багатоваріантність можливих вирішень, гнучкість і неординарність ситуацій, неповторність способів дії в конкретній ситуації. Вважаємо, що заходи щодо вдосконалення вітчизняного менеджменту й українського бізнесу зокрема мають бути пов’язані перш за все з гуманізацією праці, соціалізацією, створенням раціональної системи трудових відносин тощо.

Список використаної літератури:

1. Ільченко О. Смертні гріхи українського менеджменту, або Що заважає досягти успіху [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://blog.management.com.ua/item/1172
2. Щокін Г.В. Практична психологія менеджменту: Як зробити кар’єру. Як будувати організацію: Науково-практичний посібник. – К.: 1994. – 399 с.
3. Кужелев М.А. Капитал корпорации: теоретический и методологический аспекты / М.А. Кужелев, О.В. Коник // Финансы, учет, банки: Сборник научных трудов. – Выпуск 14. – Донецк: ДонНУ, Каштан, 2008. – С. 40-48.

УДК 336

Кісіль Юлія Віталіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів Університету ДФС України

РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Малі підприємства забезпечують гнучкість та стійкість економічної системи, наближують її до потреб конкретних споживачів, а водночас - виконують важливу соціальну роль, надаючи робочі місця та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення.

Хоча протягом усього періоду економічних реформ чимало сказано про необхідність розвитку в Україні малого та середнього бізнесу, в дійсності стан його розвитку залишається незадовільним. Проблема полягає навіть не в кількісних параметрах цієї сфери, які поступово поліпшуються, а насамперед - у структурі вітчизняного малого бізнесу, його зосередженості на посередницьких операціях, роздробленості та практичній відсутності дієвої співпраці з великими підприємствами.

Розвиток малого бізнесу, який у всьому світі є основним з двигунів економіки, в Україні не має суттєвих змін. Наприклад, в Данії малий бізнес створює 80% ВВП, в Італії – 60 %, а в середньому в країнах ЄС близько 55-60 %. У той же час в Україні, незважаючи на те, що малими вважаються 90 % всіх зареєстрованих приватних підприємств, їх питома вага у ВВП не перевищує 12-14 %[1] .

За останній час в Україні відбулись суттєві зрушення у розвитку малого сектора економіки. Разом з тим залишаються чинники які гальмують потенційний розвиток малого бізнесу торгівельної діяльності, зокрема:

- обмеженість внутрішнього попиту та наявність кризи збуту на внутрішньому ринку у зв’язку з браком вільних фінансових коштів підприємств та зниженням реальних доходів населення; вкрай незначну інвестиційну активність, відсутність переливу коштів з фінансового в реальний сектор економіки, обмеженість (або відсутність) кредитів;
- низький рівень технічної озброєності при значному інноваційному потенціалі;
- низький управлінський рівень, бракує знань, досвіду та культури ринкових відносин;
- відсутність повної і вірогідної інформації про стан та кон’юнктуру ринку, низький рівень консультаційних послуг та спеціальних освітніх програм, тощо[2, ст. 2].

Можна виділити наступні недоліки малих та середніх підприємств:

- високий рівень ризику й нестабільність доходів у підприємницькій діяльності внаслідок залежності від зовнішніх чинників: політичної обстановки, зміни законодавства;

- обмеженість джерел фінансування й труднощі в отриманні кредитів, особливо довгострокових через підвищену ймовірність ризику втрат;

- часте недовантаження основних фондів, складність їх відновлення;

- висока залежність малих та середніх підприємств від держави, системи підтримки малого та середнього бізнесу, конкурентів і великих компаній;

- часте розорення малих фірм[3, ст.1].

Слід відзначити, що малий та середній бізнес в економіці виконує низку специфічних соціально-економічних функцій:

- Залучення до економічного обороту матеріальних, природних, фінансових, людських та інформаційних ресурсів, які "випадають" з поля зору великих компаній.
- Поліпшення становища на ринках шляхом забезпечення еластичності їхньої структури, врегулювання попиту, пропозиції і цін.
- Вивільнення великих підприємств від виробництва нерентабельної для них дрібносерійної та штучної продукції, яка задовольняє індивідуальний попит, підвищення тим самим ефективності їхньої діяльності.
- Забезпечення додаткових робочих місць, подолання прихованого безробіття, надання роботи працівникам, вивільненим в ході реструктуризації великих підприємств[4, с. 7].

Малий і середній бізнес для виконання своїх функцій потребує відповідних організаційних форм і належного фінансового забезпечення. Тому важливо віднайти оптимальні варіанти співпраці невеликих підприємств з іншими секторами економіки, зокрема, з великими корпоративними структурами, а також з державою. З цією меою доцільно скористатися досвідом, набутим у провідних країнах світу[4, с. 8].

Отже, для ефективного розвитку малого підприємництва в Україні необхідно створити механізм ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором. Його відсутність засвідчується тим, що малі підприємства ще не відіграють вагомої ролі в економіці України. Це проявляється й у тому, що вони не стали одним із важливих засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення нових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами й послугами. Становлення малого бізнесу в Україні — це тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на макро- та макрорівнях[2, с. 4].

Список використаної літератури:

1. Матеріали з порталу виконавчої влади «Урядовий портал» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua.
2. Максименко Н.Д. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні // Вісник НТУ «ХПІ». - 2014 №6(980), - с. 4

3. Безугла Л.С. Державна підтримка малого та середнього бізнесу за допомогою організаційно-маркетингових заходів // Ефективна економіка. – Д., №8, 2015. – 2 с.
4. Марчук Л.П. Розвиток малого і середнього бізнесу як складова інноваційних перетворень в Україні // Вісник аграрної науки Причорномор`я. – К., 2014. – 9 с.

УДК 336.5

Олієвська Мирослава Григорівна
кандидат економічних наук, доцент
Науково-дослідного фінансового інституту
Академії фінансового управління
Коваль Лариса Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний Університет імені академіка Степана Дем'янчука»

РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В умовах посилення соціальних ризиків, збільшуються зобов'язання держави щодо виконання соціальних завдань. Проте, такі зобов'язання не можуть бути виконані лише за рахунок номінального збільшення державних видатків на соціальну сферу. Як свідчить досвід зарубіжних країн, сталий розвиток регіонів та держав в цілому залежить від розподілу завдань, повноважень і ресурсів між органами влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях, тобто децентралізації влади. Централізований чи децентралізований характер фінансових відносин у зарубіжних країнах направлений на надання суспільних послуг у найефективніший спосіб. Фінансові системи зарубіжних країн направлені на максимальне врахування економічних інтересів держави, громад та громадян.

Децентралізація передбачає передачу ширших повноважень, функцій і ресурсів від держави органам місцевого самоврядування з одночасним наданням їм справжньої фінансової автономії та самостійності, зміцненням матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування. Зокрема, у ст. 6 Європейської хартії місцевого самоврядування зазначено: «... місцеві влади мають можливість визначати свої власні внутрішні адміністративні структури з урахуванням місцевих потреб і необхідності забезпечення ефективного управління» [4].

Децентралізація влади передбачає передачу в місцеві бюджети частки загальнонаціональних податків, і тим самим створює економічну зацікавленість громад в розвитку нових виробництв, підтримці бізнесу тощо; децентралізація і дерегуляція прибирає штучні перешкоди для бізнесу і підприємницької діяльності – зайві дозволи, інстанції, надмірний контроль.

В Україні проведення реформи децентралізації обумовлено фінансовою слабкістю органів місцевого самоврядування та високим рівнем дотаційності місцевих бюджетів, надмірною залежністю територій від центру, низьким рівнем

інвестиційної привабливості територій, поглибленням диференціації розвитку міст та сіл.

Відповідно метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [6].

І вже сьогодні нова фінансова основа органів місцевого самоврядування передбачає новий розподіл загальнодержавних податків; запровадження нових місцевих податків та нової системи бюджетного вирівнювання і направлена на стимулювання громад для збільшення надходжень місцевих бюджетів і, як наслідок, покращення якості послуг для населення.

Так, за даними Міністерства фінансів України та Рівненської обласної державної адміністрації, в Рівненській області у 2017 році було всього 18 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) і всі вони працювали на прямих міжбюджетних відносинах з державним бюджетом. Проте, не всі ОТГ є фінансово спроможними; лише Крупецька ОТГ працювала з реверсною дотацією, Клесівська ОТГ самодостатня і не потребувала базової дотації.

Позитивними наслідками децентралізації влади в регіоні є зростання надходжень власних доходів об'єднаних громад на одного мешканця. Такий показник по 18-ти ОТГ області збільшився на 1268,2 грн та склав 2132,3 грн (у тому числі: по 13-ти ОТГ, утворених у 2016 році цей показник зріс у 3,1 рази та становить 2143,2 грн, а по 5-ти ОТГ, утворених у 2015 році – на 39,0% і становить 2093,2 грн). ОТГ Рівненщини у 2017 році змогли спрямувати кошти на проведення капітальних видатків в сумі 111832,0 тис. грн, що в розрахунку на 1 жителя становить 928,8 гривень [3].

Найбільша штатна чисельність працівників місцевої ради затверджена Млинівською ОТГ – 107 осіб, найменша – Підлозцівською ОТГ – 13 осіб (станом на 01.07.2017).

Питома вага видатків на утримання службовців у фінансовому ресурсі ОТГ може свідчити про ефективність роботи ОТГ. Враховуючи чисельність населення громад та чисельність службовців, зазначимо, що найбільше навантаження на 1 службовця з надання послуг у Радивилівській ОТГ – 271 особа; найменше – у Козинській ОТГ – 106 осіб; а за підсумками 2017 року найбільша питома вага видатків на утримання службовців у фінансовому ресурсі ОТГ (без урахування трансфертів) припадає на бюджет Пісківської ОТГ – 45 %, найменша – на бюджет Радивилівської ОТГ – 15%.

Підсумовуючи зазначимо, що метою децентралізації є справедливе надання послуг, ефективний розподіл видатків, макроекономічне зростання та стабільність. Міцна фінансова база місцевих органів та здатність ефективно управляти нею забезпечить розвиток господарської та соціальної діяльності, підвищення життєвого рівня територіальних громад.

В результаті реформи, органи місцевого самоврядування в Рівненській області отримали як повноваження, так і можливості їх виконувати; частково,

децентралізація влади забезпечила економічну свободу об'єднаних територіальних громад, що сприяє сталому розвитку регіону, привабленню інвесторів, а також суттєво підвищує відповідальність місцевої влади. Беззаперечною перевагою децентралізації є наближення управління до громадян.

Дослідження процесів децентралізація в регіонах України є базою для оцінки фінансової спроможності ОТГ, виявлення слабких місць та розробки необхідних управлінських рішення для їх усунення. Проте, результати децентралізації залежать від політичної волі державних чиновників, професіоналізму кадрів на місцях, підтримки зі сторони суспільства тощо.

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України №2456-17. – Режим доступу – www.zakon2.rada.gov.ua
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF
3. Децентралізація влади. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua
4. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/news/item?id=352
5. Про засади державної регіональної політики (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст. 90). – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19
6. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

УДК 336.76(075.8)

Козак Світлана Володимирівна
к.е.н., доцент
кафедри економіки та фінансів
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний Університет імені академіка Степана Дем`янчука»

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Соціально-економічний розвиток держави та її регіонів є запорукою забезпечення належного рівня та умов життя населення країни, подальшого розвитку усіх сфер життєдіяльності суспільства, передумовою соціальної стабільності в суспільстві. В нашій державі протягом всього періоду її існування стан соціально-економічного розвитку регіонів характеризувався низкою проблем, зокрема, таких як наявність значних диспропорцій регіонального розвитку, низький рівень економічного розвитку в більшості регіонів, наявність депресивних регіонів, слабкий розвиток або занепад соціальної інфраструктури та відсутність у держави коштів щодо її належного фінансування, що в кінцевому підсумку мало наслідком низький рівень життя більшої частини населення держави. Це, в свою чергу, призводило до стримування економічного зростання, посилення міграційних процесів, невдоволеності в суспільстві та наростанні суспільних протиріч. Процеси, що характерні для економіки нашої держави в останній період ще більше загострили

ці проблеми. В сучасних умовах посилення процесів глобалізації та направленості нашої країни до подальшої інтеграції в світовий економічний простір питання забезпечення конкурентоспроможності нашої держави, її економіки набувають все більшої гостроти. Стрімкі зміни в техніці і технологіях, які відбуваються в сучасному світі, постійний пошук суб'єктами господарювання нових підходів в управлінні, що забезпечує отримання ними значних конкурентних переваг, інтеграція методів управління комерційної сфери в систему публічного управління багатьох розвинутих країн світу та стан розвитку економіки нашої держави і зниження потенціалу її економічного розвитку в останній період обумовлюють зростання необхідності розробки та здійснення обґрунтованої та виваженої державної політики забезпечення інноваційного розвитку. В науковій літературі існує багато підходів до визначення поняття інновації, які різняться в залежності від сфери діяльності та інтересів вченого, сфери застосування інновацій, глибини їх вивчення тощо.

В цілому в існуючих в українському законодавстві визначеннях інновацій акцент робиться, перш за все, на новаціях, які істотно поліпшують структуру та якість виробництва. Така трактовка, як зазначає О. Нагорна, значно звужує термін та не робить наголос на якості винаходів і перетворень, що впроваджуються у різні сфери діяльності [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 112].При цьому інновації, інноваційна діяльність, її підтримка та створення сприятливих умов для неї, виходячи з названого нормативного документу та ряду інших документів в цій сфері, розглядаються саме з точки зору виробничої сфери та економіки країни. Державне регулювання інноваційної діяльності, як передбачено статтею 6 Закону України «Про інноваційну діяльність», здійснюється шляхом: визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів; формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм; створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності; захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; фінансової підтримки виконання інноваційних проектів; стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].Нормативно-правові документи також визначають стратегічні та середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Так, стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності на 2011-2021 роки є: освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки; освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу; впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; широке застосування технологій більш чистого виробництва та

охорони навколишнього природного середовища; розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки. Тобто знову ж мова йде саме про створення умов для інноваційного розвитку економіки на основі впровадження технологічних, виробничих, адміністративних, управлінських інновацій саме в сфері комерційної діяльності, стимулювання та підтримки економічного розвитку в державі. Як зазначає Л. Кривенко, модель інноваційного розвитку є головним фактором, який виводить країну на передові рубежі наукового та соціально-економічного прогресу. У такій моделі роль основного джерела економічного зростання відіграють наукові досягнення та їх технологічне втілення, які дають можливість, насамперед, підвищити конкурентоспроможність економіки, гарантувати її економічну безпеку, гідне місце на міжнародних ринках, стабільні темпи економічного зростання. Економічне зростання, досягнуте на основі інноваційного розвитку сприятиме, по-перше, подальшому нарощуванню економічного потенціалу нашої держави і темпів економічного розвитку, а по-друге, підвищенню добробуту населення, рівня і якості його життя, що є однією з основних задач державної політики, та сприятиме, на цій основі, розвитку соціальної сфери, в тому числі соціальної інфраструктури, та, в підсумку, стабілізації ситуації в державі, забезпеченню її економічної й соціальної безпеки. Гнучкість державного управління інноваціями, залучення до активного сприяння інноваціям місцевих органів влади дозволяє досягти стабільності і ефективності виробництва, оскільки ефективне управління впровадженням новинок сприяє не тільки оптимізації інноваційного процесу, але і дозволяє одержувати оптимальний прибуток. Тому питання державного вибору і оцінки інноваційної стратегії повинно займати центральне місце у визначенні тактики підприємництва, забезпеченні ефективного розвитку економіки і соціальної стабільності в суспільстві [2, с. 61]. Проте, слід відзначити низьку ефективність заходів державної політики в нашій державі щодо підтримки інноваційної діяльності, стимулювання розвитку економіки на основі інноваційної моделі. Для цього є цілий ряд причин. Основними серед них є: необхідність значних інвестицій для здійснення інноваційної діяльності та не розробленість в державі відповідних інструментів інвестування інноваційних проектів; поганий інвестиційних клімат, на який впливає як загальна економічна ситуація в країні, так і такі фактори як політична нестабільність, часті зміни законодавства, недостатній рівень правової захищеності інвесторів та підприємців в цілому, корупція та бюрократизм тощо.

Необхідність забезпечення розвитку регіонів на інноваційній основі зумовлена важливістю оптимізації просторових господарських характеристик країни відповідно до особливостей розміщення наявних і потенційних ресурсів, а також необхідністю задоволення загальних і специфічних потреб населення (у т. ч. на найнижчому територіальному рівні). Вирішальну роль у забезпеченні комплексного збалансованого розвитку регіону відіграє стратегічне бачення перспектив економічного зростання, визначення внутрішніх проблем, перешкод, що гальмують цей процес та адекватна оцінка потенціалу наявних на місцевому рівні ресурсів розвитку [3, с. 5]. Слід зазначити, що значна кількість вчених також розглядають інновації саме як підґрунтя для забезпечення економічного розвитку нашої держави та її регіонів на основі якого буде досягнуто соціально-економічний розвиток

регіону. Наприклад, В. Бондар, вивчаючи роль інноваційної діяльності в соціально-економічному розвитку регіонів, розглядає інноваційну діяльність як засіб досягнення економічного розвитку країни в цілому на основі ефективного розвитку кожного регіону, зазначаючи при цьому, що на сьогоднішній день інноваційна діяльність для регіонів України є реальною можливістю вижити у складних економічних умовах та засобом досягнення певних результатів соціально-економічного розвитку регіонів [5, с. 113]. Проте, враховуючи сучасний стан соціально-економічного розвитку регіонів, який погіршується внаслідок кризових явищ в економіці нашої держави, значні диспропорції регіонального розвитку, недостатню ефективність державної політики як в сфері регіонального розвитку так і в сфері управління інноваційним розвитком, направленість нашої держави на подальшу європейську інтеграцію та інтеграцію в світове співтовариство, а також враховуючи сучасні тенденції в публічному управлінні щодо застосування окремих підходів управління комерційними структурами для підвищення ефективності державного впливу, необхідною вбачається розробка обґрунтованої державної політики та державної стратегії в сфері управління економічним розвитком регіонів з метою забезпечення їх економічного зростання, залучення регіональних і місцевих органів управління до стимулювання і підтримки інноваційного розвитку регіонів та мотивування їх до активної та ефективної діяльності в цій сфері на основі пошуку та використання управлінських інновацій з метою забезпечення стабілізації ситуації в країні та соціально-економічного розвитку регіонів.

Список використаної літератури:

1. Бондар В. С. Роль інноваційної діяльності у соціально-економічному розвитку регіонів / В. С. Бондар // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2013. – № 2 (22). – С. 109-118.
2. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія / В. В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2008. – 397 с.
3. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.] ; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.
4. Кривенко Л. В. Формування інноваційної моделі розвитку України – запорука економічного зростання [Електронний ресурс] / Л. В. Кривенко, В. М. Милашенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2 (31). – Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_01_04.pdf
5. Нагорна О. О. Інноваційний розвиток національної економіки: діагностика проблем, важелі активізації / О. О. Нагорна // Фінансовий простір. – 2014. – № 2 (14). – С. 108-113.
6. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15

7. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17
8. Соловйов В. П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики : монографія / В. П. Соловйов, Г. І. Кореняко, В. М. Головатюк. – Київ : Фенікс, 2008. – 224 с.

УДК 336

Кошарська Наталія Едуардівна
старший викладач
кафедри менеджменту
Університету ДФС України

МЕНЕДЖЕР ПО РОБОТІ З ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ (HR-МЕНЕДЖЕР) НЕ РОЗКІШ, А ЕФЕКТИВНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В ПЕРСОНАЛ

Людський ресурс є центральним чинником будь-якої організації та моделі управління. Тільки він є запорукою успіху підприємницької діяльності і процвітання підприємства. Однак, дослідження показують, що вітчизняні підприємці не надто уважно ставляться до свого персоналу. Втім, для багатьох співробітників це зрозуміло і без досліджень. Одним із проявів недбалого ставлення до працівників є те, що власники підприємств намагаються перекласти на плечі відділу кадрів роботу, яку мала б виконувати служба персоналу.

Не варто думати, що відділ кадрів і служба персоналу – це одне і те ж. Насправді вони виконують абсолютно різні функції. Відділ кадрів займається адміністративною роботою з підбору співробітників і веде документацію. На відділ або службу персоналу на підприємстві покладаються інші завдання: [1]

1. Здійснення добору персоналу за діловими та особистісними якостями, контроль за виконанням функціональних обов»язків.

2. Заходи щодо формування стабільного трудового колективу, зниження плинності персоналу та зміцнення трудової дисципліни.

3. Забезпечення підприємства необхідною кількістю персоналу керівного складу, спеціалістів, робітників та допоміжного персоналу потрібних професій і кваліфікацій відповідно до затверджених штатних розкладів.

4. Участь у процесі формування у трудового колективу підприємства почуття високої відповідальності за доручену справу, суворого додержання дисципліни та непримиренності до недоліків.

5. Робота щодо формування резерву спеціалістів для висування або переміщення на керівні посади.

Відомо, що успіх будь-якої компанії залежить від ефективно налагодженої роботи з персоналом. Якщо співробітники будуть компетентними, компанія розвиватиметься в правильному напрямку. Відділу кадрів, по документах важко об»єктивно оцінити рівень компетентності того чи іншого працівника, а в співпраці зі службою персоналу це можна зробити значно якісніше. На жаль, власники багатьох компаній не вважають за потрібне витрачати додаткові кошти на утримання таких служб, працівників яких називають ейчарами. Ейчар (HR-

менеджер) – це відносно нова професія на ринку праці. HR – скорочення від Human Resources Manager, менеджер по роботі з людськими ресурсами [2]. Завдання ейчара – не просто пасивно сидіти, читати надіслані резюме і проводити однотипні співбесіди з претендентами. Хороший ейчар має бути справжнім мисливцем, самостійно залучати в свою компанію компетентних співробітників [2].

Крім власне рекрутерських функцій з підбору та найму персоналу, на їхніх плечах лежать ще й інші обов'язки, зокрема, ейчар відповідає за кадрове діловодство (роботу з документами) та оплату праці працівників. Саме він у відповіді за мотивацію персоналу, в тому числі й матеріальну (премії, бонуси). Для того щоб підвищити ефективність роботи співробітників ейчар має займатися навчанням і професійним розвитком, а також зміцненням корпоративної культури. Ейчар відповідає за організаційну структуру компанії в цілому, приймаючи рішення щодо її розвитку та реорганізації, займається роботою з профспілками [2].

Коли в компанії починає простежуватися ситуація з витоком співробітників, встановити її причини під силу тільки фахівцям служби персоналу. Відділу кадрів бракує часу щоб приділяти його кожному співробітникові. Служба ж персоналу постійно і невпинно співпрацює з колективом і з кожним окремим співробітником [2].

Практика показує, ті компанії, які виділяють достатньо коштів для інвестування в персонал, можуть характеризуються низьким рівнем плинності кадрів. Разом з тим, у компаніях, де керівники вважають за краще економити на персоналі, плинність кадрів традиційно висока. Таким чином, витрати на утримання служби персоналу завжди обертаються доходом для роботодавців, оскільки на пошуки і «вирощування» нових співробітників доводиться витрачати набагато більше.

Переваги служби з персоналу характеризуються позитивним психологічним кліматом в колективі, її організаційною культурою. Якщо між співробітниками налагоджені нормальні ділові стосунки, не процвітають конфлікти і « підлеслива » боротьба – значить, служба персоналу працює ефективно. Та й небажання співробітників залишати компанію також багато в чому пов'язано з тим, як з ними працюють ейчари. Коли співробітник бачить, що в компанії до нього ставляться з увагою і повагою, у нього не виникатиме сильного бажання перейти до конкурентів.

Отже, для власників фірм, організацій, установ важливо усвідомити, що створення служби персоналу є не розкішшю, а необхідністю, оскільки від професійно підібраного висококваліфікованого персоналу залежить ефективність і якість виконання виробничих завдань й досягнення загальних цілей.

Список використаної літератури:

1. Виноградський М. Д. Управління персоналом [електронний ресурс] : навч. посіб. / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – [2-ге видання]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 502 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1924070150716/ menedzhment/rol_zavdannya_viddiliv_kadriv_aparati_upravlinnya_yogo_struktura
2. Ейчар : просто кадровик чи щось більше? [електронний ресурс] // Всезнайка : [сайт]. – Режим доступу : http://vseznajka.com.ua/?p=1414.

УДК 330.3

Крот Марина Володимирівна
старший викладач
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний Університет імені академіка Степана Дем'янчука»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ

Протягом останнього часу можна спостерігати досить суттєве зростання ролі високотехнологічного та наукомісткого виробництва, що є одним із важливих факторів конкурентоспроможності виготовленої продукції. Цілком зрозумілим є те, що зміцнення інноваційної складової економічного розвитку України є довгостроковою ціллю, яка стає все більш актуальною. У зв'язку з цим перед регіонами України потрібно ставити завдання щодо інтенсивного освоєння нових методів і прийомів господарської діяльності, застосування інноваційних механізмів та інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку територій, оскільки саме такий напрям розвитку позитивно зарекомендував себе у світовій практиці.

Регіональна економіка, для забезпечення стабільного розвитку, безумовно повинна враховувати інноваційні процеси, адже, в умовах сьогодення, інновації є необхідним фактором розвитку виробництва в регіонах, зростання кількості продукції та підвищення її якості, а також появи нових товарів і послуг. Проте, як показує практика, впровадження інноваційних розробок у виробництво зіштовхується з різними труднощами, починаючи з пошуку підприємств з реалізації інновацій та закінчуючи бюрократичними бар'єрами на стадії узгодження з безліччю різних контролюючих інстанцій.

Інноваційна політика регіону, яка регламентується державою та спрямована на розвиток власного інноваційного потенціалу, створення інфраструктури інноваційної діяльності та підтримки інноваційних процесів на конкретній території є одним з тих механізмів, що дозволяє знизити дію негативних факторів. У зв'язку з цим, державна інноваційна політика вцілому буде більш успішною, якщо при її формуванні та реалізації знайдуть відображення врахування проблем розвитку конкретних територій.

Серед багатьох причин, які обумовлюють вигідність розвитку в регіонах інноваційної діяльності доцільно виділити наступні:

- можливість здійснення даних видів діяльності навіть в тих регіонах, які не володіють значними природними ресурсами, оскільки більшість видів сучасної наукоємної продукції не потребують для її створення значних сировинних ресурсів;
- зниження екологічного навантаження на природне середовище;
- покращення платіжного балансу регіонів внаслідок порівняно високої рентабельності експорту (як внутрішнього міжрегіонального, так і зовнішнього міжнародного) наукоємної продукції;
- висока ефективність, з точки зору зайнятості, висококваліфікованих спеціалістів;

- такі види діяльності об’єктивно надають досить сприятливі можливості для малого та середнього бізнесу, оскільки вимагають порівняно помірних стартових фінансових витрат.

Основною невирішеною проблемою регіонів України і надалі залишається їх несприйнятливість до нововведень, не зважаючи на те, що для активного їх виробництва та впровадження є всі необхідні передумови, а саме: висока концентрація наукового, освітнього і виробничо-технічного потенціалу, сприятливі умови для розвитку інноваційного бізнесу та перетворення інноваційної діяльності в основне довгострокове джерело підвищення конкурентоздатності промисловості. Поряд з стимулюючими передумовами для активізації інноваційної діяльності, низькі інноваційні можливості регіонів зумовлені незатребуваністю інноваційних рішень вітчизняною економікою; низькою інноваційною активністю підприємств; частковим розпадом вітчизняної інноваційної сфери у зв’язку з ліквідацією галузевої науки; старінням наукових кадрів і виїздом молодих дослідників за кордон; незначною кількістю конкурентоздатних інноваційних проектів; неготовністю багатьох інноваційних рішень до освоєння і передачі замовникові під ключ і ін. [1]

Для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів необхідно створити дієву державну систему економічного (податкового, кредитного, страхового) стимулювання інноваційної діяльності, відновити пільгове оподаткування для інноваційного бізнесу, покращити фінансування сфери науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, так, щоб воно було спрямовано на постійний потік наукових розробок, випереджаючих закордонні аналоги, і передбачало доведення їх до реалізації. Це сприятиме переведенню економіки регіонів на більш високий технологічний рівень, збільшенню частки високотехнологічних виробництв новітніх технологічних укладів.[2]

Слід зауважити, що на розвиток інноваційної діяльності повинні бути спрямовані дії як держави, так і регіональних органів управління.

Найважливішими завданнями сучасної державної інноваційної політики є формування у регіонах науково-технічного та інноваційного потенціалу, необхідної інфраструктури, ресурсного забезпечення інноваційної діяльності на початковому етапі. При цьому найбільш широко для вирішення даних завдань потрібно використовувати такі методи як відповідне розподілення бюджетних фінансових потоків, розвиток регіональних систем підготовки науково-технічних кадрів, фінансова та організаційна підтримка науково-технічних складових програм регіонального розвитку.

У свою чергу, регіональний рівень управління повинен бути не менш зацікавленим у зростанні економіки та добробуту населення. Досягти цього неможливо без прискореного розвитку науково-технічної сфери. Одним із найважливіших завдань обласних адміністрацій є створення в регіоні сприятливого клімату для інвестиційної та інноваційної діяльності високотехнологічних підприємств, забезпечення привабливості регіону для створення таких підприємств. Особливу увагу слід приділяти такому фактору, як трудові ресурси. Рівень ефективності політики регіональної влади можна буде оцінити лише після того, як підприємства та організації створять інноваційну мережу, почнуть активно

взаємодіяти між собою та спільними зусиллями створять нові технологічні ресурси. При цьому, завдяки накопиченню технологій та досвіду, а також достатньої концентрації підприємств у регіоні, будуть створені конкурентні переваги, які визначать перспективи розвитку.

Список використаної літератури:

1. Луцків О.М. Інноваційний розвиток регіонів України: тенденції, проблеми та перспективи / О.М. Луцків [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/ ecfor_2016_2_20.pdf
2. Федулова Л.І. Інноваційний фактор забезпечення сталого розвитку регіонів України / Л.І. Федулова [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/ ecvu_2017_33(1)__10.pdf

УДК 336.132.11

Кужелєв Михайло Олександрович,
доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи, Університету ДФС України
Нечипоренко Аліна Володимирівна
асистент кафедри фінансів Університету ДФС України

РЕГІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОГРАМИ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Більшість регіонів України на сучасному етапі розвитку характеризуються цілим рядом суттєвих проблем, серед яких слід виділити значні диспропорції в рівні соціально-економічного розвитку, розвиненості економічної і соціальної інфраструктури та відповідно і якості життя населення. Розв'язання зазначених проблем потребує залучення додаткових фінансових ресурсів. Ключова роль у вирішенні питань забезпечення збалансованого регіонального розвитку належить фінансовим ресурсам держави та розробці й реалізації системи інвестиційної підтримки регіонів. Регіональні інвестиційні програми є дієвим та ефективним фінансовим інструментом держави у стимулюванні регіонального розвитку, що сприяють успішній реалізації регіональної інноваційної стратегії, спрямованої на підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів.

Регіональна інвестиційна програма є системою взаємопов'язаних і взаємообумовлених між собою за змістом, термінами, ресурсами, виконавцями інвестиційних проектів та заходів організаційно-економічного, нормативно-правового та іншого характеру, спрямованих на реалізацію цілісної регіональної інвестиційної та структурної політики відповідно до потреб розширеного відтворення [1].

У зв'язку зі змінами у соціально-економічному розвитку держави, міжнародній економіці внаслідок глобальної економічної кризи виникла потреба у скороченні переліку пріоритетів регіонального розвитку з метою концентрації фінансових ресурсів на основних завданнях, які матимуть довгостроковий вплив на розвиток регіонів та національної економіки в цілому. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року передбачає виділення таких пріоритетів:

підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток; ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку [2]. Окрема увага у Стратегії приділяється активізації залучення інвестиційних ресурсів для забезпечення регіонального розвитку, у т.ч. через механізм реалізації інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів.

Вплив організаційно-управлінських заходів на інвестиційний та соціально-економічний розвиток регіонів є недостатнім, про що свідчить менша, порівняно з іншими фінансовими інструментами, сила впливу діяльності місцевої влади щодо створення необхідних сприятливих умов для інвестиційної діяльності та реалізації регіональних інвестиційних програм. Для вирішення вищезазначених проблем та активізації інвестиційної діяльності регіонів актуальним є питання щодо розгляду концепції вдосконалення механізму реалізації регіональних інвестиційних програм.

Концепція має базуватися на системі загальних та спеціальних принципів. До загальних принципів слід віднести: принцип наукової обґрунтованості, принцип системності, принцип динамічності, принцип ефективності , принцип адаптивності, принцип транспарентності. Спеціальні принципи відображають особливості механізму реалізації регіональних інвестиційних програм (принцип цілеспрямованості, принцип комплексності, принцип субсидіарності, принцип фінансової забезпеченості тощо) [3].

Суб'єктами механізму реалізації регіональних інвестиційних програм, згідно чинного законодавства, виступають: держава; органи місцевого самоврядування; територіальна громада; інвестори.

Відповідно до принципів формується мета концепції – розробка та реалізація цілеспрямованого комплексу заходів, що забезпечують створення в регіоні сприятливого інвестиційного клімату й розвиток інституційної інфраструктури регіонального інвестиційного ринку для ефективного стимулювання регіонального розвитку в поточному і перспективному періодах.

Орієнтуючись на мету, інтереси суб'єктів управління регіональними інвестиційними програмами, чинники та загрози цим інтересам існує ряд завдань, які повинні вирішуватися за допомогою механізму реалізації регіональних інвестиційних програм:

– створення соціально-економічних умов, що сприятимуть ефективному розвитку в регіоні інвестиційної діяльності;

– формування ефективної організаційно-управлінської системи підтримки інвестиційної діяльності в регіонах;

– стимулювання вітчизняних та іноземних інвесторів;

– формування сучасної інвестиційної інфраструктури;

– вибір комплексу інвестиційних програм і проектів відповідно до інвестиційної стратегії регіону;

– забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку регіону.

Важливим чинником ефективного функціонування механізму реалізації регіональних інвестиційних програм є відповідна підсистема забезпечення: законодавчого та нормативно-правового, інформаційного, організаційного та методологічного забезпечення.

В рамках концепції вдосконалення механізму реалізації регіональних інвестиційних програм можна виділити наступні етапи [4]:

1. Розробка методичних засад реалізації регіональних інвестиційних програм.
2. Аналіз умов і чинників реалізації регіональних інвестиційних програм.
3. Оцінка стану реалізації регіональних інвестиційних програм.
4. Оцінка ефективності реалізації регіональних інвестиційних програм.

Отже, в умовах реформування національної бюджетної системи існуючі фінансові інструменти стимулювання економічного розвитку, зокрема бюджетні та податкові, поступово втрачають свою актуальність. Тому існує об'єктивна потреба у реформуванні системи державних фінансів і активізації державних і місцевих органів влади по залученню інвестиційних ресурсів для реалізації комплексу соціально-економічних програм. Необхідною складовою реформування системи державних фінансів має стати подальше вдосконалення механізму реалізації регіональних інвестиційних програм, в основі яких доцільно використовувати системний підхід, який дозволяє визначити усі його складові та взаємозв'язки між ними [5].

Концепція вдосконалення механізму реалізації регіональних інвестиційних програм передбачає визначення комплексу завдань, принципів та методів їх реалізації, критеріїв оцінки ефективності, а також дозволяє комплексно впливати на внутрішні та зовнішні загрози інтересам регіональних інвестиційних програм, уникаючи та мінімізуючи негативний вплив в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Список використаної літератури:

1. Савостенко Т. Застосування механізму державно-приватного партнерства під час реалізації регіональних інвестиційних програм / Т. Савостенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 3. – С. 179-189.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF
3. Кужелєв М. О. Механізм взаємовідносин "центр – регіон" у контексті забезпечення фінансової безпеки регіону / М.О. Кужелєв // Вісник Донецького університету (Серія В. Економіка і право). – Донецк: ДонГУ, 2001. – № 1. – С. 192-196.
4. Кужелєв М. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку / М. Кужелєв, А. Нечипоренко // Схід. – 2017. – №6 (152). – С. 17–22.
5. Нечипоренко А. В. Зарубіжний досвід використання фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку / А. В. Нечипоренко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – Вип. 25. – С. 97–101.

УДК 332.1

Луніна Інна Олександрівна
д.е.н., професор, завідувач
відділу державних фінансів

Державної установи "Інститут економіки та прогнозування Національної академії науки України"

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Забезпечення стійкого розвитку національної економіки значною мірою залежить від використання потенціалу її зростання, що потребує усунення існуючих диспропорцій розвитку регіонів України.

Засади реалізації державної економічної політики, спрямованої на досягнення сталого розвитку регіонів та максимально ефективного використання їх потенціалу, подолання депресивності територій, зменшення міжрегіональних економічних диспропорцій визначено Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів» [1], якій набрав чинності з 2006 р. Основними механізмами фінансової підтримки соціально-економічного розвитку регіонів України у теперішній час [2], є видатки державного фонду регіонального розвитку та капітальні видатки державного бюджету, субвенції місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіонів та окремих територій, на виконання інвестиційних програм (проектів), на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Порівняльній аналіз основних соціально-економічних показників розвитку регіонів Україні за останні 10 років не дозволяє зробити висновку про зменшення міжрегіональних диспропорцій. Зберігається значна диференціація регіонів за показниками валового регіонального продукту (ВРП), рівня безробіття, капітальних інвестицій, доходів населення тощо. Так, ВРП у розрахунку на 1 особу у 12 областях не перевищує 75% середнього по регіонах України показника. Більше 22% валового регіонального продукту країни (ВРП) припадає на економіку м. Києва, ще приблизно 27% забезпечують 4 регіони (Дніпропетровська, Київська, Одеська та Харківська області). У 13 областях сума податків, що контролюються ДФС України, у розрахунку на 1 особу становить менше 50% середньої по Україні.

Існуючі підходи до державної підтримки розвитку регіонів не забезпечили вирішення регіональних проблем, що обумовлено, зокрема, формальним підходом до виконання умов отримання субвенцій, низьким рівнем співфінансування інвестиційних проектів з місцевих бюджетів, обмеженням сфер підтримки розвитку регіонів проектами по об'єктах комунальної власності, відсутністю фінансової підтримки інвестиційних проектів суб'єктів господарювання, реалізація яких мала б забезпечувати розвиток економіки та зменшення міжрегіональних диспропорцій.

Сучасна фінансова політика щодо підтримки соціально-економічного розвитку регіонів має базуватися на новій стратегії такої підтримки - переходу від стратегій розвитку секторів економіки до інтегральних стратегій розвитку регіонів, спрямованих на усунення перешкод розвитку економіки та укріплення сильних сторін регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності. Важливою умовою успіху такої політики є розробка неформальної стратегії довгострокового розвитку регіону, яка послідовно втілюється в життя шляхом поєднання зусиль центральних та місцевих органів влади. Фінансова підтримка проектів в рамках таких

довгострокових стратегій дозволить забезпечити ефективний контроль за результативністю заходів підтримки та діяльністю органів влади різного рівня.

У країнах ЄС у рамках програм підтримки розвитку регіонів надається державна допомога, у першу чергу, суб'єктам господарювання економічно слабших регіонів. Так, у Німеччині у період 2014-2020 рр. відбір територій, підприємства яких отримуватимуть державну підтримку, базується на використанні інтегрального індикатора, якій включає такі чотири індикатори та відповідні вагові коефіцієнти: рівень безробіття у середньому за 2009-2012 рр. (45%); середня заробітна плата у розрахунку на 1 працюючого за 2010 р. (40%); забезпеченість регіонів об'єктами інфраструктури у 2012 р. (7%); прогнозний рівень зайнятості на період 2011-2018 рр. (7,5%) [3]. Раніше зазначені індикатори зважувалися у іншій пропорції (10:40:40:10).

Сучасний інноваційний підхід до підтримки соціально-економічного розвитку регіонів передбачає:

- чітке визначення критеріїв та конкретних індикаторів для відбору регіонів (територій), яким може надаватися державна підтримка. Враховуючі успішний досвід країн ЄС, для визначення регіонів (областей) України доцільно використовувати середній за 3 роки показник ВРП на одну особу, тоді як для окремих територій (наприклад, районів, міст) це може бути інтегральний показник, якій відображає стан ринку праці (рівня заробітної плати та безробіття) та наявність інфраструктури;
- впровадження у практику бюджетного планування середньострокових програм державних інвестицій, що забезпечуватимуть своєчасне фінансування довгострокових проектів та врахування наслідків інвестиційних рішень при формуванні видаткової частини бюджетів наступних років;
- створення правової основи багаторічних бюджетних повноважень, зокрема, по субвенціях на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіонів (окремих територій); введення – враховуючи кращий європейський досвід [4] – так званих перехідних асигнувань, які можуть використовуватися протягом двох років або декількома розпорядниками бюджетних коштів;
- забезпечення участі державного та місцевих бюджетів у співфінансуванні проектів щодо соціально-економічного розвитку регіонів на паритетних засадах [5] як важливої передумови реалізації загальнонаціональних цілей на регіональному та місцевому рівнях, зменшення ризиків реалізації проектів та ефективного вирішення поставлених завдань;
- запровадження у рамках політики регіонального розвитку державної підтримки інвестиційних проектів суб'єктів господарювання у економічно слабших регіонах (а не лише проектів регіональних та місцевих органів влади щодо розвитку комунальної інфраструктури та створення об'єктів комунальної власності);
- здійснення відбору проектів виходячи із співвідношення витрат і вигід за економічними і екологічними критеріями, зокрема, прямого і непрямого впливу проекту на зайнятість, зменшення викидів тощо. Включення проектів, по яких співвідношення «вигоди-витрати» перевищує 3, до першочергових, перевищує 1 – до додаткових.

•підвищення впливу бюджетних інвестицій на розвиток регіонів шляхом забезпечення координації приватних інвестиційних рішень у багаторівневій системі регіональної політики;

•розвиток партнерство держави і приватного сектора при реалізації проектів, що забезпечують створення нових робочих місць та використання внутрішніх ресурсів регіону, а отже – умов для самостійного довгострокового розвитку економіки регіонів / територій.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 р. № 2850-IV.
2. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII.
3. Regionalpolitischer Bericht der Bund-Länder-Gemeinschaftsausgabe „Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur 2016“. München. 2016. S.11.
4. The Legal Framework for Budget Systems an International Comparison // OECD Journal on Budgeting. 2004. Volume 4. No. 3. P. 360-362.
5. Lehren aus dem Strukturwandel im Ruhrgebiet für die Regionalpolitik. Bremen/Berlin/Bochum, 2015. S.224.

УДК 336

Мельник ВіктурМиколайович
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»
Щур Роман Іванович,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
докторант кафедри
фінансів ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені
Василя Стефаника»

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ’ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Основними передумовами соціально-економічного розвитку об’єднаних територіальних громад є ефективне та раціональне використання наявних матеріальних та фінансових ресурсів, а також реалізація інноваційно-інвестиційних проектів, які дали б поштовх розвитку самодостатніх та фінансово спроможних територіальних громад.

В умовах проведення реформи фінансової децентралізації в Україні, органам місцевого самоврядування для стимулювання соціально-економічного розвитку територіальних громад доступні наступні інструменти:

1) кошти Державного фонду регіонального розвитку;

2) субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій;

3) субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад;

4) кошти державного бюджету, отримані від ЄС, у рамках виконання Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України.

Відповідно до ст. 24-1 Бюджетного кодексу України кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів [1].

Таблиця 1

Динаміка обсягів використання коштів державного фонду регіонального розвитку у 2015-2017 роках, млн. грн.

Область	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Темп приросту, %
Вінницька	127,0	139,4	169,0	33,1
Волинська	86,6	84,8	102,5	18,4
Дніпропетровська	169,4	173,8	192,4	13,6
Донецька	141,3	180,9	184, 2	30,4
Житомирська	109,3	104,3	133,5	22,1
Закарпатська	80,3	109,1	130,8	62,9
Запорізька	55,4	52,5	70,6	27,4
Івано-Франківська	125,3	115,1	135,6	8,2
Київська	85,0	96,5	89,0	4,7
Кіровоградська	84,8	53,1	63,3	-25,4
Луганська	20,5	108,8	172,4	741,0
Львівська	127,4	213,5	158,4	24,3
Миколаївська	54,7	58,3	48,0	-12,2
Одеська	112,1	132,7	153,3	36,8
Полтавська	71,0	77,0	90,7	27,7
Рівненська	88,5	98,7	124,4	40,6
Сумська	65,4	91,4	94,2	44,0
Тернопільська	95,1	91,3	100,6	5,8
Харківська	133,0	150,6	176,5	32,7
Херсонська	57,0	87,2	102,9	80,5
Хмельницька	114,5	107,1	138,2	20,7
Черкаська	67,3	67,2	77,2	14,7
Чернівецька	67,9	77,4	98,2	44,6
Чернігівська	84,0	81,4	111,7	33,0
м. Київ	154,2	142,4	172,3	11,7
Всього	2 377,0	2 694,5	3 089,9	30,0

Складено та розраховано на підставі даних [Офіційний веб-сайт Державного фонду регіонального розвитку – онлайн-платформа ДФРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: http://dfrr.minregion.gov.ua*]*

Згідно даних табл. 1 бачимо, що протягом 2015-2016 років обсяг використаних і профінансованих проектів соціально-економічного розвитку регіонів за рахунок

коштів ДФРР збільшився практично в кожній області, за винятком Кіровоградської та Миколаївської областей.

Погоджуємося з думкою про, те, що головним призначенням ДФРР, має бути фінансування реальних проектів, які мають стратегічне значення для територіальних громад, а не дофінансовування за рахунок державних коштів тільки недобудов минулих періодів [2].

Наступним важливим інструментом стимулювання соціально-економічного розвитку територій є субвенція на формування інфраструктури ОТГ. Дана субвенція надається впродовж п'яти років після створення відповідної ОТГ [3].

Таблиця 2

Фінансування ОТГ за рахунок субвенції з державного бюджету на формування інфраструктури

Область	Кількість ОТГ		Сума субвенції, млн. грн.		Темп приросту, %
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.	701,8
Вінницька	2	21	5,7	45,7	89,1
Волинська	5	15	26,5	50,1	32,2
Дніпропетровська	15	34	102,1	135,0	17,1
Донецька	3	6	35,7	41,8	184,1
Житомирська	9	32	54,6	155,1	-3,3
Закарпатська	2	3	15,1	14,6	52,1
Запорізька	6	16	46,6	70,9	97,3
Івано-Франківська	3	11	21,9	43,2	0,0
Київська	1	2	6,1	6,1	137,0
Кіровоградська	2	5	8,1	19,2	-15,6
Луганська	2	3	19.2	16,2	38,0
Львівська	15	22	46,0	63,5	1676,5
Миколаївська	1	19	5,1	90,6	-16,1
Одеська	8	11	63,2	53,0	3,9
Полтавська	12	18	57,0	59,2	154,2
Рівненська	5	18	25,3	64,3	468,8
Сумська	1	14	9,6	54,6	-18,4
Тернопільська	26	36	141,6	115,5	-
Харківська	0	4	0,0	17,7	1032,6
Херсонська	1	12	4,6	52,1	-22,8
Хмельницька	22	26	216,4	167,0	39,8
Черкаська	3	6	12,8	17,9	36,3
Чернівецька	10	16	45,4	61,9	168,4
Чернігівська	5	16	31,6	84,8	50,0
Всього	159	366	1000,0	1500,0	701,8

Складено та розраховано на підставі даних [Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: http://www.minfin.gov.ua/].

Як свідчать дані табл. 2, субвенція на формування інфраструктури ОТГ суттєво зросла в 2017 році в порівнянні з 2016 роком практично в кожній області. Це зумовлено як збільшенням кількості новостворених об'єднаних громад, так і спроможністю органів самоврядування в ОТГ здійснювати реалізацію інфраструктурних проектів. Проте, громадам необхідно пам'ятати, що дана субвенція має тимчасовий характер, тому органам самоврядування необхідно

залучати інші джерела фінансування соціально-економічного розвитку, і в першу чергу через грантові проекти ЄС та інших міжнародних організацій.

Проаналізувавши зазначене питання, слід наголосити, що розв'язання проблеми соціально-економічного розвитку територіальних громад може й має суттєво вплинути на покращення добробуту і умов життя населення. Тому органи місцевого самоврядування повинні нарощувати фінансовий потенціал шляхом підвищення конкурентоспроможності територіальних громад через реалізацію реальних інвестиційних проектів і створення ефективного виробництва на власній території.

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України: Закон № 2456-VI від 08.07.2010 р. (Редакція від 11.06.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page3.
2. Кропельницька С. О. Сучасні тенденції, проблеми та перспективи участі проектів розвитку територій у конкурсі на фінансування з ДФРР. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий журнал / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016. – Вип.12. – Том 1. – С.37-43.
3. Нечипоренко А. В. Проблеми фінансування видатків місцевих бюджетів / А. В. Нечипоренко // Вісник Одеського національного університету. – 2016. – Том 21, Вип.11 (53). – С. 84–88.

УДК 32-027.541

Музиченко Ганна Вячеславівна
доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук і права Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ

Управління проектами соціально-економічного розвитку регіонів у більшості країн світу передбачає залучення всіх акторів регіонального соціально-економічного та політичного процесів до реалізації стратегічних напрямів розвитку населення в межах певної території. Розвиток глобалізаційних процесів змушує державу до децентралізаційних процесів щодо управління соціально-економічним розвитком шляхом зміцнення регіонального рівня влади та самоврядування.

Загальносвітовою концептуальною основою управління соціально-економічними проектами залишається ідея сталого розвитку, теоретичною основою якої вважається неоліберальна модель державної політики, започаткована США наприкінці ХХ ст. та поширена в країнах світу, що розвиваються, у вигляді програми «Вашингтонський консенсус».

Така політика передбачає децентралізацію державної політики із збереженням незначного державного втручання в регіональний розвиток шляхом запровадження фіскального федералізму, а також створення відповідних умов для саморозвитку

регіонів шляхом залучення іноземного капіталу та створення різного роду технопарків, підприємницьких зон, кластерів тощо. Отже, інструментами державної політики регіонального розвитку залишаються планування та прогнозування, фіскальна політика та економічні регулятори. Кожна з країн світу обирає власні інструменти та будує національну модель регіонального розвитку, що виправдано наявністю значних відмінностей в соціально-економічному, історичному, культурно-ментальному тощо розвитку.

Особливістю регіональної політики країн Європейського союзу є наявність двох самостійних, однак в той же час взаємопов'язаних рівнів її регулювання та здійснення. Наднаціональний рівень ставить за мету нівелювання регіональних диспропорцій та створення передумов для гармонійного розвитку регіонів по всій території ЄС. На цьому рівні відбулася певна еволюція орієнтирів регіонального розвитку, в якості яких зараз постають: конвергенція, збільшення трудової зайнятості й конкурентоспроможності регіонів, європейська міжтериторіальна співпраця тощо. Фінансовими інструментами регіональної політики ЄС є структурні фонди – Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд та Фонд згуртування. Національні політики країн-членів ЄС формуються з урахуванням основних програмних документів ЄС щодо регіонального розвитку, однак мають свої відмінності. Німеччина є прикладом кооперативної моделі федералізму з збереженням практики міжрегіонального перерозподілу бюджетних коштів задля стимулювання розвитку територій. Італія є прикладом запровадження децентралізації у вигляді фіскального федералізму. Іспанія для вирішення «інституційного конфлікту» запровадила практику урегулювання сторін шляхом спільних зібрань для обговорення і ухвалення рішень з проблем, які представляють найбільшу важливість для держави автономій [Див: 1].

На відміну від європейських країн, де державне регулювання регіонального розвитку як правило розповсюджуються на всю територію держав, не зважаючи на форму територіальної організації в ній (федерація чи унітаризм), у США регіональна політика також передбачає державне втручання, однак воно носить адресний характер, спрямований на вирішення локальних регіональних проблем. Федеральна влада переймається питаннями підтримки єдиного по всій державі рівня доходів населення, тому переважна більшість допомоги штатам здійснюється у вигляді міжбюджетних грантів саме в цій площині. Крім того держава стимулює регіони до пошуку власних джерел розвитку, зокрема шляхом створення підприємницьких зон, кластерів, технопарків тощо.

Для Латинської Америки актуальним є питання поєднання двох різних проблем - територіальних диспропорцій в доходах і якості життя населення і диспропорцій в розміщенні виробництва і населення, хоча між ними існує взаємозв'язок. Таке поєднання відбувається через те, що навіть за часів панування ліберальних ідей в країнах соціально-орієнтованої ринкової економіки здійснюється скорочення міжрегіональних відмінностей в доходах населення в межах вирішення більш загальної проблеми вдосконалення розподілу доходів між громадянами. Латиноамериканські автори абсолютно справедливо говорять про необхідність різних підходів до вирівнювання цих двох видів диспропорцій. При цьому відзначають, що неможливо домогтися реального вирівнювання доходів населення

без вирівнювання економічного розвитку регіонів, а й навпаки, вирівнювання економічного розвитку регіонів не вирішує проблему внутрирегионального нерівності населення за доходами, причому як в «багатих», так і «бідних» регіонах [Див.: 2, с. 99].

Досить цікавим з огляду на українську реальність є досвід Мексики. Керуючись настановами «Вашингтонського консенсусу», національний уряд сформував концепцію регіонального розвитку, сфокусовану на двох напрямках: соціальна політика, що реалізується переважно через створення інститутів і програм соціального розвитку (розробку програми національної солідарності, створення Міністерства соціального розвитку) і через децентралізацію видатків, фіскальний федералізм і створення регіональних інститутів, відповідальних за розробку програм соціального розвитку; міське планування, націлене на посилення територіальної децентралізації, вдосконалення міських служб та посилення муніципалітетів і розвиток центрів населення [Див.: 2, с. 100–102].

У Мексиці саме в 2000-2006 рр. в межах розвитку стратегічного планування з'явилися мезорегіони для координації урядів штатів; було засновано п'ять регіональних трастів для реалізації планів і проектів регіонального розвитку; був створений президентський офіс стратегічного планування та регіонального розвитку. З федерального бюджету виділялися кошти для реалізації декількох сотень проектів в найбільш розвинених регіонах країни, розвивалися регіональні автодороги, реалізовувалися програми розвитку прикордонних регіонів тощо. Крім того, існували програми, спрямовані на збільшення конкурентоспроможності регіонів, тривала реалізація й програм міського розвитку. Проте кардинальних змін не відбулося.

Мексиканський досвід піднімає проблему, актуальну і для сучасної України. Це проблема відсутності наступності (стабільності) у регіональній політиці. Коли підходи до державного регулювання регіонального розвитку змінюються кожні кілька років, неможливо домогтися реальних результатів у скороченні міжрегіональних відмінностей або зниженні концентрації населення і економічної активності.

Підводячи підсумок розгляду зарубіжного досвіду управління регіональними соціально-економічними проектами, можна сказати, що запозичити з нього щось позитивне досить складно. Разом з тим цей досвід дуже повчальний як ілюстрація особливостей регіональної політики при домінуванні ліберальних підходів до питань державного регулювання економіки.

Список використаної літератури:

1. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. – К.: КНЕУ, 2016. – 495 с.
2. Региональная политика: зарубежный опыт и российские реалии / Под ред. А. В. Кузнецова, О. В. Кузнецовой. – М.: ИМЭМО РАН, 2015. – 137 с.

УДК 336

Обривкіна Оксана Миколаївна
к.пед.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Університету ДФС України
Грушева Алла Андріївна
к.пед.н., доцент, доцент кафедри менеджменту Університету ДФС України

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА – ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТЕФЕКТИВНОГО УКРАЇНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Нині Україна є ледве не найбіднішою країною в Європі, маючи найнижчий показник валового внутрішнього продукту на одну людину, а продуктивність праці на переважній більшості виробництв – у 5-10 і більше разів нижча, ніж у економічно-розвинутих країнах. За період трансформації української економіки вітчизняний бізнес самотужки на "дотик" здійснював формування свого менеджменту та, відповідно, і його організаційну культуру. Слід відмітити, що переоцінка більшості колишніх ціннісних орієнтацій таки відбулася на підприємствах України, проте нове мислення й нові цінності у більшості населення так ще й не сформувалися у суспільній та особистій свідомості. Зрозуміло, що такий підхід до управління не дає належних результатів. На думку Б.В. Губського, становленню ефективного менеджменту в Україні заважають: в економічному плані – відчуження людей від власності та бізнесу, що блокує можливості продуктивного менеджменту у ході практичної роботи; в методологічному плані – не достатній рівень розробленності вітчизняних теорій управління та самоорганізації [1, с.118-119].

Важливою ланкою розвитку і удосконалення вітчизняного менеджменту є стан організаційної культури, тому цікавими для нас є результати соціологічних досліджень з діагностики основних елементів організаційної культури, проведені на підприємствах різних видів діяльності Колесніковим Г.О. (наводиться лише частина результатів (в дужках вказана кількість респондентів у відсотках):

1. Переважає оперативне управління (48,2%) в порівнянні з цільовим (35,0%) та стратегічним (16,8%).

2. Домінуючими продовжують залишатись адміністративні методи управління (62,3%), в порівнянні з економічними (27,4%) та соціально-психологічними (10,3%).

3. Недостатньо розвинута соціальна спрямованість менеджменту: відсутність принципу соціальної справедливості (43,7%), гласності та відкритості в управлінні (46,2%); неналежні умови праці на робочих місцях (31,1%) [2, с. 121].

З аналізу результатів дослідження організаційної культури за методикою К. Камерона та Р. Куінна видно, що бажаний стан організаційної культури зорієнтовано в бік посилення кланової та адхократичної культури при послабленні ієрархічної та ринкової культури. Варто зазначити, що така тенденція зміни існуючої організаційної культури на бажану є характерною для усіх сімнадцяти досліджуваних організацій.

Таким чином, формування ефективної організаційної культури вимагає врахування ментальних настанов українського суспільства, гуманізації праці, соціалізації, демократизації й етизації управління, створення раціональної системи трудових відносин, налагодження сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, забезпечення гласності в управлінні тощо.

Список використаної літератури:

1. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: Монографія. – К.: Укрархбудінформ, 2010. – 122 с.
2. Колесніков Г.О. Підходи щодо формування організаційної культури українського бізнесу //Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – №3 (82). – С.120-123.

УДК 352

Плахотнюк Володимир Віталійович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Ліснічук ОксанаАндріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ПРИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В процесі структурної перебудови економіки України, формування фінансової незалежності органів місцевого самоврядування є одним із головних чинників збільшення фінансової спроможності регіону. Забезпечення сталого розвитку територіальних громад в процесах бюджетної децентралізації – пріоритетне завдання органів місцевого самоврядування.

Теоретико-методологічними проблемами формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів у вітчизняній фінансовій науці присвячені праці вчених-економістів: С. Буковинського, О. Василика, А. Даниленка, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Луніної, І. Лютого, В. Опаріна, К. Павлюк, О. Романенко, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія. Однак незважаючи на велику кількість досліджень, питання забезпечення фінансової незалежності місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації є малодослідженим та потребує проведення подальших досліджень.

Особливе місце в бюджетній системі держави належить місцевим бюджетам, які є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети можна розглядати у двох аспектах. По-перше, як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування. По-друге, як систему фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетами, а також усередині сукупності місцевих бюджетів. Як організаційна форма мобілізації доходів і здійснення витрат місцевими органами самоврядування місцеві бюджети — це балансові розрахунки, які відповідають вимогам складання балансів, тобто вони мають доходну й витратну частини, у їх основі покладено принципи збалансування. Тому можна стверджувати,

що місцеві бюджети - це балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються й витрачаються на відповідній території. І саме завдяки організаційним формам стає можливим використання бюджету як інструменту управління розвитку регіону.

Від рівня ефективності формування доходів місцевих бюджетів залежить ступінь можливості виконання органами місцевого самоврядування відповідних функцій, насамперед, щодо соціального захисту населення, надання послуг з освіти, охорони здоров'я, розвитку житлово-комунального господарства [1].

В сучасних умовах розвитку міста Ірпінь важливу роль відіграє бюджетна децентралізація, що несе за собою стрімкий розвиток всіх складових міста. Реформа 2015 року (органів місцевого самоврядування) відіграла велику роль в децентралізації управлінських функцій влади, розширила можливості організаційного, фінансового та адміністративного впливу місцевих органів самоврядування на соціально-економічні перетворення Ірпінського регіону.

Проведений аналіз динаміки доходів бюджету міста Ірпінь свідчить про наявність тенденцій до нарощування їх обсягів, що безумовно є позитивним аспектом діяльності органів місцевого самоврядування (впродовж 2014 – 2016 рр. дохідна частина поступово зростала) [2].

Якщо порівнювати розподіл коштів при децентралізованому бюджеті та централізованому, можна впевнено сказати, що дані зміни несуть позитивні моменти на розвиток міста.

Проаналізувавши таблицю 1 дохідна база у 2016 році порівняно з 2014 р зросла у 2 рази, що дало можливість реалізувати велику кількість проектів у місті. Щодо порівняльної характеристики фактичних та прогнозованих доходів міста Ірпінь то у 2014 році дохід міста склав 229,8599 млн.грн. Прогнозований дохід на 2015 рік при централізованому бюджеті був запланований на суму – 252,84589 млн.грн, а на 2016 рік – 278,130479 млн. грн. [2].

Таблиця *1*

Порівняльна характеристика централізованого та децентралізованого бюджету міста Ірпінь за 2014-2016 роки

	Централізований	Децентралізований	
Рік	2014	2015	2016
Всього доходів, млн.грн.	229,8599	328,6759	437,0022

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [3]

На рисунку 2.1 зображено планові доходи при централізованому бюджеті та реальні показники при децентралізації бюджету міста Ірпінь. Детальний перелік формування бюджету представлений [2].

Як видно з рисунка 1 різке збільшення дохідної частини дозволило поліпшити фінансування культурної сфери, соціальної; витрат, пов'язаних із соціальним забезпеченням населення і вирішити чимало інших побутових питань у місті [2].

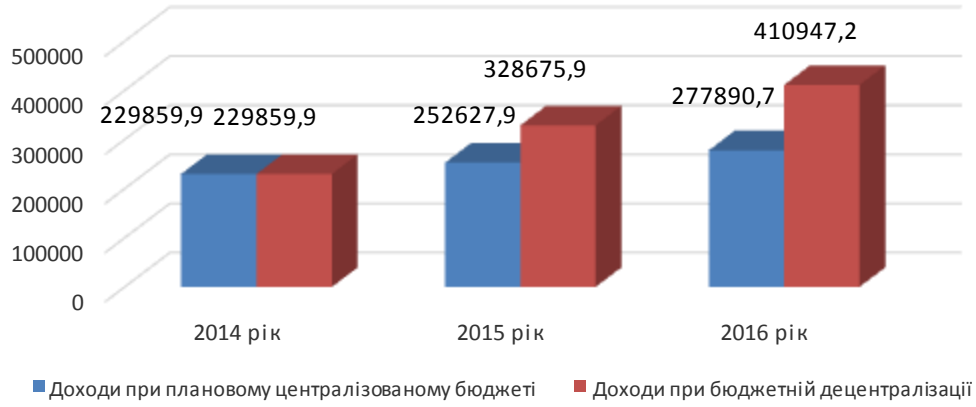

Рис 1. Доходи міста Ірпінь при плановому централізованому бюджеті та бюджетній децентралізації 2014 – 2016рр.

Джерело: складено автором на основі даних офіційного сайту Ірпінської міської ради, [3]

Одже, бюджетна децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя, зокрема підвищення ролі громадян, їх впливу на процес прийняття й утілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства. Пошук достатнього обсягу фінансових ресурсів, які б в повній мірі забезпечили фінансову незалежність місцевих бюджетів бюджетної системи України, - одне із завдань бюджетної децентралізації. Аналіз дохідної та видаткової частини бюджету міста Ірпінь протягом 2014-2016 рр. у контексті формування та розподілу доходів місцевого бюджету вказує на значне збільшення рівня фінансової децентралізації за доходами, пряму залежність місцевих органів влади від центрального уряду, і частково доходів місцевих бюджетів від трансфертних платежів.

Список використаної літератури:

1. Чугунов О. І. Аналіз виконання доходів місцевих бюджетів України / О. І. Чугунов. // Наукові праці НДФІ. – 2017. – №40. – С. 60–66.
2. Кужелев М. А. Аналитическая обработка и анализ финансовой информации / М. А. Кужелев // Финансы, учет, банки (сб. науч. тр.).- Донецк: УкрНТЭК, 2001. – Випуск № 5. – С. 36-41
3. Офіційний сайт Ірпінської міської ради: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://imr.gov.ua/ .
4. Кужелєв М. О. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації / М. О. Кужелєв, В. В. Плахотнюк // Економічний вісник університету. – 2018. – Вип. 36/1. – С. 302–312.

УДК 331.101.5:331.108.45 :331.363.4

Полоус Ольга Вікторівна
Ph.D., Associate Professor of the Department of Economics of air

transport National Aviation
University Kyiv

OPEN ONLINE COURSES AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL OF UKRAINIAN COMPANIES

Experts of the World Economic Forum published a study on how countries develop their human capital. The development of employees and the disclosure of their potential is one of the most important factors for the long-term development of the state, as noted in the report.

Training and work provides people with a livelihood, self-realization and enable them to contribute to the development of society. Workforce skills leads to increased productivity and innovation in companies. Equal opportunities in education and employment promote economic development and positive social and political transformations.

The global human capital index 2017 covers 130 countries. According to the report, human capital are people who have the knowledge and skills that create value in the global economic system. Each country was assessed on a scale from 0 (worst) to 100 (best) scores for four thematic dimensions and five different age groups. The index is designed to provide a holistic assessment of the country's human capital - both current and expected [1].

As a rule, the countries with a high level of income and a long-term commitment to the educational achievements of their people are leading in the Index. Leadership in the development of human resources and human capital is held by Norway, Finland, Switzerland, the United States, Denmark, Germany and New Zealand. They received more than 64 points out of 100 possible. The last five positions in the ranking were distributed between Mali, Ethiopia, Senegal, Mauritania and Yemen.

The largest gap in the development of human capital (more than 40%) is found in African and South Asian countries, as well as in the countries of the Caribbean and Latin America. In the countries of North America and Western Europe the gap is less - 26 and 29%.

Ukraine in the rating ranked 24th out of 130 countries, overtaking all neighbors, except Russia, which was higher by 8 positions. At the same time, the difference in the assessment is less than 1 point (for Ukraine - 71.27, for the Russian Federation - 72.16) [1].

If you look at the main evaluation criteria, you can note the high result of Ukraine in literacy, education of staff (99.98 and 100 points) and opportunities for their development. Worse than among neighbors, in our country are things with unemployment and the quality of training. At the same time, Ukraine entered the top ten in terms of indicators such as the level of secondary education, as well as the number of employees with part-time employment.

“Stumbling blocks” to the development of human potential in Ukraine include the level of employment in high-tech industries, the number of people who receive vocational education, and high unemployment. According to these criteria, Ukraine received the lowest estimates.

Based on the concept of continuing education, companies and organizations should pay more attention to the professional growth of their employees. On the shoulders of

managers and shareholders is the duty to attract talented and experienced professionals, as well as further planning of their career. At the stage of recruitment, special attention should be paid to the professional suitability of the individual. In this case, various test methods come to the aid, which can be applied depending on the employer's goals. In order to develop staff and its human capital, corporate universities are being formed in large organizations, in the functions of which are carry out essays and trainings. The most effective are interactive methods of teaching: business and role-playing games, case studies, trainings. As a part of an individual approach to career planning, technologies such as mentoring and coaching are allotted.

The introduction and usage of modern information technologies have a great importance in the activities of enterprises, are an important factor in increasing their effectiveness and one of the key sources of growth. Today, online education is becoming more and more popular not only in the world, but also in Ukraine. After all, thanks to a variety of projects, all interested can become students. The main thing is the desire to learn and access to the Internet.

Thus, Ukrainian Prometheus service positions itself as a public project of mass open online courses. Despite the fact that he appeared relatively recently (in 2014), he immediately become popular among people who are seeking new knowledge. Thanks to this platform, everyone in Ukraine, regardless of age, social status and place of residence, can become a student.

By choosing topics, it is possible to view video collections, perform interactive tasks to check the acquired knowledge, and chat with other students and teachers at the forum. Subject to the successful completion of all tasks, the student will receive a certificate of completion of the course [2].

Coursera is an educational project that offers hundreds of free online courses from leading American universities to their students. In the case of successful completion, the student receives a certificate of completion of the course.

Students themselves choose time to study, watch video collections, perform homework and check the work done by other students. Teachers set the minimum number of points that the student should score, so many students are "detached" during training. The shortest courses last for 3 weeks, the most common ones are 6 weeks, but there are those that last for 10 or more weeks. Due to the fact that video collections are in English, the most popular ones are subtitled in Ukrainian [3].

EdEra (Education Era) is an educational project that aims to make education in Ukraine qualitative and affordable. All courses are free here, but after graduation, anyone can thank the project.

An accompanying material - a notebook with illustrations and explanations - is attached to each lecture (short videos, questions and tasks for better assimilation of the material). Every week students are given homework, and at the end of the course they are examinations. You can study at any convenient time, and the progress is confirmed by a certificate [4].

Enterprises are the most important elements of the economy of any country, they need the most government support, including from the point of view of human capital development. Existing educational projects in the format of open online courses allow to meet the needs of representatives of Ukrainian business in acquiring new competencies

with the least expenditure of financial resources. In addition to acquiring the necessary competencies, entrepreneurs have the opportunity to establish new business connections at the expense of a huge number of students in open-format courses.

References:

1. The Global Human Capital Report 2017 [Electronic resource]. Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Human_Capital_Report_2017.pdf
2. Prometheus. Official cite [Electronic resource]. Access mode: https://prometheus.org.ua/
3. Coursera. Official cite [Electronic resource]. Access mode: https://www.coursera.org/
4. EdEra (Education Era). Official cite [Electronic resource]. Access mode: https://www.ed-era.com/

УДК 338.242.2

Сафронов Дмитро Вікторович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів,банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Гусятинський Микола Володимирович
к.тех.н., доцент
завідувач кафедри менеджменту
Університету ДФС України

ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Серйозні труднощі, з якими зіткнулося суспільство в останнє десятиліття, змушують науковців більш пильно і глибоко аналізувати систему соціального управління, та змін що відбуваються в ньому. В сучасних умовах управління стає потужним фактором соціального розвитку. Система сучасного управління тісно пов'язана з проектуванням, прогнозування і програмуванням, тобто проектами, прогнозами і професіонограмами якості керівника - компонента соціальних відносин[1, 2]. Це важливо тому, що ключовими тенденціями сучасного етапу соціального розвитку є розширення безпосередніх зв'язків між учасниками громадського виробництва завдяки створенню робочих мереж (network) і зміцненню прямих форм кооперації, а також зростання ролі суб'єктивного фактору соціально економічних перетворень і обумовлене ним ускладнення механізмів цілісної діяльності в суспільстві.

Проектування інновацій в організаціях цікаве тим, що соціальні організації є одним з найбільш цікавих і складних феноменів суспільного життя. До теперішнього часу теорія організацій не є самостійним науковим напрямом і знаходиться в рамках теорії менеджменту, хоча можна виділити багато питань, що відносяться виключно до соціології організації [4]. Актуальність теми дослідження полягає в спробі теоретичної значущості питань, пов'язаних з управлінням організацією за допомогою соціального проектування (плануванням і впровадження

змін і нововведень). Однією з основних причин не життєздатності і неефективності діяльності соціальних організацій є та обставина, що в проектах створюваних організацій і проектах зміни організаційної структури та організаційних функцій практично не враховується соціальна складова, так як організації часто розглядаються як чисто економічні або адміністративні системи.

Тема дослідження актуалізується в зв'язку з тим, що в даний час важливою проблемою стала задача проектування організацій принципово нового типу в такому інноваційному середовищі, як Інтернет-середовище. За останній час Інтернет став невід'ємним компонентом громадських відносин і індивідуальних комунікативних практик. В Україні розвиток Інтернету стикається з серйозними перешкодами - застарілими телекоммунікаційними мережами, низьким рівнем комп'ютеризації, низькими доходами населення. Проектування соціальних (віртуальних) організацій в Інтернет-середовищі саме по собі є інноваційним підприємством, і воно пов'язане зі створенням спеціальних Інтернет-проектів, їх рекламою і просуванням.

Управління Інтернет-проектом проявляється в:

а) ініціації, підготовці, реалізації і завершення проекту);

б) в аналізі, плануванні, контролі, організації і реалізації методів проектування;

в) системному аналізі базової версії веб-сайту, ескізному та технічному проектування базової версії, програмуванні, налагодженні і розробці документації на компоненти базової версії, її тестуванні, документуванні, впровадженні, просуванні, супроводі та розвитку[3, 4].

Отже, теоретично показано, що соціальні нововведення характеризуються створенням якісно нових економічних, соціальних, політичних та інших утворень, структур, механізмів суспільного виробництва, суспільства в цілому або їх підсистем та поділяються на соціально-управлінські, соціально-економічні, власне економічні, правові та педагогічні; встановлено, що між структурою проектно-прогнозного управління нововведеннями і організаційною структурою існує взаємозв'язок: структура організації відображає існуючу в ній ієрархію функцій і відносин, підсистем і підрозділів, в зв'язку з чим проектно-прогнозне управління викликає зміни як у структурі, так і в функціях організації.

Список використаної літератури:

1. Аипюв МА., Лапин М.И., Тощвнко Ж.Т Социальное проектирование М, 1982., С 341
2. Курбатова О.В. Проектный менеджмент // Методология социального по знания: Материалы научной сессии аспирантов и соискателей. Ростов н/Д, 2005. Вып. 2. С. 28-33
3. Пригожим А.И. Нововведения- стимулы и препятствия // Социальные проблемы инноватики М., 1989. С.266
4. Пуков В.А. Социальное проектирование / Ин-т молодежи. М: Социум, 2000. С.135.

УДК 336

Супруненко Світлана Анатоліївна
доцент кафедри менеджменту

Університету ДФС України

ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Для того щоб вижити, а тим більше успішно розвиватися, сучасним організаціям потрібні кваліфіковані, успішні менеджери. Тому, в умовах жорсткої конкуренції і динамічної зміни зовнішніх умов до менеджера висовуються зовсім нові вимоги щодо професійних та особистих якостей, якими він повинен володіти. Проблеми формування портрету сучасного менеджера вже тривалий час знаходять своє висвітлення в досить великій кількості праць науковців, серед яких вирізняються праці І.В.Ващенка, В.В.Гончарова, К.О'Дейлла, Л.М.Мітіної, П.С.Препелиці, В.В.Рибалки, Р.Розена, Л.Є. Соколової, Т.І.Ткаченка, В.О.Тюріної, О.А.Філь, О.К.Філатова, Д.Б.Чернилевського та ін.

Менеджер - це саме та професія, яка потребує постійного вдосконалювання знань, розвитку практичних навичок швидкого реагування на всі зміни, що відбуваються, підвищеного інтересу до самоосвіти, високого рівня самодисципліни.

Сучасний менеджер сьогодні виконує такі ролі [1, с. 442]:

– керівника, якщо у нього є влада і повноваження управляти організацією чи підрозділом;

– лідера, якщо у нього є здібності вести за собою інших, використовуючи свій авторитет, професіоналізм, позитивні якості;

– дипломата, якщо у нього є здібності встановлювати контакти з іншими (підлеглими, партнерами, клієнтами), вміння запобігати і переборювати внутрішні і зовнішні конфлікти;

– вихователя, якщо у нього є якості згуртовувати людей у команду і спрямовувати їхній розвиток у потрібному напрямку;

– інноватора, якщо в нього є розуміння нового, вміння оцінити "ноу-хау", впровадити його в життя;

– людини, яка за своїми якостями повинна бути взірцем для інших.

Як і для будь-якої іншої професії, так і для роботи менеджера, надзвичайно важливого значення, передусім, набувають особисті якості, а саме – це здоров'я, яке допомагає бути енергійним, мужньо переносити удари долі, успішно справлятися зі стресами. Для підтримки фізичного здоров'я потрібні тренування, збалансовані навантаження, які передбачають зміну видів діяльності.

Менеджер повинен володіти професійними навичками. В першу чергу – це компетентність, тобто система спеціальних знань та практичних навичок. Також до професійних якостей відносять культуру менеджера – загальну, технічну, економічну, правову, інформаційну, психолого-педагогічну. Важливий і ряд інших моментів. Сучасний керівник повинен виділятися розумовими здібностями, умінням аналізувати ситуацію, створювати і критично оцінювати різні плани і програми, приймати рішення, брати на себе відповідальність за їх виконання , багато і наполегливо працювати для цього, бути енергійним і рішучим [2].

Однак керівник повинен бути ще й творчою особистістю. Він має вірити в свої творчі здібності, цінувати творчість в інших, вміти їх мобілізувати і використовувати, долаючи всі перешкоди, що зустрічаються на шляху. Для цього необхідно бути наполегливим, відчувати потреби в змінах, сприймати нові,

систематично ними користуватися. Творчий керівник повинен знаходити інформацію і ділитися нею з підлеглими, прислухатися до оточуючих незалежно від того, хто вони, тримати себе відверто з колегами, домагатися зворотних зв'язків, розуміти позицію інших, знаходити людей, що представляють інтерес для фірми [2].

Напевно найбільш важливим для менеджера є вміння швидко засвоювати інформацію, пов'язувати нові знання зі старими, володіти вмінням і здатністю навчатися як на роботі, так і поза її межами. Навчання починається з моменту прийняття на посаду і ніколи не припиняється.

До організаторських якостей потрібно віднести, перш за все, цілеспрямованість. Характер сучасного життя вимагає від менеджера ясних і обгрунтованих цілей. Без них він може відчувати нерішучість, упускати хороші можливості, витрачати час на дурниці. Оскільки у світі все змінюється, щоб утриматися на плаву, менеджер повинен ці цілі коректувати. Але цілеспрямованість полягає не тільки в тому, щоб встановлювати цілі, а й наполегливо до них прагнути . Це і відрізняє менеджера від інших працівників. Іншою організаторською якістю, яка має бути притаманна менеджеру, є діловитість . Вона полягає в умінні чітко і своєчасно ставити завдання, приймати обгрунтовані рішення, контролювати їх виконання, бути оперативним і розпорядчим в діях і вчинках. Важливою якістю менеджера є енергійність, тобто здатність заражати людей упевненістю, прагненням діяти шляхом логічного навіювання, особистого прикладу, власного оптимізму [3].

Важлива риса менеджера – реально оцінити свої можливості і можливості підлеглих, їх вчинки.

Хороший менеджер характеризується здоровим оптимізмом і впевненістю. Керувати людьми без впевненості в собі неможливо . Упевнені люди знають, чого хочуть. Вони ніколи не вдаються до обхідних шляхів. Їх погляди на проблеми завжди чіткі і ясні, і вони прагнуть до того, щоб всі про ці погляди знали, а тому вільно висловлюють свою точку зору, домагаючись , щоб їх почули і зрозуміли, але при цьому поважають інших людей і їх думки [4].

Хороший керівник повинен вміти забезпечувати причетність співробітників до роботи. Для цього необхідно правильно заохочувати людей, перетворювати будь-яку, навіть саму нудну роботу в захоплюючу гру , відшукуючи нестандартні підходи і невідомі грані у справі вирішення проблеми, одобрювати свої дії відомою часткою авантюризму для більшої привабливості. Він повинен рахуватися з бажанням підлеглих домогтися певного становища в цьому світі , знати їхні ідеали і сприяти реалізації їх у життя [2].

Менеджеру повинна бути властива дисципліна і контроль над собою. Без цього він не зможе ні закликати до порядку інших, ні контролювати їх діяльність . Тому менеджер повинен контролювати свої емоції і настрої, вивчати емоції інших, щоб знайти підхід до їх поведінки, а також контролювати дисципліну підлеглих.

Таким чином, щоб стати успішним менеджером потрібно володіти такими якостями, як: технічна майстерність, майстерність спілкування, здатність працювати з людьми, бути досвідченим, освіченим, здатним до ризику і т.д. Саме такі якості менеджерів здатні у будь-якій складній ситуації забезпечити підприємству успіх і прибуток, високу ефективність реалізованої практичної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера: навч. посіб. / Г. Л. Чайка – К: Знання, 2005. – 442 с.
2. Знання, вміння, навички, необхідні сучасному керівникові. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reff.net.ua/48826
3. Стиль управління і стиль керівництва: психологічна характеристика. / Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrbukva.net/
4. Портрет сучасного керівника / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bukvar.su/

УДК 330.34:658

Сосновська Ольга Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економіки Київського університету імені Бориса Грінченка

ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ЯК УМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин одним з ключових факторів економічного зростання регіонів є ефективна реалізація політики інноваційної безпеки як комплексної діяльності підприємства, що спрямована на формування та використання його інноваційного потенціалу для забезпечнння стійкого функціонування. Адже інноваційний розвиток підприємств сприяє підвищенню ефективності виробництва, досягненню світових стандартів якості продукції та формуванню конкурентних переваг регіону на внутрішньому та зовнішньому ринках. Проте як відомо впровадження інновацій є однією з основних причин прояву загроз та зниження рівня економічної стійкості підприємств. Отже актуальним питанням з точки зору захисту наукової, інтелектуальної та інформаційної власності підприємств є формування належного рівня їх інноваційної безпеки як домінуючої функціональної складової економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Варто зауважити, що активізація інноваційного потенціалу підприємств та модернізація системи реалізації їх інтелектуального капіталу потребує надання належного фінансового забезпечення, розвитку відповідної організаційно-комунікаційної інфраструктури, зростання стимулів до реалізації науково-дослідних проектів та впровадженя їх результатів у виробництво [4].

Сучасний стан інноваційної безпеки підприємств характеризується кількісними та якісними показниками, першочерговими серед яких є стан науково-технічної бази, кількість науково-технічних розробок та їх цінність, впровадження технологічних, організаційних та маркетингових інновацій, результативність інноваціної діяльності та інші. Так, за даними Держкомстату, питома вага підприємств, що займались комплексом наукових, технологічних, організаційних, фінансових та маркетингових заходів, які спрямовані на створення та впровадження інновацій, у 2016 р. склала лише 18,9%. Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, є ще нижчою – лише 16,6%. Це має безпосередній вплив на об'єми інноваційної продукції. Так, у 2016 р. питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції складала приблизно 1% [2]. В

той час як у розвинених країнах частка інноваційних підприємств складає приблизно 70%, виробництво і експорт наукоємної продукції забезпечує до 60-90% приросту ВВП, в Україні цей показник становить лише 0,7-1%.

Дані показники свідчать про низьку інноваційну активність вітчизняних підприємств, що є результатом впливу негативних факторів економічного середовища та формування відповідного несприятливого бізнес-середовища для здійснення інноваційної діяльності. Так, недостатня інформованість про сучасні досягнення науково-технічного прогресу та ринкові можливості, обмеженість джерел фінансування науково-технічної сфери та реальної державної підтримки, відсутність інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів викликають потенційні загрози та створюють додаткові ризики інноваційній безпеці підприємств. В свою чергу, недостатня інноваційна результативність економічних суб'єктів має негативний вплив на економічний розвиток регіонів, оскільки необхідною умовою посилення регіональної конкурентоспроможності є створення високотехнологічного виробництва на підприємствах та розбудова економіки інноваційного типу.

Можна стверджувати, що в сучасних умовах розвитку суспільства, інноваційна безпека є головним структурним елементом економічної безпеки підприємств та умовою її комплексного забезпечення, оскільки інновації безпосередньо впливають на виробничу, фінансову, кадрову, інтелектуальну, техніко-технологічну, інтерфейсну, маркетингову та інші функціональні складові. Враховуючи представлені структурні елементи економічної безпеки підприємства та існуючу в науковій літературі класифікацію інновацій можна систематизувати дві підсистеми інноваційної безпеки підприємства, а саме інтелектуально-інноваційну (характеризується інтелектуальним потенціалом персоналу підприємства, якістю організаційної структури, наявністю прогресивних підходів та методів управління бізнес-процесами) та виробничо-інноваційну (визначається відповідністю сировини, техніки та технологій конкурентним аналогам, модернізацією виробничих процесів, сучасністю виробленої продукції).

За умов невизначеності та хаотичності економічних процесів досягнення та підтримання належного рівня інноваційної безпеки підприємства є запорукою збереження конкурентної переваги та забезпечення стійкого функціонування на ринку. При цьому інноваційна безпека підприємства буде залежати від ефективної реакції протидії економічного суб'єкта на виникаючі загрози втрати частки ринку, постійний тиск з боку конкурентів, впровадження нових технологій, зменшення життєвого циклу товарів, відсутність попиту споживачів на інноваційну продукцію та інші.

Комплексність та складність вирішення проблеми розвитку інноваційної безпеки підприємств полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку економічних відносин між різними суб'єктами господарювання спостерігається велике протистояння відносно позицій на ринку товарів, грошей, праці та інше. Це обумовлює потребу у кількісному та якісному визначенні можливостей розвитку інноваційної складової економічної безпеки підприємств.

Враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що управління інноваційною складовою економічної безпеки підприємств повинно стратегічно

визначати напрями інтеграції зусиль в створення інноваційних технологій, продуктів, послуг і процесів на основі розробки і трансформації ключових компетенцій підприємства відповідно до мінливих факторів і умов зовнішнього середовища та обґрунтованого фінансового забезпечення відповідно життєвому циклу підприємства [3].

До завдань управління інноваційною складовою економічної безпеки підприємства мають належати діяльність з маркетингової підтримки інновацій, питання організації інвестування інновацій, вирішення проблем подолання опору змінам з боку персоналу, вибудовування системи взаємовідносин з суб'єктами ринку, оптимізація процесів управління створюваною інтелектуальною власністю. Вирішення даних питань дасть можливість істотно підвищити ефективність і результативність інновацій, що дозволить забезпечити високий рівень конкурентоспроможності економічних суб'єктів [1].

Таким чином, слід зазначити, що формування інноваційного потенціалу підприємств є важливим фактором соціально-економічного розвитку регіонів. При цьому ефективне використання інновацій та забезпечення необхідного рівня інноваційної безпеки підприємств як домінуючої складової їх економічної безпеки буде сприяти забезпеченню конкурентних переваг, досягненню економічної самостійності та стабільного економічного розвитку окремих суб'єктів господарювання та регіонів в цілому.

Список використаної літератури:

1. Сороківська О.А. Управління економічною безпекою підприємств малого бізнесу: інноваційні підходи: монографія / О.А. Сороківська. – Тернопіль: Видавництво «Терно граф», 2016. – 350 с.
2. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. Кужелєв М. О. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку / М. О. Кужелєв, А. В. Нечипоренко // Схід. – Маріуполь : Громадська організація «Український культурологічний центр», 2017. – Вип. 6 (152). – С. 22–27.
4. Юрків Н. Я. Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення: [монографія] / Н.Я. Юрків. – Львів: ПАІС, 2012. – 400 с.

УДК 338.242.2

Устименко Сергій Васильович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Халецька Аліна Анатоліївна
д. н. з держ. упр., професор,
професор кафедри менеджменту
Університету ДФС України

УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В даний час в національній економіці умови для інтенсивного розвитку

промисловості є скоріше негативними, ніж стимулюючими економічне зростання підприємств. Увага інвесторів приваблюють експортно-орієнтовані галузі і фінансові сегменти, що гарантують отримання експортної валютної виручки або високу оборотність капіталу. Стан же промислових підприємств можна охарактеризувати як перед банкрутний, яке може не підтримуватися ні державним замовленням, ні приватними інвестиціями. Основною причиною такого стану є глобальна конкуренція, яка стимулює промисловість працювати на мінімумі рентабельності. Так як промислові підприємства обтяжені солідними виробничими фондами, можливостей наростити оборотність активів в традиційних сферах діяльності не існує. З цієї точки зору промисловим підприємствам доцільно робити ставку на розвиток інновацій.

За рахунок розробки і впровадження інноваційного проекту виявляється можливим сформувати нову ринкову нішу і закріпити в ній свою тимчасову монополію. Диверсифікація діяльності підприємства, за рахунок входу в ринкові ніші, дозволяє істотно підвищити віддачу на інвестований капітал, тобто в рази підняти його економічну ефективність. Тому кожне промислове підприємство для виживання в кризові часи має обзавестися портфелем інновацій та науково обґрунтовано управляти цим портфелем. Сам по собі портфель інновацій промислового підприємства функціонує в умовах суттєвих ринкових викликів, позитивного і негативного характеру. Позитивні виклики надають підприємству вікно можливостей для формування нової ринкової ніші. Негативні виклики можуть зафіксувати інвестиційний збиток.

Інноваційна діяльність традиційно планується і реалізується в форматі інноваційно-інвестиційних проектів, які підлягають бюджетування і план-факт контролю, з безперервною оцінкою метрик ефективності та ризику.

На основі аналізу управління інноваціями на промислових підприємствах, визначено наступні принципи спільного управління інноваційними проектами:

• розподіл інвестиційних ресурсів між проектами і консолідація їх бюджетів; •призначення ключових виконавців на проекти однотипного змісту, переміщення носіїв значущих компетенцій між проектами;

• оцінка взаємної синергії проектів, кореляції проектів між собою;

• оцінка впливу окремих проектів на життєдіяльність підприємства, вкладу цих проектів в досягнення стратегічного результату;

• управління життєвим циклом набору проектів, з точки зору його ребалансінгу (введення нових проектів в набір і виведення проектів, які вичерпали свій інноваційний потенціал);

• управління вартістю сукупності проектів[1].

Таким чином, промислове підприємство здійснює перехід від управління набором різнорідних проектів до управління єдиним інноваційним портфелем. Тоді портфель - це організована сукупність проектів (в даному випадку інноваційних), керована з єдиних методологічних позицій, за єдиними правилами, в рамках єдиного консолідованого бюджету портфеля[2].

Стосовно до кожного інноваційного проекту в портфелі можна встановити фазу його життєвого циклу, за методом Бостонської консалтингової групи. С точки

зору життєвого циклу, інноваційний портфель промислового підприємства може бути розбитий на три основних субпортфелю[2].

Управління інноваційним портфелем промислового підприємства в рамках дослідження розглядається з точки зору трьох базових критеріїв: ефективності, ризику і можливостей розвитку.

Отже, цільова перспектива управління портфелем на основі розробленої системи управління портфелем інноваційних проектів - безперервний і бурхливий ріст вартості проектів портфеля в часі. У міру того, як інноваційні проекти набувають вигляду сформованого бізнесу, вони займають самостійне місце в організаційній і фінансовій структурах промислового підприємства, стаючи, з одного боку, виробничим підрозділом, а, з іншого боку, центром прибутку.

Список використаної літератури:

1. Козловский А.Н. Управление портфелем промышленных инноваций / А.Н. Козловский, А.О. Недосекин, З.И. Абдулаева / - Санкт-Петербург: Изд-во Политехнического университета, 2016. – 131 с.
2. Козловский А.Н. Инновационный проект: эффективность, риск, шанс / А.Н. Козловский // NovaInfo. – 2016. - № 45-1. – С. 201 – 211. – На сайте: http://novainfo.ru/article/5802.

УДК 338.23

Тимошенко Ольга Володимирівна
д.е.н., доцент,
професор кафедри економіки
Київського національного
університету культури і мистецтв
Коцюбівська Катерина Іванівна
к.т.н., доцент кафедри
комп'ютерних наук
Київського національного
університету культури і мистецтв

ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах глобального розвитку світової економіки, що характеризується посиленими дисбалансами соціально-економічного розвитку України, зміною пріоритетів у зовнішньоекономічній взаємодії між країнами зростає роль і значення державної політики, спрямованої на захист національних економічних інтересів та зміцнення економічної безпеки національної економіки.

Державна політика економічної безпеки повинна бути зорієнтована на своєчасне реагування та ідентифікацію загроз економічній безпеці держави, що потребуватиме комплексної економічної діагностики основних її функціональних складових.

На основі авторських узагальнень щодо існуючих методичних підходів оцінювання та моделювання рівня економічної безпеки національної економіки, зроблено висновок про відсутність єдиного системного уявлення стосовно інтегрального показника та обґрунтування критеріїв відбору відповідних функціональних складових та індикаторів, встановлення їхніх нормативних значень [4]. Для прикладу, авторами зроблено прогнозування рівня економічної безпеки

національної економіки за найбільш значущою її функціональною складовою – макроекономічною.

Для ідентифікації складових макроекономічної безпеки доцільно сформувати інформаційну базу даних у вигляді матриці X [1]:

$$X = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{1j} & x_{1m} \\ x_{21} & x_{2j} & x_{2m} \\ x_{i1} & x_{ij} & x_{nm} \end{bmatrix}, \qquad (1)$$

де n – кількість функціональних ознак (i = 1, 2, …, n); m – кількість блоків (динамічних рядів), за якими доцільно здійснювати дослідження функціональних складових макроекономічної безпеки (j = 1, 2, …, n); x_{ij} – значення j-ої ознаки, що характеризує стан i-го блоку структурних одиниць.

Наступним етапом є нормування індикаторів з метою приведення їх до безрозмірних величин для однозначного тлумачення й порівняння між собою. Нормування індикаторів в нашій моделі здійснювалось на основі порогових значень із урахуванням досвіду міжнародних наукових шкіл, нормативів, затверджених на законодавчому рівні, норм та критеріїв конвергенції для учасників зони ЄВРО, директивів ЄС, МОП, аналогових підходів тощо.

Із метою оптимізації сукупності первинних показників, які характеризують стан макроекономічної захищеності національної економіки виникає задача формування інтегрального узагальнюючого індексу макроекономічної безпеки. Враховуючи, що початкові індикатори мають не однакову значимість постає завдання вирахування їх вагових коефіцієнтів. Розрахунковий підхід до визначення головних компонент передбачає напередодні проведення аналізу здійснити стандартизацію показників із метою усунення впливу їх розмірності за алгоритмом: виділити фактори та їх навантаження, що базується на визначенні власних чисел та векторів кореляційної матриці; трансформувати m-вимірний ознаковий простір у p-вимірний простір компонент ($p<m$); описати як лінійну комбінацію зв'язок між первинними ознаками і компонентами:

$$y_i = \sum_j^m c_{ij} G_j, \qquad (2)$$

де y_{ij} – стандартизовані значення i-ої ознаки з одиничними дисперсіями; сумарна дисперсія дорівнює кількості ознак m; c_{ij} – внесок j-ої компоненти в сумарну дисперсію множини показників i-ої ознаки.

Вагові коефіцієнти a_{ij} розраховуються наступним чином:

$$a_{ij} = \frac{c_{ij}|d_{ij}|}{\sum\left(c_{ij}|d_{ij}|\right)}. \qquad (3)$$

Так, визначивши всі головні компоненти і відкинувши, ті з них, які виявили взаємозалежність та їх внесок у сумарну дисперсію охарактеризовано як незначний, автором розраховано факторні навантаження та здійснено статистичне оцінювання вагових коефіцієнтів.

Узагальнена формула розрахунку інтегральних індексу макроекономічної безпеки має вигляд [1]:

$$I_m = \sum_{i=1}^n d_i y_i, \qquad (4)$$

де I_m – макроекономічна складової економічної безпеки, де m = (1, 2, 3 ... 9); d_i – ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь внеску *i*-го показника в інтегральний індекс функціональної складової макроекономічної безпеки; y_i – нормалізована оцінка *i*-го індикатора.

Крім того, МГК дозволяє виокремлювати із множини факторних ознак найбільш значимі, які найбільш істотно впливають на зміну агрегованого індексу економічної безпеки національної економіки. Визначення вагових коефіцієнтів за методом головних компонент здійснено за допомогою системи MathCAD [3]. Вагові коефіцієнти індексів макроекономічної безпеки відображено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Вагові коефіцієнти індексів макроекономічної безпеки

Змінні	Назва показника	Ваговий коефіцієнт
x_1	Рівень безробіття, %	0,105
x_2	Рівень тінізації економіки, % ВВП	0,595
x_3	Темп приросту ВВП, %	0,3
$\sum$		1
$y = 0{,}105x_1 + 0{,}595x_2 + 0{,}3x_3$ де y - інтегральний показник макроекономічної безпеки; x_1, x_2, x_3 - нормовані значення індикаторів макроекономічної безпеки		

Наступним етапом розробимо багатофакторну економіко-математичну модель з метою встановлення взаємозв'язків між результативною ознакою та основними факторними компонентами. Типова залежність для прогнозування рівня макроекономічної безпеки має вигляд:

$$y = 0{,}7 - 0{,}01x_1 - 0{,}003x_2 + 0{,}01x_3,$$

де y – інтегральний індекс макроекономічної безпеки; x_1 – рівень безробіття, %; x_2 - рівень тінізації економіки, % ВВП; x_3 – темп приросту ВВП,% .

У таблиці 2. відображено показники, що характеризують достовірність регресії.

Таблиця 2.

Показники якості моделі

Показники якості моделі	**Значення**
Коефіцієнт множинної регресії R	0,974538
Коефіцієнт детермінації R^2	0,949724
Нормований коефіцієнт детермінації R^2	0,936013
Критерій Фішера	69,264>3.58 (F факт > F крит)
Критерій Ст'юдента	2,201 > t факт
Критерій Дарбіна-Уотсона	0,82 < 1,096338 < 1,75 $d_L < d < d_U$ в зоні невизначеності

Представлена авторами економетрична модель репрезентує стійку залежність між індексами та найбільш ваговими факторними ознаками в розрізі кожного показника макроекономічної безпеки.

Прогнозування рівня макроекономічної безпеки сприятиме розробці та впровадженню превентивних регуляторних засад щодо створення безпекового макроекономічного середовища, та передбачатиме швидке реагування органів державної влади на можливі сценарії соціально-економічної дестабілізації.

Список використаної літератури:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277.
2. Волощук Р. В. Порівняльний аналіз підходів до визначення вагових коефіцієнтів інтегральних індексів стану складних систем / Р. В. Волощук // Індуктивне моделювання складних систем. – 2013. – Вип. 5. – С. 151–165.
3. Котенко Т. Ю. Економічне моделювання взаємозв'язку операційних витрат та фінансового результату / Т. Ю. Котенко // Культура народов Причерноморья. – 2011. – № 205. – С. 50–55.
4. Тимошенко О. В. Особливості побудови моделей забезпечення економіч-ної безпеки національної економіки / О. В. Тимошенко, В. О. Навродський // Конкурентоспроможність національної економіки : міжнар.наук.-практ. конф., 7-8 квітня 2016 р. матеріали конф. – К., 2016. – С. 58–63.

УДК 336

Тригубенко Сергій Миколайович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Грушева Алла Анатоліївна
к.пед.н., доцент, доцент
кафедри менеджменту
Університету ДФС України

УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ФІНАНСУВАННІ ПРОЕКТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Із розвитком економіки Україна стає все більш привабливою для іноземних інвесторів. І хоча інвестиційний клімат в Україні все ще не можна вважати сприятливим, однак вітчизняні та міжнародні інвестори шукають і знаходять цікаві та прибуткові проекти у різноманітних сферах національної економіки країни

Безперечно, вирішення цієї проблеми потребує врахування усіх інтересів учасників проекту. Намагаючись уберегти себе від високих ризиків, учасники угод звертаються задопомогою до міжнародних фінансових інститутів (МФІ). Яскравими прикладами МФІ є Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), а також континентальні фінансові інститути –

Азіатський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Європейський банк реконструкції і розвитку, Європейський інвестиційнийбанк, Ісламський банк розвитку, Міжамериканський банк розвитку.

Їх цілі і завдання, критерії відбору проектів для фінансування, проектні цикли, нормативні документи, що регулюють витрачанняотриманих кредитів, закупівля товарів і послуг для реалізації проектів, а також банківський моніторинг - все підпорядковане цій місії.

Найбільші фінансові вкладення в розвиток країн робить МБРР. В його електронній базі даних про інвестиційні проекти, що отримали кредити з 1947 року по 2017рік, знаходиться 14 202 проекти. Кожен проект описується реєстраційним номером, назвою, регіоном і країною реалізації, датою затвердження і закриття, статусом, складом джерел фінансування та ін. Обсяг і структура інвестиційного портфеля МБРР в регіональному аспекті не є постійними. На 01.01.2017р. переважна кількість проектів фінансується в Африці - на суму 56.7 млрд. дол., другою за обсягами профінансованих проектів є Латинська Америка і Карибські острови - 53 млрд. дол. [2]. Для порівняння: в 2015 році в портфелі МБРР переважали проекти, профінансовані в Східно-Азіатському регіоні – 47.4 млрд. дол. [3].

На обсяги фінансування інвестиційних проектів впливають світові економічні процеси, що викликають ріст чи зниження фінансової активності. Результат цього впливу – збільшення і зниження обсягів фінансування проектів. Починаючи з 1998 р. суми кредитування проектів МБРР пішли на спад, у 2002-2003 рр. вони досягли мінімуму, потім почали зростати і на 01.01.2017 р. майже досягли докризового рівня.

Українські інвестиційні проекти МБРР почав фінансувати з 1994 р. Обсяг фінансування українських проектів у портфелі МБРР зростає, але структура не є сталою і однорідною. В українському сегменті портфеля МБРР на 01.01.2017 р. представлені 68 проектів, що реалізуються в промисловості та торгівлі, енергетиці і гірничодобуванні, сільському господарстві, рибальстві та лісовому господарстві. У проміжку часу з 1994 по 1996 рр. і з 1999 по2002 рр., проектів пов'язаних із сільським господарством, рибальством і лісовимгосподарством, у портфелі МБРР не було[2]. Аналіз динаміки і структури сегментів інвестиційних проектів МБРР по Китаю дозволив знайти суттєву відмінність від України в підходах до економічного і соціального розвитку. Так в Китаї, значна частка коштів спрямовується не на структурні перебудови галузі (Україна), а на будівництво нових підприємств, операційна діяльність яких є джерелом погашення кредитів.

Також, одним з альтернативних фінансових донорів для України є Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Наприклад, в Україні ЄБРР володіє 20% акцій Прокредитбанку, 15% Мегабанку, 9,9% Міжнародних авіаліній України, більше 10% концерну "Галнафтогаз", а також фондує 184 проекти, надаючи більше 4 мільярдів євро. Офіційною метою інвестиційної активності ЄБРР проголошується підтримка становлення приватного сектора, утвердження ринкової економіки та демократії [2].

Як бачимо, інтереси ЄБРР на вітчизняному ринку досить широкі. Банк працює у фінансовому та корпоративному секторах, має енергетичні та інфраструктурні проекти.За 22 роки співробітництва портфель ЄБРР в Україні склав 321 проект, за

для реалізації яких Банк виділив 8,7 млрд. євро. Станом на 2017 рік, частка ресурсів за проектами ЄБРР в державному секторі економіки складає 42%, решта – в приватному.

В 2016 році проектний портфель ЄБРР в Україні у державному секторі складався з12 проектів на суму близько 2,14 млрд. євро.

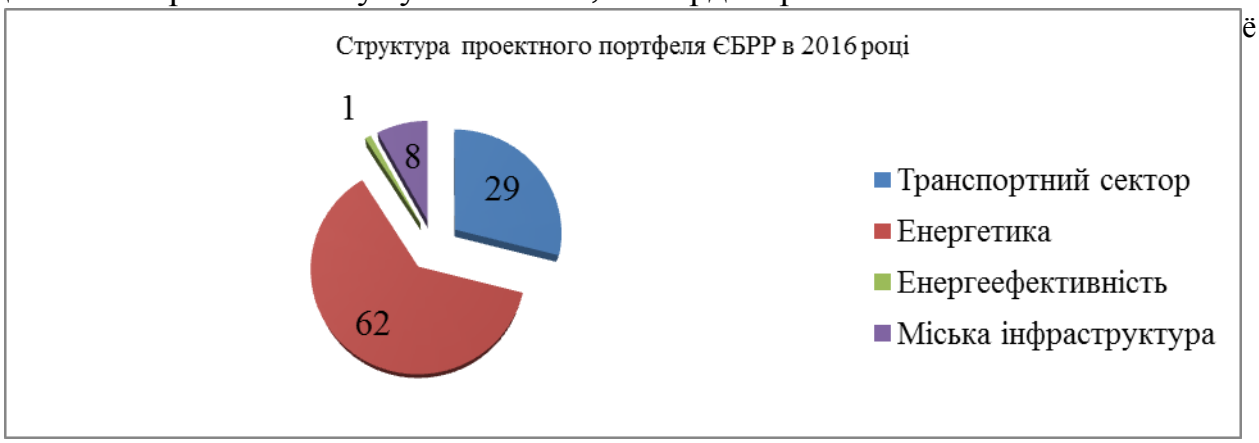

Рис1.7. Структура проектного портфеля ЄБРР в 2016 році [1]

Станом на 1 січня 2017 року банк взяв на себе зобов'язання щодо надання сукупної суми в 10,9 млрд. євро для 344 проектів у країні.

Таким чином, Європейський банк реконструкції і розвитку є найбільшим фінансовим інвестором проектів в Україні. Взаємодія України з міжнародними фінансовими інститутами, особливо з ЄБР та МВФ, є дуже важливою, оскільки Україна потребує значних коштів для реалізації великої кількості стратегічно важливих для країни проектів.

Список використаної літератури:

1. Документ Європейського Банку Реконструкції та Розвитку //Стратегія діяльності в Україні 2011 — 2016 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу – http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/ukraine_uk.pdf
2. «Европейский Банк Реконструкции и Развития»: Пособие / Джесси Рассел. — «VSD», 2012
3. МБРР.Projects & Operations .- [Електронний ресурс] - Режим доступу:http://web.worldbank.org.

УДК 338.242.2.

Халецький Андрій Вікторович
к.н. з держ.упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Університету ДФС України
Супруненко Світлана Анатоліївна
доцент кафедри менеджменту
Університету ДФС України

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Розвиток економічних відносин між окремими державами, інтенсифікація процесів глобального поділу праці зумовили необхідність розвитку міжнародних податкових відносин. Розширення економічних взаємозв'язків між різними державами, розвиток високих технологій в області комунікацій створюють нові можливості для отримання прибутку. Такі можливості, зокрема, реалізуються за допомогою спекуляцій на коливаннях курсів світових валют, також можуть бути пов'язані з міжнародною торгівлею за участю транснаціональних корпорацій, електронною торгівлею, розвитком міжнародних морських і авіаперевезень. З виникненням і розвитком таких можливостей паралельно розвиваються і міжнародні податкові відносини концепція міжнародного податкового планування.

Діяльність транснаціональної компанії на території декількох держав передбачає максимальне використання податкових переваг, від розміщення бізнес-елементів транснаціональної компанії в різних юрисдикціях.

В умовах глобалізації та зростання експорту капіталу перед транснаціональними компаніями, об'єднаннями транснаціональних компаній постають питання розміщення своїх структурних підрозділів для забезпечення максимальної ефективності інвестиційних проектів як з точки зору економічної та виробничої ефективності, так і податкової ефективності. Під податковою ефективністю розуміється не мінімізація податкового навантаження на інвестиційний проект, а використання всіх допустимих законом інструментів податкового планування з метою забезпечення конкурентних переваг проекту, а також облік всіх можливих податкових ризиків, пов'язаних із застосуванням того чи іншого інструменту податкового планування.

Перш за все, необхідність в ефективному вирішенні таких питань виникає при реалізації великих інвестиційних проектів, що мають як мінімум регіональне значення і потребують значної участі державного та іноземного капіталу. До числа таких проектів можна віднести проекти, що передбачають участь українських компаній в спільному виробництві авіаційної техніки, спільну розробку природних ресурсів, а також потенційну участь в майбутніх проектах.

У рішенні таких критично важливих питань для потенційного інвестора з метою забезпечення максимальної податкової ефективності проекту податкове планування при реалізації міжнародних інвестиційних проектів набуває все більшої актуальності.

В науковій літературі [1] широке висвітлення отримали питання міжнародного податкового планування при веденні зовнішньоекономічної діяльності, застосування методів міжнародного податкового планування в конкретних практичних ситуаціях, створення філій та представництв. Під податковим плануванням слід розуміти складний багатофакторний процес, який представляє собою вибір між різними варіантами здійснення діяльності і розміщення активів, спрямований на досягнення можливо більш низького рівня виникаючих при цьому податкових зобов'язань. В основі податкового планування лежить максимально повне і правильне використання всіх встановлених законом пільг, а також оцінка позиції податкових органів і облік основних напрямків податкової, бюджетної, валютної, грошово-кредитної та інвестиційної політики держави.

Виходячи з практики реалізації найбільшими транснаціональними компаніями інвестиційних проектів, для цілей таких проектів зазвичай створюється проектна компанія.

Реалізація великих інвестиційних проектів вимагає особливої уваги до податкової складової. Помилки при побудові економічної моделі на передінвестиційній стадії, які полягають в неповному дослідженні всіх істотних чинників, можуть привести до значного подорожчання проекту. Реструктуризація бізнесу, яку необхідно буде провести в разі виявлення додаткової інформації про податкову ефективності інвестиційного проекту, на пізніх стадіях проекту з урахуванням інвестиційної практики найбільших транснаціональних компаній також, швидше за все, виявиться економічно невигідною.

Критеріїв, що роблять вплив на інвестиційне рішення, слід поділяти за характером: на податкові і неподаткові.

Податкові критерії слід класифікувати за рівнем суттєвості, а також за рівнем податкового навантаження та стабільності податкового режиму. Інтегрований перелік критеріїв, можна представити таким чином:

- ефективне податкове навантаження на дивіденди, що виплачуються проектною компанією засновнику, розрахована з урахуванням податкових наслідків та ризиків в країні джерелі дивідендів і країні резидентства одержувача дивідендів; механізмів уникнення подвійного оподаткування, правил контрольованої іноземної компанії;
- застосовних правил недостатньої капіталізації та інших обмежень на облік відсотків для цілей оподаткування прибутку, вимог по податкової кваліфікації відсотків;
- податкове навантаження на капітал проектної компанії;
- стабільність податкового режиму юрисдикції проектної компанії;
- податкові наслідки по завершенню проекту;
- податкові ризики, пов'язані із застосуванням транснаціональною компанією інструментів податкового планування[1].

Сукупність вищевказаних критеріїв охоплює податкові аспекти, пов'язані з діяльністю проектної компанії, включаючи оподаткування при інкорпорації, фінансування різними способами, оподаткування в ході реалізації проекту та репатріації доходів бенефіціарам, основні податкові ризики і невизначеності в податковому режимі, застосовне до проекту, все це охолює інструменти податкового планування, яке необхідно враховувати під час прийняття рішень щодо реалізації інвестиційних проектів. Перелік критеріїв може бути скоректований виходячи з конкретних умов і параметрів інвестиційних проектів.

Список використаної літератури:

1. Efremov A., Karaseva R., Gerasimov S. Key Real Estate Tax Treatment for Cross Border Investors // European Office Property Markets - 2006, p. 234

Секція 3. ГРОГШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

УДК 336.743

БереславськаОлена Іванівна
д.е.н., професор,завідувач
кафедри банківської справи
та фінансового моніторингу
Університету ДФС України

РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі перед вітчизняною економікою стоять складні завдання, одним з яких є усталене економічне зростання. Темпи, якими зростав ВВП протягом останніх двох років – у 2016 р. – 2,3%, у 2017 р.- 2,1%, є недостатніми. За нашими оцінками економіка України повинна зростати на 5-7% щорічно, щоб наздогнати у своєму розвитку Європейські країни, зокрема Польщу.

Зростання економіки зазначеними темпами потребує проведення структурних реформ, оскільки якість економічного зростання, яку ми маємо сьогодні, є недостатньо позитивною. Відомо, що для забезпечення максимально можливих темпів зростання економіки основний внесок у виробництво національного продукту повинні вносити галузі, які випускають продукцію з високою часткою доданої вартості. В той же час, темпи економічного зростання вітчизняної економіки у значній мірі визначаються впливом зовнішньоекономічних чинників (ціноутворенням на міжнародних ринках сировини та зростанням обсягів роздрібної торгівлі з практично 50% часткою імпорту) і нестійкістю внутрішньої економічної кон'юнктури, основу якої утворюють обробні галузі виробництва.

У цьому контексті стає очевидною необхідність активізації економічного зростання на основі нарощування виробничого потенціалу підприємств обробних галузей. При цьому усталене економічне зростання можливе тільки за умови збільшення інвестицій в основний капітал і високого їх інноваційного наповнення. В цьому зв'язку актуальними стають питання про збільшення активності економіки за рахунок залучених коштів, тобто кредитів.

Необхідність розширення обсягів кредитування вітчизняної економіки не викликає сумнівів. Разом з тим, банківська система України знаходиться у стадії відновлення після кризи, яка сприяла банкрутству та виведенню з ринку більше 90 банків. У зв'язку з цим обсяги кредитування економіки протягом останніх років суттєво знизилися. Аналіз інформації, наведеної у таблиці 1 показує, що валові кредити суб'єктам господарювання та фізичним особам протягом 2014-2016 рр. суттєво знизилися. Тільки у 2017 р. спостерігалося незначне зростання.

Таблиця 1

Динаміка показників кредитування економіки у 2012-2017 рр. (%)

Показники*	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Чисті активи	6,7	13,7	1,0	-2,8	0,2	6,4
Валові кредити суб'єктам	4,2	14,7	2,8	1,3	2,0	2,7

господарювання						
Валові кредити суб'єктам господарювання/ВВП	43,4	47,7	51,7	41,8	35,5	29,7
Чисті кредити суб'єктам господарювання/ВВП	37,9	42,6	44,7	30,9	20,0	15,6
Валові кредити фізичним особам	-6,7	3,0	10,3	-16,0	-10,0	8,6
Валові кредити фізичним особам/ВВП	12,6	12,4	13,1	8,8	6,6	5,8

* включно з небанківськими фінансовими установами.

Джерело: складено за даними [1].

Таким чином, банки на сьогодні своїми кредитами не задовольняють потреби економіки і не можуть стимулювати її зростання високими темпами. Отже, логічно виникає питання, де брати ресурси? Більшість науковців і фахівців стверджують, що стимулювати економічне зростання повинен Національний банк України (НБУ) [2]. Він має ресурс і може через довгострокове рефінансування банків цей ресурс спрямувати у економіку. У якості аргументу наводиться досвід центробанків Європи, які для здійснення політики «кількісного пом'якшення» застосовували довгострокове рефінансування для відновлення темпів зростання економіки. Зокрема, центральні банки США, Великої Британії, єврозони та Японії в умовах повільної економічної динаміки здійснювали монетарне стимулювання через суттєве зниження процентних ставок за кредитами рефінансування та видавали їх на термін до п'яти років. При цьому експерти наголошують, що політика «кількісного пом'якшення» не входить у суперечність з основними принципами реалізації монетарної політики, не передбачає кардинального перегляду ролі центрального банку; а її використання обумовлено виключно тим, що звичайні інструменти в умовах спаду та нестійкості фінансової системи втратили свою ефективність [3, с.7].

В цілому, розглядаючи цей вид кредиту як інструмент монетарної політики зазначимо, що НБУ під рефінансуванням розуміє операції з надання банкам кредитів у встановленому Національним банком порядку. Основною метою рефінансування є регулювання ліквідності банків на виконання НБУ функції кредитора останньої інстанції. Для цього НБУ використовує такі кредити рефінансування 1) постійно діюча лінія рефінансування для надання банкам кредитів овернайт; 2) кредити рефінансування строком до 90 днів. За потреби підтримки ліквідності банків на більш тривалий строк НБУ може прийняти рішення щодо здійснення рефінансування шляхом проведення тендерів строком до 360 днів [4]. Отже, призначення рефінансування – це регулювання ліквідності, а не стимулювання зростання економіки.

В той же час, після тривалих дискусій щодо необхідності надання довгострокового рефінансування банкам, НБУ своєю постановою № 144 від 28.12.2017 р. вніс зміни в нормативну базу, передбачивши можливість виділення банкам рефінансування на 1-5 років під плаваючу ставку (облікова ставка +2 в.п.) і забезпечення у вигляді валюти, державних облігацій, депозитних сертифікатів, облігацій міжнародних фінансових організацій (з можливістю заміни цінних паперів після їх погашення). Оновлена редакція Положення про регулювання ліквідності банківської системи набирає чинності з 2 травня 2018 року.

За даними НБУ, таке рефінансування не матиме цільового характеру і видаватиметься за результатами проведення позачергових тендерів. Водночас, воно створить підґрунтя для відновлення довгострокового кредитування реального сектору економіки, що сприятиме пожвавленню економічного зростання, а також врегулює значний розрив між короткостроковою та довгостроковою ліквідністю банків.

Ініціативи НБУ у збільшенні термінів рефінансування можна оцінити позитивно, але вони несуть у собі багато ризиків і загроз. По-перше, вітчизняна банківська система, не дивлячись на помірні темпи зростання обсягів кредитування реального сектору економіки, має суттєву надлишкову ліквідність. І її подальше збільшення через канал довгострокового рефінансування може стимулювати інфляцію. При цьому, недостатній захист прав кредиторів, що існує сьогодні, гальмує фінансування економіки через кредити та відповідно більш динамічне її відновлення. По-друге, інфляція у 2017 році перевищила запланований показник майже на 4,6 в.п. (планувалося 9,1%, а реально інфляція становила 13,7%). На фоні зростаючих інфляційних ризиків НБУ у середині грудня 2017 р. підвищив облікову ставку до 14,5%, а з 2 березня 2018 р. – до 17%. Довгострокове рефінансування може стимулювати зростання інфляції. По-третє, у ініціативі НБУ при існуючому механізмі надання рефінансування присутні корупційні, інфляційні та курсові ризики. При цьому, курсові і цінові ризики через рефінансування банків матеріалізуються тоді, як тільки НБУ перейде від стримуючої монетарної політики, яку він зараз реалізує через підвищення облікової ставки, до експансійної, наприклад «відв'яже» облікову ставку від інфляції в нижчу сторону, або якщо тимчасове зниження інфляції на фоні низького платоспроможного попиту і продовження стагнації в економіці дозволить механічно знизити облікову ставку, але при цьому ринкові ресурси будуть вже дорожчими.

Теоретично, довгострокове рефінансування може бути цікавим тим банкам, які акумулювали значні кошти в іноземній валюті та обмежені у наданні валютних кредитів. У цьому випадку ризики будуть незначними, що дозволить стимулювати кредитування в національній валюті такими банками, якщо такий інструмент їм справді буде цікавим. Також можливо свою зацікавленість до даного виду кредитування проявлять державні банки, у портфелях яких великий обсяг ОВДП (облігацій внутрішньої державної позики). Для них це може стати інструментом монетизації ОВДП. Але виходячи із якості їх кредитних портфелів і кредитної політики, цей інструмент може нести в собі ризики, у тому числі корупційні.

Підсумовуючи, зазначимо, що зростання вітчизняної економіки потребує високих темпів, які можуть стимулюватися фінансовим ресурсом банків. Довгострокове рефінансування може стати одним з основних джерел такого фінансування. Проте в нинішніх цей інструмент поки не буде користуватися значним попитом у банків.

Список використаної літератури:

2. Огляд банківського сектору. – Випуск 6, лютий 2018. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0410-09
3. Данилишин Б. Нині Україна - сировинний придаток світового ринку /Б. Данилишин // Дзеркало тижня. – 29 вересня 2017.

4. Горюнов Е. Банк России на перепутье: нужно ли смягчать денежно-кредитную политику? / Е. Горюнов, П. Трунин // Вопросы экономики. – 2013. – № 6. – С. 1–16.
5. Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України // Постанова Національного банку від 30.04.2009 р. № 259. – Електронний ресурс. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0410-09

УДК 336

Вітик Катерина Іванівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

УПРАВЛІННЯ БАНКРУТСТВОМ І ЛІКВІДАЦІЄЮ БАНКУ

Ключові слова: банкрутство, ліквідація, фінансова система, платоспроможність, банківська система.

Стабільність економічного розвитку будь якої країни вимагає стійкої фінансової системи. Банківська діяльність напряму впливає на ефективність і стабільність функціонування як окремих суб’єктів господарювання, так і економіки в цілому. В Україні з кожним роком все більша кількість банків ліквідуються або банкрутують. Ці проблеми пов’язані з недосконалістю української банківської системи, вирішення яких потребує суттєвих зусиль з боку провідних фахівців та працівників НБУ.

Банкрутство та ліквідація комерційного банку характеризується масштабними негативними економіко-соціальними наслідками, в порівнянні з банкрутством промислового підприємства. Нездатність банківської установи погасити свої зобов'язання призводить до збитковості клієнтів, вкладників, акціонерів і держави. В даний час багато банків, не тільки в Україні, а й більшості країн світу стоять або стояли на порозі банкрутства. З цією неприємною процедурою стикаються не тільки нові, щойно відкриті банки, а й банки які були на фінансово - кредитному ринку багато років. Зазначені проблеми знайшли своє відображення у працях Міняйленко К. О., Погрібняк Д. С., Фінько О. О., Крамаренко О. М. та ін.. Вони розглядають основні причини, що викликають банкрутство комерційних банків в Україні, та пропонують свої методи їх усунення [1].

Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», банкрутство – визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [2].

Науковці по різному обґрунтовують основні види банкрутства банківської установи. Я погоджуюся з думкою Мстояна К.В., за ним виділяються наступні види: 1) реальне передбачає повну неспроможність банківської установи відновити у найближчий період свою фінансову стабільність та плато спроможність; 2) технічне – це неплатоспроможний стан, що викликаний суттєвим простроченням дебіторської заборгованості;

3) навмисне являє собою свідоме доведення стану банку до стійкої фінансової неплатоспроможності через здійснення з корисливих мотивів акціонерів та управлінців вищої ланки протиправних дій; 4) приховане виникає при навмисному приховуванні факту стійкої фінансової нестабільності банківської установи через подання недостовірної інформації щодо результатів своєї діяльності [3].

Ліквідація при банкрутстві – це припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна. Процедура ліквідації регулюється багатьма нормативно-правовими актами, зокрема Цивільним та Господарським кодексами України, законами України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", "Про господарські товариства", "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" та ін .

Ліквідація – це одна з форм припинення юридичної особи. Ліквідація юридичних осіб здійснюється без переходу прав і обов'язків ліквідованого до інших осіб, тобто без правонаступництва. При ліквідації підприємства його права та обов'язки припиняються.

Відповідно до статей 104 Цивільного кодексу України та 59 Господарського кодексу України юридична особа припиняється також в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації [4].

Процедура банкрутства суб’єктів господарювання регулюється Законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [2]. Для банків потрібно також враховувати особливості, зазначені в Законі України «Про банки і банківську діяльність» [5] та в Законі України «Про Національний банк України» [6]. Але законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом при розгляді судом справи про визнання банку неплатоспроможним (банкрутом) застосовується в частині, що не суперечить нормам Закону «Про банки і банківську діяльність» [5]. Справа про визнання банку банкрутом може бути порушена лише після відкликання банківської ліцензії, після чого санація банку не допускається. Законом передбачено, що єдиною процедурою, яка застосовується до неплатоспроможного банку, є його ліквідація. Задля забезпечення розвитку фінансово стійкого банківського сектора, варто, саме у контексті забезпечення антикризової фінансової стійкості банків, приділити увагу практиці їх антикризового менеджменту. Адже недостатній рівень антикризової фінансової стійкості банку загрожує йому банкрутством [7; 8].

Та попри все, банківський сектор України не варто вважати надто безнадійним. Необхідно зосередити увагу на заходах усунення банкрутства на рівні банківської установи та державному рівні. До перших можна віднести: 1) поліпшення якості внутрішнього контролю та аудиту діяльності банку; 2) підвищення кваліфікації

працівників банківських установ; 3) налагоджена система управління ризиками; 4) зменшення можливості здійснення фінансових махінацій.

Серед заходів усунення банкрутства на державному рівні можна виділити наступні: 1) удосконалення процесу ліцензування банків, посилення ліцензійних вимог; 2) поліпшення процедур відновлення належного фінансового стану банківської установи; 3) адаптація законодавства до сучасного економічного стану та потреб.

Список використаної літератури:

1. Ткаченко Т. П. Банкрутство комерційних банків: причини та шляхи запобігання / Т. П. Ткаченко // Економічний вісник НТУУ КПІ. – 2016. – № 10. – Режим доступу: http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/73396/68773
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Текст]: Закон України станом на 16 січня 2016 р. № 2343-XII//Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – С. 440.
3. Мстоян К. В. Банкрутство банку: економічна сутність, види та причини / К. В. Мстоян // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 6. – С. 66-73
4. Реорганізація та ліквідація // Офіційний сайт НБУ / [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75535#201
5. Про банки і банківську діяльність [Текст]: Закон України станом на 1 березня 2016 року // Відомості Верховної Раду України. – 2001. – № 5-6. – С. 30
6. Про Національний банк України [Текст]: Закон України станом на 1 січня 2016 р. № 679-14 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – С. 238.
7. Бриштіна В. В., Клюско Л.А. Управління антикризовою стійкістю банків / В. В. Бриштіна // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України: електронне наукове видання [Електронний ресурс] /Університет державної фіскальної служби України; гол. ред..: М.О. Кужелєв. – 2017. - № 1.
8. Кужелєв М.О. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: монографія / М.О. Кужелєв, М.О. Житар. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 176 с.

УДК 336.71

Гавриленко Анна Сергіївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Олешко Анна Анатоліївна
д. е. н., професор
кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

БАЗОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Основою ефективного функціонування та розвитку економіки є її стабільна та надійна банківська система, що однією з головних частин економічної системи України, а її динамічний розвиток сприяє зростанню економіки України та її виходу

на міжнародний рівень. Дуже важливою категорією, що відповідає за стабільність банківської сфери України, є фінансова стійкість. Сьогодні є безліч трактувань фінансової стійкості, проте найширше, що фінансова стійкість – це якісна характеристика фінансового стану банків, який визначається достатністю, рівновагою та оптимальним співвідношенням активів і фінансових ресурсів за умов підтримання на потрібному рівні ліквідності та платоспроможності, зростання прибутку та зменшення ризиків і який здатен переносити непередбачувані витрати, а також зберігати стан ефективного функціонування [1].

Фінансова стійкість є характеристикою спроможності банку виконувати свої функції під впливом негативних (руйнівних) чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. За залежністю від діяльності банку фактори поділяються на:

1. Залежні від діяльності банку (внутрішні або ендогенні):

– організаційні: кадрова політика, якість корпоративного управління, маркетинг, система менеджменту та рівень інноваційних процесів;

– інформаційно-технологічні: рівень застосування новітніх технологій, рівень НТП, використання інформаційних систем;

– фінансові: капіталізація, структура активів, рівень ризиків, стабільність фінансових результатів (прибутковість, рентабельність, платоспроможність, ліквідність).

2. Незалежні від діяльності банку (зовнішні або екзогенні):

– світовий рівень: стан світової економіки та політична стабільність, міжнародна інвестиційна позиція країни, міжнародні стандарти;

– макрорівень (рівень держави): стабільність внутрішньополітичної ситуації, правова захищеність, довіра населення до фінансово-кредитних установ, стійкість національної валюти, дефіцит або профіцит бюджету;

– мікрорівень (рівень банківського сектору): монетарна політика НБУ, розвиток банківської інфраструктури, кон’юнктура фінансового ринку [2].

Фінансова стійкість – це здатність банку забезпечувати такі напрями діяльності: ефективна реалізація функцій банку – залучення тимчасово вільних коштів та перетворення їх у позичковий капітал, надання кредитів, проведення грошових розрахунків і платежів, операції з цінними паперами, консалтинг, операції з акціонерним капіталом; можливість протистояти зовнішнім викликам і загрозам; реалізація заходів зі зміцнення рівня фінансової безпеки; мінімізація банківських ризиків; ефективний фінансовий менеджмент; якість обслуговування клієнтів; виконання зобов’язань перед акціонерами, клієнтами; дотримання обов’язкових нормативів діяльності та індикаторів фінансової стійкості; збереження вкладів юридичних та фізичних осіб; ефективна конкурентна політика; маркетинг і реклама [3].

Фінансова стійкість формалізується в індикаторах (показниках) фінансового стану. Індикатори фінансової стійкості – це показники поточного фінансового стану і стійкості фінансових установ країни та їхніх контрагентів із сектору нефінансових корпорацій та сектору домашніх господарств. Дані містять інформацію про основні індикатори фінансової стійкості депозитних корпорацій (банків) щодо достатності капіталу, якості активів, прибутку та рентабельності, ліквідності, чутливості до

ринкового ризику і рекомендовані індикатори фінансової стійкості, а також вихідні дані для їх складання.

Національний банк України на основі методології МВФ поквартально складає та поширює дані щодо індикаторів фінансової стійкості сектору депозитних корпорацій (банків) за 12 основними та 12 рекомендованими індикаторами.

Важливим елементом фінансової стійкості є економічні нормативи регулювання діяльності банків (economic ratios; regulatory ratios for banks) – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому.

Національний банк України встановлює такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками: нормативи капіталу; нормативи ліквідності; нормативи кредитного ризику; нормативи інвестування [4].

Саме НБУ адаптує регулювання та нагляд у банківській сфері України до визнаних міжнародних правил. Основні елементи реформ такі: зміна структури та критеріїв прийнятності складових регулятивного капіталу; оновлення розрахунку зважених на ризик активів, урахування операційного та ринкового ризиків у повному обсязі; запровадження коефіцієнту левериджу; установлення буферів капіталу; уведення нових нормативів ліквідності.

Із важливих нововведень - НБУ запроваджує новий норматив – коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR). Він підвищить стійкість банків до короткострокових шоків ліквідності. Норматив розроблено відповідно до принципів Базель ІІІ та норм європейського законодавства.

Отже, забезпечення, підтримка, аналіз та оцінка фінансової стійкості є важливим в розвитку банківської системи, а отже – всієї економіки України. Зважаючи на велику кількість зовнішніх і внутрішніх факторів впливу потрібне її комплексне вивчення та оптимізація всіх можливих методів її оцінювання та управління і необхідного забезпечення. Для цього можна застосувати такі заходи як: гарантування збереження вкладів у банківських установах і надання гарантій за міжбанківськими кредитами; контроль за цільовим використанням кредитів рефінансування;

запровадження податкового стимулювання банківської діяльності; продовжити наближення регулювання банківського сектору до вимог Базеля ІІІ; зобов'язати банки розробити та розпочати втілювати плани зі зниження обсягу проблемної заборгованості.

Список використаної літератури:

1. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи [Текст]: монографія / О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлик. – Тернопіль, 2009. – 316 с
2. Майба В.В. Оцінювання факторів фінансової стійкості комерційних банків / В. В. Майба // Зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана; відп. ред. В. К. Галіцин. – 2015. – № 83. – С. 49–65
3. Олешко А.А., Побоча А.А. Антикризове управління фінансовими корпораціями: навчальний посібник / А. А. Олешко, К. П. Побоча ; Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2017. – 442 с.

4. Звіт НБУ про фінансову стабільність. Грудень 2017 [Електронний ресурс]. – https://bank.gov.ua

УДК 336.7

Денисюк Катерина Миколаївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів,ббанківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна
к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

Ключові слова: *Інтернет-банкінг, мобільний банкінг, онлайн-банкінг, NFC-чип, технологія blockchain, BankID.*

Однією з основних інноваційних тенденцій розвитку безготівкових розрахунків в Україні є поширення “мобільного банкінгу” та “Інтернет-банкінгу”. Можливості використання мережі Інтернет в банківській справі постійно розширюються, з'являються нові служби і технології, які доступні недосвідченим користувачам. Вдосконалення системи Інтернет-банкінгу в українських банках є нагальною потребою, так як інакше неможливо вижити в міжнародній конкуренції.

Питання щодо переваг інтернет-банкінгу та його перспектив розвитку містяться у працях А. Барбаша, Ю. Блащука, В.Горобця, О. Горової, Р. Іваненко, Л. Клюско, Т. Шалиги та інших вчених-економістів. Проте, багато аспектів цієї проблеми залишається недостатньо дослідженими. Зокрема, науковцями недостатньо приділяється увага дослідженням оцінки рівня впровадження систем Інтернет-банкінгу в банках України з врахуванням їх ринкової позиції та забезпечення конкурентоспроможності.

Інтернет-банкінг - це технологія віддаленого банківського обслуговування, що дозволяє клієнту одержувати банківські послуги, не відвідуючи банківський офіс через мережу Інтернет.
Вигоду від такої діяльності одержують усі задіяні особи: клієнти банків, банки, розроблювачі програмного забезпечення і власники фірм, що представляють свої товари і послуги в Інтернеті. [1, с. 221].

Клієнт отримує нові можливості при роботі з рахунком через Інтернет, ця діяльність стає для нього набагато простіше і доступніше. І найголовніше: клієнтові не потрібно встановлювати спеціальне програмне забезпечення на своєму комп'ютері. Всі необхідні операції і платежі він може здійснювати за допомогою браузера при заповненні стандартних web-форм.

Використання Інтернет-банкінгу в процесі діяльності банку має свої переваги, серед яких:

– мінімізація витрат, за рахунок зниження собівартості надання банківських послуг;

– відсутність потреби фізичної присутності постачальника послуг;
– економія витрат та часу;
– зручність, доступність та простота використання;
– контроль над рахунками і проведенням платежів [2, с. 30].

Основною тенденцією 2017 року в розвитку Інтернет-банкінгу є зростання популярності мобільних платежів за допомогою смартфону – так, за даними дослідження MasterCard, за допомогою смартфону готові оплачувати товари і послуги 72% опитаних українців, тоді як у Західній Європі показник такої готовності складає лише 37%, а в Центральній та Східній Європі - 57% [4, с. 1238].

Лідером за впровадженням Інтернет-технологій в Україні безперечно є ПриватБанк. База даного банку вже давно перевищує мільйон чоловік. Окрім ПриватБанку, інновації на сьогодні активно впроваджують Альфа-Банк, Укрсіббанк, Райффайзен Банк Аваль. На сьогоднішній день за допомогою Інтернет-систем даних банків можна купувати і продавати безготівкову валюту, замовляти додаткові платіжні карти, оплачувати комунальні послуги, проводити безготівкові внутрішньо- і міжбанківські платежі, переводити кошти за своїми рахунках і, звичайно, відслідковувати всі банківські операції по своїх рахунках за будь-який проміжок часу [3].

Ще одним важливим кроком для розвитку онлайн-банкінгу стала підтримка Національним банком єдиного стандарту електронної дистанційної ідентифікації клієнтів BankID, який на сьогодні надає можливість отримувати адміністративні послуги від держави, а в перспективі, за умови доопрацювання нормативної бази, дасть змогу отримувати всі банківські послуги без візиту до відділення банку [4, с. 1240].

Із світових тенденцій варто відзначити використання технології blockchain у банківських операціях. У 2016 р. зафіксовано здійснення торгової транзакції на 100 тис. доларів британським банком Barlcays та одним з ізраїльських стартапів на основі цієї технології. При цьому час виконання операції було знижено з 7–10 днів до чотирьох годин [4, с. 1241].

На думку експертів невдовзі, мобільний телефон замінить пластикову картку як засіб платежу. Ідентифікація клієнта буде відбуватися завдяки NFC-чипам, вбудованим у телефон. Спектр можливих операцій буде достатньо широкий: залишок по рахунку, платежі, перекази коштів, кредити однієї фізичної особи іншій, тощо. Сьогодні така тенденція з’явилася на ринках США і Європи, де ідентифікація вже відбувається навіть за адресою електронної пошти клієнта [3].

За результатами досліджень, проведених «Українським фінансовим порталом», процентний розподіл банків, що використовують Інтернет-ресурси, виглядає так: 38 % банків мають інформаційний Інтернет-ресурс, 3 % надають часткові інтернет-послуги, 59 % взагалі не мають ресурсів в Інтернеті. Крім об’єктивних причин: відсутність законодавчої бази, недолік професіоналів у бізнесі для використання нових технологій, недовіра до можливостей Інтернет-бізнесу, низька купівельна спроможність населення [1, с. 227].

Виходячи із вищезазначеного, перед банками постає проблема розробки та впровадження якісно нового програмного забезпечення для більш ефективної взаємодії з клієнтами. Внаслідок цього в банківській сфері у найближчий час

відбудеться зсув акцентів у наданні послуг і здійсненні операцій в бік цифрових технологій, перш за все мобільного дистанційного обслуговування [3]. Таким чином, банки в більшості напрямів своєї діяльності будуть виконувати функції дистанційних фінансових посередників.

Таким чином, переваги Інтернет-банкінгу роблять цю послугу привабливою і для вітчизняних банків, і для їх клієнтів. Її використання дозволить істотно зменшити час проведення взаєморозрахунків, залучити до банківських операцій нових клієнтів і тим самим знизити обсяг готівкового грошового обігу, а також оздоровити банківську систему шляхом зростання конкуренції. Перспективними напрямами розвитку Інтернет-бакінгу є мобільний додаток, мобільна версія сайту, покращення дизайну, впровадження безконтактних платежів, інтеграція з соціальними мережами, QR-кодами, фінансові порадники, збільшення кількості платіжних сервісів для оплати комунальних та інших рахунків. Подальший розвиток ринку online послут будуть повністю залежати від ініціативи вітчизняних банків.

Список використаної літератури:

1. Дубчак Л.В. Інформаційні системи і технології в банківській діяльності: навч. посіб. / Л.В. Дубчак, Л.А. Клюско, В.Ю. Свириденко; Державна податкова служба України, Національний університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь: УДФСУ, 2016. – 248 с.
2. Нєізвєстна О. В. Огляд новітніх електронних технологій і аналіз розвитку сучасного банку / О. В. Нєізвєстна . // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – №2. – С. 28–31.
3. Польова О. Л. Сучасні тенденції на ринку банківських послуг в Україні [Електронний ресурс] / О. Л. Польова, А. О. Кісик // Економіка та держава. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2017/7.pdf.
4. Тищенко О. І. Огляд сучасних тенденцій на ринку онлайн-банкінгу в Україні [Електронний ресурс] / О. І. Тищенко // Економіка і суспільство. – 2017. – №13. – С. 1237-1243.

УДК 336

Житар Максим Олегович
к.е.н., заступник директора ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Підсосонна Яна Григорівна
старший викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

Діяльність банків у сфері кредитування протягом останніх трьох років не є успішною. Банки не можуть пристосуватися до кризового стану в країні та постійної нестабільності у політичній сфері. Обсяг кредитного портфеля банків відносно

активів збільшується, але реальна його величина скорочується, що пов'язано зі зниженням якості кредитного портфеля. Це в свою чергу призводить до зниження дохідності кредитних операцій банків та зростання рівня кредитного ризику, бо значна частка активів акумулюється у вигляді резервів на покриття збитків.

Для вирішення цієї проблеми банки повинні більше приділяти уваги підвищенню якості та ефективності управління кредитним портфелем. У теперішній час головним завданням для банків є комплексна оцінка кредитоспроможності майбутніх позичальників та постійний моніторинг вже існуючих проблемних кредитів. Адже негативно класифіковані кредити не є остаточними збитками банку, бо вони можуть бути покриті забезпеченням. Виконання цих заходів кожним банком підвищить їх рівень прибутковості та надійності.

За результатами дослідження міжнародного рейтингового агентства Standart&Poors станом на початок 2018 року частка проблемних кредитів банків України знаходиться на рівні 40%. Однак на думку багатьох експертів, все ж таки довгострокове кредитування є головним прискорювачем розвитку економіки та одним із індикаторів, що відображає ставлення населення до банківської системи.

Проведений аналіз довів, що проблеми банківського кредитування продовжують впливати на загальний фінансовий стан банківської системи України. На початок 2018 року активи банківської системи за вирахуванням сформованих резервів, збільшилися на 18,98% (або на 200105 млн. грн.) у порівнянні із показниками початку 2012 року. Кредитний портфель банків України теж має тенденцію до скорочення.

Відносними показниками кредитної діяльності банків на макрорівні є рентабельність активів та капіталу, норматив адекватності капіталу (Н2) та чиста процентна маржа. Найбільш яскраво вплив економічних факторів на банківське кредитування відображає показник рентабельності активів банку або ROA. Він використовується для оцінки діяльності управління банку, оскільки характеризує здатність менеджменту ефективно управляти активами банку.

Якість кредитного портфелю досить важко точно оцінити, оскільки на неї впливає досить багато факторів, що не піддаються кількісній оцінці. Крім того, методологія розрахунку проблемної заборгованості, за офіційною статистикою НБУ та міжнародних рейтингових агентств, суттєво відрізняються, навіть кожен окремий банк, опираючись на власну кредитну політику, використовує різноманітні способи оцінки та управління рівнем проблемної заборгованості.

У 2018 році ризики роботи банківського сектору, серед іншого, будуть пов'язані з відсутністю співпраці з МФО та, як наслідок, можливим стане погіршення економічних очікувань бізнесу та населення. Це також впливатиме на темпи кредитування та банківську політику ціноутворення на пасиви та активи.

Протягом року триватиме стрімке зростання споживчого кредитування. Обсяги іпотечного кредитування збільшаться, проте його частка у портфелі нових кредитів залишатиметься незначною. НБУ очікує прискорення гривневого кредитування бізнесу з огляду на покращення фінансового стану реального сектору.

Від початку 2018 року НБУ активно запроваджує директиви ЄС та Базельські рекомендації. Протягом року почне діяти новий норматив ліквідності LCR. Будуть підготовлені нові правила розрахунку регулятивного капіталу, зокрема прийнятності

його складових. Також НБУ започатковує щорічну оцінку стійкості фінансових установ, що складатиметься з аналізу якості активів (для всіх банків) та стрес-тестування (для 25 банків, на які припадає 95% активів сектору).

Ключовими викликами для банківського сектору лишається висока частка непрацюючих кредитів, переважно у державних банках. На наш погляд, банкам слід значно активніше працювати з такими кредитами та визначитися з планами скорочення їхнього обсягу протягом року.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/index. – Назва з екрана.
2. Житар М.О. Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України / М.О. Житар // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017.- № 1. - С. – 94-105.
3. Корпоративні відносини в банківському секторі: фінансові механізми та маркетингові стратегії / М.О. Кужелєв, І.Г. Брітченко, П.П. Гаврилко. - Рівне-Новий Сонч : Волин. обереги, 2016. – 228 с.
4. Britchenko I. The Possibilities Of Increasing The Competitiveness Of The Banks In Ukraine In Terms Of The Eu Integration / I. Britchenko, M. Kuzheliev // Perspectives-Journal On Economic Issues. – Presov: Vysoká Škola Medzinárodného Podnikania Ism Slovakia V Prešove, 2015. – № 1/1. – P. 39–47.
5. Кужелєв М. О. Передумови та напрямки інтеграції комерційних банків та страхових компаній / М. О. Кужелєв, О. А. Шакура // Формування ринкової економіки в Україні. – Вип. 31. – Ч. 1. – Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2014. – С. 447–454.

УДК 366.71

Задворних Сергій Сергійович
к.е.н, головний спеціаліст відділу економіки з питань інвестиційної діяльності Виконавчого комітету Дрогобицької міської ради

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

В сучасних умовах, коли у всіх країнах все ще відчуваються наслідки економічної кризи, а також має місце певна нестабільність, яка вплигнула на всі країни внаслідок глобалізації, банківська система не лише України, але й розвинених держав також потребує змін. Про це свідчать результати досліджень, проведених Інститутом промислової інженерії Фраунгофера (Fraunhofer-Institut für Arbeitswirtschaft und Organisation). Опитування директорів великих банків ЄС, проведені в 2015 р., показали, що 58% банків бачать негативні тенденції у розвитку установ в період до 2019 р. (рис. 1.) [1].

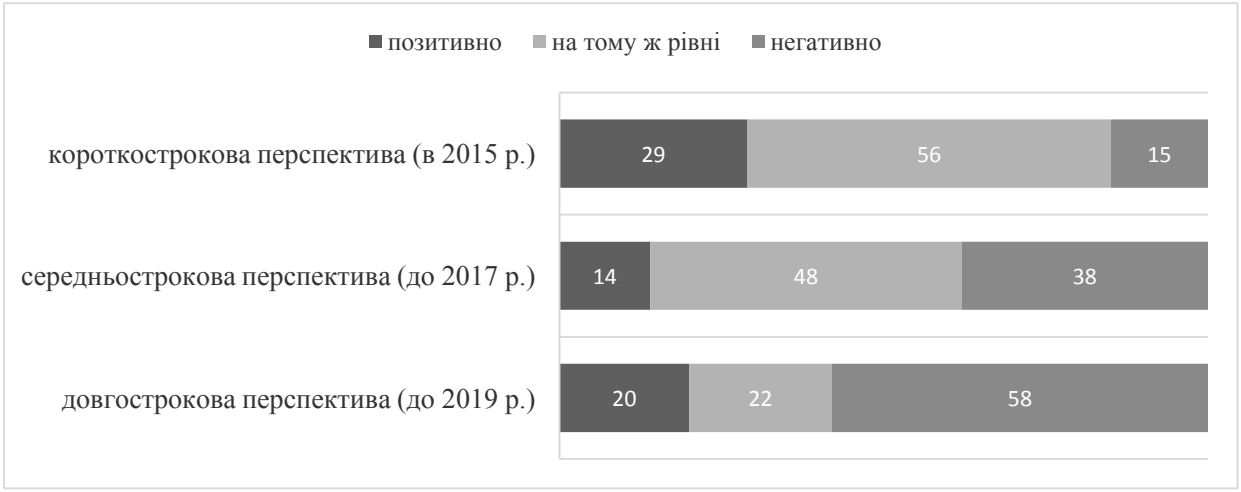

Рис. 1. Очікування розвитку банківської системи ЄС до 2019 р.

Такі невтішні висновки лише довели необхідність залучення наукового та інноваційного потенціалу до розвитку банків. Хоча ці думки виникли ще в 1971 р. і банківські установи було включено до науково-технічних обстежень, але їх результати були закритими и використовувались виключно для підвищення кваліфікації працівників банків. Ще кілька спроб повернутись до таких досліджень і створити на їх результатах інноваційні розробки було зроблено в 2004 та 2008 рр. Також Швейцарською асоціацією банків було створено спеціальну робочу групу для дослідження можливості і доцільності розробки інноваційних грошово-кредитних механізмів, які могли би бути запроваджені в банківському секторі [2].

Однак дослідження показали, що розробка інновацій у банківському секторі є досить складною, оскільки послуги носять нематеріальний характер. Тобто, здебільшого все залежить від рівня обслуговування самого банку чи створення нової послуги, яка раніше не надавалась. Останнє є найбільш суттєвим і привабливим, але потребує колективної роботи банків та урядів, а також досить тривалого часу на апробацію, оскільки ефективність може бути перевірена лише користувачами, а отже – існує значний рівень ризику. Також несприятливим є те, що здебільшого великі банки не зацікавлені в розробці інновацій у грошово-кредитній сфері. Вони зосереджують свою увагу на комфорті та доступності послуг для клієнтів, безпеці, розвитку мережі. В той же час, малі та середні банки, навпаки, зацікавлені в розвитку інновацій, але вони не мають достатнього впливу, засобів та можливостей для такої діяльності.

Ще однією з причин незначного рівня інноваційного розвитку банківського сектору, як і перешкодою на шляху здійснення розробки нових фінансових продуктів та грошово-кредитних механізмів є їх надто короткий життєвий цикл. Крім того, такий продукт чи механізм повинен бути адаптованим до умов сучасності, узгодженим з національними банками країн чи відповідним регуляторами банківської системи, а також доведений до споживачів у якомога доступнішій та привабливішій формі, що потребує багато часу та зусиль, які не завжди виправдовують себе.

Апробація нових ідей, розробок, механізмів у банківській сфері найчастіше відбувається в «лабораторних умовах» - у спеціально створеному середовищі або в окремих невеликих філіях банків. Саме це дозволяє не лише уникнути проблем з

урядовими структурами на початкових етапах розробки нового продукту, але і запобігти значним втратам ресурсів та відтоку клієнтів з банку. Успішний приклад такої тактики демонструє США, де основна маса інноваційних розробок в банківському секторі відбувається саме в таких «лабораторіях» і навіть створюються спеціальні «лабораторні філії» для реалізації досліджень та подальшого провадження їх в діяльність [3].

Аналіз діяльності таких лабораторій показав, що інновації, розроблені на їх базі, а також ті, що пройшли ретельні дослідження та апробацію, на 90% є успішними, а 50% з них можуть бути повністю чи частково реалізованими.

Необхідно зазначити, що сам банківський сектор, навіть зосередивши значні ресурси, не зможе ефективно здійснити розробку нового грошово-кредитного механізму чи удосконалити існуючий. У цьому йому потрібна допомога. Найефективнішим у цьому напрямі буде налагодження співпраці між науково-дослідними інстинктами і університетами та банківськими установами. До того ж, така співпраця є вигідною для обох сторін за багатьма напрямами.

Саме за цим принципом за кооперації швейцарських банків та швейцарських університетів в 2006 р. було створено Швейцарський фінансовий інститут (Swiss Finance Institute). Метою його діяльності є сприяння інноваційному розвитку банківського сектору на основі наукових досліджень та розробок з використанням потенціалу банківських установ. Діяльність такого інституту повинна надати новий імпульс для зростання банківського сектору [4].

Все це свідчить про необхідність створення на території країни відповідних науково-дослідних та інноваційних центрів, спрямованих на розробку грошово-кредитних механізмів інноваційного розвитку банківського сектору, а також нових фінансових продуктів.

На жаль, на території України відсутні такі установи. До 2015 р. головним центром інноваційного розвитку в банківській сфері була група Приват, яка об’єднувала науковців та фахівців різних галузей для здійснення досліджень та створення нових розробок. Результатами її діяльності стали численні фінансові інноваційні продукти, значна кількість яких є унікальними не лише для України, але й для світу, завдяки чому ПАТ «Приватбанк» став одним з найбільш інноваційних банків світу, а також одним із перших у світі, що почав використовувати одноразові SMS-паролі. До останніх інновацій, які отримали визнання по всьому світі, належать такі продукти, як платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація, а також десятки різноманітних мобільних додатків [5]. Проте внаслідок кризових явищ в Україні банк фактично призупинив створення нових продуктів. Саме тому існує необхідність різносторонньої підтримки діяльності таких інноваційних центрів на території країни.

Список використаної літератури:

1. Fraunhofer IAO Trendstudie „Ban&Zukunft 2015“ Management summary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bankundzukunft.de/content/dam/bankundzukunft/de/documents/Trendstudie%20Bank%20und%20Zukunft%202015%20Zusammenfassung.pdf.
2. Nützi M. Forschung und Entwicklung bei Banken; Lizentiatsarbeit Universität Zürich, 2009.

3. Vgl. Harvard Business Review „R&D Comes to Services, Bank of America's Pathbreakting Experiment“, 2003
4. Swiss banking Forschung und Entwicklung im Bankensektor [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shop.sba.ch/999969_d.pdf
5. Про банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://privatbank.ua/about

УДК 336.734(477)

Іваненко Жанна Сергіївна,
Масюк Юрій Анатолійович
здобувачі вищої освіти
Національної академії статистики, обліку та аудиту
Науковий керівник:
Мельничук Наталія Юріївна
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національної академії статистики, обліку та аудиту

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БАНКРУТСТВА БАНКІВ В УКРАЇНІ

У розвитку банківської системи України з моменту її створення і до сьогодні існують суттєві проблеми, вирішення яких потребує чималих зусиль вітчизняних науковців і працівників НБУ. Ці проблеми пов'язані з недоліками, які погіршують функціонування банківської системи України. Досвід існування банківської системи України показав, що з кожним роком все більша кількість банків зазнають негативного впливу фінансової кризи, наслідком чого є хвиля ліквідації та банкрутств банківських установ [1].

Дослідженням питань банкрутства або неплатоспроможності банківських установ займаються такі вчені та дослідники, як Р. Бурганов, В. Білошапка, Д. Бішоп, П. Гохан, Д. Депамфіліс, І. Лютий, А. Мороз, В. Новиков, Ю. Нікітін, І. Никонова, С. Онисько, С. Рід, М. Савлук, А. Степаненко, А. Турбанов та інші.

Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», банкрутство (неплатоспроможність) – визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [2, с. 440].

На власників банківської установи лягає тягар усунення неплатоспроможності всього банку – це головний із принципів, закладений в основі прийняття заходів з усунення банкрутства. Під усуненням банкрутства можна стверджувати про можливість проведення досудової або судової санації банківської установи.

Основними причинами, які призводять до банкрутства банків можна вважати як внутрішні, які утворені за допомогою чинників, що існують в середині банку, так і зовнішні причини, які залежать від керівництва банку та її акціонерів.

До зовнішніх причин виникнення банкрутства серед банківських установ можна вважати:

- повільні темпи зростання та несприятливе становище загальносвітової і внутрішньої економік;
- загальноекономічний стан, коли відбуваються масові паніки серед вкладників банків;
- рейдерські атаки, які в майбутньому можуть призвести до їх можливого продажу або навіть ліквідації;
- втрата довіри до банку зі сторони вкладників;
- політична нестабільність;
- масове вилучення вкладів, тощо [3].

До внутрішніх причин неплатоспроможності банків відносять:

- активи низької якості;
- некваліфіковане керівництво;
- відсутність правильних аудиту та контролю;
- обман органів влади, що супроводжується приховванням інформаційних джерел від суб'єктів контролю про істинний стан платоспроможності банку;
- недотримання чинного законодавства;
- спекуляція, тощо [4].

Врахувавши всі вище описані причини банкрутства банківських установ, банківський сектор України не варто вважати безнадійним. Потрібно більше збільшити увагу на заходах з ліквідації банкрутства на рівні банку та на рівні держави.

Отже, виходячи з вище сказаного для усунення неплатоспроможності банківських установ потрібно використовувати наступні напрями:

1) оптимізація системи управління ризиками;
2) створення потужного, аналітичного, методологічного та розрахункового центру на базі головного офісу;
3) проведення єдиної процентної та тарифної політики для кожного зі структурних підрозділів банківської установи;
4) зменшення ймовірності проведення фінансових махінацій банківськими працівниками;
5) уникнення витрат, пов'язаних з придбанням основних та нематеріальних активів;
6) зменшення залежності банківської установи від некомпетентних дій працівників структурних підрозділів [1].

Отже, враховуючи вище перелічене необхідно докладати максимум зусиль від сторони акціонерів банківської установи. Саме банківські працівники мають проводити даного роду політику.

Загалом неплатоспроможність невеликого банку може відбутися невідчутно для суспільства та економіки країни. Однак, в іншому випадку, коли це буде великий банк. Дуже часто така у таких банківських установ не повинна відбуватися ліквідація тому, що вона може призвести до різного роду негативних наслідків, які в подальшому негативно відображатимуться на економіці держави. Головною причиною даного явища є те, що зобов'язання банківської установи після здійснення банкрутства лягають на платників податків.

Отже, використання банками зазначених напрямів допоможе уникнути їхнього банкрутства. Тому основним завданням НБУ є запобігання ліквідації великих банківських установ і будь-якими методами досягати їхнього фінансового оздоровлення.

Список використаної літератури:

1. Євенко Т. І. Банкрутство комерційних банків: причини виникнення та шляхи запобігання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_6_67.
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Текст]: Закон України станом на 16 січня 2016 р. № 2343-XII//Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – С. 440.
3. Материнська О. А., Платковська О. В. Аналітична оцінка банкрутства комерційних банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_35.
4. Євенко Т. І. Банкрутство банківських установ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvnau_econ_2013_181(6)_52.pdf.

УДК 336.71 (477)

Клименко Дмитро Борисович
к.е.н., доцент
кафедри банківської справи та фінансового моніторингу
Університету ДФС України

МАКРОПРУДЕНЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Питання фінансової стабільності країни в цілому і окремих сегментах зокрема співставне з питанням економічної безпеки держави.

Відсутність належної політики, що фокусувалась би на системних ризиках призводить до економічних збитків на рівні зі збитками військової агресії.

Як бачимо, грошово-кредитна політика, яку розробляє і впроваджує Національний Банк України (НБУ) останніми роками не має достатньої стимулюючої функції для економічного зростання реального сектору та й загалом впровадження стабілізуючих механізмів у фінансовому секторі.

Вочевидь, що функції регулятора треба розглядати ширше та сприяти баченню системи в цілому у фінансовому регулюванні.

Тому останнім часом значно зріс інтерес до макропруденційної політики, як дієвого інструменту розв’язання проблем стабільності фінансової системи і не лише окремих її складових. Це передбачає, що і діяльність регулятора, як провідника політик повинна спрямовуватись не просто на ефективний перерозподіл ресурсів фінансовою системою, а й на адекватній оцінці ризиків, їх сприйняттю учасниками ринку, виробленню заходів спрямованих на зниження ймовірності системних криз. Тобто, наявний комплекс заходів з виявлення, оцінки та пом`якшення впливу

системних ризиків вже буде характеризувати наявність макропруденційної політики.

Основні завдання макропруденційної політики полягають у запобіганні накопиченню ризиків, що виникають внаслідок зовнішніх факторів та вад ринку, згладжуванні фінансових циклів (у часовому вимірі), обмеженні поширення кризових явищ (у міжсекторальному вимірі), що в свою чергу забезпечить стійкість фінансової систем.

Фінансову систему можна вважати стабільною коли вона:

1) полегшує ефективний розподіл фінансових ресурсів як у просторі так і у часі;

2) дозволяє здійснювати оцінку, котирування, розподіл та управління фінансовими ризиками;

3) зберігає здатність виконувати ці найважливіші функції навіть за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорцій.

Фінансова стабільність залежить як від учасників ринку так і від дій гілок влади. Забезпечення стабільності фінансової системи передбачає узгоджених та скоординованих дій усіх сторін. Тому слід визнати тісну координацію політик спрямованих на стабілізацію фінансової системи.

В свою чергу НБУ має усвідомлювати можливий конфлікт інтересів між напрямками політики. Наприклад, впроваджуючи монетарную політику НБУ переслідує цілком вимірні цілі використовуючи класичний інструментарій – облікову ставку, обов`язкові резерви, операції з регулювання ліквідності. В той час коли дотримання макропруденційної політики передбачає досягнення визначених якісних цілей: стабільність через нівелювання криз. Застосування пруденційних інструментів та заходів, що сприятимутть зниженню системних ризиків.

Тобто, коли йдеться про монетарну політику – неодмінно йдеться про можливості впливу на обсяг грошей, відповідно, макропруденційна політика передбачає їх розподіл. Спільним для політик є цільова спрямованість. Стратегічні цілі макропрудеційної політики досягаються через проміжні.

До проміжних цілей макропруденційної політики відносять:

- підвищення стійкості фінансової інфраструктури;
- обмеження прямої і непрямої концентрації кредитних ризиків;
- обмеження системного впливу викривлених стимулів з метою зниження морального ризику;
- обмеження та попередження дефолту ліквідності та значного розриву між строками активів та пасивів;
- обмеження та попередження надмірного зростання кредитування та боргового навантаження.

Стратегіні цілі макропруденційної політики передбачають:

- підвищення стійкості фінансової системи, зниження ймовірності системних криз;
- сприяння стійкому економічному зростанню;
- сприяння обережному прийняттю ризиків.

Слід зазначити, що попри загальну визначеність цілей, у якості інструментів для їх досягнення загальної теоретичної основи не визначено.

Крім того, впровадження ефективної макропруденційної політики передбачає для кожної окремої системи виявлення та розроблення специфічного набору інструментів і керівних принципів для їх використання (так званого калібрування). Тим не менше, функціями усіх можливих заходів-інструментів є виявлення, попереджання та мінімізація системних ризиків фінансової системи. Серед таких інструментів, рекомендованих Радою з фінансової стабільності та МВФ слід виділити:

- нормативи достатності капіталу;
- динамічні норми резервування на можливі втрати від надання кредитів;
- обмеження обсягу і темпів зростання кредитування;
- граничне співвідношення кредиту і вартості застави (loan-to-value ratio);
- граничне співвідношення виплат за кредитом і доходу позичальника (debt service-to-income ratio);
- обмеження щодо невідповідності строків погашення пасивів та активів;
- обмеження на кредитування в іноземній валюті;
- обмеження на відкриті валютні позиції;
- обмеження нецільового фінансування;
- додаткові вимоги до капіталу з урахуванням системної важливості банків;
- політика відкритості даних

Як бачимо, з наведених інструментів, макропруденційна політика базується на мікропруденційному регулюванні, а саме, дотримання пруденційних норм – вимоги до капіталу, ліквідності, балансу.

Таким чином, макропруденційна політика потребує проведення моніторингу та оцінювання ризиків, які впливають на стан фінансової стабільності, а потому узгодити цілі політики з відповідними інструментами і параметрами. Тому інструменти в одному з випадків можна застосовувати у якості контролю ймовірних ризиків а в іншому у якості орієнтирів для прийняття подальших рішень. Прикладом таких інструментарних рішень може бути зазначений у Звіті про фінансову стабільність НБУ перехід на новий стандарт МСФЗ 9. Даний інструмент буде мати помітний вплив на власний капітал банків, водночас вплив на регулятивний капітал буде меншим (оскільки його визначають з урахуванням пруденційних резервів (відповідно до Постанови №351)). Надалі, як зазначається у Звіті, проаналізувавши фінансову звітність за І квартал 2018 року, НБУ визначиться, чи банки потребують більше часу на виконання мінімальних вимог до регулятивного капіталу. І далі: «протягом кризових років НБУ був зорієнтований на нормалізацію роботи банківського сектору. Тепер головна увага зміщується на впровадження ефективніших вимог до капіталу та ліквідності, щоб обмежити вплив на банки кризових явищ у майбутньому. Починаючи з 2018 року НБУ почне інтенсивно гармонізувати вимоги до роботи банків із Базельськими рекомендаціями та європейськими директивами. Зокрема протягом наступного року буде впроваджено LCR – новий норматив ліквідності, що посилить стійкість банків до відпливів коштів».

Задекларовані нововведення запроваджуватимуться з урахуванням детального кількісного аналізу, їхнього впливу на банківський сектор.

Важливим елементом до забезпечення стійкості банків також стане щорічне стрес-тестування банків.

Таким чином, впровадження макропруденційної політики дасть можливість підвищити ефективність регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні, а це в свою чергу сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності фінансових установ та забезпечуватиме стійкість фінансового сектору. Досягнення визначеної цілі політики, аналіз вибір і застосування інструментів макропруденційної політики стане можливим за посилення незалежності регулятора фінансових установ, а, можливо, і визначення органу відповідального за розроблення політики фінансового ринку. Тобто є необхідність визначитись із належністю моделі до визначеного регулятора. На мою думку, це можеє бути модель twinpeaks: підрозділ НБУ з фінансового нагляду і регулятор фінансового ринку.

Також має провадитись регулярний моніторинг та оцінка впливу макропруденційної політики на стан фінансового сектора країни. Можливими критеріями оцінки впливу такої політики з огляду на сьогодення можуть бути такі показники, як:

- зменшення кількості банкрутств фінансових установ;
- зменшення обсягу (кількості, частки) проблемних активів;
- створення підрозділів нагляду на основі оцінки ризиків учасників фінансового сектору;
- створення діючих підрозділів ризик-менеджменту у фінансових установах;
- дотримання економічнихнормативів учасниками фінансового сектору;
- збільшення інформаційних джерел учасників і користувачів фінансового ринку.

Отже, макропруденційна політика – це комплекс превентивних заходів, націлених на мінімізацію ризиків системної фінансової кризи, тобто ризиків виникнення ситуації, коли значна частина фінансового ринку визначається як неплатоспроможна і неліквідна. В результаті учасники фінансового ринку не спроможні діяти без підтримки влади та органів нагляду.

В свою чергу макропруденційний нагляд спрямовується на системній стабільності фінансового сектору, а не уникненні неспроможності окремих банків. А особливе місце в макропрудеційній політиці приділяють системоутворюючим банкам та взаємозв’язкам на фінансовому ринку.

Список використаної літератури:

1. Звєряков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник /М. І. Звєряков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
2. Полікарпова, О. С. Макропруденційна політика: мета, інструменти та можливості для України / О. С. Полікарпова // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 5. – С. 327-335.

3. Офіційне інтернет-представництво НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561
4. Macroprudential Policy Tools and Frameworks (Progress Report to G20) / FSB, IMF, BIS. – 2011. – 20 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.imf.org/external/np/g20

УДК (336.771)

Климчук Наталія Яківна
старший викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України

ЦІНОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Депозити є основним джерелом нагромадження ресурсів банку, тому банкам необхідно постійно пропонувати нові депозитні продукти та умови вкладання коштів, підтримувати високу якість надання послуг, щоб утримувати та розширювати існуючу клієнтську базу.

Для реалізації депозитної політики банк застосовує різні методи управління залученими коштами, які умовно поділяють на дві групи – цінові та нецінові. Актуальність питань ціноутворення в діяльності банку на даному етапі економічного розвитку України пов'язується з такими факторами:

- ціноутворення стає однією з головних проблем ринкової економіки, виступаючи в ролі її гнучкого інструменту,
- наявність проблем, пов'язаних з вільним встановленням цін;
- поступове зниження значимості методів цінової конкуренції в умовах глобалізації фінансових ринків.

Цінові методи передбачають використання відсоткової ставки за депозитами як головного інструменту в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Підвищення пропонованої банком ставки дає змогу залучити додаткові ресурси, тоді як утримання або зниження депозитної ставки відбувається за умови перенасичення банку ресурсами чи відсутності прибуткових напрямів їх розміщення [1].

Для нецінових методів управління залученими коштами банку характерним є застосування різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов’язані зі зміною депозитних ставок.

Обираючи той чи інший вид інструментів, керівники повинні провести оцінку витратності та на основі порівняння отриманих результатів надати відповідну перевагу одному із видів.

Об'єктами цінової політики є відсоткові ставки, тарифи, комісійні, бонифікації (премії), знижки, мінімальний розмір внеску та ін. Незважаючи на зазначені вище цінові обмеження в банківській сфері з боку державних органів, банки мають досить відчутну свободу у виборі інструментів ціноутворення. Це зумовлюється такими причинами:

- ринки банківських послуг характеризуються відносно невеликою кількістю продавців — фінансово-кредитних інститутів та значною кількістю покупців банківських послуг — юридичних та фізичних осіб;
- більшість цін на банківські послуги не визначається заздалегідь, а встановлюється за домовленістю;
- для ринків банківських послуг характерна наявність різноманітних споживчих переваг (територіальних, особистих), що знижують чутливість клієнтів до цінових змін.

Процес формування стратегії в галузі встановлення цін на банківські продукти складається з ряду послідовних етапів (рис. 1).

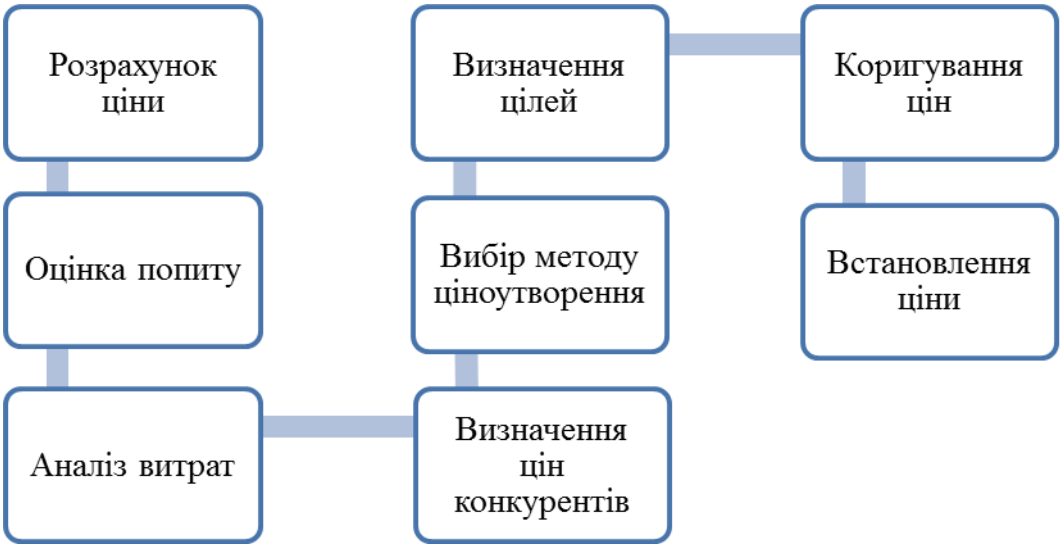

Рис.1 Етапи визначення ціни банківського продукту

Для розробки відповідної цінової стратегії керівництво банку має насамперед визначити цілі ціноутворення. Вони мають бути спрямовані на досягнення банком стратегічних цілей, що стоять перед ним в умовах конкретного ринкового сегмента. Цілі ціноутворення не повинні розглядатися як окремий, ні з чим не пов'язаний показник, бо їх досягнення має сприяти успішному здійсненню загальної банківської стратегії. Стратегія ціноутворення може переслідувати різноманітні цілі, основними серед яких є:

- максимізація поточного прибутку;
- утримання ринкових позицій;
- лідерство на ринку;
- лідерство в якості обслуговування.

Визначаючи мету цінової стратегії - максимізацію поточного прибутку, керівництво банків звичайно не замислюється про стратегічні наслідки, які можуть виникнути в результаті відповідних дій, конкурентів і впливу інших ринкових факторів. Завдання максимізації банками поточного прибутку є досить поширеним в умовах, коли:

- банк надає унікальні послуги і в нього немає конкурентів;
- попит на ті чи інші види банківських послуг значно перевищує їх пропонування. Ціна, встановлена таким чином, сприймається ринком, навіть якщо вона не відбиває реальної структури витрат банку, пов'язаних з наданням цих послуг.Визначення цілей максимізації поточного прибутку без урахування

ймовірної реакції ринку може негативно позначитися на діяльності банку в майбутньому.

В умовах значного перенасичення ринку банківських послуг може виникнути ситуація, коли банк буде зацікавлений збувати свої продукти за будь-якою ціною лише з метою утримання ринкових позицій. При такому збігу обставин фінансово-кредитні інститути часто зовсім не аналізують власну структуру витрат і надають навіть збиткові послуги. Однак такої цінової стратегії довго дотримуватися не можна, необхідний ретельний аналіз структури витрат і визначення цілей ціноутворення таким чином, щоб забезпечити не тільки збереження позицій на ринку, але й одержання хоча б помірного прибутку.

Отже, сучасна депозитна політика банків потребує постійного вдосконалення. Головними шляхами підвищення ефективності проведення депозитних операцій можна назвати:

– активне використання процентної політики задля стимулювання розміщення коштів на різноманітні види депозитів;

– застосування досвіду зарубіжних банків щодо введення рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування;

– створення іміджу надійної універсальної установи;

– застосування прийомів маркетингу для підвищення конкурентоспроможності банківських депозитних продуктів;

– гнучка цінова та асортиментна політика банківських установ;

– упровадження новітніх банківських технологій та покращання за рахунок цього якості обслуговування клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Дребот Н. П. Стратегія банківської установи на ринку депозитних послуг [Текст] / Н. П. Дребот, О. Р. Галько // Регіональна економіка. – 2008. – 4. – С.125-132.
2. Костогриз В.Г. Депозитна політика банків України: проблематика сьогодення / В.Г.Костогриз//Вісник Університету банківської справи. – 2015. - №1 (22). – С.54-59

УДК 336

Клюско Лідія Антонівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи
та фінансового моніторингу
Університету ДФС України

ВИЗНАЧЕННЯ НОВОЇ РОЛІ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

Як свідчать світові фінансові кризи останніх десятиліть, першими під їх негативний, а інколи і руйнівний, вплив потрапляють банківські системи. За таких умов центральні банки (ЦБ) країн завжди знаходяться в епіцентрі світових фінансових криз. Саме тому завжди критикують і засуджують ту політику і дії центробанків, які своєчасно не убезпечили банківську, а відтак і фінансову систему країни, від кризового впливу, але

і віддають їм належне, коли, завдяки адекватним кризовій ситуації заходам, вони виводили країну з кризи.

По мірі того, як криза поступово спадає, а відновлення економіки набирає обертів, перед ЦБ постає цілий ряд питань, на основні з яких необхідно звернути увагу.

На світовому рівні криза викликала бурхливі і широкомасштабні дебати про роль і функції ЦБ, поставивши три важливих питання:

1). Чи повинні ЦБ неухильно дотримуватися встановлення цільових показників інфляції**?**

2). Яка роль відводиться ЦБ у запобіганні здуттю цін на активи**?**

3). Чи повинні саме ЦБ здійснювати нагляд і регулювання**?**

Що стосується першого питання, то у роки, що передували кризі, переважала концепція, що віддає явну перевагу встановленню цільових показників інфляції, тобто в основу грошово-кредитної політики було покладено досягнення цільового рівня інфляції (зазвичай споживчих цін). Протягом тривалого періоду стабільність цін поєднувалася зі стабільністю економічного зростання і низьким рівнем безробіття, тобто панувало уявлення, що стабільність цін і фінансова стабільність підсилюють одне одного. Криза довела помилковість цієї точки зору: стабільність цін не обов'язково гарантує фінансову стабільність, тобто встановлення цільових показників інфляції в чистому вигляді є неефективним, тому центральні банки крім стабільності цін, мають здійснювати регулювання та нагляд за діяльністю банків, забезпечувати фінансову стабільність і запобігати здуттю цін на активи.

Останнім часом серед теоретиків, експертів та практиків формується думка, що регулювання процесів зростання цін на активи має відноситись до компетенції ЦБ. Разом з тим, їх думки стосовно інструментарію запобігання зазначеним процесам розділились. Одні з них вважають, що це має здійснюватись за допомогою заходів грошово-кредитної політики, а інші, що за допомогою нормативного регулювання. В будь якому випадку поза їх сумнівом залишається те, що стримування здуття цін на активи вимагає не лише наявності аналітичної бази, а й зрілих компетентних суджень про характер і ступінь ризику.

У багатьох моделях ЦБ представляє собою орган грошово-кредитного регулювання в прямому сенсі, а повноваження з банківського регулювання і нагляду довірені іншому органу. Однак, така практика також продемонструвала свою неефективність, адже однією з вагомих причин виникнення кризи стала саме відсутність координації та обміну інформацією між ЦБ і наглядовими органами. Тому, в інтересах фінансової стабільності, доцільно функції регулювання і нагляду за банківською діяльністю покладати на центральні банки. Зрозуміло, це питання ще чекає свого остаточного вирішення. На нього немає однозначної відповіді і кожній країні та кожному ЦБ доведеться вирішувати його з урахуванням власних конкретних обставин.

Дискусійною серед фахівців є також думка щодо доцільності формального включення до повноважень ЦБ функції забезпечення фінансової стабільності.

Очевидно, що фінансова стабільність є необхідною, хоча і недостатньою умовою досягнення традиційних завдань ЦБ щодо інфляції, обсягів виробництва та зайнятості, тому не обов’язково її прописувати в мандат центрального банку. В протилежному

випадку, як стверджують прихильники іншої думки, завдання забезпечення фінансової стабільності може бути взагалі нівельованим. Крім того, ускладнюючою обставиною є проблема точного і всеохоплюючого визначення фінансової стабільності, яке б дало можливість визначити її рівень конкретними параметрами. Разом з цим, достовірними на сьогодні є дві ознаки фінансової нестабільності:

– надмірна волатильність макроекономічних перемінних (процентні ставки та обмінні курси), які прямо впливають на економіку;

– загроза дефіциту ліквідності фінансових установ та ринків, яка певною мірою загрожує системній стабільності в цілому.

Що стосується інструментарію забезпечення фінансової стабільності, то одним з них є виконання ЦБ функції кредитора останньої інстанції. Під час кризи ЦБ задля розмороження системи вливали значні обсяги ліквідності. Хоча це і забезпечило ліквідність окремих банків, але в цілому на ринку зберігався її дефіцит, що вказує на обмеженість зазначеного інструменту. Крім того, не існує гарантії, що значні обсяги дешевих грошей будуть використані на придбання активів, вартість яких стрімко знецінюється. За таких умов ЦБ змушені викуповувати такі активи і це означає, що вони виконуватимуть функцію не лише кредиторів, але й маркет-мейкерів останньої інстанції. Допоки що ці питання повністю не сформульовані, але очевидно, що найближчим часом їх буде потрібно вирішувати.

Важливим залишається питання незалежності та підзвітності центральних банків. Під час кризи уряди і ЦБ координують свою діяльність для проведення безпрецедентних заходів експансіоністської податково-бюджетної і грошово-кредитної політики. В цілому, спільна відповідальність не викликає особливих проблем, проте з нею пов'язані два побоювання. По-перше, екстрена допомога фінансовим установам за визначенням є політичним актом, і участь уряду в ухваленні подібних рішень може невигідно позначитись на технічному статусі ЦБ. Друга пересторога стосується того, що координація дій з урядом, з метою забезпечення фінансової стабільності, може поширитися і на інші сфери компетенції ЦБ, тим самим послабивши їх незалежність. Тому, вони повинні відстоювати свою незалежність не лише за допомогою вагомих аргументів і переконань, а й шляхом більш рішучих і активних дій, покликаних забезпечити прозорість, оперативність та підзвітність.

У цьому контексті доцільно проаналізувати сучасну політику Національного банку України, адже подолавши кризу та винісши з неї уроки, він через призму набутого досвіду він мав здійснити відповідні реформи. У цьому зв’язку новопризначений голова НБУ Яків Смолій сказав: "Зараз ми маємо потужний фундамент для розвитку фінансової системи. За останні два роки банки України повернули довіру громадян. НБУ має чітке бачення та програму: ми продовжимо працювати на забезпечення цінової та фінансової стабільності, разом із фінансовим сектором сприятимемо економічному зростанню". Забезпечення низької та стабільної інфляції, а також відновлення кредитування є одними із пріоритетних цілей НБУ на найближчі роки. Відповідні положення, закріплені Стратегію центрального банку, зображені на рисунку[1].

[1] Низька інфляція та відновлення кредитування: НБУ назвав цілі на найближчі роки . [Електронний ресурс].– Режим доступу: / http://www.unn.com.ua/uk/news/1720403-nizka-inflyatsiya-ta-vidnovlennya-krediruvannya-nbu-nazvav-tsili-na-nayblizhchi-roki

Рис. Сучасні стратегічні цілі Національного банку України

Оскільки перелік піднятих в рамках тез питань не є вичерпним, як і розглянуті не всі нюанси зазначених проблем, це є підставою для подальших дискусій.

УДК 336.74

Косюч Руслан Олександрович
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ БАНКУ: ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ

Підвищення рівня достатності власного капіталу, покращення фінансової структури балансу, якості активів і, як наслідок, мінімізації ризиків вітчизняних банків можна досягти, використовуючи механізм такої високоякісної фінансової техніки, як сек'юритизація активів (asset securitization), що є доволі популярною у практиці іноземних банків, та не достатньо розвиненою вітчизняними банками.

В Україні становлення ринку боргового фінансування розпочалося у 2006 р. після законодавчого визначення засад емісії та обігу структурованих іпотечних облігацій (MBS) відповідно до Закону України «Про іпотечні облігації» [4]. Упродовж 2006–2008 рр. вітчизняні банки здійснили перші спроби сек'юритизації іпотечних кредитів та автокредитів, однак споживчі кредити до останнього часу для таких цілей практично не використовувались. Варто зазначити, що через фінансову кризу обсяги

емісії облігацій банками ще залишаються незначними, а у 2016 р. жодної емісії облігацій банків взагалі не було зареєстровано

У науковій літературі проблеми боргового фінансування та сек'юритизації банківських активів вже давно досліджують Т. Буй , Х. Бер , Л. Вольф , А. Девідсон, Ю. Коваленко, В. Котарі, С. Міщенко, С. Науменкова, Ф. Фабоцці та інші.

Мета дослідження полягає в поглибленні теоретичних підходів та вивченні додаткових активів, що можуть бути використані у процесі сек'юритизації споживчих кредитів вітчизняними банками з метою розширення ресурсної бази, а також зниження кредитних ризиків.

Основними видами сек'юритизації активів є традиційна та синтетична. Головними суб'єктами, залученими до сек'юритизаційної трансакції, є ***оригінатор, інвестор*** та ***сервісер.*** Ці суб'єкти пов'язані ***спеціальною установою (SPV).*** Відтак у процесі ділової активності ***оригінатор*** генерує активи у формі зобов'язань (наприклад, такі, що виникають із кредитних угод) із позичальниками (боржниками). Сек'юритизація за класичною схемою є процесом структурованого фінансування та перерозподілу ризиків, за якого пул фінансових активів, що відповідає визначеним критеріям, віддається спеціально створеній, захищеній від банкрутства, незалежній установі (SPV), яка вже від свого імені укладає договори та здійснює випуск забезпечених відступленими активами облігацій.[2] Найбільш загальні функції учасників та інструменти, задіяні при сек'юритизації, представлені схемою базової структури сек'юритизаційної трансакції (рис 1)

Рис 1. Базова структура сек'юритизаційної трансакції. Потоки платежів та послуг [2]

У цілому будь-які активи (зобов'язання) можуть бути сек'юритизованими, але зазвичай з економічних міркувань обираються зобов'язання зі стабільним та прогнозованим майбутнім потоком платежів. Залежно від характеру забезпечення сек'юритизаційні трансакції можуть бути поділені на:

- випуск цінних паперів, забезпечених іпотечними кредитами (іпотечних цінних паперів) (MBS);
- випуск колатералізованих боргових зобов'язань (CDO);
- випуск цінних паперів, забезпечених активами (ABS). [3]

При випуску MBS зобов'язання забезпечуються землею та нерухомістю. При випуску CDO сек'юритизуються зобов'язання за кредитами та іншими подібними продуктами (наприклад облігаціями), а боржниками є зазвичай корпоративні клієнти. Вузьке трактування ABS охоплює усі сек'юритизаційні трансакції, не визначені як MBS та CDO. Типи зобов'язань, що найчастіше використовуються як забезпечення під час випуску ABS, — це заборгованість за кредитними картками, лізингові зобов'язання, торгові зобов'язання і споживчі кредити [5].

Не менш важливим видом сек'юритизації, є синтетична сек'юритизація, що може здійснюватися як з метою передачі кредитного ризику (випуск кредитних свопів – credit default swap, total return swap), так і з метою залучення додаткових ресурсів і перерозподілу кредитного ризику (випуск credit linked notes, loan participation notes). Її відмінність від традиційної сек'юритизації полягає в тому, що активи залишаються на балансі оригінатора, а створення SPV не є обов'язковим. Однак, хоча кредитні ноти і мають вищу дохідність, вони менше захищені від дефолту емітента чи оригінатора, оскільки містять ризик заміни активів у структурованому пулі та мають менш ліквідний ринок. Вважається, що синтетична сек'юритизація наражає учасників угоди на вищий ризик, а тому частіше віддають перевагу використанню традиційного підходу [1].

Отже, сек'юритизація – це фінансовий інструмент, що дає змогу перемістити балансові активи банку за баланс і при цьому отримати комісійні, а також підвищити рівень адекватності власного капіталу і знизити рівень ризику за відчуженими активами. Крім цього, сек'юритизація дозволяє банку диверсифікувати джерела фінансування, зберегти надходження від переданих активів і передати ризик невиконання зобов'язань за відчуженими активами цільовій компанії та інвесторам. За потреби отримані додаткові доходи можуть бути спрямовані банком також на поповнення сукупного капіталу.

Список використаної літератури:

1. Бэр Х. П. Секьюритизация активов: секьюритизация финансовых активов инновационная техника финансирования банков; Пер. с нем. / Бєр Х. П. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 624 с.
2. Девидсон Э. Секьюритизация ипотеки: мировой опыт, структурирование и анализ / Э. Девидсон, Э. Сандерс и др. — М.: Вершина, 2007. – 456 с.
3. Науменкова С. В. Використання структурованих цінних паперів для фінансування корпорацій в Україні / С. В. Науменкова, Т. Г. Буй // Фінанси України.– 2010.– №2. – С. 89–101.
4. Про іпотечні облігації: Закон України від 22.12.2005 № 3273-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
5. Коваленко Ю. М. Сучасні тенденції процесу сек`юритизації іпотечних активів / Ю. М. Коваленко, В. О. Пшеничний // Науковий вісник НУДПСУ (економіка, право). – 2010. – № 1(48). – С. 80–85.

УДК 336.7

Литовченко Марина Олександрівна
здобувач вищої освіти ННІ

фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Татьяніна Світлана Михайлівна,
викладач кафедри банківської справи
та фінансового моніторингу
Університету ДФС України

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Політична та фінансово-економічна криза негативно позначається на всіх секторах національного господарства, банківському зокрема. Фінансові аспекти кризи проявляються у масовому банкрутстві банків, посиленні тенденції до зростання рівня проблемної кредитної заборгованості клієнтів банків, зниженні реальної вартості банківських активів, погіршенні ліквідності банківських установ. Це призводить до збитковості кредитних організацій, зростання обсягів вилучених депозитів, неспроможності банківської системи ефективно розподіляти фінансові ресурси.

Період фінансово-економічної кризи для банківської сфери є дуже складним. Особливо гостро це відчувається у сфері кредитних операцій банку, де якість кредитного портфеля останнім часом помітно знизилась. Платоспроможність позичальників банків знижується, зростає рівень безробіття, а звідси – зростання обсягу проблемних кредитів. Погіршує ситуацію й девальвація національної валюти при великій кількості кредитів в іноземній валюті.

Для банківських установ зростання обсягу проблемних кредитів загрожує цілим рядом негативних наслідків, серед яких – падіння ліквідності та платоспроможності, втрата репутації банку. Тому особливо важливого значення набуває ефективна організація управління проблемними кредитами.

Під час економічних катаклізмів банківські установи не можуть стовідсотково захистити себе від виникнення проблемної заборгованості. Тому використання вже вивчених та пошук нових методів управління проблемними кредитами банку є досить актуальним питанням сьогодення.

У сучасній економічній літературі розрізняють два основні методи управління проблемними кредитами банку [3, 2]:

1. Метод реабілітації – розробка у співпраці з позичальником плану дій щодо повернення кредиту.

2. Метод ліквідації проблемного кредиту – це повне або часткове погашення кредиту за рахунок продажу забезпечення за кредитом або іншого майна позичальника, залучення до погашення кредиту гарантів та поручителів, продаж або передача проблемного кредиту третій стороні або його списання.

Процес реабілітації складається з наступних етапів:

1. Виявлення причини виникнення проблемної заборгованості.
2. Зустріч представника банку з позичальником і розробка плану дій з погашення проблемної заборгованості.
3. Реструктуризація проблемної заборгованості.

4. Контроль за погашенням реструктуризованої заборгованості [3].

Реструктуризація, згідно постанови Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23, – це зміна істотних умов за первісним договором шляхом укладання додаткової угоди з боржником у зв'язку з фінансовими труднощами боржника (за визначенням банку) та необхідністю створення сприятливих умов для виконання ним зобов'язань за кредитом (зміна процентної ставки; скасування (повністю або частково) нарахованих і несплачених боржником фінансових санкцій (штрафу, пені, неустойки) за несвоєчасне внесення платежів за заборгованістю боржника; зміна графіка погашення боргу (строків і сум погашення основного боргу, сплати процентів/комісій); зміна розміру комісії) [4].

Кожен банк самостійно обирає метод боротьби з проблемними кредитами, але метод реструктуризації, на наш погляд, є менш радикальним та враховує інтереси як позичальника, який потрапив у скрутне фінансове становище, так і банківської установи. Для банка перевагою методу реабілітації є постійне планомірне надходження коштів на рахунки банківської установи, нехай і у меншому обсязі (при впровадженні деяких видів реструктуризації), ніж це передбачалося спочатку. Крім того, провівши реструктуризацію проблемного кредиту, банк надає позичальнику можливість покращити рівень своєї платоспроможності.

Недоліками методів реструктуризації є:

– ймовірність того, що навіть після реструктуризації кредит не перестане бути проблемним;

– втрата ліквідності;

– відволікання значної частини фінансових ресурсів від основної діяльності у вигляді резерву за кредитними операціям банку[1].

Позитивною стороною методів реструктуризації для позичальника є те, що на нього не позиваються до суду, він не втрачає заставне майно. Тому оптимальним варіантом для позичальника, який потрапив у скрутне фінансове становище, є не чекати прострочення платежу за кредитом, а заздалегідь, прогнозуючи можливі затримки платежів, звернутися до працівників банку з проханням про реструктуризацію кредиту, оформивши письмову заяву, в якій вказати причини, через які позичальник не може своєчасно та у повному обсязі погашати заборгованість за кредитом.

Пролонгація кредиту – подовження строку дії кредитного договору при наявності у позичальника фінансових проблем. Позитивним моментом для позичальника є зменшення суми щомісячного платежу. Але необхідно враховувати той факт, що за послаблення щомісячного грошового навантаження, загальна сума переплати за весь період кредитного договору зросте.

Надання кредитних канікул позичальнику передбачає зменшення кредитного навантаження протягом певного періоду. Зазвичай, у вітчизняній практиці кредитні канікули означають виплату позичальником тільки відсотків за кредитом протягом деякого часу (основний борг кредиту не сплачується). Цей метод реструктуризації є досить популярним та дієвим у сучасних банках.

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що ефективна організація управління проблемними кредитами банку набуває у даний час особливо важливого значення. У сучасній науковій думці розрізняють два основні методи управління

проблемними кредитами банку:

– метод реабілітації – розробка у співпраці з позичальником плану дій щодо повернення кредиту;

– метод ліквідації проблемного кредиту – це повне або часткове погашення кредиту за рахунок продажу забезпечення за кредитом або іншого майна позичальника, залучення до погашення кредиту гарантів та поручителів, продаж або передача проблемного кредиту третій стороні або його списання.

Таким чином, нинішні реалії змушують представників банківського бізнесу адекватно та мобільно реагувати на негативні прояви з боку неплатників за договірними зобов`язаннями, тому українські банківські установи змушені переймати практику закордонних банків, що мають власну багаторічну, а інколи й вікову, історію кредитування та стягнення проблемних боргів. Закордонні банківські установи, що представлені на українському ринку банківських послуг, у своїй діяльності з українським клієнтом керуються місією головного банку, його стратегією та поглядами щодо ведення основних напрямів банківської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Голосенін І. О. Уніфікація підходів до тлумачення проблемних кредиті / І. О. Голосенін // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2016. - № 1. - С. 18-29.
2. Прийдун Л. М. Ефективне управління проблемними кредитами як основа оптимізації відносин між банком та позичальником. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://intkonf.org/priydun-lm-efektivne-upravlinnya-problemnimi-kreditami-yak-osnova-optimizatsiyi-vidnosin-mizh-bankom-ta-pozichalnikom/
3. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку: Підручник. / Л. О. Примостка - Київ: КНЕУ, 2004. – С 280.
4. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями. Постанова Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012р.

УДК 336

Мамалига Альона Віталіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Житар Максим Олегович,
к.е.н., заступник директора навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України

ІННОВАЦІЇ В РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В сучасних умовах стійкий розвиток економіки залежить більшою мірою не від

ресурсних можливостей, які є обмеженими, а від інноваційної діяльності суспільства та окремих його елементів. Завдяки інноваціям наука стала безпосередньо продуктивною силою, а знання у вигляді нематеріальних активів – основним капіталом економічного розвитку. Говорячи про інновації у банківській сфері, необхідно мати на увазі, що, на відміну від виробничих підприємств, банки за своєю природою є достатньо консервативними організаціями. Головними генераторами інновацій у фінансовій сфері в Європі є невеликі фінансові організації, а в Україні – комерційні банки.

Сьогодні банки в розвинутих країнах практично вичерпали можливості зростання як органічного, тобто за рахунок звичних внутрішніх джерел, так і за рахунок злиттів та поглинань. Таким чином, для забезпечення самозбереження та розвитку в банківських інститутах об'єктивно постає потреба у формуванні нового, інноваційного мислення [1].

Причиною виникнення інновацій у банківській сфері, як і в інших галузях економіки, є перспектива отримання прибутку. Проте сприятливі умови виникнення банківських інновацій створюються передусім змінами зовнішнього банківського середовища. Основним інституційним фактором, що впливає на процес розробки та впровадження банківських інновацій, є існуюча в країні система регулювання банківської діяльності, а також законодавство, що визначає розвиток інших фінансових ринків.

Банківська діяльність у сучасних умовах значно диверсифікована та є одним із найбільш динамічних секторів економіки [2]. На сьогоднішній день можна здійснити більшість операцій із власними рахунками завдяки мобільному телефону. Більшість банківських установ розширюють перелік операцій через мобільний телефон, які можна здійснити за допомогою смс-повідомлень та додатків у телефоні.

Наступною інноваційною тенденцією, що вже сьогодні набула популярності у світових банків-інноваторів, є наявність автоматизованих відділень та терміналів самообслуговування. Статистичні джерела відображають, що значення відділень банків як каналу обслуговування клієнтів постійно знижується, головною причиною чого є рух у бік цифрових банків.

Значним проривом у банківських технологіях за останнє десятиліття та ключовою інновацією майбутнього стане Інтернет-банкінг, який сьогодні пропонується клієнтам більшістю банків. Стрімкому розвитку дистанційного доступу до свого рахунку та здійсненню операцій по ньому сприяє зростання українських Інтернет-користувачів. Для банків це відкриває великі можливості, і експерти роблять основну ставку саме на розвиток віддаленого банкінгу.

Можна визначити низку причин, які зумовлюють необхідність упровадження інновацій у банківську діяльність, зокрема:

- забезпечення прибуткової діяльності банку в довгостроковій перспективі;
- підвищення операційної ефективності, що в сучасних умовах потребує впровадження процесних інновацій, яке допомагає знизити витрати на виконання певних операцій із одночасним поліпшенням якості обслуговування; - можливість банківської установи генерувати нові потоки доходів унаслідок упровадження інноваційних продуктів, високої якості обслуговування клієнтів, що забезпечується реалізацією інноваційних рішень, що якісно виділяє банк серед конкурентів;

- дотримання вимог державного регулювання банківської діяльності, яке спрямоване на забезпечення стабільного й надійного функціонування банківської системи шляхом контролю ризиків, що беруть на себе комерційні банки як фінансово-кредитні посередники;

- бажання фінансово-кредитних установ створювати й підтримувати імідж сучасного динамічного інституту, який чутливий до змін потреб клієнтів, зацікавлений у розв'язанні їх фінансових проблем, забезпечує доступне й комфортне обслуговування;

- істотні зрушення у структурі й характері потреб споживачів фінансових послуг, які відбуваються в останні десятиліття [1].

Актуальність державної підтримки інноваційної політики на ринку банківських послуг потребує насамперед розробку стратегії розвитку банківської системи на перспективу як складового елементу розвитку фінансового ринку загалом.

Вважаємо, що тісна співпраця України з європейськими країнами, зокрема у сфері банківського обслуговування, виведе галузь на сучасний рівень, як в обладнанні, що направлене на комфорт клієнта, так і на загальний рівень банківського обслуговування. На рівні Верховної Ради з участю уряду, НБУ, банківських асоціацій та регулюючих органів доцільно розробити стратегію розвитку ринку фінансових послуг, в якій передбачити:

– основні інноваційні напрями розвитку ринку банківських послуг і методи їх підтримки;

– розвиток і запровадження перспективних технологій обслуговування клієнтів, обробки та передачі інформації;

– взаємодію різних сегментів ринку фінансових послуг;

– розвиток системи регулювання і нагляду ринку фінансових послуг як єдиного цілого, а не окремих його сегментів.

Розробка і впровадження такої стратегічної програми дасть змогу розвинути в Україні цілком конкурентоспроможний ринок фінансових послуг і його найбільшу складову частину – ринок банківських послуг, що слугуватиме стимулом і каталізатором інноваційного розвитку економіки загалом.

Список використаної літератури:

1. Єгоричева С.Б. Банківські інновації: [навч. посіб.] / С.Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
2. Карчева І.Я. Теоретичні та практичні аспекти забезпечення ефективності інноваційної діяльності банків / І.Я. Карчева // Бізнес Інформ. – 2014. – № 6. – С. 343–347.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/index.
4. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: Монографія / М.О. Кужелєв, М.О. Житар. – Київ: Видавництво «Центр учбової літератури» Київ-Бидгощ, 2016. – 176с.
5. Кужелєв М.О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М. О. Кужелєв, М.О. Житар // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький, 2015. – С.14-18.

УДК 336.71

Мацелик Юлія Ігорівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Татьяніна Світлана Михайлівна
викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України

РИЗИК ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження проблеми оподаткування банківської діяльності містить у собі аналіз діючої практики оподатковування банків в Україні, а також вивчення ризики, що впливають на оподаткування та фінансову діяльність вітчизняних банків. Недостатня наукова розробленість впливу ризиків на оподаткуваня та суперечливість думок, щодо оцінки ризику оподаткування, суперечливість податкових відносин у банківському секторі і робить дану тему актуальною.

Оподаткування банків являє собою одну з найбільш цікавих тем у контексті розвитку інтеграційних процесів у банківському бізнесі. Не випадково в спеціальній літературі останніх років простежується чітка ідея що податкова реформа в Україні без опори на банки не можлива, як і інтеграція країни у світове господарство.

Основними податками, які сплачують банки є: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, податок (плата) на землю. У даному дослідженні зосередимо увагу на справляння банками податку на прибуток, оскільки даний податок є найбільшим за обсягом у структурі податків, які сплачують банки та має суттєвий вплив на прибутковість банківських установ та ризик недоотримання доходу банком.

Ризик є одним із складовиих елементів будь-якої фінансової діяльності та залежить від низки факторів та дій, вплив яких передбачити в усій повноті із необхідною точністю неможливо. Економічний ризик – це вартісний вимір результатів фінансово-господарської діяльності людського капіталу через невикористані можливості в умовах невизначеності подій і недосконалості інформаційного забезпечення [1, с. 5]. Одним із різновидів економічного ризику є податковий ризик, який має всі характеристики загальноекономічних ризиків: конфліктність, всеохоплюваність, імовірність, невизначеність та альтернативність. Податковий ризик, як і економічний ризик, доцільно визначати як вартісний вимір результатів діяльності людського капіталу в умовах невизначеності та недосконалості інформаційного забезпечення.

У джерелах зазначається: “Ризик – це діяльність, що спрямована на отримання позитивного результату або великих прибутків, але у разі настання несприятливих факторів призводить до небажаних втрат або недоотримання доходів” [3, с. 117]. Також, ризиком вважається імовірність порушення норм податкового законодавства

платниками податків, внаслідок чого вірогідними є можливі втрати податкових надходжень до бюджету держави.

Як правило, податкові ризики розглядаються на рівні мікроекономіки, чим передбачається їх дослідження або у внутрішній діяльності податкових органів [5], або при здійсненні податковими органами діяльності щодо відстеження механізму фіскального адміністрування податків та налагодження взаємовідносин із платниками податків [4].

У зв'язку із посиленням економічної нестабільності в Україні та спадом грошово-кредитної системи, умови діяльності банків стають жорсткішими, а можливість здійснення прогнозів щодо фінансових результатів банків та їх податкового навантаження є складним процесом. На даний час, значна частина банків декларує від'ємні фінансові результати діяльності, велика їх кількість протягом 2015–2017 років припинила діяльність.

Оскільки оподаткування в Україні розвивається в нестабільних і суперечливих умовах, триває процес дестабілізації функціонування податкової системи та національної економіки загалом. Ризики в оподаткуванні банків виникають через нескінченні спроби реформування системи оподаткування, спостерігаються негативні тенденції в соціально-економічних процесах, що пояснюються відсутністю стратегічного бачення й несформованістю податкової свідомості суб'єктів оподаткування.

Відповідальність банків за порушення податкового законодавства має певні особливості, оскільки вони у податкових відносинах, як уже зазначалося, виконують роль платника податків, податкового агента, зобов'язані перераховувати до бюджетів і державних цільових фондів податкові платежі за дорученням своїх клієнтів-платників податків, надавати податковим органам інформацію про відкриття/закриття рахунків клієнтів.

Однією з проблем в 2017-2018 роках в банківській діяльності стало формування резервів, оскільки НБУ підняв для банків норматив резервування. Банківські резерви — це кошти банків та інших кредитних установ, які вони зобов'язані зберігати у НБУ для забезпечення ппевних своїх операцій згідно з нормами обов'язкових резервів; частина банківського капіталу, що призначена для компенсації кредитів, погашення яких ставиться під сумнів. Отже, важливою функцією НБУ, у забезпеченні контролю за діяльністю банків, є нормативи резервування.

Створюючи резерви, банк оцінює ризик невиконання клієнтом своїх зобов'язань та формує резерв у повному обсязі незалежно від розміру його доходів за станом на перше число кожного місяця, наступного за звітним [7, с. 179].

Норми резервування мають вагомий вплив на фінансові результати банку та на об'єкт оподаткування податком на прибуток, оскільки резерви відносяться до витрат банку.

Не дивлячись на податкову реформу, яка вплинула і на оподаткування прибутку банків, все ж законодавство залишається недосконалим, що дає можливість банкам ухилятися від сплати податків.

До найбільш відомих способів ухилення банків від оподаткування належать:

– штучне завищення витрат і приховування доходів;

– маніпуляція валютно-обмінними операціями з метою виведення їх з оподаткування;

– купівля цінних паперів ніби-то в інвестиційних цілях;

– відрахування на резерви по кредитних операціях;

– виплата страхових премій страховим компаніям, пов'язаним з банками, або акціонерам [2, с. 121].

У Податковому кодексі України зазначено, що податковим правопорушенням є протиправні дії (чи бездіяльність) платників податків, та їх посадових осіб, податкових агентів, а також посадових осіб певних контролюючих органів, що привели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених чинними нормативно-правововими актами, за дотриманням якого контроль покладено на певні контролюючі органи. При цьому слід враховувати, що податковий обов'язок - це широке розуміння, що акумулює комплекс норм щодо обчислення, сплати податків та ведення податкової звітності[6].

Варто зазаначити, що за кордоном приділяється значна увага податковому регулюванню та стимулюванню банківської діяльності. Тому, для поліпшення свого стану Україні необхідно використовувати міжнародний досвід та поступово знижувати податкові ризики, адаптуючись до специфіки розвитку країни, створювати умови, для неможливого ухилиння від сплати податкових зобов'язань, що призвело б до поступового збільшення надходжень до державного бюджету.

Список використаної літератури:

1. Євтушенко, Н. О. Механізми мінімізації економічних ризиків на промислових підприємствах [Електронний ресурс]: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Євтушенко Н. О. – Маріуполь, 2011. – Режим доступу: http://mydisser.com/en/catalog/view/8760.html. – Заголовок з екрана.
2. Лєгостаєва О. О. Шляхи удосконалення оподаткування вітчизняних банків з урахуванням міжнародного досвіду країн Європи / О. О. Лєгостаєва, А. І. Шопіна // Молодий вчений. — 2015. — № (1)16. — С. 119–122.
3. Федосік І.М. Теоретичні основи визначення сутності поняття «ризик» / І.М. Федосік , Ю.М. Терник // Наука й економіка. – 2009. – №3. – Т. 1. – С. 115-120.
4. Ігнатова О.А. Організація управління фіскальними ризиками / О.А. Ігнатова // Сб . науч . трудов «Город, регион , государство : проблемы распределения полномочий » Института экономико-правовых исследований НАН Украины . – Донецк : ООО « Юго-Восток , Лтд», 2003. – С. 142-148.
5. Перчиков В.Е. Внутрішній контроль податкових органів: правове дослідження компетенції / В.Е. Перчиков // Форум права. – 2009. – №1. – С. 425-430.
6. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=2755-18
7. Проскура К. П. Особливості оподаткування банківських установ у 2015 році / К. П. Проскура // Економічний аналіз: зб. наук. праць. — 2015. — Том20. — С 176–186.

УДК 336.77

Мельничук Наталія Юріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національної академії статистики, обліку та аудиту

КРЕДИТНИЙ РИЗИК В СИСТЕМІ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

Діяльність банківських установ тісно пов'язана з багатьма ризиками, вплив яких у сучасних ринкових умовах значно підвищується. Ризиковість ведення банківського бізнесу проявляється в тому, що за кожною можливістю отримання прибутків стоїть ймовірність понесення збитків. Оскільки кредитні операції є основним джерелом доходів вітчизняних банків, то від кредитного ризику банківські установи потерпають чи не найбільше. Також варто зауважити, що кредитний ризик може виникати не тільки при кредитних операціях, а можливий також і в інвестиційній діяльності банку при операціях з акціями, облігаціями, свопами, форвардами, ф'ючерсами, опціонами; при операціях кредитного характеру (лізинг, факторинг, форфейтинг); при наявності кореспондентських і депозитних рахунків певного банку в інших банках; при гарантійних операціях тощо [2, с. 68].

Таким чином, кредитний ризик є головним елементом в системі банківських ризиків та невід'ємною складовою сукупного банківського ризику. Згідно з даними Forbes у 2016 році кредитний ризик став ключовим. Згідно з дослідженнями, здійсненими виданням, 70 % опитаних менеджерів провідних вітчизняних банківських установ найбільше турбувало питання проблемних активів, адже негативна економічна ситуація в Україні спричинила зниження якості банківських кредитних портфелів [6]. З огляду на зауважене, дослідження кредитного ризику в системі банківських ризиків є надзвичайно актуальним.

Ф. Бутинець, А. Герасимович під кредитним ризиком розуміють імовірність неповернення позичальником отриманого кредиту та процентів за користування позикою в результаті фінансових ускладнень, фінансового краху чи шахрайства [1, с. 161]. В свою чергу, О. Криклій, Н. Маслак вважають, що це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів (позичальників) виконувати свої зобов'язання або недоотримання доходу на вкладений капітал унаслідок впливу різноманітних чинників [5, с. 7].

І. Демчик пропонує під досліджуваною дефініцією вивчати потенційну можливість утрати сум основного боргу та відсотків по ньому, що виникає в результаті порушення цілісності руху звужуваної вартості під впливом різноманітних ризикоутворюючих факторів (неповернення кредиту у зв'язку зі злиттям або поглинанням, банкрутством, шахрайством та ін.) [3, с. 5]. А Р. Шевченко вважає, що кредитний ризик це ризик несплати в установлений строк основного боргу і процентів по позичках, що належать кредитору [7, с. 31].

З огляду на розглянуті визначення на нашу думку, кредитний ризик – це можлива небезпека втрати фінансових активів банківською установою в результаті дії внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих факторів на її діяльність.

Варто зауважити, що сьогодні нормальний показник неповернення кредитів

становить 10 %. В Україні цей показник неодноразово перевищував вказане порогове значення (рис. 1). Так згідно даних НБУ питома вага проблемних кредитів у кредитному портфелі діючих банків станом на 01.01.2017 року становила 24,8 %.

Як бачимо рис. 1 відображає негативну тенденцію в банківську секторі. Таку ситуацію в першу чергу можна пояснити тим, що:

- комерційні банки неякісно проводили оцінку кредитоспроможності клієнтів;
- змінювалась ринкова вартість тих банків, що виступали заставою при кредитуванні;
- банківські установи встановлювали плани для кредитних менеджерів від яких залежав рівень заробітної плати;

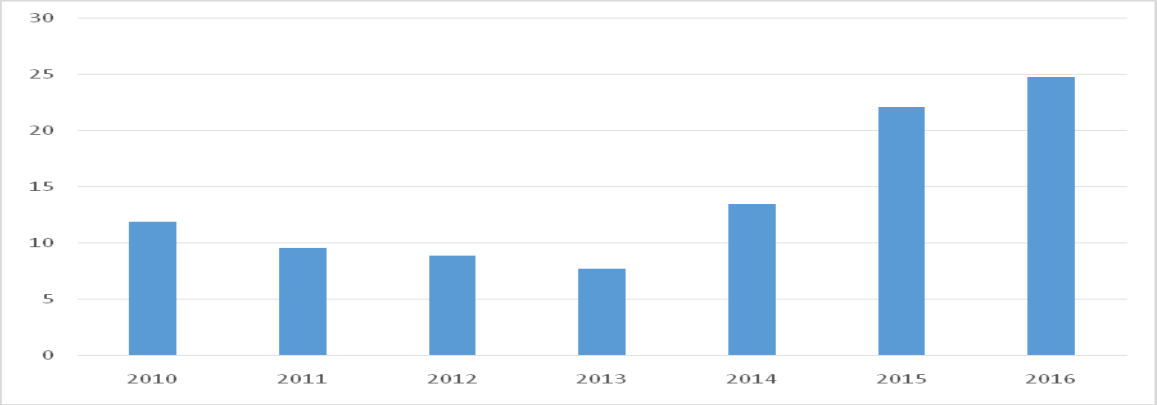

Рис. 1. Питома вага проблемних кредитів у кредитному портфелі, % [4]

- в результаті несприятливих чи різких змін в економічній, політичній та фінансовій системі країни, виникали кризові явища в економіці або її секторах, що спричиняло зниження ділової активності суб'єктів господарювання;
- часто змінювалась законодавча база, що регулювала правила розрахунку кредитного ризику банками.

Зауважене, ще раз підтверджує той факт, що кредитний ризик відіграє надзвичайно важливе значення в діяльності банківської установи. А тому в подальшому необхідно знаходити шляхи мінімізації кредитного ризику.

Список використаної літератури:

1. Бутинець Ф. Аналіз діяльності комерційного банку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Банківський менеджмент» / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. - Житомир: ПП «Рута», 2001. - 384 с.
2. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : навч. посібн. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с
3. Демчик І. Управління кредитним ризиком / І. Демчик // Банківський менеджмент. – 2008. – № 8. – С. 5
4. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=40819104
5. Криклій О.А. Управління кредитним ризиком банку : [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми : УАБС НБУ, 2008. – 86 с.
6. Офіційний сайт журналу Forbes [Електроннийресурс]. – Режим доступу : http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhittezdatnosti-ukrayinskihbankiv-2016

7. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Р.І.Шевченко – К.: КНЕУ, 2002. – 183 с.

УДК 366

Перехрест Лилия Николаевна
к.э.н., доцент,
доцент кафедры банковского дела
и финансового мониторинга
Университета ГФС Украины

СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Банковский сектор экономики во всем мире претерпевает в последние десятилетия значительные изменения, характеризующиеся глобализацией финансовых рынков, консолидацией финансового сектора, которая находит выражение в сокращении числа финансовых учреждений, расширении сферы бизнеса банков.

Приходится констатировать, что сегодня нет механизма, способного обеспечить эффективное управления устойчивостью банка при совершенствовании сделок слияний и поглощений как инструмента развития банков в условиях кризисных явлений. Это отражается на результатах таких сделок, которые в принципе являются инструментом управления финансовой устойчивостью, а их результаты способны повышать конкурентоспособность банка на внутреннем и внешнем рынках.

Сделки слияния и поглощения (англ. M&A – Mergers and Acquisitions) рассматриваются как способы реализации стратегии развития банков. Поэтому развитие рынка слияний и поглощений в Украине на сегодня является актуальной проблемой в современной экономической теории и практике.

Необходимо отметить, что слияния и поглощения рассматриваются украинским правительством и Национальным банком Украины как один из важнейших инструментов реорганизации банков, направленных на повышение устойчивости отечественной банковской системы.

Согласно статье 2 Закона Украины «О банках и банковской деятельности», реорганизация банка может происходить путем слияния, присоединения, выделения, разделение банка, следствием которых является передача, принятие его имущества, средств, прав и обязанностей правопреемникам. Вместе с тем, банк может быть реорганизован по решению их собственников [1].

При этом различные формы реорганизации могут быть применены не только к проблемным банкам, но и к тем, которые функционируют нормально [2, с. 382]:

- изменение организационной структуры (открытие обособленных отделений, в том числе филиалов, сокращение и ликвидация части подразделений, изменение или обновление состава и численности работников и руководителей);
- изменение состава участников, а также организационно-правовой формы;
- вхождение в те или иные банковские группы;

- изменение существующих бизнес-процессов, технологического процесса обслуживания клиентов, менеджмента в целом.

В то же время в отношении банков, которые находятся в состоянии финансового кризиса, предусматривается проведение принудительной реорганизации по инициативе Национального банка Украины (или Верховной Рады Украины, если реорганизовываются государственные банки) [3].

Вместе с тем многочисленные исследования [4, 5], говорят о том, что экономическая эффективность сделок слияний и поглощений на практике, как в исторической ретроспективе, так и в настоящее время остается еще очень низкой.

Необходимо отметить, в течение 2016 наблюдалось оживление на рынке слияний и поглощений Украины. Количество сделок M&A увеличилась почти в 2,5 раза до 84 по сравнению с 2015 годом. Согласно базе данных M&A Ukraine, наибольшее количество сделок слияния и поглощения произошло в банковском секторе (25 сделок, из них 12, где покупателями выступают резиденты Украины).

В 2017 году, несмотря на сокращение объема прямых иностранных инвестиций, украинский рынок сделок слияния и поглощения сохраняет положительную тенденцию к росту, по сравнению с 2016 годом – на 33%.

Согласно базе данных M&A Ukraine, в 2017 году осуществлено 60 сделок слияния и поглощения с 11 странами-инвесторами. Основным инвестором стали резиденты страны (41 сделка), РФ на второй строчке (4 сделки), на третьем месте - Кипр (3 сделки).

В июне 2017 окончательно завершилась процедура продажи Украинского банка реконструкции и развития китайской бирже Bohai Commodity. Стоимость этой сделки составила ₴ 82830000. За 99.9945% акций.

Основными препятствиями на пути формирования инвестиционной привлекательности на рынке M&A, выступают следующие факторы:

– незавершенная реформа судебной системы и несозданный антикоррупционный суд;

– высокие валютные риски и валютные ограничения не стимулируют приток прямых иностранных инвестиций и сдерживают внутренние инвестиции;

– высокое налоговое давление – суммарный объем налогов, которые хозяйствующий субъект платит, составляет 51,9%, в то время как в странах ОЭСР – 40,9%;

– налоги выступают основным источником наполнения государственного и местного бюджетов и подчеркивает исключительно фискальную, а не стимулирующую функцию налогов, что важно для экономического роста.

Следовательно, для формирования инвестиционной привлекательности на рынке M&A необходимо осуществить следующие мероприятия:

– завершить судебную реформу и создать антикоррупционный суд;

– отменить налог на прибыль и ввести налог на выведенный капитал. По оценкам экспертов, в результате отмены налога на прибыль в течение 5 лет может быть создано до $ 50-80 млрд. дополнительного ВВП (при условии, что 40% ежегодной прибыли будет реинвестировано);

– создать специальные территории с льготным режимом налогообложения, который по оценкам экспертов будет способствовать ежегодному дополнительному привлечению около $ 4 млрд.;

– снизить валютные ограничения, которые не стимулируют приток прямых иностранных инвестиций и сдерживают внутренние инвестиции [6].

Реализация данных регуляторных реформ, на наш взгляд, позволит привлечь в Украину значительный ежегодный объем инвестиций, что обеспечит экономический рост страны.

Список использованной литературы:

1. Закон Украины «О банках и банковской деятельности» от 07.12.2000 р. № 2121-III с изменениями и дополнениями. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon1.rada.gov.ua.
2. Васюренко А.В. Банковский надзор: учебник / А.В. Васюренко, А.Н. Сидоренко. – К.: Знание, 2011. – 502 с.
3. Стратегия Национального банка Украины относительно реструктуризации и реорганизации банков в состоянии финансового кризиса №502 от 01.12.98 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0502500-98.
4. Дубовик М. Эффективность прямых иностранных инвестиций в банковский сектор Беларуси / М.Дубовик // Банковский вестник. – 2009. – № 11. – С.40-43.
5. Задерий Н. Консолидационный почин / Н.Задерей // Эксперт-Украина. – 2007. – №17-18. – С.44.
6. Основные тренды в сфере слияний и поглощений M&A в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://inventure.com.ua/analytics/investments/osnovnye-trendy-v-sfere-sliyanij-i-pogloshenij-manda-v-ukraine.

УДК 331:658

Синякова Людмила Панасівна
старший викладач
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасне підприємство є складною динамічною системою, орієнтованою на досягнення конкретних цілей, рівень досягнення яких, насамперед, характеризує ефективність функціонування його системи управління. Новий механізм управління потребує нових підходів, одним із яких є контролінг.

Основна ідея створення концепції контролінгу полягає у підвищенні ефективності менеджменту підприємства шляхом створення такої обліково-аналітичної системи, яка синтезувала б елементи контролю, обліку, аналізу та планування відповідно до вимог і потреб керівництва підприємства.

Однак слід зауважити, що однією з проблем впровадження системи контролінгу на українських підприємствах є розбіжність у розумінні сутності поняття контролінгу і визначенні його ролі в галузі управління підприємством, а також того, які заходи слід застосовувати для забезпечення ефективного впровадження і функціонування механізму контролінгу.

Контролінг - це нова концепція управління в рамках сучасного менеджменту. Однією з основних передумов його виникнення та швидкого розповсюдження була необхідність об'єднання воєдино різноманітних аспектів управління діяльністю в організаційних системах. Контролінг забезпечує інтегроване управління підприємством, тобто управління «під єдиним кутом зору», що стає можливим завдяки наявній широкій методичній та інструментальній базі.

Контролінг в сучасному розумінні постає як провідна функція менеджменту, він будує взаємозв'язки між іншими окремими функціями - плануванням, координуванням, контролем, обліком та аналізом.

Мета контролінгу - правильна оцінка господарських ситуацій для прийняття вивірених управлінських рішень.

З точки зору комплексного підходу до управління контролінг виступає як певний набір інструментів. Використовуючи основні показники діяльності підприємства (оборот, витрати, прибуток тощо), кожний окремий інструмент має вплинути на ефективність управління і в інтеграції з іншими сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємства вцілому, реалізації досягнення встановлених цілей.

При створенні служби контролінгу на підприємстві необхідно враховувати такі основні повноваження служби:

- одержувати необхідну інформацію з бухгалтерії, фінансового відділу, планово-економічного відділу, відділу збуту й служби матеріально-технічного постачання;
- організовувати за допомогою інших економічних служб збір додаткової інформації, необхідної для аналізу;
- впроваджувати нові процедури збору аналітичної інформації на постійній основі;
- швидко доводити інформацію до вищого керівництва підприємства;
- повинна бути незалежною від інших фінансово-економічних служб.

Контролер підприємства буде надавати супроводжуючу підтримку менеджменту в процесі здійснення управління, орієнтованого на досягнення встановлених цілей

Це означає, що:

- контролер піклується щодо прозорості результатів діяльності, фінансів, процесів та стратегій, завдяки чому сприяє підвищенню ефективності;
- контролер координує окремі цілі та плани в рамках єдиної системи та розробляє орієнтовану на майбутнє звітність;
- контролер організовує процес контролінгу таким чином, щоб кожен з носіїв управлінських рішень міг діяти цілеорієнтовано;
- контролер гарантує оперативне постачання необхідної інформації;
- контролер розвиває та підтримує систему контролінгу.

Контролер буде виступати як внутрішній консультант менеджерів підприємства, він діє як навігатор на шляху досягнення основної мети підприємства.

Для ефективної роботи і чіткого визначення відповідальності управлінського персоналу на підприємстві необхідно створити спеціальний структурний підрозділ - службу контролінгу.

На початку існування служба контролінгу може бути групою із 3–4 чоловік, що виконує роль аналітичної служби й забезпечує керівників (у першу чергу комерційного директора, головного бухгалтера) оперативною інформацією про стан витрат на підприємстві, періодично складає розгорнуті аналітичні звіти, прогнозує показники фінансово-економічного стану підприємства, проводить економічну експертизу управлінських рішень пов'язаних з витратами й прибутком, налагоджує методику планування в планово-економічному відділі.

Принципова відмінність служби контролінгу від інших фінансово-економічних служб полягає у вирішенні стратегічних завдань поліпшення економічної роботи.

У службі контролінгу, що складається із 3–4 співробітників (контролерів), у кожного є свої посадові обов'язки, в той же час повинен дотримуватися командний принцип роботи: значне аналітичне завдання співробітники служби контролінгу виконують всі разом, допомагаючи один одному.

Досвід впровадження контролінгу на великих підприємствах показує, що раціональним є такий склад служби контролінгу:

- керівник служби контролінгу;
- контролер-куратор цехів(підрозділів);
- контролер-спеціаліст із управлінського обліку;
- контролер-спеціаліст з інформаційних систем.

На сьогоднішній день існує багато теорій про зарубіжний досвід удосконалення організації контролю в управлінні на підприємстві за допомогою системи контролінгу. В практиці українських підприємств найчастіше це обмежується тільки описом системи. А чому б на основі дослідження системи управління та досвіду зарубіжних систем не розглянути можливість організації системи контролінгу на підприємствах України, зокрема на торгівельних.

За результатами проведеного дослідження з питань організації системи контролінгу в управління підприємством можна зробити висновки: на сьогоднішній день виникла гостра необхідність організації системи контролінгу, що зумовлена проблемами, які пов’язані з реформуванням приватних підприємств, зміною форм власності і господарювання та недоліками у системі управління підприємством.

Тому впровадження системи контролінгу на даному етапі стає не просто можливістю, але й необхідністю для подальшого існування і успішного функціонування підприємства.

Список використаної літератури:

1. Зоріна О.А. «Місце контролінгу в системі управління підприємством» Науковий вісник національного університету ДПС України 2(49) 2009 р.
2. Сухарева Л.А., Петренко С.Н.: Контроллинг - Основа управления бизнесом. - К.: Эльга, Ника-Центр, 2002. -208 с.
3. Бондар Н.М. «Формування системи контролю на сучасному підприємстві» Управління проектами, системний аналіз і логістика, 2007, №4. – с. 206 – 210.

УДК 336

Херманюк Яна Іванівна,
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна,
д.е.н, професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

Сучасний стан банківської системи України, як і податкове регулювання загалом – недосконалі. Тому необхідно вдосконалювати податкове регулювання банківського сектору, адже він відіграє дуже важливу роль у розвитку економіки, виступає посередником у наповненні державного бюджету, впливає на інвестиційні, інноваційні процеси. Тому, в зв'язку з цим і необхідно створити таку систему оподаткування, яка б сприяла продуктивній діяльності банків, допомогла б підвищенню стабільності ситеми і відповідно - збільшення капіталу, що також дасть суттєво збільшити надходження податкових платежів до державного бюджету.

Банки згідно з нормативами НБУ повинні резервувати вагому частину коштів для дотримання ліквідності і покриття можливих збитків. Таким чином, банки, які сформували свої резерви для покриття ризиків, залучивши до того ж капітал інвесторів, повинні сплатити додатковий податок, адже резерви як непрацюючий капітал дають збитки, а збитки зменшують прибуток. У такому випадку неважко передбачити дії інвестора - він буде скорочувати інвестиції у банківський сектор. З точки зору банківського сектора ця податкова проблема розхитує інвестиційний ринок, знижуючи привабливість банківських установ з усіма негативними наслідками в цілому для економіки України.

Податкове регулювання банківської діяльності в узагальненому вигляді трактують як цілеспрямований комплексний процес використання засобів та інструментів впливу державної податкової політики на банківську діяльність з метою стимулювання чи стримування надання банківських послуг для отримання позитивних соціально-економічних результатів. [1].

Домінуюча нині у світовій практиці модель побудови податкових систем не передбачає спеціального режиму обкладення фінансових інститутів. В той же час легко можна виділити особливі випадки, коли суттєвого уточнення вимагає визначення податкової бази фінансових інститутів (з низки податків). Насамперед, це стосується прибуткових податків, що сплачуються фінансовими інститутами, і податків на споживання [2].

У оподаткуванні за кордоном велика увага приділяється податковому регулюванню і стимулюванню банківської діяльності. Одним із видів податкового стимулювання є законодавчий дозвіл надання таких видів послуг, які дають змогу інвесторам скорочувати свої особисті прибуткові податки. Вживання подібних правил прибуткового оподаткування відносно фінансових інститутів зазвичай не

уніфіковане. Фінансові інститути можуть пропонувати деякі види фінансових продуктів, дохід з яких повністю звільнений від оподаткування, тоді як в інших випадках сплата податку на інвестиційний дохід лише відкладається. Вони також мають можливість пропонувати депозити або облігації, процентний дохід з яких звільнений від оподаткування. Фінансові інститути мають право пропонувати пенсійні ощадні рахунки, сплата податку на дохід з яких відкладається до його закриття після виходу на пенсію (аналогічно за полісами страхування життя).

У США, наприклад, база оподаткування під час стягування з банків податку на доходи корпорацій визначається за схожою методикою. Основна ставка на доходи корпорацій становить 34 відсотки, але вноситься ступенево. Банк сплачує 15 відсотків за перших 15 тис. доларів доходу оподаткування, 25 відсотків - за наступні 25 тис. доларів і 34 відсотки - на суму, що залишилася. Крім того, на доходи в межах від 100 до 335 тис. доларів встановлений додатковий збір у розмірі 5 відсотків. Податок на доходи корпорацій має велику кількість пільг.

Під час розрахунку оподатковуваного прибутку банків з нього виключаються відсотки, що отримуються за урядовими облігаціями, хоча і не повною сумою, а за певною нормою. Доходи від державних облігацій, випущених урядом США до 4 серпня 1998 року, виключалися банками в розмірі 20%, а після вказаної дати - 10%[3].

Важлива особливість оподаткування американських банків - альтернативний мінімальний податок, введений в 1986 році. Він стягується у розмірі 20% (замість трьох ставок податку, що діють, на прибуток корпорацій - 15%, 25% і 34%) до суми, що складається з двох компонентів звичайного оподатковуваного доходу, збільшеного на суму податкових пільг і половини суми перевищення доходу над оподатковуваним доходом з урахуванням податкових пільг. При цьому, якщо сума альтернативного податку вища за суму звичайного податку, то стягується більша сума [2].

Аналіз статистичних даних допомагає дійти висновку про те, що рівень оподаткування комерційних банків у Європі вища, ніж в США. Так, питома вага обовязкових відрахувань щодо валового внутрішнього продукту (ВВП) в США становить близько 30 відсотків, в Канаді - 31-34 відсотки, у Франції, Австрії, Данії, Бельгії, Нідерландах, Швеції їх питома вага перевищує 40 відсотків, а в Німеччині - 37-38 відсотків.

В Україні ж на даний час здійснюється масове скорочення кількості як самих банків, так кількості відділень. На нашу думку, вплив на ВВП буде зовсім незначним, адже ліквідуються неплатоспроможні банки чи ті, які зловживали «обхідними шляхами» у податковій системі України, тому зміни будуть лише у частці найбільших банків.

У Німеччині податок на доходи корпорацій стягується з балансового прибутку компаній, причому ставка податку на нерозподілений прибуток – 50%, а на прибуток, спрямований на виплату дивідендів – 36%. Важливою особливістю оподаткування банків є те, що відсотки, отримані за надані кредити, податками на доходи корпорацій не обкладаються [3].

Отже, вивчення зарубіжного досвіду оподаткування діяльності комерційних банків дає змогу зробити деякі висновки і рекомендації, які можуть бути

використані в українській практиці як на мікро-, так і макрорівнях. Доцільно було б ввести диференційований підхід до оподаткування комерційних банків (застосовувати нижчу ставку податку на прибуток в тому разі, якщо банк систематично направляє прибуток не на виплату дивідендів, а на збільшення капіталу банку, кредитування реального сектора економіки, розвиток діяльності за кордоном). Також в податковому законодавстві доцільно передбачити позиції, які сприяли б певним банківським доходам, (у звязку з тим, що прибуткові податки, які сплачують комерційні банки, зачіпають рівень достатності капіталу і знижують чистий дохід нерівномірно). Такими доходами можуть виступати доходи банку від обслуговування пріоритетних галузей реального сектору (йдеться, насамперед про вкладення капіталу на середньо- і довгостроковій основі).

Список використаної літератури:

1. Здобувач О. Г. Вплив оподаткування на дохідність і напрями розвитку банківської діяльності /О. Г. Здобувач// [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zaxid.net/home/showSingleNews.do7podatok
2. Клюско Л.А. Удосконалення механізму оподаткування комерційних банків податком на прибуток / Л.А. Клюско // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. - Сер.: Економіка, право. - 2002. - №4 (18). - С. 232-234.
3. Гусак Н.Б. Особливості оподаткування банківського сектору в зарубіжних країнах та можливості застосування вивченого досвіду в податкову практику України" // Н.Б. Гусак - [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2012_2/72.pdf

УДК 366

Чубейко Наталія Сергіївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківскьої справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Перехрест Лілія Миколаївна,
к.е.н, доцент, доцент кафедри
банківської справи та
фінансового моніторингу
Університету ДФС України

ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Банківські установи є важливою ланкою фінансової системи України, від їх ефективного функціонування залежить загальний розвиток економіки країни та добробут населення.

Кредитна діяльність є центральною данкою у банківському бізнесі, вона виступає джерелом як основних прибутків банку, так і найхарактернішого для нього кредитного ризику. Тому, в умовах сучасного розвитку банківництва, істотного значення набуває проблема ефективного управління ризиками банківської установи, яке забезпечує збереження фінансової стійкості та безпеки банку в цілому. Банки

повинні управляти кредитним ризиком таким чином, щоб отримувати максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись максимально знизити ризик, безпосередньо пов’язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів. Це говорить про те, що розробка надійної системи захисту від кредитного ризику є дуже актуальним питанням.

На сьогодні існує безліч причин виникнення кредитного ризику: нестійкий фінансовий стан позичальника, некваліфіковане керівництво, недосвідченість працівників, що приймають рішення про надання кредиту тощо. В той же час у науковому світі розглядаються різні способи захисту кредиторів від ризику неплатоспроможності їх боржників. Зокрема, кредитор може поглибити вивчення та оцінку платоспроможності боржника, посилити контроль за його фінансово-господарською діяльністю. Слід зауважити, що існує декілька способів забезпечення виконання кредитних зобов'язань: порука, гарантія, страхування, застава, неустойка (штраф, пеня). Але одним із способів забезпечення виконання зобов'язань, які активно застосовуються в процесі здійснення кредитних операцій, є страхування кредитних ризиків.

Під кредитним ризиком розуміють наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання. Іншими словами це ризик невиконання боржником своїх зобов'язань перед кредитором, що загрожує кредитору певними фінансовими збитками [1].

Практика страхування кредитів в Україні переважно має три форми:

- страхування ризику непогашення кредиту;
- страхування позичальником відповідальності за неповернення кредиту;
- страхування позичальником предмета застави.

Законом України «Про страхування» передбачено один вид добровільного страхування кредитних ризиків «Страхування кредитів (в тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту)» [2].

У сучасних реаліях економіки, банки змушені звертатись до колекторських компаній для роботи з проблемною заборгованістю. Більш того, вони можуть створювати внутрішні колекторські підрозділи.

В Україні поки що немає закону «Про колекторську діяльність», тому діяльність колекторів регламентується Конституцією України, Цивільним Кодексом України, Кримінальним Кодексом України, а також іншими нормативно-правовими актами. Але незважаючи на наявність колекторів, виникає об’єктивна необхідність залучення гаранта успішності банківської діяльності ззовні.

Таким гарантом виступають страхові компанії, а банк є їх агентом. Інакше кажучи, у взаємодії «страхова компанія – банк» банк надає клієнту кредитний договір, а страхова компанія – договір страхування. У даній взаємодії має місце страхування відповідальності позичальника, а також страхування майна, що є об’єктом застави. Це надає можливість банкам уникнути вірогідних кредитних ризиків там, де формування резервів може бути неефективним. Тобто, якщо заборгованість клієнта визнається безнадійною і фактично відсутні шанси її повернути, має місце страховий захист. Страхова компанія як гарант повертає банку

заборговані позичальником кошти. Це уможливлює ведення стабільної діяльності банку, за якої останні мають високий рівень ліквідності і здатні вчасно повертати депозити вкладникам та проводити розрахунки.

Плідна співпраця страховиків з банківськими установами та постійними клієнтами дозволяє усвідомити необхідність та позитивність впровадження цього виду страхування. Сьогодні найрозвинутішою у страхуванні фінансових ризиків є окрема галузь – це споживче кредитування (майже половина договорів зі страхування фінансових ризиків припадає на страхування ризиків споживчого кредитування). У страхуванні споживчих кредитів присутні усі вимоги, які зазвичай ставляться страховиками до клієнтів: застава (придбане майно), обмежена страхова сума (як правило, однорідні прогнозовані суми). Страховики із задоволенням на це йдуть ще й тому, що поряд зі страхуванням фінансових зобов'язань по споживчих кредитах, згідно з Законом України «Про Заставу», страхується і придбане майно (автомобіль, квартира чи побутова техніка). Страхування товарного кредитування також користується великим попитом. У цьому випадку страхова компанія гарантує виплату коштів за товари у зазначений термін.

Активно розвивається галузь страхування, пов'язана з пластиковими картками. Це мало не єдиний випадок, коли мова йде про чистий фінансовий ризик, і застава тут не потрібна. Страхують від несанкціонованого використання пластикових карток, їх викрадення. Також активно розвивається страхування овердрафту – різновиду кредитного ризику [3].

Страхування фінансових ризиків спрямовано на забезпечення відшкодування матеріального збитку, який проявляється внаслідок їх настання. Можна різними способами забезпечувати безперервність процесу відтворення та максимальну фінансову стійкість економічних суб'єктів, але як засвідчує зарубіжний досвід, саме страхування є найбільш ефективним.

Загалом на практиці спостерігається збільшення кількості неповернених кредитів банкам України, у зв'язку чим банки втрачають частину своїх прибутків та значне підвищення величини заборгованості перед банками за кредитними операціями, оскільки вимоги банків за наданими кредитами будуть зростати, то відповідно зростатиме потреба в страхуванні кредитного ризику, адже банкам необхідно забезпечити собі надійність повернення наданих грошей [4, с. 26].

Отже, страхування – це ефективна система зменшення впливу кредитних ризиків у банківській діяльності. Останнє не одержало необхідного розвитку через нерозвиненість та неповноту законодавчої бази регулювання кредитного страхування. Проте, надалі страхування кредитних ризиків, очевидно, розвиватиметься не лише шляхом удосконалення діючих умов страхування, але й розширення видів страхування кредитних ризиків, особливо з огляду на розширенням факторингових операцій, операцій лізингу, форфейтингу та інших. Поєднання самострахування та страхування відзначається більшою стабільністю та захищеністю інтересів кредиторів, особливо це стосується спеціалізованих банків, в яких зосереджено значна кількість однотипних ризиків.

Список використаної літератури:

1. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» // Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104 //

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04/page4
2. Закон України « Про страхування» від 4 жовтня 2001 р. №2745-III.
3. Журавка О. С. Проблеми аспекти страхування фінансових ризиків України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_F/Zhuravka_1.pdf

УДК (336.771)

Шевченко Олександра Олександрівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Климчук Наталія Яківна
старший викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України

ВИЛУЧЕННЯ З ГОТІВКОВОГО ОБІГУ УКРАЇНИ НОМІНАЛИ ДРІБНИХ МОНЕТ

В сучасних умовах економічної нестабільності в країні, інфляційними процесами, зміни масштабу цін монети дрібних номіналів стали відігравати незначну роль у готівкових операціях. Вони не повною мірою забезпечують функцію обігу, тобто фактично не впливають на розрахунки населення за товари та послуги.

Згідно з чинним законодавством забезпечення готівкового обігу України розмінною монетою належить до компетенції Національного банку України (НБУ), одним з важливих завдань якого в сфері організації готівково-грошового обігу є його оптимізація. Згідно статті 34 Закону України «Про Національний банк України» до повноважень НБУ належить карбування та вилучення з обігу розмінних монет дрібних металів.

Саме тому, НБУ розглядає рішення про припинення карбування монет номіналом 1, 2, 5 та 25 копійок. Адже витрати на карбування та перевезення таких монет, перевищують їх номінальну вартість. Крім того, пропонує запровадити в Україні механізм заокруглення загальних сум розрахунків.

Так як це рішення є важливим для суспільства, НБУ запросив громадськість до обговорення.

Станом на 01.11.2017 року кількість розмінних монет на душу населення в Україні становила 293 штуки, якщо брати на вагу, - в середньому по 700 грамів монет. За останні чотири роки НБУ витратив на карбування і транспортування розмінних монет в середньому 160 млн. грн., тобто витрати на випуск монет дрібних номіналів на сьогодні в кілька разів перевищують номінал таких монет. За оцінками експертів, округлення готівкових розрахунків до 10 копійок з припиненням

карбування монет дрібних номіналів дасть економію щороку на випуск та транспортування монет близько 91 млн. грн.

Ще однією проблемою є те, що монети дрібних номіналів майже не повертаються з обігу до банківської системи. Вони переважно використовуються не за цільовим призначенням (збирання монет в скарбничках, виготовлення сувенірної продукції, декорування та оформлення інтер'єрів), крім того, останнім часом великими партіями вивозиться за кордон.

На сьогоднішній день в обігу перебуває 12,9 млрд. шт. монет, більш детально це зображено на рис. 1 [1].

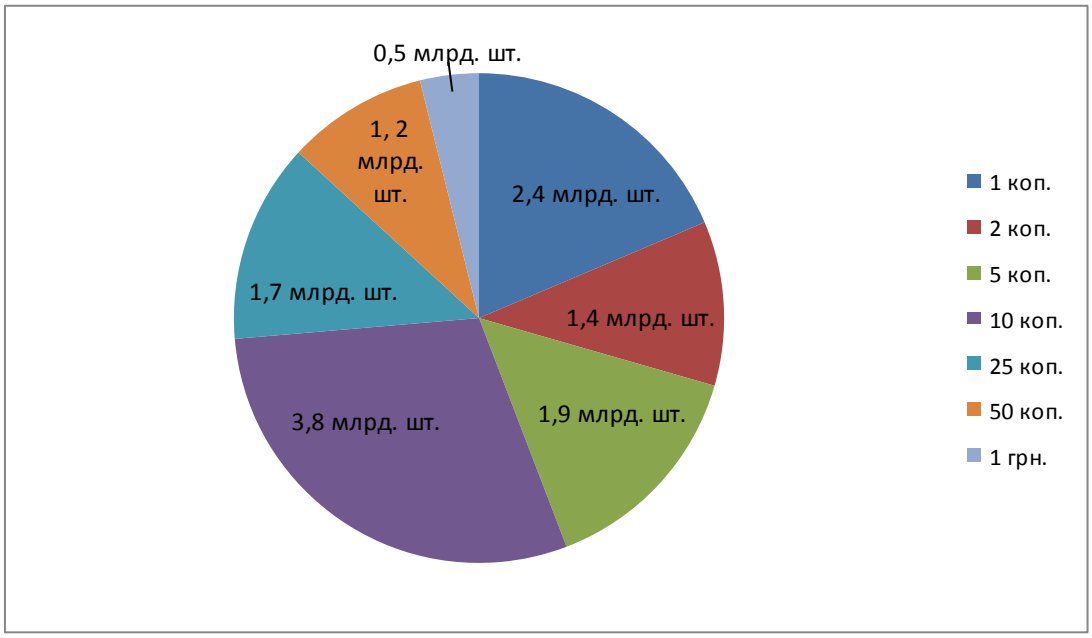

Рис. 1. Кількість монет, що перебуває в обігу в банківській системі України (штук)

Основними споживачами монет виступають торговельні мережі, громадський транспорт, заклади громадського харчування, відділення Укрпошти, аптеки, організовані та неорганізовані ринки [2].

НБУ залучивши міжнародний досвід (Австралія, Данія, Ізраїль, Канада, Нідерланди, Норвегія, Сінгапур, Угорщина, Чехія, Швейцарія, Швеція та ін.) запропонував два варіанти відмови від дрібних монет:

- перший – одномоментне вилучення з обігу монет дрібних номіналів (монети перестають бути засобом платежу, можливий великий резонанс від заходу, адже значна кількість монет надходить до центрального банку щоденно, постає проблема їх знищення);
- другий – припинення карбування монет із поступовим виведенням їх з обігу (легкість у впровадженні, добровільна основа, процес вилучення довший, монети перебувають в обігу у якості засобу платежу, немає проблеми знищення) [1].

При цьому також пропонується встановити правила округлення загальної суми покупки в чеку в разі відсутності монет і у покупця, і у продавця:

- сума, що закінчується від 1 до 4 копійок, округляється в бік зменшення до найближчої суми, яка закінчується на 0 копійок;
- сума, що закінчується від 5 до 9 копійок, округляється в бік збільшення до найближчої суми, яка закінчується на 0 копійок [2].

НБУ поки, що не планує примусове вилучення з обігу монет дрібних номіналів, а натомість розраховує на поступове зниження їх обсягу в обігу за рахунок припинення карбування таких монет.

Врахувавши світовий досвід, НБУ підготував проект Постанови «Про оптимізацію обігу монет дрібних номіналів» [1]. Крім того, опрацювавши відгуки та пропозиції, що надійшли від населення, банків, торговельних закладів, бізнесових кіл та державних установ, розглядає можливість застосування заокруглення загальних (у чеку) сум розрахунків готівкою за товари (роботи, послуги). Але, разом з тим, виникають питання, як це буде працювати на практиці та яким чином відображатиметься в обліку та звітності. Тому потрібні внесення змін до чинного законодавства для врегулювання порядку здійснення розрахунків та ведення звітності.

Таким чином, припинення карбування та вилучення з готівкового обігу монет найменших номіналів дає змогу оптимізувати систему роздрібних платежів і зменшити витрати суспільства на обслуговування готівкового обігу. Запровадження правил заокруглення не матиме жодного впливу на інфляцію, як прямо, так і опосередковано, адже, вони стосуються заокруглення всіх товарів у чеку, а не цін індивідуальних товарів. Отже, прямого впливу на показники інфляції запропоноване рішення не спричинить. Це також підтверджує досвід таких країн як Данія, Швеція, Норвегія, Угорщина та Чехія.

Список використаної літератури:

1. Архів за 2017 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58884852
2. Новини [Електронний ресурс] / Телеканал «Прямий». – Дорогі та безглузді четвертаки: як відмова НБУ від дрібних монет вплине на ціни - Режим доступу: https://prm.ua/v-ukrayini-planuyut-pripiniti-karbuvannya-dribnih-monet-yaki-prichini-ta-shho-tse-dast-ukrayintsyam/

УДК 366

Ярмолич Дем'ян Вікторович
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В БАНКИ УКРАЇНИ

Достатність фінансових ресурсів є ключовою умовою ефективного функціонування банківської системи будь-якої країни. В Україні, як і в більшості країн, за рахунок залучення заощаджень населення відбувається формування ресурсної бази банків.

Аналіз сучасного стану депозитного ринку свідчить, що найбільша питома вага належить власне вкладам (депозитам) фізичних осіб, саме тому дослідження

питань організації роботи з вкладними (депозитними) операціями як основного джерела банківських ресурсів набуває особливого значення, що і визначає актуальність обраної теми.

Вагомий внесок у вивчення теоретико-методологічних основ заощаджень населення та їх місця у формуванні ресурсної бази банків зробили такі науковці, як Бова Н.В., Ватаманюк О.З., Вядрова І.М., Заславська О.І., Носова Є.А., Павлюк Т.І., Савлук М.І., Топчій Г.С., Фролова Т.О., Ціщик Р.В., Юрій С.І. та інші. Проте, не дивлячись на значні досягнення у дослідженні даної проблематики, частина актуальних питань, зокрема і питання активізації нарощування ресурсів банків, і нині залишаються недостатньо розкритими.

Перспективним напрямком залучення коштів фізичних осіб, перш за все, є розробка новітніх організаційних форм ведення депозитних рахунків населення, зокрема розширення кола депозитних рахунків клієнтів із різноманітним режимом функціонування, що надає вкладникам можливість використовувати кошти та одночасно отримувати прийнятний рівень доходів по ним.

Кошти на таких рахунках можуть бути використані і для здійснення поточних платежів, і як фінансові інвестиції, що приносять своїм власникам прибуток. Таким чином, усувається один із головних недоліків депозитів до запитання — їх низька прибутковість (або ж її повна відсутність), та забезпечується збереження належного рівня ліквідності [2, с.1].

До іншого, пов'язаного із розглянутим вище, напряму вдосконалення депозитних операцій банків з обслуговування населення можна віднести більш активне використання можливостей системи комплексного обслуговування клієнтів, що заключається в купівлі не лише депозитного продукту, а й інших банківських і небанківських продуктів (послуг) на пільгових умовах. Комерційні банки можуть використовувати різні форми роботи з метою популяризації цієї системи:

1. надавати споживчі кредити власникам депозитних рахунків за умови наявності певної суми коштів на такому рахунку та з урахуванням чинників кредитоспроможності клієнта;
2. об'єднувати банківські та страхові послуги. При цьому банк зобов’язаний за власний рахунок страхувати:
   a. власників пластикових карток — вкладників від нещасних випадків;
   b. життя вкладників, а також здійснювати пенсійне або медичне страхування;
   c. цінності, що зберігаються в депозитних сейфах;
3. об'єднувати банківські і туристичні (готельні, телефонні) послуги. За умови, що власник депозитного рахунку виконав встановлені вимоги (сума вкладу, строк депозиту), він має можливість із знижкою придбати картки міжнародних телефонних мереж, оплатити проживання в готелях, туристичні путівки та ін.;
4. обслуговувати клієнтів до і після здійснення банківських операцій:
   a. ознайомлювати клієнтів з політикою банку, з корисними властивостями існуючих і нових послуг; надавати клієнтам гарантії їх якості;
   b. проводити роботу із скаргами та пропозиціями, перевіряти якість обслуговування, надавати додаткові послуги, здійснювати прямий маркетинг;

5. розширювати часові параметри збуту. Вивчивши графіки роботи клієнтів, банкам важливо внести відповідно до них зміни у години роботи своїх філій [2, с.2].

Вищеперелічені пропозиції доповнює один із традиційних напрямів стимулювання залучення коштів фізичних осіб на банківські депозити – процентна політика банку. Адекватна процентна політика, спрямована не лише на залучення, а й на стійке утримання коштів громадян на депозитних рахунках, має враховувати не тільки умови депозитної угоди з конкретним клієнтом, а й мікро- та макроекономічні фактори впливу на ціну грошових ресурсів на ринку [1, с.206].

Одним із визначальних факторів формування процентної політики є рівень доходів населення. Сума вільних коштів, яка може бути покладена на депозит в банку, незначна, що можна пояснити важкою економічною ситуацією в країні. В таких умовах особливого значення набуває створення державою мотиваційних передумов до здійснення організованих заощаджень членами домогосподарств.

Для підвищення фінансового потенціалу населення органам державної влади слід: підтримувати підприємницьку діяльність, посилити стимулюючу функцію податків, розширити легальні джерела додаткових доходів, реалізувати механізми соціального захисту [4, с.74].

Підсумовуючи, варто зазначити, що, не дивлячись на складну фінансово-економічну ситуацію, в Україні є об’єктивні передумови для активізації заощаджувальної поведінки членів домогосподарств: підвищити рівень ефективності державного регулювання економічної та соціальної сфер, створити дієву систему захисту інтересів фізичних осіб, які готові вкладати свої заощадження в інструменти вітчизняного фінансово-кредитного ринку. За таких умов, раціональне управління організованими заощадженнями домогосподарств банківськими фінансово-кредитними установами дозволить забезпечити інвестиційні потреби національної економіки та підвищити рівень життя населення.

Список використаної літератури:

1. Биховченко В.П. Стабілізація банківської системи шляхом підвищення довіри до банків [Текст] / В. П. Биховченко // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. / Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2016. – С. 206
2. Соляник Л.Г. Формування ресурсної бази комерційних банків: проблеми і шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Соляник Л.Г., Попова А.В. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN/Economics/45319.doc.htm
3. Кужелєв М. О. Стратегія залучення депозитних ресурсів як вектор функціонування грошової системи країни / М. О. Кужелєв, В. В. Волкова, Н. І. Волкова // Екон. вісн. ун-ту : зб. наук. пр. – 2016. – Вип. 30/1. – С. 169–178.
4. Ціщик, Р.В. Аналіз динаміки та структури заощаджень населення України [Текст] / Ціщик Р.В. // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 20. – С. 71-75.

Секція 4. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

УДК 366

Альохіна Оксана Олександрівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: інноваційний потенціал, інвестування, ліквідність, інвестори, фінансові ресурси, інноваційний розвиток, залучення ресурсів.

На сьогоднішній день однією з центральних соціально-економічних проблем в Україні є перехід економіки на інноваційний шлях розвитку та подолання технологічного відставання від розвинених країн. Запровадження кращого розвитку інноваційної діяльності дає можливість використовувати нову техніку та технології у виробництві, врівноважує соціальне становище в країні, дає можливість передбачувати ризики та уникати їх, таким чином підтримується національна стійкість та з'являються нові можливості для розвитку економіки в цілому. Тому досить важливо підтримувати високий рівень інноваційного потенціалу на підприємстві, що в свою чергу забезпечить його конкурентоспроможність та стійкість.

Дослідженням даного питання займалися як вітчизняні, так й іноземні вчені, зокрема Бардадин О. А., Заїка С.О., Дресвянніков Д.О.

Різноманітність визначення сутності категорії «інвестиційний потенціал підприємства» пояснюється тим, що дослідники визначали дану категорію, відповідно до окремих аспектів вивчення її реалізації та формування. Виділяють три основні аспекти, в рамках яких розглядається інвестиційний потенціал підприємства: 1) здатність реалізовувати реальні інвестиційні проекти (капіталовкладення); 2) спроможність залучати зовнішні інвестиційні ресурси, тобто бути привабливим для інвесторів; 3) можливість здійснювати фінансове інвестування в якості додаткового джерела прибутку [1].

Для всебічного розгляду сутності інвестиційного потенціалу та розуміння механізму його формування потрібно виділити його складові:

– Інституційна (управлінсько-організаційна) визначається як інститути, або суб'єкти інноваційної діяльності, які забезпечують: внутрішні процеси інноваційної діяльності, безпосереднє впровадження нових технологій, взаємозв'язок об'єкта дослідження як з наукою, так і з ринком.

– Якісна (ресурсна) складова визначається сукупністю матеріально-технічних та інтелектуальних ресурсів і можливостей підприємства.

– Цільова складова містить у собі показники ринкових можливостей підприємства на основі розробленої стратегії і тактики діяльності, а також вектори спрямування наявних та потенційних елементів його потенціалу.

– Інвестиційно-фінансова – це такий структурний елемент інноваційного потенціалу, який показує і забезпечує зворотний вплив і зв'язок всіх складових інноваційного потенціалу (потенціалу підприємства) на формування матеріальних і нематеріальних активів.

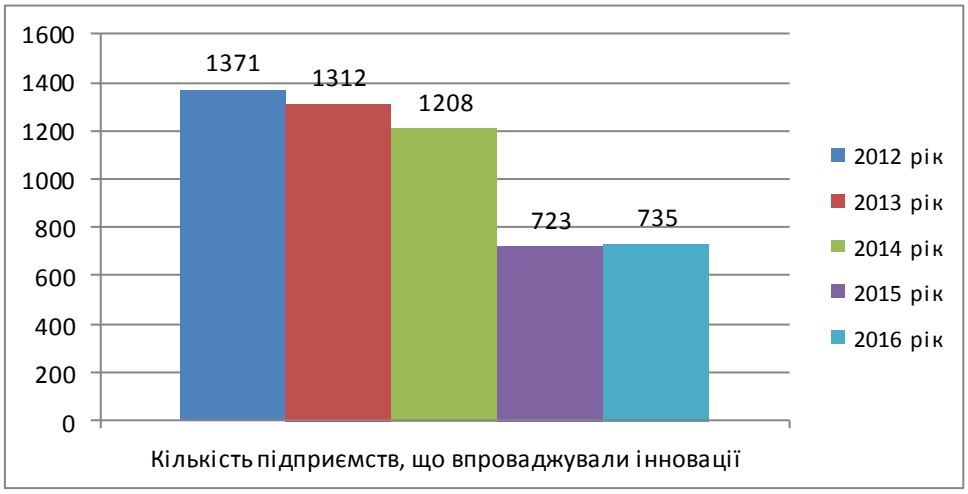
– Результативна складова – це реальний фактичний інноваційний продукт, отриманий в інноваційному процесі, тобто досягнутий рівень потенціалу [2].

Формування інноваційного потенціалу підприємства відбувається під впливом ряду чинників, зокрема внутрішні чинники, що включають: стадію життєвого циклу підприємства, організаційно-правову форму підприємства, розмір підприємства, обсяг діяльності, фінансовий стан, структуру активів, кредитний рейтинг, політику розподілу прибутку, амортизаційну політику, прибуткову діяльність, особистісні складові управлінського персоналу, наявність зв’язків з фінансовими інституціями, ділова репутація (імідж). Зовнішні чинники, що включають: рівень інфляції, податкову політику, стан розвитку економіки, політичну стабільність, доходи населення, розвиненість банківського сектору та інших фінансових інституцій, облікову політику НБУ, розвиненість ринку фінансових посередників [3].

Щодо розвитку інноваційної діяльності підприємств, то з кожним роком кількість підприємств, які впроваджували інновації зменшується (рис 1). При чому найбільш суттєві зміни відбулися в 2015 році порівняно з 2014 роком. Проте у 2016 році бачимо не значне, але збільшення кількості підприємств, які впроваджують інновації, це пов’язано зі збільшенням фінансування інноваційної діяльності країни в цілому з державного бюджету. У 2013 році при досить не значному фінансуванні кількість таких підприємств зменшилась майже на 100 по всій країні, що є негативним показником. Загалом зменшення кількості підприємств, що впроваджували інновації свідчить про зниження інноваційного потенціалу в країні.

Рисунок 1

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2012-2016 рр.

Джерело: розроблено автором на основі статистичних даних [4].

Формування інвестиційного потенціалу підприємства базується на принципах: розгляду підприємства, як відкритої системи; врахування базових стратегій операційної діяльності підприємства; підприємницького стилю стратегічного управління; відображення інвестиційних переваг підприємства перед конкурентами; використання результатів технологічного процесу в інвестиційній діяльності; орієнтації на врахування рівня інвестиційного ризику під час прийняття стратегічних рішень; відображення альтернативності стратегічного інвестиційного вибору [5] .

Отже, інвестиційний потенціал слугує базовою основою для формування інноваційної стратегії підприємства та виступає важливим фактором забезпечення інноваційної діяльності. Слід відмітити, що інноваційна діяльність здійснює зворотній вплив щодо розвитку інвестиційного потенціалу, так як ефективне впровадження інновацій дає підприємству можливість більш успішно накопичувати матеріальні, технічні, а також фінансові ресурси, необхідні для розвитку інвестиційного потенціалу.

Список використаної літератури:

1. Заїка С.О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування / С.О. Заїка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки – 2015. - Вип.13, ч.1 – С. 84-86.
2. Шерстюк Р. Інноваційний потенціал як основа забезпечення ефективної діяльності підприємства ринку [Електронний ресурс] // Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя: [сайт]. - Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/
3. Бардадин О. А. Особливості формування інвестиційного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] // Вінницький національний технічний університет: [сайт]. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu
4. Наукова та інноваційна діяльність України, 2016. / Статистичний збірник // – 2016. [Електронний ресурс] //Державна служба статистики України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/ – Назва з екрана.
5. Дресвянніков Д.О. Формування інвестиційного потенціалу підприємства [текст] / Дресвянніков Д.О. // Reporter of the priazovskyi state technical university - 2016. - № 31. - С. 24.
6. Кужелев М. А. Управление инвестиционным потенциалом предприятия в контексте бюджетного регулирования инновационного развития Украины / М.А. Кужелев, М.О. Житарь // Економіка і суспільство. - 2016. - Випуск 4. - С. 302-307

УДК 366

Бедринець Мирослава Дмитрівна
к.е.н., доцент,
в.о. завідувача кафедри фінансів
Університету ДФС України
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ФІНАНСОВІ ФОРМИ СПРИЯННЯ

В умовах високої конкуренції, малий бізнес, який функціонує без інновацій, зупиниться у своєму розвитку. Підтримка своїх позицій за рахунок економії на масштабах виробництва, взаємозв'язку зі споживачем або надійністю каналів збуту рано чи пізно виявляться недостатніми. Конкуренти знайдуть шляхи обходу цих переваг на основі своїх інновацій та створять кращі чи дешевші способи ведення аналогічного бізнесу.

Темпи розвитку і масштаби зростання малого інноваційного бізнесу нерозривно пов'язані з питаннями регулювання його діяльності з боку держави. Спроби відмовитися від управління цим процесом, як свідчить досвід країн Заходу, не мають господарської перспективи. Практично у всіх країнах держава активно втручається в діяльність малого інноваційного підприємництва. Державна підтримка є об'єктивною передумовою нововведень, оскільки ринок не завжди може створити умови, при яких суб'єктам господарювання може бути вигідна і доступна безперервна інноваційна діяльність.

Необхідною умовою, що сприяє підвищенню конкурентних переваг малих суб'єктів підприємництва та досягнення висхідного розвитку цього сектора економіки в цілому є підтримка з боку держави, а особлива роль відводиться фінансовим формам сприяння.

Наукові підходи до розгляду державної фінансової підтримки малого іноваційнного підприємництва різні, але усі стверджують про її необхідність. Автори виділяють суть державної підтримки саме в державній допомозі або заходах, які встановлені на державному рівні, у вигляді фінансових стимулів та пільг.

Основними програмними документами вищих органів державної влади, що підтримують розвиток вітчизняного малого і середнього підприємництва, є: Угода про коаліцію депутатських фракцій „Європейська Україна"; Програма діяльності Кабінету Міністрів України, схвалена постановою Верховної Ради України, щодо підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва; Стратегія сталого розвитку „Україна – 2020" [6, 8].

Дієвою складовою активізації розвитку іноваційнного підприємницького сектору економіки є венчурне фінансування, феномен надактивного розвитку якого пов'язаний з пріоритетним розвитком високотехнологічних та ризикованих галузей.

Механізм венчурного фінансування полягає у тому, що великі банки, промислові фірми, спеціалізовані венчурні фірми надають кошти новим малим фірмам для розроблення перспективних ідей, не вимагаючи ніяких гарантій, розраховуючи лише на значний прибуток у разі успіху. Венчурне фінансування здійснюються поетапно, надання фінансових ресурсів для наступного етапу залежить від якості виконання попереднього [1].

За кордоном розвиток венчурної індустрії спирається на наступні передумови [4]:

1. Існування значного капіталу інституційних і приватних інвесторів, акумульованого розвиненою системою фінансових посередників.

2. Наявність професійних менеджерів, здатних оцінити перспективу розвитку певного напрямку, які при цьому виступають посередниками між капіталом і конкретними інноваційними проектами.

3. Високий комерційний потенціал розробок, здійснюваних малими інноваційними компаніями.

4. Розвинений ринок цінних паперів, що дозволяє реалізовувати фінансові технології виходу з інвестицій.

5. Висока ємність і платоспроможність споживчих ринків для компаній з венчурним капіталом.

На сьогодні економічна система України характеризується нестабільністю та відсутністю необхідних передумов для ефективного функціонування венчурного бізнесу як елементу підтримки розвитку підприємництва. Найпривабливішими сферами венчурного інвестування в Україні є будівництво, сільське господарство та переробка сільгосппродукції, харчова промисловість, роздрібна торгівля, в той час, як у країнах Європейського Союзу і в США – це інвестиції в інновації. Вагомим фінансовим регулятором розвитку інноваційних малих підприємницьких структур виступають податки.

Пільговий режим оподаткування малого підприємництва може застосовуватись у вигляді спеціальних режимів оподаткування із заміною більшості податків на один податок або як податкові пільги у межах загальної системи оподаткування [5]. Більшість розвинених країн оподатковують малий бізнес на загальних підставах, надаючи певні цільові податкові пільги.

Так, у Кореї малі підприємства, які інвестують в матеріальні активи чи в обладнання, що пов’язані із інноваціями, підвищеною продуктивністю, збереженням енергії чи в обладнання соціального забезпечення можуть застосовувати для працівників інвестиційний податковий кредит у розмірі 3-10% своїх капітальних витрат на такі об’єкти. У Франції надаються дослідницькі податкові кредити малим інноваційним компаніям, якщо їх витрати на науково-дослідні роботи досягають 15% загальних витрат. В Аргентині для працедавців - суб’єктів малого бізнесу діє знижена 17% ставка внесків на соціальне страхування.

Ще одним видом податкових пільг є можливість звільнення від оподаткування. Зокрема, у Франції інноваційні стартапи повністю звільнені від оподаткування податком на прибуток у перший рік існування та сплачують 50% даного податку протягом другого року функціонування.

Малі підприємства України мають змогу, окрім загального, застосовувати пільговий режим оподаткування зі сплатою єдиного податку. Але не всі малі підприємства можуть перейти на спрощену систему оподаткування через невідповідність її критеріям. У 2014-2015 роках згідно з Податковим кодексом України діяло обмеження річного доходу до 20 млн грн, (з 2016 року – 5 млн грн) [4], а згідно з Господарським кодексом України статус малого підприємства поширюється на фізичних та юридичних осіб із річним доходом до 10 млн євро та середньорічною чисельністю працівників до 50 осіб [2]. Тому у 2015 році 52% малих підприємств були платниками у загальній системі оподаткування.

Також є обмеження для переходу на спрощену систему оподаткування за видами діяльності. До того ж для великої частки підприємств є економічно

невигідним переходити на спрощену систему оподаткування. Зокрема, для підприємств із високою часткою витрат по відношенню до доходу від реалізації продукції, спрощена система оподаткування буде створювати навіть більше податкове навантаження, ніж загальна система оподаткування [3]. Адже у загальній системі оподаткування базою оподаткування є дохід за вирахуванням витрат, а в спрощеній системі оподаткування сума податку не залежить від витрат. Внаслідок цього, твердження, що спрощена система оподаткування є механізмом фінансової підтримки малих підприємницьких структур виявляється невірним. А оскільки 26,1% малих підприємств за підсумками 2015 року отримали негативний фінансовий результат до оподаткування, то можна зробити висновок, що рівень їх витрат є високим [9].

Отже, основними проблемами розвитку інноваційної діяльності малих фірм в Україні є: проблеми фінансового характеру: нестача власних коштів підприємств, ускладненість залучення фінансових ресурсів з ринкових джерел (зокрема, жорсткі умови кредитування, недостатня фінансова підтримка з боку держави); проблеми організаційно-комунікаційного характеру: нерозвиненість ринку технологій; незрілість інноваційної інфраструктури; проблеми інформаційного характеру: відсутність або недоступність систематизованої інформації про нові технології, що мають потенціал комерціалізації, а також про прогнозні оцінки кон'юнктури ринків збуту інноваційної продукції; проблеми ринкового характеру: висока вартість нововведень, невизначеність строків інноваційного процесу, високий економічний ризик інноваційної діяльності, тривалі строки окупності нововведень, низька платоспроможність споживачів.

Список використаної літератури:

1. Азурова О.С. Напрями стимулювання розвитку бізнесу / О.С. Азурова // Вісник ЧДІЕУ. – Чернігів, 2013. – Вип. 4 (20). – С.35-38.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15
3. Дема Д.І. Спрощена система оподаткування: реалії та перспективи в Україні / Д. І. Дема, І.В. Шевчук // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 1. – С. 146-149.
4. Красовская О. Венчурный капитал: ощибки в трактовании и состоянии дел в Украине / О. Красовская, В. Грига // Економіст. – 2007. – №9. – С. 75-77.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс] / (Верховна Рада України) – Режим доступу: http: // zakon.rada.gov.ua
6. Програма діяльності Кабінету Міністрів України, схвалена постановою Верховної Ради України від 11.12.2014 р. №26-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http: // www.zakon.rada.gov.ua
7. Сокирська І.Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І.Г.Сокирська // Фінанси України. – 2003. – №1. – С.89-93.
8. Спілки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spmsppu.kiev.ua
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

УДК 366

Бєлін Владислав Сергійович
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Москаленко Наталія Віталіївна
к.е.н., доцент кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України

МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТ В ГРООВОМУ ОБІГУ УКРАЇНИ

Термін "електронні гроші" вже давно має своє місце в сучасних фінансах і тому досі нема чітких критеріїв віднесенні новітній платіжни прокдутів до електронних грошей.

Істотне пожвавлення інтересу в Україні до віртуальних валют пов'язано безпосередньо з нестабільним політичним явищем, нестабільністю гривні, мінливим курсом валют та іншими складнощами, з якими зіткнувся бізнес. Перевага віртуальних грошей полягає в тому, що вони не схильні до перерахованим вище ризиків. Емісія криптовалюти децентралізована, обмежена і автоматизована, а трансакції навіть у найвіддаленіші куточки світу можуть займати лічені секунди.

Популярним способом електронних розрахунків сьогодні є Bitcoin. Незважаючи на те, що він у всіх на слуху, на ділі мало хто знає, наскільки ця криптовалюта законна в Україні, чи можна в неї інвестувати, і з якими ризиками доведеться зіткнутися тим, хто вирішить використовувати Bitcoin як платежу.

Bitcoin - це цифровий товар (валюта) з обмеженою пропозицією. У нього є свої особливості, відмінні від усіх інших електронних платіжних систем. Це доступність, відсутність контролю мережі, можливість анонімних платежів в будь-який час доби без залучення банків та інших фінансових посередників. Bitcoin не можна "додрукувати", оскільки кількість монет заздалегідь відомо - 21 000 000, також його не можна знищити, змінити, заблокувати або заарештувати. Однак, незважаючи на явні переваги, багато як і раніше з побоюванням дивляться на цей вид платежів. Це пов'язано, в першу чергу, з величезною кількістю міфів, які супроводжують Bitcoin з моменту його появи [1].

Слід відзначити: Bitcoin, з точки зору національного законодавства, не є грошима. Ще в листопаді 2014 року Національний банк України дав роз'яснення, що він розглядає «віртуальну валюту» Bitcoin як грошовий сурогат, який не забезпечений реальною вартістю, і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України, як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам вітчизняного законодавства. Однак роз'яснення НБУ не встановлює відповідальність за використання криптовалюти. У світі ставлення до системи Bitcoin істотно відрізняється. Деякі країни всіляко заохочують Bitcoin - це Австралія, Німеччина, Нідерланди, Нова Зеландія, Сінгапур, деякі встановлюють для Bitcoin серйозні обмеження - як Індонезія, Китай, Росія, Україна. Проте

Державна служба фінансового моніторингу має інше бачення стосовно цього и прийняла позицію FATF стосовно законності криптовалют.

Прямі заборони на сьогоднішній день встановлені тільки в Болівії, Еквадорі, Таїланді і В'єтнамі. У деяких країнах, наприклад, в Японії, Bitcoin є законним платіжним способом. У Китаї ж, навпаки, операції з Bitcoin заборонені для банків, але дозволені для фізичних осіб. Ця ініціатива виходила від податкової інспекції країни, яка провела аналіз використання криптовалюти в країні і прийшла до висновку, що цей процес необхідно легалізувати і оподаткувати [2].

США визначає криптовалюта як «віртуальну валюту» і відносять її до «децентралізованим віртуальним валют». У 2014 році губернатор штату Каліфорнія легалізував Bitcoin, підписавши відповідний закон AB-129 під назвою «Легальні гроші: альтернативні валюти»[3].

На сьогодні значно зростає зацікавленість пересічних громадян у використанні криптовалюти, так само як зростає кількість компаній, які працюють з цією валютою. Досить багато проводиться спеціальних навчальних курсів для вивчення специфіки роботи з криптовалютою Bitcoin. На нашу думку, відбувається це на фоні масових банкрутств фінансових установ, відповідно втрат населенням своїх депозитних заощаджень, інфляція. Тому, з одного боку, інвестування в криптовалюту не видається таким ризикованим. Однак, з іншого боку, незважаючи на міжнародний досвід використання криптовалюти та численних її переваг, вважаємо за доцільне консультуватись з майнерами, досліджувати динаміку коливання Bitcoin, врахувати те що хакери завжди розвиваються в одну епоху і крокують поряд з новими технологіями, тому необхідно добре зважувати усі застереження та інструкції щодо купівлі bitcoin. Утримуватися від розрахунків цією валютою в нашій країні, можна лише з міркувань відсутності відповідної інфраструктури для обміну криптовалюти в готівку для щоденного використання, а також існують обмеження в її використанні у сфері споживчих послуг. Проте у сфері консалтингу, інформаційних посуг та IT ймовірність оплати криптовалютою досить висока. Саме тому першочерговим завданням є розробка нормативно-правових актів на прикладі Данії, Англії, Нідерландів та інших країн, які вільно використовують криптовалюту bitcoin та широко впроваджують її для розрахунків.

Список використаної літератури:

1. Bitcoin майбутнє банківської системи України - [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://ukropchiki.com/blog/1983/bitcoim-maybutnie-bankivskoi-systemy-ukrainy
2. Ризики законність та перспективи криптовалюти - [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://konkurent.in.ua/news/ukrayina/17472/riziki-zakonnist-ta-perspektivi-kriptovalyuti-.html
3. Закон AB-129 «Легальні гроші: альтернативні валюти». - [Електронний ресурс] - Режим доступу:
4. https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billNavClient.xhtml?bill_id=201320140AB129

УДК 366

Будзар Тетяна Василівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Биховчекно Валентина Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів Університету ДФС України

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Значні трансформаційні зміни, що відбулися останніми роками в Україні, надають надзвичайної актуальності питанням нейтралізації та мінімізації фінансових ризиків для підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

Сьогодні немає єдиного підходу до визначення сутності фінансових ризиків, вибору методів та способів їхньої мінімізації. Щоб покращити розвиток підприємств, необхідно розробити, впровадити конкретні методики та напрямки управління фінансовими ризиками на практиці, які допоможуть вітчизняним підприємствам скоротити негативні наслідки їхнього прояву та підвищити ефективність функціонування й прибутковість[1].

Фінансовий ризик – це складова сукупного ризику суб'єкта господарювання, пов'язана з мінливістю цін, структурою капіталу та вартістю підприємства, що відображає ймовірність зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на підприємство в процесі його фінансово-господарської діяльності та супроводжує кожне фінансове рішення. Характерними рисами фінансового ризику є значно вищий рівень невизначеності в порівнянні з іншими господарськими ризиками і тенденція до постійного ускладнення.

Фінансовий ризик є однією із найбільш складних категорій, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, якій властиві такі характеристики: економічна природа, об'єктивність прояву, імовірність реалізації, невизначеність наслідків, очікувана несприятливість наслідків, варіабельність рівня ризику, суб'єктивність оцінки.

На сучасному етапі до числа основних видів фінансових ризиків підприємства відносяться наступні: ризик зниження фінансової стійкості підприємства, ризик неплатоспроможності, інвестиційний, інфляційний, процентний, валютний, депозитний, кредитний, податковий, структурний, криміногенний, та багато інших ризиків.

Крім цих видів ризиків ще виділяють такі, як: маркетингові, ризики зміни законодавства, ризики зміни ціни, комерційні, ризики втрати майна, соціально‑правові, функціональні, селективні, ризики ліквідності та ін[3].

Ризики виникають у зв'язку з рухом фінансових потоків і виявляються на ринках фінансових ресурсів в основному у вигляді процентних, валютних, кредитних, комерційних, інвестиційних ризиків.

Важливу роль в управлінні фінансовими ризиками підприємства відіграє механізм нейтралізації ризиків. Його перевага – високий ступінь альтернативності прийнятих управлінських рішень, які залежать від здійснення фінансової діяльності і фінансових можливостей підприємства.

До основних методів нейтралізації фінансових ризиків відносяться:

- уникнення ризику (цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних утрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний із ризикованою діяльністю;
- утримання ризику (в поєднанні з внутрішнім страхуванням);
- мінімізація ризиків (шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування);
- передача ризику (здійснюється за певними напрямами: передача ризику шляхом укладання договору факторингу; передача ризику шляхом укладання договору поручительства; передача ризику постачальникам сировини і матеріалів; передача ризику шляхом укладання біржових угод);
- прийняття ризику на себе (пошук підприємством джерел необхідних ресурсів для покриття можливих втрат);
- об'єднання ризику (з метою мінімізації ризиків підприємство залучає до розв'язання спільних проблем інші підприємства);
- лімітування фінансових ризиків (здійснюється шляхом установлення відповідних фінансових нормативів (лімітів) по окремих напрямах фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових утрат на допустимому для підприємства рівні);
- хеджування фінансових ризиків (передбачає зменшення ймовірності їх виникнення за допомогою деривативів або похідних цінних паперів (ф'ючерсів, опціонів));
- диверсифікація ризику (дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків, полягає у зменшенні рівня їхньої концентрації[2].

Отже, управління фінансовими ризиками на підприємствах є дуже важливим аспектом їх фінансово-господарської діяльності. Оцінка фінансових ризиків на підприємстві дає змогу попередити чи мінімізувати наслідки розвитку небажаних подій. Водночас єдиної ефективної моделі для оцінювання всіх фінансових ризиків суб'єктів господарювання немає. Кожен метод оцінки фінансового ризику має свої особливості, а його застосування залежить від багатьох чинників. Оцінивши ступінь фінансових ризиків, підприємство повинне визначити основні методи та шляхи їх нейтралізації, що стане предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаної літератури:

1. Зянько В.В Методи аналізу фінансових ризиків суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / В.В. Зянько // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Випуск 1-1 (07). – Режим доступу: http://fk.vntu.edu.ua/images/documents/zaporiggia_2017.pdf
2. Нескородєв С.М Дослідження сутності управління фінансовими ризиками підприємства [Електронний ресурс] / С.М. Нескородєв // Вісник економіки

транспорту і промисловості. – 2014. – Випуск 47. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vetp_2014_47_28
3. Кузьмінський В.З. Фінансові ризики суб'єктів господарювання / В.З. Кузьмінський // Международный научный журнал «Интернаука». – 2017. – Випуск № 2 (24), 2 т.

УДК 339.564+339.562:68

Войтко Сергій Васильович
д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інституту імені Ігоря Сікорського»

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ У ВИЗНАЧЕННІ НАЛЕЖНОСТІ КРАЇНИ ДО ІНДУСТРІЇ-4.0

Існують різні оцінки належності країн, корпорацій, підприємств до Індустрії-4.0. Використовуються як експертні оцінювання, так і оцінки за статистичними даними. У 2016 році лідерами Індустрії-4.0 визнані США (26 %), Німеччина (25 %), Японія (20 %), Франція (8 %), Китай (6 %), Південна Корея (3 %), Нідерланди (3 %) (у дужках приведено відсоток респондентів за даними [1]). Це експертне дослідження базується на результатах опитування експертів з 559 промислових підприємств. У них цікавилися думкою про провідну країну в Індустрії-4,0 на 2016 рік.

Обсяг високотехнологічного експорту у загальному обсязі експорту за даними 2016 року показали такі результати. У ТОР-20 країн увійшли Сінгапур, Сан-Томе і Принсіпі, Палау, Філіппіни, Бермуди, Малайзія, Казахстан, Ірландія, Швейцарія, Франція, Південна Корея, Китай, Барбадос, Ісландія, Великобританія, Мальта, США, Норвегія, Киргизія, Ізраїль. Цей різновид експорту для визначених країн становив від 18,38 % до 67,43 %. Так, викликає подив наявність окремих країн на вершині цього рейтингу. Зазначимо, що у 2016 році середній у світі високотехнологічний експорт становив 19,2 %. У той же час Сан-Томе і Принсіпі, Палау та Бермуди показали значення цього показника від 47,4 % до 65,5 %, що є досить високим значенням. Грунтовний додатковий аналіз показав, що саме для цих країн існують певні схеми ввезення, реєстрації та вивезення високотехнологічних товарів через їх митну територію. До того для країн Азії цей показник дещо перевищує 25 %, для країн, що мають значні доходи – це менше 20 %, для країн Європи дещо вище 16 %. Україна у 2016 році мала цей показник на рівні 7,2 %.

Так, як Індустрія-4.0 базується, насамперед, на інформаційно-комунікаційних технологіях, то доцільно дослідити обсяги експорту та імпорту продукції саме цієї

сфери. TOP-20 за імпортом є такі країни: Сінгапур; Філіппіни; Малайзія; Китай; В'єтнам; Мексика; Чехія; Словаччина; Південна Корея; Тайланд; США; Нідерланди; Японія; Угорщина; Парагвай; Ізраїль; Естонія; Маврикій; Латвія; Швеція. TOP-20 за експортом є такі країни: Філіппіни; Сінгапур; Малайзія; В'єтнам; Китай; Мальта; Південна Корея; Словаччина; Тайланд; Мексика; Ізраїль; Чехія; Маврикій; Естонія; Антигуа і Барбуда; Угорщина; Латвія; Нідерланди; США; Японія. Одночасно у 2 рейтинги потрапили такі країни: Сінгапур; Філіппіни; Малайзія; Китай; В'єтнам; Мексика; Чехія; Словаччина; Південна Корея; Тайланд; США; Нідерланди; Японія; Ізраїль; Естонія; Латвія.

Порівнюючи перелік за часткою експорту та імпорту ІКТ, а також за часткою високотехнологічного експорту (тобто перевірили наявність кожної країни одразу у трьох рейтингах), маємо перелік з таких семи країн (за алфавітом): Ізраїль, Китай, Малайзія, Сінгапур, США, Південна Корея, Філіппіни.

Експерти до технологічно розвинених країн відносять (з 15 по 1 місце у рейтингу за [2]): Гонконг (Китай); Франція; Японія; Ісландія; Люксембург; Південна Корея; Ірландія; Німеччина; Фінляндія; Сінгапур; Данія; Великобританія; США; Нідерланди; Швеція; Швейцарія. І лише три потрапили у всі вище приведені рейтинги – Китай, Південна Корея, США.

На підставі результатів опрацювання рейтингів основну увагу зосередимо на тих країнах, які потрапили у рейтинг експорту та рейтинг імпорту товарів інформаційно-комунікаційних технологій. До цих країн у 2015 році належать: Сінгапур; Філіппіни; Малайзія; Китай; В'єтнам; Мексика; Чехія; Словаччина; Південна Корея; Тайланд; США; Нідерланди; Японія; Ізраїль; Естонія; Латвія. Для визначення місця України у просторі цих країн, які більшою мірою належать до тих, які мають значну частку у високотехнологічному експорті та імпорті саме продукції ІКТ. Тобто тих країн, що більшою мірою можна віднести до Індустрії-4.0 саме з міжнародної точки зору.

На рис. 1 приведено візуалізацію співвідношення експорту та імпорту товарів інформаційно-комунікаційних технологій [3] за 2015 рік (16 країн з рейтингу та Україна /довідково/).

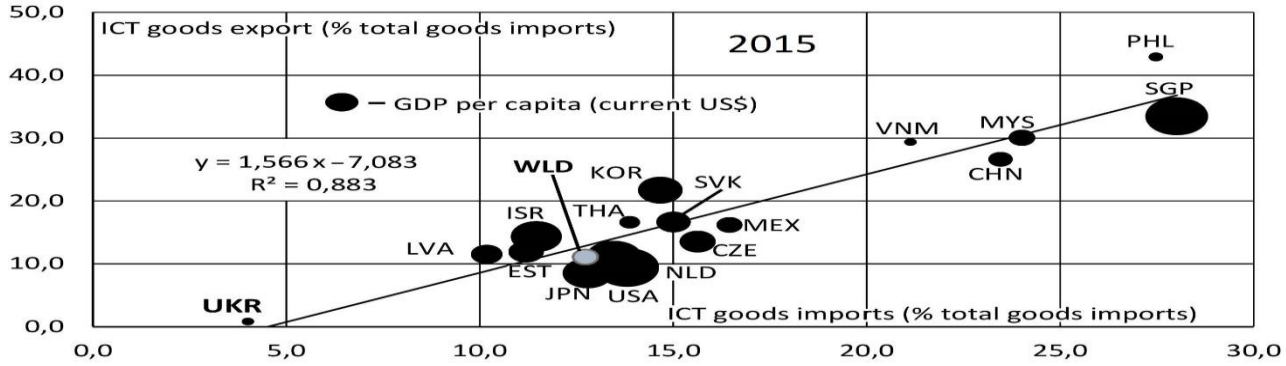

Рис. 1. Візуалізація співвідношення експорту та імпорту товарів інформаційно-комунікаційних технологій за 2015 рік (16 країн з рейтингу та Україна /довідково/).

Список використаної літератури:

1. The Statistics Portal (2018), Currently leading in Industry 4.0, retrieved from https://www.statista.com/statistics/667634

2. Business Insider (2018), The 16 most innovative countries in the world, retrieved from http://www.businessinsider.com/most-innovative-countries-in-the-world-2017-6
3. The World Bank Data and Research (2016), World Bank Statistics Database, retrieved from http://data.worldbank.org

УДК 336.67

Гордей Оксана Дмитрівна,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів
Університету ДФС України

ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ ФІНАНСОВОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В умовах інтенсивного типу зростання економіка набуває динамізму не тільки за рахунок розширення виробництва, але і за рахунок прогресивних структурних перебудов підприємств. Вирішення такого подвійного завдання призводить до того, що нарощування темпів зростання стає набагато важчим процесом. Крім того, в умовах насиченого ринку, а також існування дешевшої імпортної продукції нарощувати темпи виробництва не завжди доцільно. Розвиток, у цьому випадку, необхідно здійснювати за рахунок удосконалення структури. Це стає неминучим у зв'язку із фізично та морально застарілими засобами виробництва, значним споживанням енергоресурсів, що призводить до зниження конкурентоспроможності продукції та погіршення її якісних характеристик. Відтак, використання новітніх технологій інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств приводить до використання меншої кількості ресурсів, збільшення ефективності та задоволення нових потреб суспільства у вищій якості.

Спад науково-технічного потенціалу останніми роками в Україні призводить до зниження якості досліджень на стратегічно важливих напрямах науково-технічного розвитку: технічного рівня матеріального виробництва, занепаду наукоємних виробництв, зростання вірогідності техногенних катастроф, подальшої технологічної залежності нашої держави від провідних країн світу, робить важко досяжною кардинальну модернізацію національної технологічної бази. Особливу загрозу становить низький рівень великомасштабних інвестицій в українську економіку, без яких її відродження неможливе. Всі ці чинники безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємств.

Отже, фундаментом фінансового стратегічного планування на рівні підприємств в Україні є стратегічні напрями, які визначають середньо- і довгострокову перспективу використання фінансових ресурсів, а також передбачають вирішення завдань, які випливають з особливостей фінансових пріоритетів економічної системи країни та її соціальної сфери. Одночасно з цим, виконання соціальних функцій державою передбачає вибір поточних тактичних цілей і завдань механізму реалізації фінансової політики на рівні підприємств. Усі ці заходи тісно взаємопов'язані та взаємозалежні.

Під фінансовим стратегічним плануванням на рівні підприємств необхідно розуміти сукупність заходів щодо визначення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів для виконання суб'єктом підприємництва своїх функцій.

Фінансове стратегічне планування включає такі етапи:

1. Розробка загальної концепції фінансового розвитку підприємства.
2. Визначення її головних напрямів, цілей, основних завдань функціонування.
3. Створення відповідного і дієвого фінансового механізму.
4. Управління фінансовою діяльністю підприємства враховуючи особливості розвитку зовнішнього середовища та інших суб'єктів економіки.
5. Визначення відповідальних осіб та центрів відповідальності за виконання поставлених стратегічних завдань фінансового розвитку.

Відповідно, фінансове стратегічне планування розвитку підприємств в Україні у розрізі світових глобалізаційних тенденцій має базуватися на побудові інформаційного суспільства на постіндустріальних засадах, що забезпечить підвищення їх конкурентоспроможності не тільки в середині країни, але й за її межами.

УДК: 330.3/.34.014

Зеліско Інна Михайлівна
д.е.н., професор,
академік Академії економічних наук України, експерт ФАО з питань аграрної політики та торгівлі, професор кафедри менеджменту Державного університету телекомунікацій

ІННОВАЦІЙНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Роль України у глобалізаційних та євроінтеграційних процесах, як повноцінного суб'єкта міжнародних економічних відносин можлива за умови вибору оптимальної моделі та реалізації відповідного механізму взаємодії національної економіки зі світовою економікою. Для активної економічної інтеграції України і адаптації вітчизняних аграрних компаній до вимог світового ринку, необхідно максимально використовувати можливості глобалізації, враховувати глобалізаційні виклики, загрози та перспективи. Позитивна фінансова результативність функціонування аграрної галузі, зміцнення конкурентних позицій українського аграрно-промислового виробництва на світовому ринку, уможливлюються розробкою і реалізацією відповідної стратегії інноваційного розвитку та дієвістю інструментів і механізмів її реалізації.

В Україні агропромисловий комплекс і його провідна галузь – сільське господарство завжди знаходились серед пріоритетів розвитку країни. Сільське господарство є найбільш стабільною галуззю національної економіки та стало не тільки локомотивом, а й драйвером економічного розвитку України.

Площа сільськогосподарських земель України є найбільшою в Європі - 42 млн га (70% території країни), з них - 32,5 млн га використовуються для вирощування сільськогосподарських культур. На Україну припадає приблизно 25% чорноземів світу. Розвитку аграрної галузі сприяють близькість основних ринків збуту, транспортна інфраструктура (залізниця, дороги, порти), постійне зростання світового попиту на продовольчі продукти і альтернативну енергетику, а також наявність порівняно дешевих трудових ресурсів.

У 2017 р. зовнішньоторговельний обіг аграрної та харчової продукції склав $22,6 млрд, з яких експорт становив понад $17,9 млрд та збільшився на 16,3% у порівнянні з 2016 р. Частка експорту продукції аграрного сектору у загальному обсязі експорту країни склала 41,5 %. Трійку лідерів експорту українських аграрних та харчових товарів очолюють зернові культури з часткою 36,2%, друге місце посідають рослинні олії – 25,1% та третє – насіння олійних культур з часткою в структурі 11,3%. Але збільшення українського експорту відбулось не лише завдяки даним групам продуктів, протягом 2017 р. помітно зросло постачання українських перероблених та харчових товарів [4].

Мапа нашого аграрного експорту виглядає наступним чином: країни Азії – 42,6%, Європейський Союз – 32,4%, Африканські країни – 14,2%, СНД – 7,6%, США – 0,4% та інші країни – 2,8%. До п'ятірки країн-лідерів, входять Індія, Нідерланди, Єгипет, Іспанія та Китай [3].

Світовий економічний форум в Давосі в цьому році проходив під девізом «Створення спільного майбутнього у розрізненному світі». На економічному форумі в Давосі було визнано, що Україна є одним із ключових гравців на міжнародних продовольчих ринках. Вперше на цьому форумі був відкритий Український Дім з темою «Україна: креативність, інновації, можливості». Була проведена дискусійну панель на тему. «Європейська Агро Супердержава : Україна, що рухається технологіями та інноваціями», де було визнано досягнення аграрно-промислового виробництва України [2].

Сьогодні Україніа є потужним та важливим суб'єктом міжнародного ринку продовольства. Досягнуті результати протягом останніх 20 років та існуючий потенціал аграрної галуззі, не є підставою для зупинки, а навпаки, є стартовим майданчиком для майбутнього зростання та досягнення якісно нових позитивних результатів. Посилення процесів глобалізації та загострення проблем забезпеченості продовольчою продукцією населення світу потребують подальшого розвитку вітчизняного агропромислового комплексу та його інтеграції в світову продовольчу систему. Сьогодення вимагає не тільки закріплення отриманих результатів розвитку агромпромислового комплексу, а й забезпечення якісного стрибка у його розвитку.

Україна, на відміну від розвинених країн (США, Канади, країн ЄС), лише на третину використовує потужний природно-ресурсний потенціал. Про це свідчить наше відставання від розвинутих країн за показниками ефективності вітчизняних сільськогосподарських виробників (нижча врожайність сільськогосподарських культур, продуктивність худоби тощо). Так, за даними ФАО, Україна поступається майже вдвічі своїм конкурентам на світовому агропродовольчому ринку (зокрема, по продуктивності корів від Канади, по врожайності зернових розвинутим країнам ЄС та США). Іншими словами, завдяки підвищенню продуктивності

сільськогосподарського виробництва, галузь може генерувати набагато більший внесок в національну економіку.

За результатами 2017 р. українська аграрна галузь утримала лідируючі позиції в експорті продукції та послуг, проте мова йде в більшості про сировину. Зростання в аграрному експорті продукції з більшим вмістом доданої вартості, готових харчових продуктів та напівфабрикатів, сприятимуть завантаженню вітчизняних переробних підприємств, збільшенню робочих місць в Україні та підвищенню конкурентоспроможності аграрної галузі.

Реаліями сьогодення є зміна клімату, що призведе до того, що значну кількість культур буде складно вирощувати у типічній для них місцевості. Це буде значним викликом для аграрної галуззі. З іншого боку, ці зміни призведуть до значного розвитку аграрних технологій, а сільське господарство будет масово впроваджуватиме інноваційні рішення для того, щоб пристосуватися до нових умов. Саме тут на допомогу можуть прийти останні розробки та інноваційні рішення в агробізнесі.

Інвестиції в агроінновації дуже важливі та необхідні, що дозволить надавати hight-tech послуги не тільки в Україні, але й за її межами. У найблищі 5-7 років тільки український agritech експорт може досягти більше $5 млрд . З цією метою в Україні створений проект з розвитку агроінновацій Agrohub [1]. Він буде платформою для зв'язку українського аграрного бізнесу з іноземними колегами, наукою, інвесторами, що об'єднає інноваційні технології та сільське господарство. Цей проект має за мету привернути увагу іноземних підприємців та міжнародних інвесторів до України і ввести нашу країну в пул світових інноваторів.

Список використаної літератури:

1. Agrohub представит возможности украинского агробизнеса во время Всемирного экономического форума в Давосе – Режим доступу: https://latifundist.com/novosti/38450-agrohub-predstavit-vozmozhnosti-ukrainskogo-agrobizneca-na-vsemirnom-ekonomicheskom-forume-v-davose. – Назва з екрана.
2. Итоги конференции в Давосе: Украина - одна из лучших стран для агробизнеса в Европе. – Режим доступу:: http://agroportal.ua/news/ukraina/itogi-konferentsii-v-davose-ukraina-odna-iz-luchshikh-stran-dlya-agrobiznesa-v-evrope/.– Назва з екрана.
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: htpp: //old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=250549974&cat_id=244276429&.– Назва з екрана.
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Агромоніторинг. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/en/agrimonitoring/1238.– Назва з екрана.

УДК: 658.589:658.14

Казак Оксана Олексіївна
к.е.н., старший викладач
кафедри фінансів та економіки
Київського Університету

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах глобального ринкового середовища ключову роль у забезпеченні економічного зростання відіграє інноваційний розвиток як найбільш ефективний спосіб підвищення конкурентоспроможності та зниження імпортозалежності країни й подальшого її прогресування. Обґрунтована й послідовно вибудувана система фінансового забезпечення інноваційної діяльності як окремого суб'єкта господарювання, так і країни в цілому базується на максимально широкому залученні фінансових ресурсів та їх ефективному використанні. Це, в свою чергу, забезпечує необхідні умови для нагромадження і маневрування фінансовими коштами з метою їх концентрації на ключових напрямах інноваційної політики.

Інноваційна діяльність має за мету досягнення конкурентоспроможності на мікро-, мезо- та макрорівнях, забезпечення позитивних структурних змін в економіці, усунення її технологічного відставання від провідних країн світу в результаті запровадження інновацій на основі наукових досягнень і передового досвіду, а також надання поштовху до стабільного економічного розвитку, підвищення прибутковості та ефективності діяльності економічних систем у цілому.

Проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт; створення інновації; комерціалізація інновації є обов'язковими складовими інноваційної діяльності. Запровадження кожної з них обумовлює наявність фінансових, трудових, матеріальних, виробничих, технологічних ресурсів. Часто саме відсутність належного фінансового забезпечення не дозволяє реалізувати на практиці цікаві інноваційні ідеї. За підрахунками фахівців, для досягнення рівня інтенсивного споживання інновації народним господарством співвідношення між витратами трьох головних стадій життєвого циклу продукту (фундаментальні дослідження – конструкторсько-технологічні розробки, створення дослідного зразка – промислове освоєння) має становити 1:10:100. Це означає, що витрати на реалізацію одного інноваційного проекту в середньому у 100 разів вищі, ніж витрати на одержання необхідних для нього результатів фундаментальних досліджень [1, с. 197]. Саме тому важливу роль в інноваційній діяльності відіграє фінансове забезпечення.

Принципи організації фінансування інноваційних процесів мають бути орієнтовані на множинність джерел фінансування, на гнучкість і динамічність окремих елементів системи і припускати швидке й ефективне впровадження інновацій з їх подальшою комерціалізацією, що забезпечує зростання фінансової віддачі від інноваційної діяльності.

Серед основних принципів побудови ефективної системи фінансування інноваційної діяльності можна виділити:

- чітку цільову орієнтацію фінансової системи, її зв'язок із завданням швидкого та ефективного впровадження сучасних науково-технічних досягнень;
- логічність, обґрунтованість та юридичну захищеність використаних прийомів і механізмів;
- множинність джерел фінансування;
- широту і комплексність системи, тобто можливість охоплення максимально широкого кола технічних і технологічних нововведень і напрямів

їхнього практичного використання;

• адаптивність і гнучкість, що припускає постійне реформування як усієї системи фінансування, так і її окремих елементів відповідно до змін зовнішнього середовища для підтримки максимальної ефективності [2, с. 23–24].

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності є системою способів, форм, джерел та інструментів фінансування інноваційних процесів. Основними способами фінансового забезпечення інноваційної діяльності є внутрішнє і зовнішнє фінансування. Фінансування здійснюється з власних (внутрішніх) джерел та із зовнішніх джерел у вигляді бюджетних асигнувань із різних видів бюджету, кредитних коштів, іноземної допомоги, внесків інших осіб. До форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств належать: самофінансування, бюджетне фінансування, банківське кредитування та інвестування. Фінансування інноваційної діяльності здійснюється за рахунок власних, залучених та позикових фінансових ресурсів. Самофінансування відбувається за рахунок власних фінансових ресурсів, таких як чистий прибуток і амортизаційні відрахування. Нестача власних ресурсів призводить до мобілізації залучених та позикових ресурсів. Фінансування фундаментальних та прикладних досліджень, які мають пріоритетне чи стратегічне значення для країни здійснюється через науково-дослідні організації за рахунок бюджетного фінансування у формі пільгового фінансування чи пільгового кредитування. Фінансову підтримку держави можуть отримати підприємства, що здійснюють інноваційну діяльність за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Ефективність функціонування механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств залежить від: вибору інноваційного проекту; визначення обсягів фінансових ресурсів; вибору джерел фінансування та принципів їх акумулювання; наявності складу та структури джерел фінансування; оцінювання ефективності джерел фінансових ресурсів за критеріями: вартості, обсягу, строку використання, умов надання; напрямів використання фінансових ресурсів та контролю за їх цільовим використанням.

Для здійснення інноваційної діяльності в умовах невизначеності й ризику, підприємству необхідно використовувати різноманітні джерела фінансування, оптимізуючи тим самим адаптивність підприємства до кон’юнктури ринку. З урахуванням світового досвіду та вітчизняного стану економіки, а також з огляду на низку існуючих проблем у сфері інноваційної діяльності, вдосконалення її фінансового забезпечення можливе за умов ефективного впровадження механізму пільгового оподаткування інноваційної продукції підприємств та застосування прискореної амортизації основних засобів; збільшення обсягів бюджетного фінансування за рахунок перерозподілу поточних видатків на користь капітальних; впровадження пільгових банківських ставок за кредитами для інноваційних підприємств;

− з метою збільшення власних джерел фінансування законодавчо закріпити й ефективно впроваджувати механізм пільгового оподаткування інноваційної продукції підприємств, застосовувати прискорену амортизацію основних засобів; розвитку та зміцнення фінансово-кредитних інститутів, що забезпечують безперервність фінансування інноваційних проектів.

Список використаної літератури:

1. Жаліло, Ярослав Анатолійович. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика / Я. А. Жаліло ; Національний ін-т стратегічних досліджень. - К. : НІСД, 2003. - 368 с. - (Серія "Економічні стратегії" ; вип.8).
2. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 448 с.
3. Кужелев М.А. Управление инвестиционным потенциалом предприятия в контексте бюджетного регулирования инновационного развития Украины / М.А. Кужелев, М.О. Житарь // Економіка і суспільство. - 2016. - Випуск 4. - С. 302-307.
4. Зянько В. В. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : моногр. / В. В. Зянько, І. Ю. Єпіфанова, В. В. Зянько. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 172 с.
5. Почтовюк А. Б. Фінансове забезпечення інноваційної Діяльності підприємств у сучасних умовах. – Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2016. № 3 (75).

УДК: 336.32

Кисіль Світлана Сергіївна
аспірант ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Науковий керівник:
Войтюк Алла Василівна
к.е.н., с.н.с. ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційна діяльність являє собою складний та багатогранний процес, який уможливлює функціонування на конкурентоспроможних засадах економічних суб'єктів, галузей та національної економіки в цілому. Необхідність постійної модернізації сільськогосподарського виробництва - це вимога сучасної системи господарювання в аграрній сфері та закономірність розвитку суспільного відтворення в світі. Здійснення інноваційної діяльності сільськогосподарськими підприємствами ґрунтується на впровадженні інноваційних проектів. Реалізація інвестиційних процесів потребує створення ефективного механізму їх фінансування. За умов нестачі власних джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, наявної потреби активізації діяльності інвесторів, а також існуючих дисбалансів фінансового ринку - банківське кредитування є необхідним та дієвим інструментом залучення фінансових ресурсів для реалізації інноваційної діяльності.

Трансформаційні перетворення національної економіки, переформатування фінансового ринку та реформування аграрної галузі зумовлюють необхідність переосмислення економічного змісту, ролі та впливу банківського кредитування на фінансове забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» зазначається, що інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

Йозеф Шумпетер, який розробив інноваційну теорію, презентував інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, що умотивована підприємницьким духом [5]. Українські вчені інтерпретують інновацію як закінчений результат творчої праці винахідника, який матеріалізований, тобто втілений у вигляді нового (або удосконаленого) продукту, процесу, послуги або системи управління, що базуються на отриманих нових знаннях, відкриттях чи винаходах, які запропоновані на ринку [3, С. 100]. Значення і влив інновацій на історію розвитку людства, підтверджується в якості головного драйвера суспільного прогресу.

Посилення процесів глобалізації та загострення проблем забезпеченості населення світу продовольством, сприяють актуалізації інноваційного вектору розвитку сільськогосподарського виробництва. Застосування та впровадження інновацій потребують залучення банківського кредитування в якості джерела фінансування. Інна Зеліско наголошує на ролі банківського кредитування в інноваційній діяльності аграрних холдингів та отриманні високої фінансової результативності їх діяльності [6]. Яна Гончарук кредитне забезпечення презентує як “сукупність фінансово-кредитних відносин, які виникають з приводу створення певних зовнішніх та внутрішніх умов для пошуку, залучення та ефективного використання фінансових ресурсів суб’єктів господарювання в агропромисловій сфері економіки та її регіонів” [1].

Враховуючи економічний зміст кредиту, його значення у фінансовому забезпеченні сільськогосподарських підприємств та роль інновацій у сільськогосподарському виробництві, особливості банківського кредитування інноваційної діяльності можна розгядати в наступних двох напрямах [4].

Перший напрям пов’язаний безпосередньо з консультаційною діяльністю банківських установ для інноваторів щодо організації процедури кредитування та обслуговування руху фінансових потоків в процесі впровадження інновацій. Банківська установа відіграє пасивну роль і виконує консультативно - експертну функцію в процесі планування та контролю інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства.

Комерційний банк є уповноваженим органом з боку замовника щодо контролю за фінансовим процесом впровадження інновацій. Банк може бути в якості посередника між державними інституціями, що задіяні у процесах реалізації інновацій та надають фінансування і підприємством, де впроваджуються інновації. За такого сценарію, банківська установа не приймає участі у забезпеченні кредитними ресурсами, а тільки проводить екпертну оцінку інноваційного проекту щодо доцільності витрачання державних фінансових ресурсів за відповідну комісійну винагороду щодо здійснених послуг (певний відсоток від суми фінансування). Проте, цією функцією не обмежується роль банківської установи. Уможливлюється активна участь в подальшому, шляхом купівлі банком у держави

інноваційного проекту, який впроваджувався за його участю. Це передбачає перетворення їх на акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю.

Другий напрям реалізується через безпосереднє фінасування банківською установою інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства. В цьому випадку, банк приймає на себе функції реалізатора фінансового забезпечення інноваційного проекту та відповідні ризики в якості інвестора або кредитора. Якщо банк є інвестором, то він вкладає кошти у цінні папери проектної компанії та приймає участь у розподілі прибутків у майбутньому. Тобто відбувається венчурне фінансування ризикових інноваційних проектів, які повинні принести інвестору високі прибутки та дивіденди.

Інший варіант цього напрямку, це безпосереднє кредитування банівською установою. Коли банк виступає кредитором інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства, він надає безпосередньо кредит підприємству. Найбільш розповсюдженим є цей напрямок фінансового забезпечення впровадження інновацій за участю комерційних банків [4].

Банківське кредитування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств потребує переформатування системи фінансових відносин та розробки банками адекватних кредитних продуктів, які б враховувала галузеву специфіку виробничого відтворення ризики інноваційної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Гончарук Я. М. Фінансово-кредитне забезпечення агропромислового комплексу регіону та основні напрямки підвищення його ефективності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08. “Гроші, фінанси і кредит” / Я. М. Гончарук. – Харків : ХНЕУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – 22 с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 16.10.2012 № 5460-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40.– Назва з екрана.
3. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: [монографія] / [П. Т.Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
4. Кузнєцова А. Я. Удосконалення банківського і небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні: [монографія] / А. Я. Кузнєцова, Н. Я. Зінько, О. О. Другов – К. : УБС НБУ, 2009. – 175 с.
5. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1982. – 354 с.
6. Zelisko I. The Financial and Credit Support of Agrarian Holdings in Ukraine // European Reforms Bulletin. – Luxembourg. –2016. – №3.– p.62-64.

УДК 366

Коновал Владислав Олегович
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України

***Науковий керівник*:**
Биховчекно Валентина Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства. Формування раціональної структури джерел, фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним найважливіших завдань фінансів цих структур.

Висока залежність фінансових результатів виробничо-господарської діяльності підприємства від безлічі зовнішніх і внутрішніх загроз, визначають необхідність розробки такої системи управління фінансовими ресурсами, яка б дозволяла виконувати стратегічні та поточні цільові установки. Для цього необхідно, при ухваленні рішень з управління фінансовими ресурсами, визначити сукупність фінансових показників, що характеризують цільову ефективність їх виробничо-господарської діяльності в умовах конкурентного ринку. Головною метою управління фінансовими ресурсами підприємства є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді. Ця мета одержує конкретне вираження в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства, що реалізує кінцеві фінансові інтереси його власників.

Щоб знайти оптимальне рішення тієї чи іншої проблеми вибору досконалої системи управління фінансовими ресурсами підприємства, потрібно розглянути кілька різних варіантів. Їхнє дослідження допоможе вибрати один із них, що забезпечить отримання максимального ефекту. Отже, на етапах визначення найкращого з альтернативних рішень і його прийняття, менеджер повинен проаналізувати можливі наслідки й ефекти кожного з альтернативних варіантів та обрати такий, що найбільше відповідає цілям і завданням підприємства в цілому. Найкращим механізмом реалізації прийнятого рішення є ретельне планування дій, навчання персоналу, формування позитивного ставлення до змін у масштабі підприємства, розробка інструкцій і механізмів втілення розробленого рішення в життя та забезпечення безперервного й упорядкованого руху інформації між суб'єктами виконання рішення. Оцінка результатів реалізації рішення є безперервним процесом, що передбачає проведення опитування працівників, організацію перевірок дотримання графіків упровадження, визначення економії, контроль за виконання поставлених завдань, проведення зборів, оцінку задоволення покупців, постачальників, фінансових закладів, потенційних інвесторів. Удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства можна розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності будь-якої виробничо-господарської діяльності. Від цього залежить поліпшення позицій підприємства в конкурентній боротьбі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток.

Головна спрямованість удосконалення управління фінансовими ресурсами повинна полягати в оптимізації використання ресурсів підприємства.

Як уже відзначалося, перехід економіки нашої країни до ринкових відносин сьогодні зумовлює необхідність максимально ефективного управління фінансовими ресурсами, яка у свою чергу, суттєво залежить від обґрунтованості застосовуваних методів управління. При цьому розвиток фінансового управління в Україні необхідність розширення переліку, насамперед, таких методів управління, які можливо успішно застосовувати на практиці з урахуванням особливостей управління фінансовими ресурсами в умовах українського сьогодення.

Отже, Фінансові ресурси - це власний, позиковий та залучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідних доходів і прибутку. Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших. Незважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень.

Список використаної літератури:

1. Вовк В. М. Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. − Т., 2012: [Електр.рес.]. – Режим доступу: ttp://librar.org.ua/sections_load.php
2. Джерелейко С. Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств [Електронний ресурс] / С. Д. Джерелейко. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/156.pdf .

УДК 336

Ланова Марина Анатоліївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
***Науковий керівник*:**
Діденко Людмила Вікторівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ДЕРЖАВНА ПРОМИСЛОВО-ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА

За останні два десятиліття реальний сектор України зазнав величезних змін. Завдяки реформам, що сприяли виникненню й поширенню різноманітних продуктів, видів діяльності й організаційних форм, відбулося формування й підвищення ефективності національної економічної системи. Досягнення в галузі технологій й

мінливі економічні умови, пов’язані зі змінами в міжнародному фінансовому середовищі й підвищенням інтеграції вітчизняних та міжнародних ринків, створили стимули для такої зміни й зумовили поширення інновацій.

Про теоретичні, методичні і практичні питання модернізації промислової політики на засадах інноваційного розвитку економіки та про особливості глобального конкурентного середовища свідчать праці вітчизняних вчених А. Антонюка, М. Бутка, Г. Возняка, М. Гамана, А. Гальчинського, В. Геєця, П. Крайнєва та ін.

Актуальність статті обумовлена тим, що українські органи державного управління й приватні компанії активно використовують у своїй діяльності напрацювання і рішення іноземних фірм і банків, міжнародних організацій. Знання цього досвіду необхідне для виваженого застосування його в українських умовах, а також успішної діяльності українських учасників світового ринку. Проте інноваційна діяльність на українському ринку має величезний нереалізований потенціал. Вітчизняні фахівці, маючи у своєму розпорядженні готовий набір інструментів, не повною мірою адаптували його до українських умов, особливо в напрямку забезпечення інноваційності розвитку господарюючої системи загалом та технологічної модернізації економіки зокрема.

Традиційна система фінансового регулювання і контролю вже не справляється з поставленими перед нею завданнями. Більш того, сам процес регулювання, що базується на адміністративному втручанні і контролі, просто не встигає ефективно втручатись за змінах, що відбуваються на ринку капіталу [1].

Промислова політика являє собою складову частину стратегії суспільного розвитку, засновану на системі відносин між державними і муніципальними органами влади, що є суб'єктами господарювання, науковими і громадськими організаціями з приводу формування структурно збалансованої конкурентоспроможної промисловості, інтелектуальне ядро якої представлено новітнім технологічним укладом. Сутність промислової політики полягає в обгрунтованому виборі її суб'єктами пріоритетних видів діяльності й у наданні їм ефективної підтримки.

Сьогодні доцільно дотримуватися думки, що стале промислове зростання в Україні може бути досягнуте тільки на інноваційній основі при умові активного використання сучасних науково-інноваційних розробок. Лише в цьому випадку є можливість реалізувати плани з швидкого та якісного зростання промисловості, ресурсозбереження, ефективності виробництва, випуску конкурентоспроможної на внутрішньому та світовому ринках продукції та послуг[2].

В даний момент суттєво змінюється характер і зростає роль промислової політики, яка є основною складовою економічної політики держави. Вона все більше спрямовується на виконання завдання вироблення чіткої інноваційної стратегії, націленої на розвиток прогресивних технологічних укладів, застосування інструментів прямого і непрямого стимулювання інноваційного процесу у реальному секторі економіки, а також формування комплексу інноваційної інфраструктури з використанням новітніх комунікацій та інформаційних технологій [3].

Під державною промислово-інноваційною політикою необхідно розуміти взаємопов'язану діяльність держави та недержавних інституцій, яка включає організацію та координацію промислового комплексу та має вирішальний вплив на соціально-економічний розвиток, спрямована на реалізацію стратегічних завдань держави щодо удосконалення існуючої структури промисловості, забезпечення прискорення її інноваційного розвитку, модернізації реального сектора економіки, підтримки інтересів національного товаровиробника і підвищення конкурентоспроможності високотехнологічної промислової продукції до світового рівня. Головним завданням такої політики є структурні зрушення у бік пріоритетного розвитку високотехнологічних секторів економіки на основі переходу до якісно нової — інноваційної — моделі розвитку, освоєння нових ринків та ефективної участі в інтеграційних процесах.

Серед приорітетних завдань слід виділити[4]:

— збереження оптимальних обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності галузей промисловості, що базуються переважно на використанні власної сировинно-матеріальної бази і мають освоєні ринки збуту (чорна металургія, хімічна, деревообробна, харчова промисловість);

— розвиток наукоємних спеціалізованих виробництв, за якими Україна вже має або може мати високі конкурентні позиції у регіональному та глобальному масштабах ;

— формування на цій основі сучасних конкурентоспроможних інноваційних науково-промислових структур національного базування у секторі високотехнологічного виробництва ;

— комплексна модернізація галузей та підприємств з низькими конкурентними характеристиками та потенціалом, необхідність функціонування і розвитку яких визначається вимогами національної безпеки, соціального й екологічного характеру.

Центральною складовою та цільовою функцією державної промислової політики виступає модернізація реального сектора економіки, що дає змогу сформувати нову інноваційно-технологічну основу. Такий напрям промислової політики є визначальним, з урахуванням необхідності забезпечення розширеного відтворення на інноваційній основі. При цьому, державна політика у цій сфері на сьогодні повинна мати промислово-інноваційну спрямованість, базуватися на взаємодії держави із недержавними інституціями для організації та координації промислового комплексу, удосконалення структури виробництва, забезпечення прискорення її інноваційного розвитку, модернізації реального сектора економіки, підтримки інтересів національного виробника на основі високотехнологічної продукції.

Список використаної літератури:

1. Коваленко Ю.М Витоки фінансовго сектору від реального та способи його подолання [Електронний ресурс] /Коваленко Ю.М- Режим доступу: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/102/1/072_IR.pdf
2. Ортіна Г.В Модернізація реального сектора економіки як стратегічний напрям промислової політики держави [Електронний ресурс] / Г. В. Ортіна- Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2013/12.pdf

3. Федулова Л. Фінансові інновації в модернізації економічної системи[Електронний ресурс]/ Л.Федулова, Н.Лебедєва- Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19029/1/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B..pdf
4. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: монографія / [Кіндзерский Ю.В., Микитенко В.В., Якубовський М.М. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю.В. Кінзерского; НАН України; Інтеграція економіки та прогнозування НАН України. — К., Видавництво ЗАТ "Нічлава", 2009. — 928 с.

УДК 336.1

Максимчук Євгенія Анатоліївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
***Науковий керівник*:**
Воронкова Олена Миколаївна
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В АСПЕКТІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасні євроінтеграційні процеси України, що відбувається одночасно з глобалізацією світової економіки, підкреслює важливість досконалої системи податкового забезпечення в цілому. Також окремо необхідно виокремити значення податкового контролю, оскільки на стадії реорганізації економіки України та законодавчої бази, широкого значення набула проблема ухилення від сплати податкових платежів. Як свідчить практика адміністрування встановлених законодавством України податків і зборів, конституційний обов'язок платників податків щодо повної і своєчасної сплати податкових платежів виконується не добросовісно, не завжди і не усіма суб'єктами оподаткування. Часто це відбувається з причин нерозуміння громадянами глибинних аспектів такого обов'язку та недостатнього рівня їх інформування щодо важливих наслідків та ефектів оподаткування для держави та суспільства. Пошуки способів мінімізації сплати податкових платежів завжди є актуальними для суб'єктів господарювання, однак фіскальні органи повинні моніторити такі дії та застосовувати відповідні заходи, якщо вони носять незаконний характер.

Проблематика податкового контролю, основні його форми, методи, практика здійснення відображені в працях таких науковців, як: І.Р.Безпалько, О.М. Воронкова, Н.І. Главацька, С. В. Онишко та інші.

В Україні стан контролю за виконанням платниками податків законодавства характеризується такими факторами: порівняно низька фінансова дисципліна платників як наслідок неналежної податкової культури суспільства; завищена фіскальна орієнтація податкової політики; недосконала законодавча база в податковій сфері. Ухилення від сплати податків по факту свого вчинення тягне

відповідальність фінансового або кримінального характеру, а в кінцевому вияві посилює дисбаланси у наповненні фінансовими ресурсами бюджети різних рівнів. Динаміка кількості випадків заниження податкових зобов'язань та несплати податків і зборів з року в рік характеризується стабільно трендом зростання. Однак, останнім часом українське суспільство все ж таки робить кроки до переосмислення своєї ролі в державі як платника податків. Зокрема, суб'єкти оподаткування все частіше цікавляться інформацією у органів Державної фіскальної служби (ДФС) України щодо полегшених умов ведення та оподаткування своєї господарської діяльності[4].

Останнім часом загрози фінансово-економічній безпеці нашої держави значно зростають через участь у злочинних угрупованнях корумпованих представників різних рівнів державного та муніципального управління, контролюючих та правоохоронних органів, а також ініціаторів мінімізації сплати або несплати податкових платежів. Головна небезпека цього явища в тому, що воно дискримінує функції державного апарату, призводить до незворотних змін, які можна подолати лише завдяки кардинальним засобам. Тому боротьба з корупцією, організованою злочинністю та ухиленням від оподаткування виступають найбільш пріоритетними проблемами, що постали перед українським суспільством, та потребують нагального вирішення[1].

У результаті аналізу діяльності податкових органів можна виокремити ряд причин низької ефективності податкового адміністрування, які значною мірою обумовлюють ухилення від оподаткування:

- недосконале та непрозоре податкове законодавство, неповне правове врегулювання оподаткування окремих господарських операцій;
- відсутність детальної регламентації порядку проведення податкових перевірок та оформлення їх результатів;
- вихід за межі своєї компетенції ревізорів-інспекторів, який виявляється

у невиконанні відомчих наказів стосовно відображення в акті перевірки тільки обґрунтованих даних без суб'єктивних припущень перевіряючих;

- відсутність або непрофесійність юридичного супроводу під час проведення податкових перевірок[1].

Проте, загалом головними негативними наслідками ухилення від сплати податків на економіку країни є:

– зменшення дохідної частини бюджетів держави;

– зростання рівня корумпованості;

– деформація свідомості громадян через отримання доходів поза межами правового поля;

– скорочення податкової бази, яке призводить до зростання податкового тиску на легально працюючі підприємства і підштовхує їх до переведення своєї діяльності в «тінь»;

– зростання дисбалансу в розвитку різних секторів економіки[2].

У проваджені слідчих підрозділів фінансових розслідувань протягом 2017 року перебувало 7197 кримінальних проваджень, що на 1551 провадження менше ні за 2016 рік[3].

Як висновок можна зазначити, що податковий контроль має досить важливе значення у сфері державного фінансового контролю. Адже від своєчасності та точності сплати податкових зобов'язань, залежить наповнення бюджетів усіх рівнів. Удосконалення методів податкового контролю має відповідати стратегічним завданням розвитку податкової політики та економіки країни в цілому, а запровадження електронного кабінету для платників податків має спростити процедуру сплати податкового законодавства.

Список використаної літератури:

1. Воронкова О.М. Посилення протидії ухиленню від оподаткування в системі податкового адміністру- вання / О.М. Воронкова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – №2. – С.41-51
2. Дулік Т.О. Ухилення від сплати податків та їх наслідки для економіки країни / Т.О. Дулік, Р.С. Шаранов // VII Международная научно-практическая конференция: «Актуальные проблемы современной науки» (Санкт-Петербург – Астана – Киев – Вена, 28 апреля 2016). – 78 с. (С. 58-62) // Международный научный центр: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.inter-nauka.com/issues/conf-2016/april/1066/
3. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2017 рік /Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://sfs.gov.ua/data/files/131201.pdf
4. Ткачик Ф. П. Удосконалення податкового контролю в Україні у контексті протидії ухиленню від оподаткування [Електронний ресурс] / Ф. П. Ткачик // Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://market-infr.od.ua/journals/2017/4_2017_ukr/28.pdf.

УДК 336

Мовчун Світлана Вікторівна
старший викладач
кафедри фінансів
Університету ДФС України

ПОТЕНЦІАЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СИСТЕМІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На часі в Україні відбувається пожвавлення у системі недержавного пенсійного забезпечення, що говорить про значний потенціал для подальшого розвитку пенсійного забезпечення, шляхом залучення фінансових ресурсів домогосподарств. Так, в аналітичному огляді ринку небанківських фінансових послуг України за І півріччя 2016 року відображено ключові показники діяльності НПФ табл. 1.

Таблиця 1

Ключові показники НПФ, млн грн

Показники	2014	2015	І пів. 2015	І пів. 2016	Темпи приросту, (%) І пів. 2015/

					I пів. 2016
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	51,1	59,7	56,5	60,7	7,4
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	833,7	36,7	833,5	831,2	–0,3
Загальна вартість активів НПФ, млн грн	2 469,7	1 980,0	2 157,1	2 000,3	–7,3
Пенсійні внески, всього млн грн у тому числі:	1 808,2	1 886,8	1 845,6	1 847,8	0,1
– від фізичних осіб	71,4	80,3	74,9	83,0	10,8
– від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0
– від юридичних осіб	1 736,1	1 806,3	1 770,5	1 763,9	–0,4
Пенсійні виплати, млн грн	421,4	557,1	502,2	580,2	15,5
Кількість учасників, що отримали / отримують пенсійні виплати, тис. осіб	75,6	82,2	79,7	79,7	0,0
Сума інвестиційного доходу, млн грн	1 266,0	872,2	1 014,6	917,6	–9,6
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн грн	1095,0	657,0	822,6	698,0	–15,1
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн грн	171,0	215,2	192,0	219,6	14,4

Джерело: [1] .

З представлених даних у таблиці ми бачимо, що станом на 01.07.2016 адміністраторами недержавних пенсійних фондів укладено 60,7 тис. шт. пенсійних контрактів, що більше на 7,4 % (4,2 тис. шт.) порівняно із рівнем показника станом на 01.07.2015 р. Кількість вкладників станом на 01.07.2016 збільшилася порівняно з аналогічним періодом 2015 року на 8,7 % (4,4 тис. вкладників) і відповідала 54,7 тис. осіб.

Сукупно недержавними пенсійними фондами у І пів. 2016 було здійснено пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк) 79,7 тис. учасників, тобто 9,6 % від загальної кількості учасників. Середній розмір одноразової пенсійної виплати на одного учасника НПФ, який отримав/ отримує пенсійну виплату одноразово, у І кв. 2016 року становив 6,3 тис. грн (у І кв. 2015 року – 5,8 тис. грн). Сума пенсійних внесків станом у І пів. 2016 склала 1 847,8 млн грн (+7,1 % у порівнянні з результатом І пів. 2015). У загальній сумі пенсійних внесків станом на 01.07.2016 переважну частину, або 95,5 %, становили пенсійні внески від юридичних осіб, від яких було залучено 1 763,9 млн грн [1].

Одним із основних якісних показників, що характеризують систему НПЗ, є сплачені пенсійні внески, табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка основних показників системи НПЗ

Показник	**Од. виміру**	**Станом на**			**Приріст станом на 30.09.2017/ станом на 30.09.2016, (%)**
		30.09.2015	**30.09.2016**	**30.09.2017**	
Пенсійні виплати	млн грн	528,9	608,2	711,5	17,0
Пенсійні внески	млн грн	1 865,9	1 875,8	1 972,7	5,2
Пенсійні активи	млн грн	2 107,3	2 076,9	2 326,8	12,0*

*Розрахунок здійснено на підставі даних, округлених до десятинних чисел гривневого еквівалента

Джерело: [2, с. 11]

Сума пенсійних внесків станом на 30.09.2017 становить 1 972,7 млн грн, збільшившись на 5,2 % (96,9 млн грн) у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. Порівняно зі станом на 30.09.2015 сума пенсійних внесків станом на 30.09.2016 збільшилася на 0,5 % (9,9 млн грн). У загальній сумі пенсійних внесків станом на 30.09.2017 основну частину, або 93,8 %, становлять пенсійні внески від юридичних осіб, на які припадає 1 849,5 млн грн [2, с. 10].

Згідно з представленими даними бачимо, що на збільшення суми пенсійних внесків вплинуло:

– станом на 30.09.2017 збільшення суми пенсійних внесків від фізичних осіб на 40,4 % (35,2 млн грн) та суми пенсійних внесків від юридичних осіб на 3,5 % (61,8 млн. грн.);

– станом на 30.09.2016 збільшення суми пенсійних внесків від фізичних осіб на 12,7% (9,8 млн грн), при цьому суми пенсійних внесків юридичних осіб зменшилися на 0,02 % (0,4 млн грн) [2, с. 10].

Середній розмір пенсійного внеску за 9 місяців 2017 року на одного вкладника: – юридичну особу та фізичну особу – підприємця становить 20 854,88 гривні; – фізичну особу становить 491,55 гривні. Загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, станом на 30.09.2017 становила 2 326,8 млн грн, що на 12,0 %, або на 249,9 млн грн більше в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року та на 10,4 %, або на 219,5 млн грн більше порівняно з аналогічним періодом 2015 року [2, с. 10].

Фінанси домогосподарств мають важливий вплив на формування вільних грошових ресурсів економіки країни, що генеруються шляхом інвестування коштів у паї інвестиційних фондів, накопичення коштів на пенсійних рахунках, а також заощадження в комерційних банках.

Зазначимо, що недержавні пенсійні фонди формують свій портфель, що включає об’єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. У контексті цього особливу роль відіграють інвестиційні інструменти, використовуючи які НПФ можуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу. За таких умов, станом на 30.09.2017 переважними напрямами інвестування пенсійних активів стали цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (43,4 %), депозити в банках (39,9 % інвестованих активів), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (8,0 %), акції українських емітентів (0,6 %) [2, с. 11].

Як вже зазначалося, мета інвестування пенсійних активів полягає у збереженні пенсійних заощаджень громадян. Тому станом на 30.09.2017 відбувся приріст вкладень в цінні папери, дохід по яких гарантовано Кабінетом Міністрів України (на 23,9 %) та значно зменшився обсяг активів, що вкладені в акції (на 37,2 %) та облігації українських емітентів (на 10,6 %). Крім того, у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року, відбулося незначне інвестування пенсійних активів в акції іноземних емітентів, яке станом на 30.09.2017 становить 2,3 млн грн або 0,1 % від загальної вартості активів. Загальний дохід, отриманий від інвестування пенсійних активів, станом на 30.09.2017 становив 1 318,3 млн грн, збільшившись у порівнянні зі станом на 30.09.2016 на 310,2 млн грн, або на 30,8 %.

Таким чином, для подолання диспропорцій в пенсійному забезпеченні громадян України, стоїть завдання сформувати адекватні механізми для підвищення ефективності економічного потенціалу фінансів домогосподарств, що базуються на максимальному задіяні залучення, збереження та прирощення пенсійних активів.

Список використаної літератури:

1. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг України за підсумком І півріччя 2016 року [Електронний ресурс] / Національне рейтингове агентство «Рюрік». – С. 18. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/non_banks_2_2016.pdf
2. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/NPF_III_kv%202017.pdf

УДК 658.14

Нестерчук Тетяна Анатоліївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів Університету ДФС України

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах фінансової нестабільності простежується зменшення платоспроможності підприємства. Однак приймати рішення стосовно його фінансового оздоровлення та поліпшення фінансового становища треба не тоді, коли воно перебуває на межі банкрутства, а на самому початку погіршення становища. Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану, тому аналіз фінансової стійкості є нагальною необхідністю, адже за його допомогою можна виявити сильні і слабкі позиції різних підприємств.

Проблеми фінансової стійкості підприємств завжди були об’єктом вивчення вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний вклад у вирішення цих проблем внесли такі відомі науковці, як Брікхейм Е.Р., Ван Хорн Джон, Артеменко В.Г., Савицька Г.В., Покроповний С.Ф., Ковальов В.В., Ізмайлова К.В., Василенко В.О., Лахтіонова Л.А., Білик М.Д., Павловська О.В.

Існує безліч поглядів щодо поняття «фінансова стійкість» підприємства. На нашу думку, найточнішим і найповнішим визначенням фінансової стійкості підприємства є наступне: властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але і функціонувати і розвиватися.

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства. Загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість немає, адже багато джерел надають різні класифікації цих факторів. Також в економічній літературі не виокремлено загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства, і різні автори використовують різні підходи до їх класифікації. Наприклад, М.Д. Білик та О.В. Павловська [1,2] запропонували наступний розподіл факторів (рис.1)

Рис.1 Класифікація факторів впливу на фінансову стійкість підприємства [1,2]

Багато дослідників з поміж великого різноманіття факторів впливу на фінансову стійкість підприємства виділяють дві основні класифікації: за місцем виникнення та за ступенем значущості, які зображені на рис.2.

На нашу думку, класифікація факторів впливу на фінансову стійкість за місцем виникнення є найузагальненішою та може бути запропонована до використання будь-якому підприємству, незалежно від специфіки діяльності.

Рис.2 Види факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства [3,4]

До найбільш суттєвих зовнішніх факторів, які формують фінансову стійкість підприємства відносять: становище підприємства на ринку товарів та послуг, економічні умови господарювання, платоспроможний попит споживачів, економічна та фінансово-кредитна політика законодавчої й виконавчої влади, соціальна та екологічна ситуація в суспільстві тощо.

Але специфіка зовнішніх факторів полягає в тому, що підприємство не має можливості їх корегувати. Саме тому основний акцент в управлінні фінансовою стійкістю підприємства має бути спрямований на внутрішні фактори, тобто ті фактори, які повною мірою залежать від самого підприємства. Визначальними внутрішніми факторами впливу є: склад та структура майна і фінансових ресурсів,

включаючи запаси й резерви, розмір оплаченого статутного капіталу, структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті, галузева належність суб'єкта господарювання.

Чинники І рівня – це узагальнюючі (базові) чинники, які є результатом впливу чинників ІІ і ІІІ рівнів і водночас виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників. До чинників І рівня відносять: фазу економічного розвитку системи, стадію життєвого циклу підприємства [5].

Чинники ІІ рівня – похідні. Вони є результатом дії основоположних (базових) чинників. До складу чинників ІІ рівня (похідних) належать: середній рівень доходів населення, демографічна ситуація, соціальна політика держави, податкова політика держави, грошово-кредитна політика, амортизаційна політика, загальний рівень стабільності, стратегія управління обсягами діяльності, стратегія управління активами, стратегія управління капіталом, стратегія управління грошовими потоками [5].

Чинники ІІІ рівня – є деталізуючими. За допомогою їх з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан підприємства похідних чинників. До чинників ІІІ рівня (деталізуючих) відносять: середній рівень доходів населення, рівень конкуренції, рівень інфляції, склад та структуру активів, стратегію управління власними фінансовими ресурсами та позиковим капіталом, стратегію управління ризиком [5].

Таким чином, виходячи з вище викладених аспектів можна відзначити, що процес забезпечення фінансової стійкості підприємства має бути націлений на мінімізацію негативного впливу різноманітних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій. Для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості на підприємствах потрібно здійснювати її ефективне управління.

Список використаної літератури:

1. Білик М.Д. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 592 с. 9.
2. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посіб./ О.В. Павловська, Н.М . Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с
3. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємств // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія Економіка.– Вип. (42). –2014. – С. 191-196
4. Кужелев М. А. Механизм управления финансовой устойчивостью в системе обеспечения финансовой безопасности корпорации / М. А. Кужелев // Нове в економічній кібернетиці: Моделі і механізми управління безпекою економічних систем. – 2011. – № 4. – С. 45–56.
5. Ковальова А.М. Фінанси фірми: Підручник. / А.М. Ковальова, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай – 3-е изд., Испр. і доп. – М.: ИНФРА-М, 2013. – 496 с.

УДК 330.35:332(477)

Одінцова Тетяна Михайлівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів

Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Головною особливістю сучасного інформаційного суспільства, заснованого на інноваційних технологіях, є не стільки домінування інформації як такої, скільки мережева логіка її використування. Нова прогресивна економічна система базується на мережевих інформаційних потоках, мережевих структурах та їх взаємодіях. Саме це дозволяє сучасній економіці трансформуватися в гнучку мережеву структуру, набуваючи здатності до безперервних оновлень.

Економіки розвинених країн з усіма їх подсистемами трансформувалися в кластерно-мережеві структури, які більш пластичні, ніж ієрархічні, і одночасно більш інтегровані, ніж економічні макромоделі країн, які знаходяться на етапі трансформації.

Кластери зароджувалися природним шляхом як спосіб ефективної організації інноваційної економіки, і з позицій держави є стратегічним інструментом, основним змістом якого є локалізація полюсів зростання.

В основі концепції точок і полюсів економічного зростання лежить гіпотеза про незбалансований, або поляризований економічний розвиток. Основу даної наукової думки склали розробки французького економіста Ф. Перру [1] і його послідовників - Й. Будвіля [2], Ж. Мюрдаля [3], А. Гіршмана [4], які відзначили, що процес формування зростання економіки здійснюється не раптово і не скрізь. Згідно з концепцією цих вчених стабільний розвиток економіки відбувається лише в певних точках або полюсах і далі поширюється на периферію.

Одним із перспективних наукових напрямків у вирішенні питань ефективної організації інноваційної економіки є теорія конкурентних переваг країни Майкла Портера, яку багато вчених вважають новою парадигмою в економічній науці.

За теорією Портера економіка формуються на основі кластерів. В такому підході економіка країни - це модель конкурентноздатної та інвестиційно привабливої економіки, що забезпечує високий рівень та якість життя населення.

М. Портер вважає, що конкурентоспроможність країни слід розглядати через призму міжнародної конкурентоспроможності не окремих її фірм, а кластерів - об'єднань фірм різних галузей, причому, принципове значення має здатність цих кластерів ефективно використовувати внутрішні ресурси. Вченим також розроблена система детермінант конкурентної переваги країн, що отримала назву «конкурентний ромб» (або «алмаз») за основними групами таких переваг. До них належать: факторні параметри, стратегії управління, інноваційна спрямованість діяльності, наявність споріднених і підтримуючих галузей. [5-6].

Ідеї Ф. Перру та Портера досить затребувані сьогодні та використані багатьма країнами світу (Австралії, Італії, Ірландії, Іспанії, Німеччини, Швеції, Фінляндії, Данії, Бельгії, Нідерландах і ін.). В Німеччині, наприклад, з 1995 р існують полюси в сферах енергетики, транспорту і авіабудування, а також близько 100 мереж галузей, пов'язаних з розвитком технологій товарів, які виходять на світовий ринок. В Іспанії частина провінцій активно розвиваються завдяки реалізації їх науково-технологічного потенціалу саме в кластерній формі. У Данії підприємства малого і

середнього бізнесу стали об'єднуватися в мережі вже в кінці 1980-х років, а в даний час існують сільськогосподарські кластери. Франція наслідує Італію, де ще з 2002 р. індустріальні округи перетворилися в більш комплексні «технологічні округу» [7].

Якщо узагальнити теоретичні матеріали науковців, то можна прийти до наступного визначення: «Полюси росту - це концентрація підприємств в певних зонах, де економічне зростання, підприємницька активність та інноваційний процес вирізняються високою інтенсивністю. Стимулювання створення і розвитку інноваційних підприємств в середовищі полюсів росту зближує промисловість, сільське господарство, наукові розробки та освіту».

Іншими словами, полюса росту - це компактно розміщені галузі промисловості і сільського господарства, з динамічним розвитком, що створює ланцюгову реакцію виникнення і зростання промислових або аграрних центрів на певній території регіону або всій країні.

Виходячи з концепції мультиплікативного економічного зростання інноваційного типу на основі створення полюсів зростання, імпульс до розвитку великих економічних систем дають якраз інновації. Їх концентрація в інноваційних генеруючих центрах тягне за собою ланцюг нововведень в технологічній системі, викликаючи новий рівень економічного зростання. Суть поляризованого економічного розвитку полягає у формуванні навколо полюсів або точок зростання економічних агломерацій як в галузевому, так і в просторовому аспектах. Ці взаємозв'язки можуть мати різну природу: технологічну, функціональну, організаційно-економічну, фінансову.

Використання потенціалу точок і полюсів економічного зростання, в яких створюється система спеціалізації, кооперації і інтеграції, дозволило багатьом країнам забезпечити в економіці корінні структурні зрушення і на основі цього збільшити зростання суспільного виробництва. Тому при відпрацюванні методології пошуків економічного зростання все частіше використовуються поняття точок і полюсів зростання.

Ситуація, яка склалася в даний час в економіці України, і необхідність її структурної перебудови вимагають визначення джерел зростання, які дозволять реалізувати пріоритетні напрями сталого розвитку країни та її регіонів. У зв'язку з цим актуальним є дослідження питань особливостей формування полюсів зростання українського виробництва, які здатні істотно впливати на розвиток регіональних економічних систем і одночасно бути передумовами формування кластерів.

Список використаної літератури:

1. Perroux F. Note on Concept of «Growth Poles». In: Regional Economics: Theory and Practice. New York – London, 1970. P. 93–103.
2. Boudeville J. Problems of regional economic planning. Edinbyrgh, 1992. 192 p.
3. Мюрдаль Г. Современные проблемы «третьего мира»/пер. с англ. М.: ИД «Прогресс», 1972. 767 с.
4. Hirschman A. O. The Strategy of Economic Development. New Haven: Yale University Press, 1958. 230 p.
5. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер; пер. с англ. – М.: Международные отношения, 1993. – С. 153.

6. Porter Michael E.The Economic Performance of Regions // Regional Studies. – 2003. – 37 (August/October).
7. Чудаєва І. Б. Науково–технічні зони: стратегія розвитку: монографія. Черкаси: Маклаут, 2011. 530 с.

УДК 336.

Онишко Сергій Володимирович
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів
Національного університету
біоресурсів і природокористування
України

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Необхідності активізації інвестиційно-інноваційного розвитку не існує альтернативи і вона завжди носить перманентний характер. Водночас, у кожній державі існують періоди, коли така потреба особливо зростає. Досить поглянути на стратегічні плани європейського співтовариства. Знання та інновації сьогодні – серед першочергових факторів десятирічного стратегічного плану соціально-економічного розвитку Євросоюзу [1, с. 16].

Стосовно національної економіки, до об'єктивної динаміки у її внутрішніх і зовнішніх вимірах, додалася нова соціально-економічна реальність, що суттєво ускладнила стан внутрішньої та зовнішньої фінансової спроможності щодо вирішення питань поточного функціонування і перспективного розвитку країни та вимагають адекватної ролі держави.

Крім традиційних складнощів, що постійно супроводжують вирішення питання співвідношення держави і ринку, переміщуючи значимість останніх на користь одного або іншого економічного суб'єкта, сьогодні очевидна потреба посилення ролі держави. При цьому мова йде про посилення не просто у площині її традиційних впливів, а саме про її системоформуючу роль та гнучке пристосування необхідних для цього напрямів, форм і методів до флуктацій зовнішнього і внутрішнього середовищ, виходячи з їх діалектичної єдності для реалізації визначених соціально-економічних завдань розвитку. Отже, слід виходити із того, що основною метою держави є розбудова активної політики, спрямованої не на підкорення усіх її волі, а як чинника створення загального простору для системних трансформацій на основі чіткої концепції цільової функції. Відтак, окреслюються й контури механізму реалізації державної політики. Його складові повинні розвиватися для набуття якісних характеристик та їх оптимальної взаємодії у швидкозмінних умовах суспільного розвитку для отримання визначених впливів.

В арсеналі засобів для виконання державою своєї ролі поряд із прямими владними (управління, втручання, вплив, регламентація тощо) міститься цілий ряд інших засобів, що в узагальненому підході характеризуються такими поняттями як підтримка, сприяння, координування, допомога, стимулювання тощо. Зазначений інструментарій формує той системно-об'єднуючий механізм, що здатний

реалізувати державну політику в тій чи іншій сфері забезпечення соціально-економічного розвитку.

Повертаючись до інвестиційно-інноваційної складової соціально-економічного розвитку, що стоїть в ряду першочергових внаслідок її базовості до стратегічних цілей, визначальними аспектами є створення як загального простору, так і сприяючих умов слід зазначити наступне.

Враховуючи обмеженість фінансової спроможності держави, її роль для підтримки базових умов ведення бізнесу і інвестицій суттєво визначається як обсягами державних інвестицій, так і станом інвестиційного клімату в країні. Щодо першої умови, то тут слід виокремлювати два підходи з боку держави та черговість їх втілення: 1) недостатнє виконання її ролі щодо просування приватних інвестицій за пріоритетними напрямами, від яких залежить соціально-економічний поступ – це людський капітал та виробнича інфраструктура; 2) недостатнє нарощування державних інвестицій, що крім власної негативності, не стало імпульсом нарощування приватних інвестицій.

Стосовно інвестиційного клімату, то в ряду причин, які роблять Україну аутсайдером світових інвестиційних процесів (згідно рейтингу Світового економічного форуму), це низький рівень прозорості державної політики, неефективність або марнотратство державних коштів, розкрадання публічних фінансів відповідно 104, 138 та 124 позиції серед 144 країн. Звідси якість державної політики постає базисом для інтегрованої дії усіх складових механізму реалізації цієї політики в напрямку підвищення інвестиційного потенціалу. У контексті вибору правильних орієнтирів сьогодні зміст державної політики все частіше акцентується не лише на реалізації безпосередніх державно-владних та організаційно-правових заходів, але і на їх делегуванні іншим суб’єктам державно-владних повноважень. У вирішенні цих завдань особливе місце посідає державно-приватне партнерство (ДПП), покликане забезпечити єдність зусиль держави та підприємницького сектору.

В Україні правові засади й принципи такого партнерства визначені у Законі України „Про державно-приватне партнерство” [2]. На сьогодні вітчизняна практика володіє досить широким переліком форм і видів ДПП, але його практичне застосування не набуло достатнього розвитку, а прикладів успішних інвестиційних проектів на принципах ДПП практично немає. До недоліків, зокрема, відносять не встановлення мінімальної частки участі у проекті приватного партнера; труднощі з отриманням приватним інвестором дозвільних документів та погоджень, необхідних для виконання умов договору; відсутність норм, що існують у розвинених країнах світу, а саме обговорення умов виплати приватним власникам компенсацій у випадку невиконання державою своїх зобов’язань за укладеними договорами, відшкодування різниці у тарифах тощо. Частка приватних інвестицій не перевищує 10%, в той час як у розвинених країнах їх мінімум становить 25%. Тобто, за світовими стандартами такі проекти взагалі не можуть вважатись державно-приватними [3] через недосконаліть публічного адміністрування, нерозвиненість його форм, відсутність системи економічної мотивації щодо створення взаємовигідних умов для спільних проектів [4, с.97], що окреслюють й напрями удосконалення державних механізмів реалізації ДПП.

Серйозною перешкодою реального втілення інноваційного шляху розвитку є відсутність гармонійної узгодженості дій щодо створення державою оптимального простору для розробки і поширення інновацій. На жаль, у державній політиці часто переважає відношення до інновацій у їх забезпечувальній ролі замість їх розуміння як об'єктивно стратегічного пріоритету висхідного поступу України. Саме так можна розцінити ряд документів щодо стратегії соціально-економічного розвитку, прийнятих упродовж 1999-2010 років, що, природно, й не призвело до очікуваних результатів. У руслі зміни такого стану слід позитивно оцінити Стратегію інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки. Публічна необхідність, консолідація зусиль інститутів публічної державної влади, місцевого самоврядування та громадян – це ті стратегічні кроки, що за умови втілення у конкретних механізмах їх реалізації реально спроможні забезпечити прорив у розбудові національної інноваційної системи.

Відтак, основний шлях до створення комплексної системи підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності як запоруки соціально-економічного розвитку - це реальне задіяння потенціалу засобів державного впливу для реалізації системоформуючої ролі держави у створенні адекватного поставленим цілям простору.

Список використаної літератури:

1. Стратегия социально-экономического развития Евросоюза на период до 2020 года // Евробюллетень. – 2010. - № 4. – С. 16.
2. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI. [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17.
3. Шевченко О. Механізми стимулювання міжрегіонального співробітництва в Україні / О. Шевченко [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/articles/1056/.
4. Огій О.С. Правові засади державно-приватного партнерства в Україні // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави / Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Х., Харківський національний університет внутрішніх справ, 2013. С. 96-98.

УДК 336:378

Попович Людмила Олексіївна
аспірант Університету
державної фіскальної служби
України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

«Освіта буде переживати справжній бум,
ставши однією з найбільш прибуткових
галузей світової економіки…»
Марджорі Скардіно

В умовах сьогодення одним з найбільш важливих завдань побудови економіки нового рівня є створення системи освіти, яка може ефективно функціонувати в

сучасних умовах розвитку суспільства. Забезпечення розвитку освіти на якісно новому рівні дозолить розвивати людський капітал, формувати освічену, творчу, компетентну особистість, стати основою динамічного економічного зростання та соціального розвитку. Разом з цими ключовими факторами розвитку освіти, у тому числі й вищої, є поліпшення якості соціального середовища та забезпечення достатнього рівня її фінансування.

Фінансування закладів вищої освіти можна розглядати як доцільне забезпечення фінансовими ресурсами витрат, перш за все, на здійснення навчально-виховного процесу і науково-дослідної роботи та матеріально- технічні потреби [1]. Так, вимогами сьогодні є різноманітність джерел фінансування навчальних закладів, ефективне нарощування фінансових ресурсів та реформування механізму управління освітою, що дасть змогу забезпечити розширення джерел фінансового забезпечення, рівний доступ населення до освітніх послуг впродовж усього життя, посилення контролю за ефективним розподілом фінансових ресурсів, формування доходної фінансової бази освітньої галузі, здійснення системного аналізу цільового використання коштів та підвищення життєвого рівня населення [2].

Тому важливим кроком у реформуванні вищої освіти є оптимізація механізму фінансування діяльності закладів вищої освіти. Методи фінансування представлені на рис. 1. Слід зазначити, що державні заклади вищої освіти є неприбутковими організаціями. Отриманий фінансовий результат має спрямуватися у фонд розвитку закладів вищої освіти, за рахунок якого й здійснюються інвестиційні витрати.

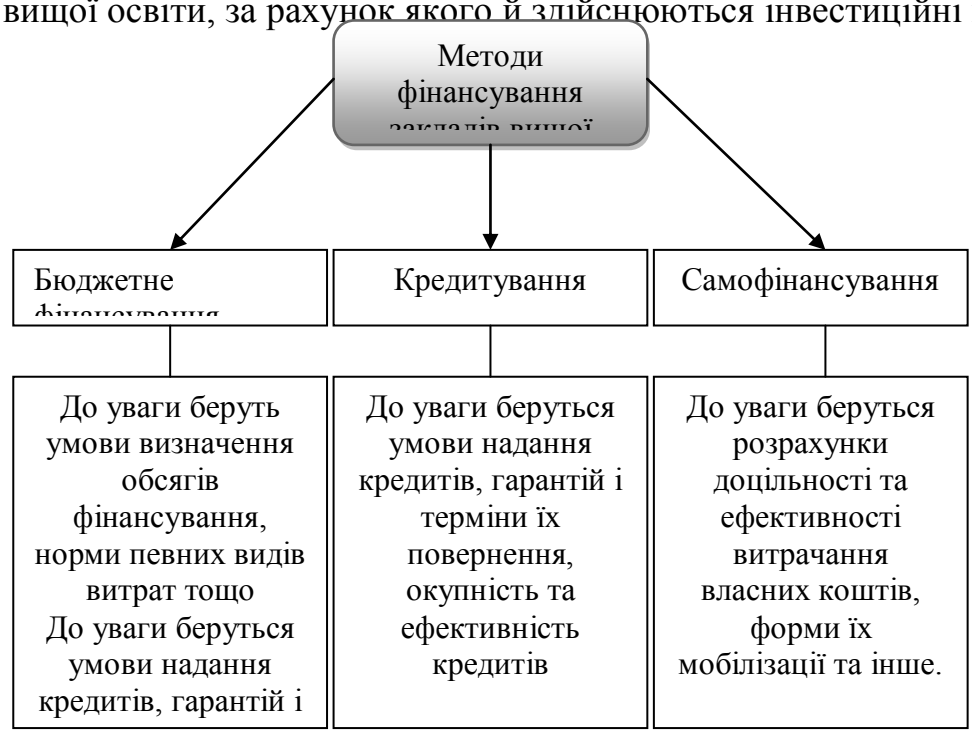

Рис. 1. Методи фінансування закладів вищої освіти

Джерело: складено автором на основі [3]

Однак на практиці державні заклади вищої освіти або не отримують таких коштів, або їх розмір незначний та недостатній для здійснення інвестицій, тоді як приватні - утрачають мотив для розвитку, адже інвестиції у створення навчального закладу не можуть приносити прибуток інвесторам.

Таким чином, до методів фінансування закладів вищої освіти відносять бюджетне фінансування, кредитування, самофінансування та у разі поєднання даних форм – змішане фінансування. Відповідно у вітчизняній практиці спостерігається державна та недержавна форма фінансування освіти.

До видів державного фінансування вищої освіти слід віднести пряме фінансування (з одного або декількох рівнів державного управління) на основі кошторисів або нормативів, додаткові асигнування за окремими категоріальними програмами, заходами тощо (наприклад, програма підтримки кращих студентів); дотації або субвенції для вирівнювання диспропорцій між регіонами; фінансування специфічних програм (кредитування навчання, ваучерна освіта, харчування малозабезпечених дітей); виділення матеріальних ресурсів, надання пільг; фінансування за конкурсом; «блокові» гранти; тощо [3].

Зауважимо, що структура доходів державних закладів вищої освіти у країнах Європи розподілена за такими основними напрямками: асигнування державного бюджету, що на європейському рівні становить від 50 % до 90 % загального доходу закладів вищої освіти; вартість навчання, яку сплачують студенти (витрати домогосподарств), сума яких за лежить від політики фінансування вищої освіти в державі [4].

Враховуючи обмеженість бюджетних ресурсів та важливість забезпечення розвитку закладів вищої освіти в Україні до основних стратегічних цілей варто віднести: вдосконалення та поглиблення автономії закладів освіти, передусім у сфері фінансування; розширення самостійності закладів вищої освіти у сфері розпорядження ресурсами, включаючи кошти з бюджету; стимулювання здійснення різних видів діяльності, що приносять доходи; мотивування закладів вищої освіти брати участь у формуванні національної інноваційної системи шляхом надання вузам статусу дослідницьких.

Список використаної літератури:

1. Хоружий Г.Ф. Пробеми фінансування вищої освіти в контексті Болонського процесу / Г.Ф. Хоружий // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1101/11hgfpfv.pdf
2. Попович Л.О. Загальні аспекти механізму фінансування вищих навчальних закладів / Л. О. Попович // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. – № 1. – С. 227-240. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2017_1_18.
3. Бенедик Ю.Ю. Покращення фінансового забезпечення розвитку вищої освіти в Україні на основі досвіду зарубіжних країн. / Ю.Ю. Бенедик // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2009. – №1 (45). – С. 14-21.
4. Кужелєв М.О. Сучасний стан фінансування української науки: проблеми та перспективи / М.О. Кужелєв // Науковий вісник Херсонського державного університету: збірник наукових праць. Серія «Економічні науки». – № 13. – ч. 3. – Херсон: ВД «Гельветика», 2015. – С.129-131.

УДК 330.567.25

Серватинська Інна Миколаївна
к.е.н., старший викладач

кафедри фінансів
Черкаського державного
технологічого університету

НЕРІВНІСТЬ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Для України актуальною є проблема розшарування доходів населення, зокрема домогосподарств. Підтвердженням такої констатації фактів є і безліч статистичних матеріалів, і низка наукових досліджень вітчизняних науковців.

Проблематику нерівності доходів населення, зокрема проблеми «багатства» та «бідності» досліджували як вітчизні, так і зарубіжні науковці, зокрема лауреати Нобелівської премії Дж. Хікс, А. Дітон, К. Ерроу, Г. Мюрдаль, Ф. Хайек. Не менш ґрунтовними є дослідження інших відомих зарубіжних учених: Г. Зінгера, Л. Ерхарда, Т. Пікетті, Е. Райнерта, Д. Стігліца. Вітчизняні науковці – А. Гальчинський, Т. Кір'ян, Е. Лібанова, О. Макарова, В. Мандибура, Ю. Саєнко та інші.

Враховуючи значний науковий внесок вчених, окреслена проблематики залишається актуальною та потребує подальших досліджень.

Нерівність доходів громадян є проблемою, яка має комплексний характер, що спричинює бідність та поглиблює проблематику соціального тягаря на державні фінанси, дефіциту державного бюджету, що особливо притаманно для нашої держави.

Е. Лібанова зазначає, що розподіл населення України за доходами є доволі сталим: бідні та злиденні верстви 24,1-28,1 %, група з невизначеним соціальним статусом (не бідні, але й не середні за доходами) 52,2-62,7 %, середні 7-14 %, заможні 2,5-5,5 %, багаті – приблизно 200 осіб [1, с. 27].

Як відомо, середній клас, у більшості розвинених країн, є активним платником податків та є запорукою інвестування в економіку. Зокрема, в США 50 % бідніших мешканців сплачують лише 2,2 % загальної суми податків з населення (в Україні – 36,3 %). Натомість 10 % найзаможніших сплачують 70,2 % податків (в Україні – 20,2 %), а 1 % найбільш багатих – 36,7 % загальної суми прибуткового податку з доходів населення (в Україні – 4,4 %). Отже, на відміну від США в Україні значно більший податковий тягар припадає на бідніші верстви населення [1, с. 32].

За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, зокрема масштаби бідності за абсолютним критерієм за доходами за 9 місяців 2016 – 2017 рр. мали позитивні, однак, невтішні тенденції, рис. 1.

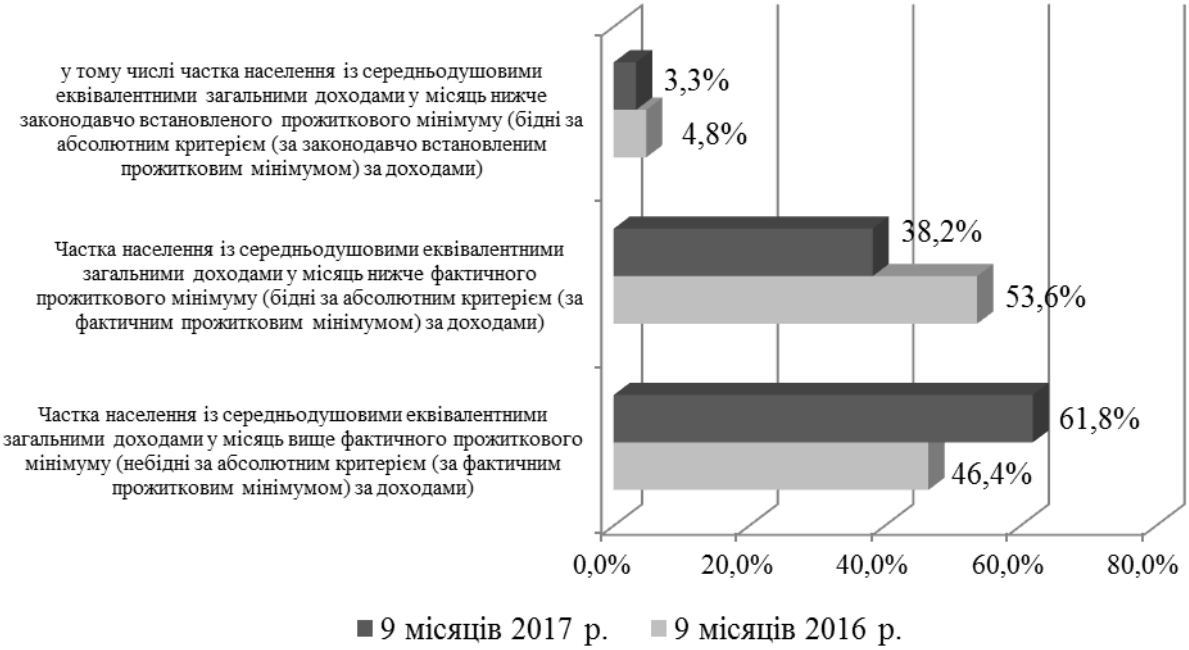

Рис. 1 – Масштаби бідності за абсолютним критерієм за доходами
Джерело: побудовано автором на основі [2].

Відповідно до рис. 1, частка населення із середньодушовими доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в середньому за місяць зменшилася порівняно із січнем–вереснем 2016 р. і склала 3%. Водночас зменшилася в 1,4 раза частка населення із середньодушовими доходами нижче розміру фактичного прожиткового мінімуму в середньому за місяць і становила 38% [2].

Співвідношення мінімального рівня загальних доходів серед найбільш забезпечених 10 % населення до максимального рівня серед найменш забезпечених 10 % населення збільшилося та становило по Україні – 3,1 раза (за 9 місяців 2016р. – 2,9 раза). Крім того, співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 10 % населення по Україні становило 5,3 раза (5 разів у січні–вересні 2016 р.) [2].

Середньомісячні сукупні ресурси одного домогосподарства за 9 місяців 2017 р. становили 7840 грн. і зросли порівняно із січнем-вереснем 2016 р. на 30 %.

Необхідно зауважити наступну тенденцію у структурі сукупних ресурсів домогосподарств: грошові доходи складають близько 85 %, з них: 45 % - доходи від зайнятості; 21,6 % - соціальних виплат (пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою); 7 % - допомога від родичів; 5 % - доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості.

Значна частка сукупних ресурсів домогосподарств припадає на пільги та субсидії (безготівкові) на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива 7-8 %.

Зростання частки пільг і субсидій у структурі сукупних ресурсів домогосподарств упродовж 2015 – 2016 рр. пов’язано із підвищенням тарифів на газ, електроенергію та житлово-комунальні послуги відповідно до ринкової ціни на ресурси. Фахівці зазначають, що це вимушений крок, оскільки упродовж багатьох років тарифи на житлово-комунальні послуги в Україні утримувалися штучно на

низькому рівні за рахунок накопичення зовнішнього та внутрішнього боргу, а також дефіцитності державного бюджету, при цьому субсидії, які надавалися не відповідали критерію адресності. Так, станом на грудень 2016 р. 6,5 млн. домогосподарств отримали субсидії – це 43 % (15,03 млн.) від загальної кількості домогосподарств України.

Значна частка витрат населення спрямовується на придбання товарів та послуг 82 – 91 %, поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти складають у структурі витрат 7-9 %. Сукупні витрати домогосподарств на 90-94 % складаються з споживчих сукупних витрат та на 6-10 % з неспоживчих витрат. На відпочинок і дозвілля громадяни витрачають в межах 1,5-2 % сукупних споживчих витрат.

Фахівці також зазначають, що диференціація у доходах домогосподарств спричинена різними рівнями виплат: градація заробітних плат, пенсій тощо. Інфляційні процеси в економіці нівелюють ефект законодавчого підвищення соціальних виплат та заробітних плат.

Враховуючи вищезазначене, доцільно на загальнодержавному рівні приділити увагу проблематиці вдосконалення стратегії подолання бідності в Україні, розроблену Кабінетом Міністрів України у 2011 р., оскільки вона втрачає свою актуальність [3]. Проведення реформ в пенсійній системі, медицині та освіті зумовлює необхідність перегляду Стратегії.

Вважаємо, що необхідно приділити увагу ринку праці, створити умови в яких не залежно від отриманої спеціальності у ВНЗ громадянин може працевлаштуватися і отримувати достойну заробітну плату. Мінімізувати тіньовий сегмент на ринку праці.

Створювати умови для прозорого бізнесу, залучення інвестора.

Потребує перегляду коло реципієнтів соціальних виплат. В сучасних умовах кількість соціальних пільг є доволі розширеною, при їх наданні не повною мірою витримується принцип адресності, тому є необхідність їх суттєвого впорядкування, що зменшить навантаження на державний бюджет та фонди соціального страхування. Систематичне нарощування темпів економічного зростання.

Список використаної літератури:

1. Лібанова Е.М. Нерівність за доходами в сучасній Україні. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 2. С. 26-36.
2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. Про затвердження Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 1057. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057_2011.

УДК 658.1

Ткачук Микола Петрович
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

З переходом української економіки до ринкових умов господарювання, ростом динамічності зовнішнього середовища, підприємства реального сектору економіки зіткнулися з необхідністю впровадження нових методів і інструментів управління фінансами. Важливим завданням для підприємств в такому контексті є організація системи фінансового контролінгу як окремого напрямку економічної роботи з метою реалізації оперативних та стратегічних управлінських рішень.

Для підтвердження цієї думки назвемо три головні причини:

– перша – це зростання нестабільності зовнішнього середовища, що висуває додаткові вимоги до системи управління підприємства, йдеться про необхідність переміщення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього.

– друга – це ускладнення системи управління підприємством, що вимагає механізму координації в середині системи його управління.

– третя – це наявність інформаційного буму при недостатності суттєвої інформації, що потребує побудова спеціальної системи інформаційного забезпечення управління.

Фінансовий контролінг сприятиме формуванню та удосконаленню системи планування і контролю, розробленню методів реалізації планово-контрольних розрахунків, визначенню необхідної для процесу управління інформації, її джерел та шляхів надходження. Надзвичайно важливо сьогодні правильно організувати систему фінансового контролінгу на підприємстві із врахуванням специфіки його функціонально-організаційної структури та галузі діяльності, що допоможе запобігати виникненню кризових економічних ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та сприятиме їх ефективному усуненню.

Основні принципи формування системи фінансового контролінгу на підприємстві:

- спрямованість системи фінансового контролінгу на досягнення фінансової стратегії підприємства;
- багатофункціональність фінансового контролінгу;
- орієнтованість фінансового контролінгу на кількісні показники;
- відповідність методів фінансового контролінгу специфіці методів фінансового аналізу та фінансового планування;
- своєчасність, простота та гнучкість побудови системи фінансового контролінгу;
- економічна ефективність запровадження фінансового контролінгу на підприємстві [4, с. 19].

З урахуванням названих принципів структура побудови системи фінансового контролінгу має включати наступні етапи:

- визначення цілей і завдань, об'єктів та суб'єктів фінансового контролінгу;

- розробку методичного забезпечення, зокрема,методики обліку витрат, оптимізації податкових виплат, моделі оцінки та росту вартості, розрахунку показників фінансового стану підприємства;

- інформаційне забезпечення, (дані про фінансовий стан підрозділів, підприємства в цілому, результатах фінансового моніторингу, нових методах і інструментах управління фінансами та ін.)

- розробку управлінського регламенту, що визначає методи, а також правила прийняття рішень по основних питаннях фінансового контролінгу.

Основними функціями системи фінансового контролінгу на підприємстві можна вважати такі:

- нагляд за ходом реалізації фінансових завдань, встановлених системою планових фінансових показників і нормативів;

- вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів фінансової діяльності від прогнозованих;

- діагностика за розмірами відхилень серйозних погіршень у фінансовому стані підприємства і істотного зниження темпів його фінансового розвитку;

- розроблення оперативних управлінських рішень з нормалізації фінансової діяльності підприємства відповідно до передбачених цілей і показників;

- коректування за необхідності окремих цілей і показників фінансового розвитку у зв'язку із зміною зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури фінансового ринку і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності підприємства.

Залежно від виконуваних функцій і методологічної підтримки фінансовий контролінг поділяють на стратегічний та оперативний.Кожен з них включає різні інструменти, процеси планування та оцінювання. Стратегічний фінансовий контролінг спрямований на забезпечення досягнення довгострокових цілей, зокрема, збільшення вартості та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Оперативний фінансовий контролінг передбачає формування та реалізацію системи обґрунтування, прийняття, виконання та контролю за реалізацією оперативних фінансових рішень з метою досягнення поточних (короткострокових) фінансових цілей підприємства.

Оперативний фінансовий контролінг (на відміну від стратегічного) спирається переважно на внутрішні джерела інформації, зокрема дані рахунків прибутків і збитків, руху грошових коштів тощо. Основна увага при цьому концентрується на досліджені таких співвідношень, як «доходи – затрати» та «грошові надходження – грошові видатки», у той час як стратегічний контролінг зорієнтований на аналіз шансів і ризиків, сильних і слабких сторін підприємства.

Застосування фінансового контролінгу в управлінні фінансами потребує використання конкретних методів та інструментів. До базових методів належать такі, як спостереження, порівняння, групування, аналіз, трендовий аналіз, синтез, систематизація, прогнозування. До специфічних методів контролінгу належать: аналіз точки беззбитковості, бенчмаркінг. вартісний аналіз, портфельний аналіз. SWOT—аналіз (аналіз сильних і слабких місць). ABC-аналіз, методи фінансового прогнозування, нуль-базис-бюджетування тощо.

Організація системи фінансового контролінгу на підприємстві дасть змогу

підвищити рівень його ліквідності, ділової активності, прибутковості, фінансової стійкості, підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, поліпшити оперативність та якість прийняття управлінських рішень, запобігти виникненню кризових економічних ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та сприяти їх ефективному усуненню. Разом з тим, фінансовий контролінг сприятиме значному підвищенню ефективності всього процесу управління фінансовою діяльністю.

Список використаної літератури:

1. Івахненков С. В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С.В. Івахненков, О. В. Мелих. – К.: Знання. 2009.
2. Контролінг [навч. посібн.] / Г. О. Швиденко, В. В. Лаврененко, Л. М. Приходько, - К.: КНЕУ, 2008.
3. Кравчук О. Н. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посібн. / О. М. Кравчук, В. П. Лещук. – К.: Центр учбової літератури, 2010.
4. Маєвська Я. В. Види та місця фінансового контролінгу на підприємстві / Науковий вісник НЛТУ України – 2009.

УДК: 336.767 : 338.242

Федоренко Анатолій Васильович
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник,
ДУ "Інститут економіки
та прогнозування НАН України»

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОНД – ЕФЕКТИВНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Забезпечення сталого економічного зростання можливе лише за наявності довгострокових внутрішніх фінансових ресурсів, які, в свою чергу, є продуктом функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування (надалі – НСПС). Водночас надходження пенсійних коштів на фондовий ринок має бути забезпечене зустрічною пропозицією цінних паперів найбільш якісних емітентів, що є необхідною умовою успішного запуску НСПС, який планується з 1 січня 2019 року. За цих обставин одним із найбільш капіталізованих емітентів на фондовому ринку України міг би стати спеціалізований Національний інвестиційний фонд (надалі – НІФ).

Відтак постає першочергове завдання створити висококапіталізованого вітчизняного емітента у формі спеціального корпоративного інвестиційного фонду, активи якого мають бути сформовані за рахунок частини акцій корпоратизованих державних підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, а також інших крупних національних корпорацій та державних акціонерних товариств. За експертними оцінками загальна вартість активів цього фонду може досягати 100 млрд грн (майже 4 млрд дол. США). Іншим завданням є синхронізація у часі та в обсягах моменту виведення акцій таких підприємств та

акцій самого НІФу на фондову біржу із запровадженням НСПС та надходженням пенсійних коштів на ринок цінних паперів.

Метою створення НІФу є:

1) формування образу України як успішної країни, інвестиційно привабливої для вітчизняних та іноземних інвесторів;

2) залучення до процесу приватизації найбільш капіталізованих об'єктів державної власності, що перебувають під управлінням органів державної влади;

3) піднесення до міжнародних стандартів рівня корпоративного управління на державних підприємствах, акції яких передані до статутного капіталу НІФу;

4) наповнення фондового ринку цінними паперами українських емітентів, суттєве підвищення обсягів капіталізації біржового ринку акцій;

5) часткове забезпечення потреби Накопичувальної системи пенсійного страхування в надійних інвестиційних інструментах як об'єктах розміщення пенсійних накопичень.

Згідно із запропонованою Концепцією НІФ створюється Фондом державного майна України (надалі – ФДМУ) або іншим уповноваженим державним органом як інститут спільного інвестування – закритий строковий спеціалізований корпоративний інвестиційний фонд акцій з особливим статусом, початковим власником цінних паперів якого (надалі – акції НІФу) є держава в особі ФДМУ чи іншого засновника. Акції НІФу набуваються засновником в обмін на пакети акцій корпоратизованих державних підприємств (від 10 до 25 % загального випуску акцій відповідного емітента).

НІФ створюється згідно із Законом України «Про інститути спільного інвестування» з урахуванням особливостей, визначених законодавством про приватизацію та про управління об'єктами державної власності. Основними особливостями створення НІФу є: (і) право державного органу (ФДМУ, іншого) бути засновником Фонду; (іі) право засновника здійснювати внески до статутного капіталу НІФу в рахунок оплати його акцій державними корпоративними правами; (ііі) право передавати до статутного капіталу НІФу акції корпоратизованих державних підприємств.

З метою ефективного управління корпоративними права держави активи НІФу передаються в управління компанії, яка обирається за конкурсом з числа найбільш визнаних міжнародних компаній з управління активами (надалі – КУА). Усі емітенти, акції яких перебувають в інвестиційному портфелі Фонду та становлять 10 і більше відсотків статутного капіталу відповідного емітента, зобов'язані забезпечити представнику КУА місце члена наглядової ради.

Маючи доступ до актуальної інформації та завдяки участі в роботі ради, КУА провадитиме на підприємствах, корпоративними правами яких вона управляє, неупереджену фінансово-економічну політику, спрямовану на підвищення прозорості господарської діяльності таких емітентів, зниження рівня корупції у їхніх стосунках з органами державної влади та управління, детінізацію виробництва та легалізацію корпоративних прибутків і особистих доходів працівників.

Емітенти акцій, пакети яких передбачається передати до складу активів НІФу з числа тих, що відповідають вимогам законодавства, зобов'язані пройти процедуру допуску цінних паперів до обігу на фондовій біржі та мають бути включені до

біржового списку. Акції самого Фонду також повинні перебувати в обігу на фондовій біржі.

Упровадження нового інституту спільного інвестування у формі Національного інвестиційного фонду потребує внесення змін до законодавства з питань приватизації, спільного інвестування, пенсійного забезпечення, управління об'єктами державної власності, оподаткування. Відповідний проект закону розроблений робочою групою при Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя і передано Міністерству економічного розвитку і торгівлі України для подальшого опрацювання та узгодження.

Впровадження в практику інвестиційної діяльності такого інноваційного фінансового інструменту як НІФ дозволить отримати наступні результати:

1. Зрушити з місця процес приватизації найбільших державних підприємств та корпорацій (вивести на приватизацію близько 20 найбільш капіталізованих об'єктів державної власності).

2. Упровадити на таких підприємствах Міжнародні принципи та найкращу практику корпоративного управління, зокрема шляхом створення класичних наглядових рад, спеціальних комітетів, упровадження посади корпоративного секретаря та залучення незалежних членів ради.

3. Вивести акції таких підприємств та акції НІФу на фондову біржу з метою організації активної торгівлі цими фінансовими інструментами, збільшення їх ринкової вартості та підвищення інвестиційної привабливості.

4. Створити українським емітентам необхідні передумови для залучення фінансових інвестицій шляхом проведення публічного розміщення додаткових випусків акцій на фондовому ринку (вітчизняні IPO).

5. Запропонувати накопичувальній системи пенсійного страхування надійні інвестиційні інструменти у вигляді акцій об'єктів приватизації та акцій НІФу для розміщення пенсійних накопичень.

УДК 366

Ярова Ліна Станіславівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів Університету ДФС України

ТЕНДЕНЦІЇ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ключовою проблемою при характеристиці функціонування фінансової системи України є забезпечення боргової безпеки в умовах постійного нарощення державного боргу. В умовах глобалізації, коли стратегією України є євроінтеграція, для закріплення позицій серед розвинутих країн необхідно вирішити питання забезпечення боргової безпеки. При високому борговому навантаженні

підвищується залежність від іноземних кредиторів. Зростання державного боргу більш, ніж у 5 разів вказує на актуальність дослідження.

Боргова безпека країни – одна з найважливіших складових фінансової безпеки, проблеми якої є актуальними в період світової фінансової кризи. За цих обставин невідкладними стають питання щодо систематизації підходів до оцінки боргової безпеки України, законодавчого визначення поняття боргової безпеки та її складових, які на сучасному етапі не вирішені. Рівень боргової безпеки визначається такими факторами: загальним обсягом, динамікою і структурою державного боргу; можливостями диверсифікації ринку державних цінних паперів; темпами зростання реального ВВП й офіційним обмінним курсом; системою управління державним боргом.

На рівень боргової безпеки впливають такі чинники: нормативно-правове забезпечення боргової політики держави; стратегія боргової політики держави; структура державного боргу; напрям політично-економічного курсу держави; "борговий досвід" держави тощо.

Тенденція до зростання державного боргу України простежується упродовж останніх років, її визначають високі валютні ризики зовнішньої заборгованості, а також тиск боргових виплат на державні фінанси. [1, с.3-4]

З початку незалежності України спостерігається тенденція до нагромадження державного та гарантованого боргу, який за останні 7 років на 31.01.2018 року становив (офіційний курс НБУ 28,00879 грн./дол. США):

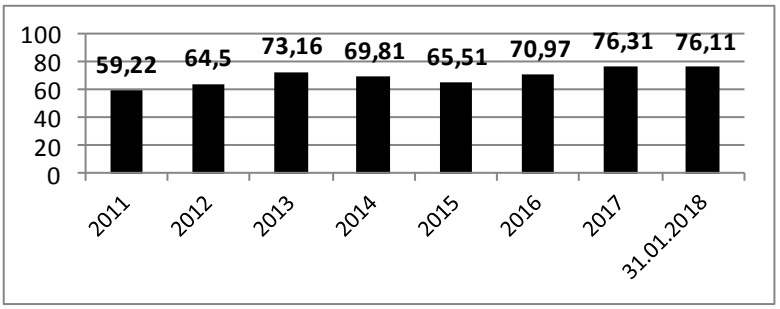

Рис.1. Тенденція нагромадження державного та гарантованого державою боргу, млрд.$ [2]

Зростаюча динаміка державного боргу та погіршення показників боргової безпеки вказують на неефективність державної політики в даній сфері. Основною метою боргової політики повинно бути ефективне, цільове використання, контроль за поверненням і обслуговуванням зовнішніх ресурсів. [3]

Питання боргової безпеки України та її впливу на фінансову безпеку на сучасному етапі є невирішеними.

Спираючись на результати проведеного дослідження маємо, що наразі борговий тягар України є занадто загрозливим для її економічної безпеки загалом та боргової зокрема. Значною загрозою для державного бюджету та фінансової системи України є різке зростання зовнішнього державного боргу, що справляє значний тиск на них.

Список використаної літератури:

1. Онисько С. Боргова безпека держави як складова її фінансової стійкості / С. Онисько, // Вісник ЛНАУ: Економіка АПК.-2014.-№ 21(1). - С.3-8. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2014_21(1)__3

2. Статистика МФУ [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.minfin.gov.ua/news/borg/derzhavnyi-borh-ta-harantovanyi-derzhavoiu-borh
3. Кужелев М. А. Экономическая безопасность Украины на финансовом рынке / М. А. Кужелев // Вісник Донецького університету (Серія В. Економіка і право). – Донецк: ДонГУ, 2000. – № 1. – С. 140–143.

Секція 5. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

УДК: 65.052.5

Алієва Лейла Рагімівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Воронкова Олена Миколаївна
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків
Університету ДФС України

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ

В зв’язку з постійним оновлення законодавства на даному етапі досить важливим є питання отримання кваліфікованих консультацій, зокрема щодо податкових норм. Саме тому своєчасне та якісне консультування осіб у податковій сфері є досить актуальним на сьогоднішній день.

Серед вітчизняних вчених та практикуючих спеціалістів, які займаються аналізом та узагальненням теоретико-методологічних основ податкового консультування, варто відзначити: Бондарчука Н.В., Балакіна В.В., Буссе Р., Грачеву М.Є., Селезневу Н.М., Сугробову О.Б., Смірнову О.М., Черніка Д.Г. та ін.

Податковий консалтинг або податкове консультування являє собою діяльність із надання послуг щодо роз’яснення окремих положень податкового законодавства, а також надання допомоги платникам податків у веденні ними оптимальної податкової діяльності, спрямованої на уникнення втрат внаслідок порушення положень податкового законодавства. [2]

Поняття податкового консультування не можна зводити до роз’яснення положень податкового законодавства, воно є значно ширшим, зокрема, у проекті Закону «Про податкове консультування в Україні» зазначається, що зміст податкового консультування полягає у:

- наданні консультаційних послуг фізичним і юридичним особам, незалежно від форм власності та організаційно-правових форм з питань визначення та реалізації їх прав та обов'язків як платників податків і зборів, застосування законодавства щодо податків і зборів;

- наданні необхідних рекомендацій стосовно визначення бази оподаткування, розрахунку податків і зборів, використання пільг окремими платниками податків і зборів відповідно до чинного законодавства, дотримання встановленого порядку нарахування та сплати податків і зборів, розробки варіантів організації оподаткування стосовно специфіки діяльності юридичних та фізичних осіб;
- інформуванні про зміни в законодавстві щодо податків і зборів;
- надання роз'яснень відносно практичного застосування відповідних законодавчих та нормативно-правових актів;
- сприянні правильному нарахуванню та повній сплаті податків і зборів, здійснення моніторингу змін у відповідному законодавстві;
- веденні податкового обліку та складання податкової звітності;
- представництві інтересів юридичних та фізичних осіб в органах, що здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою податків і зборів, та судових органах [3].

В Україні існують обидва види податкового консультування: і відомче, і у вигляді приватних послуг. Відомче податкове консультування знаходиться у компетенції Державної фіскальної служби України (далі ДФС), яка надає податкові консультації на безоплатній основі шляхом задоволення звернень суб'єктів господарювання та громадян та надання відповідей на запитання у письмовій формі, телефоном, за допомогою голосових повідомлень. Крім того, в структурі органів ДФС діють центри з обслуговування платників податків, які надають консультації як у письмовій формі, так і на особистих прийомах громадян. Також на офіційному сайті ДФС створена База знань, яка постійно оновлюється та містить уніфіковані відповіді на запитання платників податків.[1]

Відповідно до внесених у 2015 році до ст. 52-53 ПКУ змін, сьогодні ДФС України має право надавати податкові консультації відповідно до її територіальної структури, зокрема:

- в усній формі – контролюючими органами;
- у письмовій або електронній формі – контролюючими органами в Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі, областях, міжрегіональними територіальними органами, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику (тобто Державною фіскальною службою України). [4]

Для розвитку інституту податкових консультантів в Україні, варто зробити наступні кроки:

- прийняти Закон України «Про податкове консультування», в якому чітко визначити місце та роль незалежних податкових консультантів у трьохсторонніх відносинах між платниками податків, фіскальними органами та податковими консультантами;
- розділити повноваження фіскальних органів та податкових консультантів щодо надання податкових консультацій. Фактично за ДФС залишити право на надання роз'яснень щодо тлумачення окремих норм податкового законодавства;
- створити Єдиний державний реєстр податкових консультантів;

- зробити обов'язковою систему сертифікації податкових консультантів;
- запровадити дієву систему контролю за податковими консультантами (встановити дисциплінарні стягнення, штрафи щодо податкових консультантів, які систематично порушують законодавство);
- запровадити систему страхування відповідальності податкових консультантів в умовах податкових ризиків;
- сприяти інформуванню широких верств населення щодо діяльності податкових консультантів.[1]

Так як в Україні податкове консультування є новим напрямом у консалтинговій сфері, даний напрямок є досить перспективним, адже все більше осіб користуються даною послугою. Тому досить важливим було б законодавчо врегулювати діяльність податкових консультантів та органів ДФС України задля підвищення ефективності функціонування даного напрямку, оскільки це сприятиме підвищенню економічного ефекту за рахунок оптимізації справляння податків.

Список використаної літератури:

1. Даниленко Ю. В. Вітчизняна та зарубіжна практика регулювання податкового консультування / Ю. В. Даниленко, Р. Е. Оганесян // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. - № 2. - С. 85-103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2015_2_9
2. Даниленко Ю.В. Розвиток податкового консалтингу в Україні. / Ю.В. Даниленко // Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів» (м. Ірпінь, 31 жовтня 2013 р.) / Міністерство доходів і зборів України, Національний університет державної податкової служби України, Науково-дослідний центр з проблем оподаткування. - Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України. - 2013. - С. 144-147.
3. Офіційний сайт Спілки податкових консультантів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http : //www.taxadvi sers.org. ua/index. Html
4. Смірнова О. М. Проблематика податкового консультування в Україні як складової процесу адміністрування податків / О. М. Смірнова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2012. - № 12. - С. 3-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_12_3.

УДК 336.14

Бондарук Таїсія Григорівна
д.е.н., професор, провідний науковий співробітник відділу державних фінансів Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»
Бондарук Ігор Сергійович
к.е.н., доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Дубина Максим Вікторович
аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національної академії статистики, обліку та аудиту

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сучасному етапі реформування місцевого самоврядування та його фінансового забезпечення в Україні важливе значення має питання трансформації ролі держави, її цілей в регулюванні розвитку місцевого самоврядування.

На сьогодні перед органами місцевого самоврядування постали проблеми формування місцевого бюджету, гарантування ефективної системи управління та відповідного фінансового забезпечення, необхідного для виконання їх завдань і повноважень. Це свідчить про те, що в Україні має місце криза системи управління місцевим розвитком та його фінансового забезпечення, усієї системи територіальної організації влади.

У процесі аналізу численних підходів і напрямів з питання конкретної участі держави в регулюванні фінансового забезпечення місцевого самоврядування складається загальне уявлення про три найважливіші напрями її діяльності.

Перший - створення правових та організаційних умов, необхідних для функціонування ринкових інститутів [1].

Другий - трансформація державного управління, зокрема управління економікою відповідно до вимог ринкового господарства [2].

Третій - перехід до нових форм регулювання, проведення економічної і соціальної політики, з метою: 1) збереження стабільності в суспільстві, в якому посилюється соціальне розшарування, не забезпечується рівень прожиткового мінімуму більшості населення, зростає рівень безробіття; 2) стабілізації економіки; 3) забезпечення економічного зростання [3, 4, 5, 6].

Існують як об’єктивні, так і суб’єктивні проблеми, вирішення яких сприятиме економічній стабілізації країни та економічному розвитку територій. Серед об'єктивних проблем, що перешкоджають економічній стабілізації країни виділяють відмінності в рівні розвитку її регіонів, труднощі співіснування і взаємодії суспільних інститутів. Погоджуємося з думкою вчених Л. Григорєва і В. Тамбовцева, які окреслили причини, що гальмують розвиток економіки в країні [4, с. 61], і вважаємо, що ці суб’єктивні причини здебільшого стосуються і України, зокрема:

неспроможність політичних еліт враховувати інтереси провідних соціальних груп, які динамічно змінюються в процесі розвитку економіки і суспільства, відсутність довгострокової стратегії, що ґрунтуються на свідомій участі громадян у її реалізації;

постійні преференції певним олігархічним кланам, які намагаються зберегти власні надприбутки не на користь іншим верствам суспільства;

позбавлення громадян (за їх фактичної згоди) свобод з метою захисту від зовнішніх або інших загроз і подальше обмеження їх діяльності, що означає для суспільства настання застою, а для політичних еліт – втрату підтримки населення;

зневажливе ставлення до наукової і соціальної творчості індивіда, ставка на просту старанність замість активності.

Основним недоліком більшості державних програм минулих років було те, що той чи інший шлях розвитку пропонувався або як ідеологічна догма, або як набір проектів і витрат. У перехідний період спостерігалася традиційно висока активність теорій, схем, які не були підтверджені світовою наукою. Найбільший їх недолік – неадекватне уявлення про інтереси учасників процесу модернізації: великого і малого бізнесу, різних верств населення. В одних випадках перебільшувалась ефективність ринку та ігнорувалась важливість формування ринкових інститутів, в інших – перебільшувалась ефективність державного регулювання і не приділялась належна увага завданням створення якісних ринкових інститутів.

Проте виникає чимало принципових розбіжностей щодо можливих термінів і раціональних способів виконання цих завдань, які виникають у зв'язку з питанням про те, чи повинна стратегія модернізації опиратися насамперед на методи й інструменти стимулювання економічного зростання, або слід зосередити зусилля на вдосконаленні інститутів.

Прибічники інституційних реформ вважають, що втручання некваліфікованої і корумпованої бюрократії може тільки нашкодити економіці, тому інституційні реформи необхідно проводити в напрямку поліпшення державного управління і судової системи, подолання корупції, усунення адміністративних бар'єрів, вдосконалення людського капіталу. Ці завдання можуть бути виконані за допомогою держави [5].

Вибір стратегії модернізації регіонального розвитку має ґрунтуватися на досвіді інших країн, що ставили перед собою завдання наздоганяючого розвитку, закладаючи таким чином основи для проведення модернізації, яка поєднує переваги двох інших. Вважаємо, що стратегія модернізації ще на стадії розробки має спиратися на взаємодію всіх зацікавлених сторін. Проте не варто розраховувати на швидке виникнення структур розвиненого громадянського суспільства; потрібно використовувати передусім ті коаліції, які переслідують власні економічні інтереси і значною мірою вже сформувалися в країні. Основою для взаємодії могла б стати система індикативного планування – модернізований аналог систем, що застосовувалися в більшості економічно розвинених країн.

Вважаємо, що на сьогодні в країні склалися передумови для створення інститутів, які забезпечують реалізацію модернізаційної стратегії територіального розвитку. Отже, доцільно розрізняти два види стратегії загальнодержавної модернізації. Перший вид націлений на підтримку швидкого економічного зростання за рахунок використання урядом тих або інших інструментів економічної політики: гарантій по кредитах, податкових пільг, субсидій, державних капіталовкладень. Другий вид стратегії загальнодержавної модернізації орієнтований на інституційні реформ, підґрунтям для яких можуть стати ідеї націоналізації або, навпаки, роздержавлення, зміцнення законності, боротьби з корупцією.

Список використаної літератури:

1. Musgrave R.A. Public finance in theory and practice / R.A. Musgrave, P.B. Musgrave. – [third edition, international student edition]. – New York : McGraw-Hill Book Company, 1984. – 824 p.
2. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наукова доповідь / за ред. Д-ра екон. наук І.О. Луніної; НАН України, ДУ "Ін.-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2016. – 70 с.
3. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин України / Луніна І. О. – К. : Наукова думка, 2006. – 432 с.
4. Григорьев, Л. Модернизация через коалиции / Григорьев Л., Тамбовцев В. // Вопросы экономики. – 2008. – №1. – С. 59–70.
5. Мау, В. Экономическая политика 2007 года : успехи и риски. / Мау В. // Вопросы экономики. – 2008. – № 2. – С. 4–25.

УДК 366

Бубнівська Діана Ігорівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

СУЧАСНИЙ СТАН БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасні реалії фінансової політики України демонструють, що одним із домінуючих факторів, який неоднозначно впливає на розвиток країни, формуючи тенденції до гальмування соціально-економічного прогресу, є зростання до загрозливих меж боргового навантаження. Значна боргова залежність, з одного боку, призводить до відволікання вагомої частини бюджетних коштів і, відповідно, звуження можливостей підтримки економічної активності, з іншого боку, надмірна боргова активність уряду витісняє приватні інвестиції внаслідок збільшення державних запозичень на недостатньо вигідних умовах, що поряд із неефективним управлінням запозиченими ресурсами негативно впливає на макроекономічну стабільність та збалансованість розвитку публічних фінансів. Інтернаціоналізація господарських процесів, посилення відкритості національних економік поряд із перманентним збільшенням боргових зобов'язань потребує вдосконалення системи управління державним боргом, актуалізуючи дослідження теоретичних підходів, у контексті побудови системи індикаторів боргової безпеки та критеріїв їх відбору як базового елемента в системі управління суверенним боргом.

Інструментарієм оцінки рівня боргової стійкості як специфічного стану, в якому держава-позичальник спроможна виконувати взяті на себе боргові зобов'язання, є система індикаторів боргової безпеки, параметри яких слугують "межами відсікання" в процесі моніторингу чутливості фінансово-економічної системи до чинників екзо- та ендогенного середовища. Боргова безпека виступає важливою складовою в забезпеченні макрофінансової стійкості, ваговий коефіцієнт

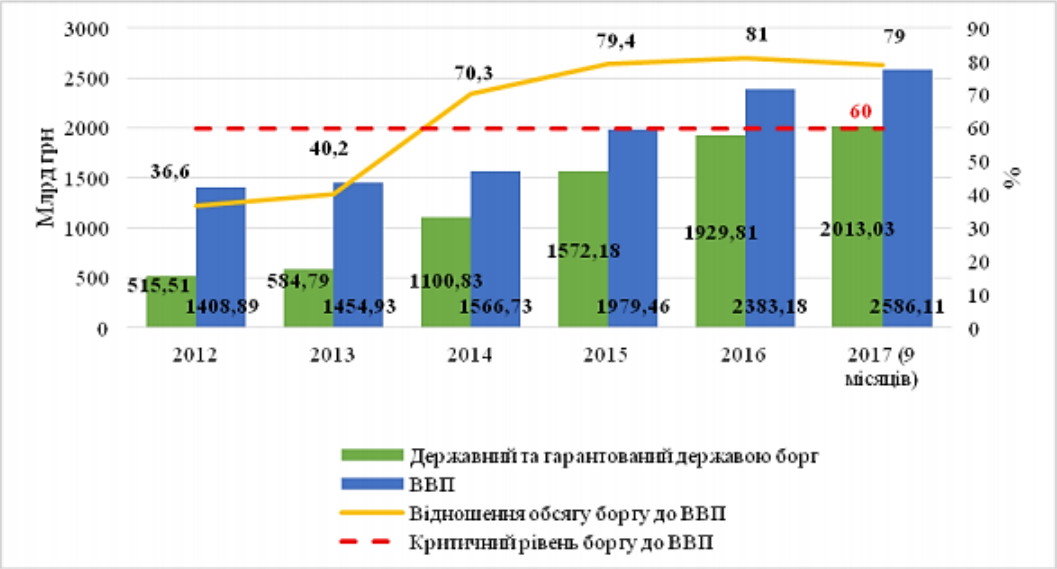
якої поступається лише бюджетній та грошово-кредитній компонентам в оцінці фінансової безпеки, говорячи про її знач- ний вплив на рівень останньої [1]. Більшість індикаторів протягом досліджуваного періоду знаходяться поза допустимими межами, ситуація ускладнюється й існуванням негативного тренду в тенденціях боргових індикаторів.

Таблиця 1

Основні індикатори боргової безпеки України (2012-2017 рр.)

Індекс	XR (критерій)	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017(9 місяців)**
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	60	36,7	39,9	65,4	79,4	78,55	79,0
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП,%	70	21,2	19,75	38,57	52,67	53,1	51,1
Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку, %	11	12,37	12,98	13,12	12,45	9,12	10,33
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	≥20	18,2	14,4	6	11,2	13,29	16,23

Джерело: складено автором на основі [2-4]

Джерело: складено автором за [2,3].

Рис. 2.1 Динаміка індикатора співвідношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП

Як бачимо з рисунка 2.1, динаміка всіх показників є позитивною. Зі зміною обсягів боргу зростає обсяг валового внутрішнього продукту. Загалом, це є закономірним та нормальним явищем. Вітчизняним законодавством встановлено критичний рівень відношення боргу до ВВП на рівні 60 % (як і в міжнародній практиці). Тому негативну тенденцію перевищення порогових значень спостерігаємо з 2014 року, коли відношення боргу до ВВП склало 70,3 % (на 10,3 % вище за критичний), 79,4 % в 2015 році (на 19,4 % вище критичного рівня), 81 % у

2016 році (на 21 % вище критичного), і за 9 місяців 2017 року склало 79 % (на 19 % вище критичного рівня). Оптимальне значення на рівні 20 % перевищено за весь аналізований період, а критичне значення 60 % з 2014 р., що є свідченням проблем в частині боргової безпеки.

Таблиця 2

Інтегральний показник боргової безпеки України (2012-2017 рр.)

Показник	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017(9 місяців)**	**Ваговий коефіцієнт**
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	0,359	0,327	0,187	0,165	0,162	0,166	0,219
Відношення обсягу державного зовнішнього боргу до ВВП, %	0,706	0,747	0,524	0,322	0,316	0,303	0,221
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	0,163	0,155	0,153	0,162	0,221	0,195	0,183
Індекс EMBI + Україна	0,233	0,261	-	-	-	-	0,178
Відношення обсягу офіц. міжнар. резервів до обсягу валового зовнішнього боргу	0,217	-0,276	-0,664	-0,354	-0,289	-0,244	0,198
Інтегральний показник боргової безпеки	1,678	1,214	0,2	0,295	0,413	0,42	0,999

Джерело: складено автором за [2,3].

Виходячи з даних таблиці 2, бачимо, що інтегральний показник рівня боргової безпеки України в аналізованому періоді має тенденцію до зменшення, а отже, стан боргової безпеки наразі потребує негайних заходів щодо її нарощування. Інтегральний показник рівня боргової безпеки у 2012 році був найвищим і склав 167,8 % при нормальному значенні у 100 %. У 2013 році рівень боргової безпеки знизився на 46,4 в. п. і склав 121,4 %. Надалі інтегральний показник знаходиться поза оптимальних меж. Особливо це спостерігається у 2014-2015 рр. Величина показника становить 20 % та 29,5 % відповідно від обґрунтованих 100 %. Це пояснюється загостренням політичної та економічної кризи в Україні, зменшенням обсягів відношення міжнародних резервів до валового боргу в Україні, перевищення критичних меж співвідношення боргу до валового внутрішнього продукту (спостерігається з 2014 року), зменшенням обсягу золотовалютних резервів у країні (що підтверджується зменшенням обсягу міжнародних резервів у динаміці), відсутністю даних для розрахунку індексу EMBI + Україна. Хоча у 2016 році та за 9 місяців 2017 року рівень боргової безпеки поступово підвищується, однак залишається поза межами нормальних значень.

Оцінювання боргової безпеки протягом останніх років в умовах фінансово-економічної стагнації України показує надмірне зростання боргового навантаження, індикатори якого перевищили гранично допустимі параметри, першочергово за рахунок зовнішньої компоненти під впливом загострення бюджетно-валютних ризиків. Для вдосконалення системи управління державним боргом, у контексті оцінки рівня боргової безпеки пропонуємо:

- розширити та законодавчо регламентувати індикатори боргової безпеки з коригування нормативних значень відповідно до міжнародної практики.
- розробити єдину методологію оцінки боргових ризиків;
- використовувати індикатори еластичності в розрахунку рівня боргової безпеки, боргових ризиків;
- ефективно управляти умовними зобов'язаннями, основними джерелами фіскальних ризиків для підвищення стабільності та передбачуваності державних фінансів з урахуванням позитивної світової практики.

Список використаної література:

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http:// cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
2. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/.
4. Офіційний веб-сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/.

УДК 366

Гоч Ірина Василівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток фінансового забезпечення підприємств займає вагоме місце. Недостатня кількість власних ресурсів та складність в залучені зовнішніх джерел фінансування, позбавляє підприємства конкурентоспроможності як на вітчизняному ринку, так і на світовому.

Основними джерела фінансового забезпечення виступають самофінансування підприємства, державна підтримка та кредитування фінансово-кредитними установами або банками (рис. 1).

Для забезпечення фінансовими ресурсами підприємства використовують три джерела – це власні, бюджетні та запозичені кошти.

Великі процентні ставки по кредитам та складність отримання спонукають підприємства до пошуку нових джерел фінансування. Досвід багатьох країн свідчить, що не завжди збільшення бюджетних витрат пов'язане з покращенням положення підприємств.

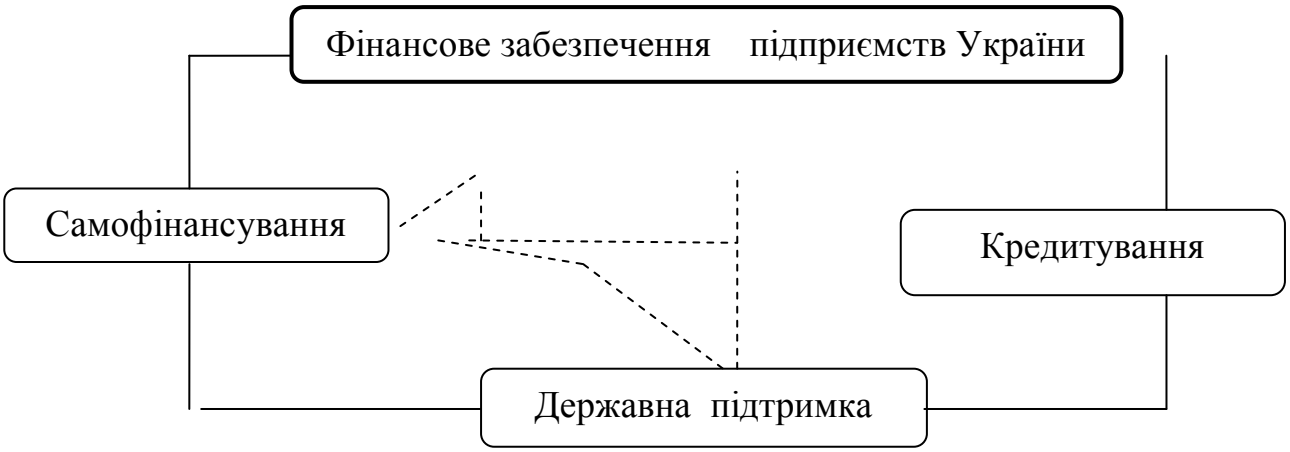

Рис. 1. Джерела фінансового забезпечення підприємств України

Не можливо не погодитися з думкою П.А. Стецюка про те, що в умовах ринкової економіки визначальна роль у фінансовому забезпеченні виробничої та інвестиційної діяльності підприємства належить самофінансуванню.

У широкому розумінні самофінансування − це метод господарювання, який означає покриття за рахунок власних доходів усіх видатків діяльності підприємства як при простому, так і при розширеному відтворенні. Самофінансування є економічною базою самостійності і самоуправління підприємства. Теорія і практика самофінансування підприємств − важливі елементи економічних доктрин індустріально розвинених країн. У країнах з ринковою економікою, а це справедливо і для України, самофінансування означає забезпечення інвестування підприємств в основному за рахунок власних фінансових ресурсів. [1, с. 28].

Основою самофінансування є використання фінансових ресурсів, сформованих за рахунок власних джерел. Щодо визначення складу останніх нині немає чіткої однозначності. Більшість авторів притримуються думки, що ними, в першу чергу, є надходження від реалізації продукції, робіт і послуг та їх складові – прибуток і амортизаційні відрахування. Частина дослідників до складу власних джерел формування фінансових ресурсів включають статутний капітал і кошти, що виплачуються страховими компаніями у вигляді відшкодування втрат від стихійних лих, аварій. На основі узагальнення позицій різних авторів та логічного аналізу визначено, що власні джерела формування фінансових ресурсів мають наступні характерні ознаки: постійний (перманентний) характер існування та використання; порядок їх використання визначається нормативно- законодавчими актами, статутними документами та внутрішніми локальними положеннями й регламентами; відсутність зафіксованої величини плати за користування ними. Виходячи з цих характеристик до складу власних джерел формування фінансових

ресурсів слід включити два обов'язкові елементи – прибуток й амортизаційні відрахування [2, с. 15].

До самофінансування відносять прибуток, амортизацію та випуск акцій. У світовій економічній літературі, залежно від способу відображення прибутку в звітності, зокрема в балансі, виокремлюють:

- приховане самофінансування;
- відкрите самофінансування (тезаврація прибутку).

Прихована форма фінансування підприємства пов’язана з використанням прихованого прибутку. Приховування прибутку здійснюється (у розумінні західних фахівців) у результаті формування прихованих резервів. Оскільки приховані резерви проявляються лише при їх ліквідації, приховане самофінансування здійснюється за рахунок прибутку до оподаткування. Отже, відбувається відстрочка сплати податків і виплати дивідендів.

До суттєвого недоліку прихованого самофінансування слід віднести порушення принципу достовірності при складанні звітності та підвищення рівня асиметрії в інформаційному забезпеченні її зовнішніх користувачів [3, с. 27].

Відкрите самофінансування – тезаврація прибутку – це спрямування його на формування власного капіталу підприємства з метою фінансування інвестиційної та операційної діяльності. Величина тезаврації відповідає обсягу чистого прибутку, який залишився в розпорядженні підприємства після сплати всіх податків та нарахування дивідендів. «Тезаврація прибутку здійснюється з метою розширення обсягів фінансово-господарської діяльності підприємства за такими двома основними напрямами – поповнення оборотного капіталу та фінансування необоротних активів» [4].

Фінансування підприємства за рахунок тезаврації прибутку має як переваги, так і недоліки. До основних переваг самофінансування слід віднести такі:

- залучені кошти не потрібно повертати та сплачувати винагороду за користування ними;
- відсутність затрат при мобілізації коштів;
- не потрібно надавати кредитне забезпечення;
- підвищується фінансова незалежність та кредитоспроможність підприємства.

Недоліки тезаврації можна охарактеризувати таким чином:

- оскільки на реінвестування спрямовується чистий прибуток, попередньо він підлягає оподаткуванню, в результаті чого вартість цього джерела фінансування збільшується;
- обмежені можливості контролю за внутрішнім фінансуванням знижують вимоги до ефективного використання коштів;
- помилковість інвестицій (оскільки рентабельність реінвестицій може бути нижча за середньоринкову процентну ставку, можливе зниження ефективності ринку капіталів у цілому) [5].

Отже, для підприємств України сьогодні найкращім джерелом може виступати відкрите самофінансування. Перевагами якого є: відсутність затрат при мобілізації коштів, не потрібно надавати кредитне забезпечення, підвищується фінансова незалежність та кредитоспроможність підприємства, залучені кошти не потрібно повертати та сплачувати винагороду за користування ними.

Список використаної літератури:
1. Череп А.В. Особливості розвитку сучасної фінансової системи в ринкових умовах / А.В. Череп // Економіка та держава. – 20017. – № 6. – С.28-30.
2. Стецюк П.А. Когнітивний контекст класифікації джерел фінансових ресурсів / П.А. Стецюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2009. — №2. — С. 15—22.
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К. : КНЕУ, 2003. — 324 с.
4. Бачинська В. В. Тезаврація прибутку як важливий напрямок самофінансування суб'єктів господарської діяльності [Електронний ресурс] / В. В. Бачинська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2016/Economics/41913.doc.htm
5. Стефанишин О. Б. Управління фінансовим забезпеченням розвитку підприємств роздрібної торгівлі : дис. канд. ек. наук / Стефанишин О. Б. – Львів, 2017. – 266 с.

УДК 338.2

Дем'янчук Ірина Андріївна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки і фінансів
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ ІННОВАЦІЙНИХ КРАЇН СВІТУ

Основним завданням фінансової політики держави та необхідною передумовою підвищення рівня життя населення є забезпечення стійкого економічного розвитку. На початку XXI століття особливої актуальності набуває істина ринкової економіки: «Щоб розвиватися – варто оновлюватися». Нині у будь-якій державі реалізація цього завдання неможлива без активної інноваційної діяльності. Згідно зі статистичними даними Національного інституту стратегічних досліджень інвестиційно-інноваційна модель розвитку економіки в Україні забезпечує 50 % економічного зростання, з яких 21 % – за рахунок інвестицій і 29 % – за рахунок інновацій. Вивченню широкого спектру питань, пов'язаних з інноваційно- інвестиційною діяльністю присвячено праці значної кількості авторів, ці питання є одними з найбільш досліджуваних у економічній літературі, оскільки неодноразово доведено, що без інвестування, і зокрема, без інвестування в інновації, будь - який прогресивний розвиток є неможливим.

Одним із пріоритетних зовнішніх напрямів суспільного розвитку України є вступ до ЄС, що сприятиме підвищенню рівня розвитку ринку інновацій, який ґрунтується на технічних, технологічних, управлінських нововведеннях.

Беручи до уваги ці аргументи, доцільно продовжувати наукові пошуки в теоретичному та практичному напрямах, оскільки відсутні єдині підходи щодо основних інноваційних категорій; понятійно-термінологічний апарат з цієї проблематики розроблено ще недостатньо; інноваційний розвиток розглядається окремо на макро-, мезо- і мікрорівнях тощо. Зауважимо також, що специфіка вітчизняної практики впровадження інновацій не завжди дозволяє використовувати

розробки, виконані зарубіжними науковцями, без їх адаптації до специфіки української економіки.

Станом на сьогодні зростає конкурентна боротьба за світові інвестиційні ресурси. Навіть такі потужні країни як Китай, Індія, В'єтнам, потребують інвестицій. Українським вітчизняним представникам реального сектору економіки для отримання певних преференцій в такій боротьбі потрібно суттєво підвищити свою інвестиційну привабливість та інвестиційний клімат.

За останні роки для покращення інвестиційного клімату на території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації, підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу. Крім того, з метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення прояву ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 прийнято Закон України № 1390-VIII «Про внесення змін до деяких 94 законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій». Важливим кроком є електронний реєстр відшкодування ПДВ, який впроваджено з 1 квітня 2017 року Міністерством фінансів.

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою свідчить, що інновації – це основний фактор економічного, і як наслідок – соціального, політичного, духовного розвитку. Оскільки Україна намагається утвердитися у світовому суспільстві як рівноправний партнер, найбільш ефективним напрямом розвитку її економіки на сучасному етапі повинна стати активізація інноваційної діяльності. Інноваційний напрям розвитку повинен адекватно підтримуватися ефективною фінансовою політикою, сприяти підтримці вітчизняних товаровиробників, випуску конкурентоспроможної продукції. На реалізацію цього напряму розвитку направлена Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2018–2023 роки «Шляхом Європейської інтеграції», в якій задекларовано інноваційну модель розвитку української економіки [1].

За даними досліджень, проведених ООН, Україна, яка входила до групи промислово-розвинених країн світової інтелектуальної еліти, за часів Радянського Союзу успадкувала значний науково-технічний потенціал. На початку XXI століття Україна посідала одне з перших місць у світі за кількістю наукових співробітників. Рівень освіченості українців перевищував середній індекс країн Східної Європи та СНД . Нині Україна також займає чільне місце у світі за такими напрямами фундаментальної науки, як фізика, математика, хімія, фізіологія, медицина; має вагомі розробки в сфері лазерної, кріогенної, аерокосмічної техніки, засобів зв'язку та телекомунікацій, програмних продуктів; входить у «вісімку» держав, які мають необхідний науково-технічний потенціал для створення авіакосмічної техніки, та в «десятку» найбільших суднобудівних країн світу.

Україна у рейтингу 2017 року країн з найбільш інноваційною економікою посіла 42-ге місце (всього у рейтингу 50 позицій), втративши одну позицію порівняно з 2016 роком. Даний рейтинг має назву Індекс інновацій Bloomberg, який складався на основі оцінок семи показників: витрати на НДДКР, продуктивність,

присутність в економіці високотехнологічних підприємств, поширеність вищої освіти, додана вартість товарів, кількість зареєстрованих патентів і кількість дослідників [2].

Згідно з рейтингом, обсяг коштів у відсотковому відношенні до ВВП, який Україна витрачає на дослідження і розробки має коефіцієнт 44; продуктивність 50; присутність в економіці високотехнологічних компаній 34; кількість зареєстрованих патентів і число дослідників – 27. [2]. У 2017 році, на першому місці незмінно залишається Південна Корея, Швеція піднялася на другу позицію, третє місце посіла Німеччина (2016-го року була на другому місці), четверте – Швейцарія, Фінляндія закрила першу п'ятірку 2017 року [2,3]. Південна Корея очолює рейтинг завдяки найбільшим витратам на наукові дослідження і розробки, патентній активності, виробництву з доданою вартістю і рівню вищої освіти. Швеція та Фінляндія піднялися вгору завдяки значному зростанню високотехнологічних підприємств у країні. До десятки країн з найбільш інноваційною економікою також потрапили Сінгапур (6 місце), Японія (7), Данія (8), США (9) та Ізраїль (10). При цьому Сінгапур не змінив рейтинг порівняно з минулим роком. Японія втратила три сходинки у рейтингу порівняно з 2016 роком, а США – 1. Данія та Ізраїль піднялися на одну сходинку у рейтингу [2].

Польща за рік піднялася з 23 на 22 сходинку, а Угорщина з 30 позиції піднялася на 27. Також, Естонія – на 33 місці, Словаччина – 36, Латвія – 39, Мальта – 40, а Казахстан з 50 сходинки піднявся на 48. Росія втратила відразу 14 позицій у рейтингу і посіла 26 місце. Це більше, ніж будь-яка інша країна.

Головною причиною, що сприяє низькому рейтингу України серед інших країн світу, є недостатні обсяги фінансових ресурсів, які спрямовано в інноваційну сферу. Важливим завданням насамперед є ефективний розподіл обмежених фінансових ресурсів, суть якого полягає в максимальній концентрації наявних коштів на важливих напрямах науково-технічного прогресу. Це дає змогу уникнути розпорошення коштів, зосередити увагу на ключових напрямах і досягти суттєвих результатів протягом короткого часу. Очевидно, у теперішніх умовах держава не здатна охопити своєю підтримкою всі сфери інноваційного процесу, тому система стимулювання пожвавлення інноваційної активності має спиратися й орієнтуватися на окреслені пріоритети інноваційного розвитку.

Отже, проведення цілеспрямованої інноваційної політики, приведення у відповідність до неї підприємницької діяльності, здійснення реальних кроків у напрямі реалізації необхідних структурних змін в економіці та технологічної модернізації виробництва — нагальна потреба сьогодення.

Список використаної літератури:

1. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільно- економічних досліджень, 2017. –84 с Режим доступу:www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/.../RIA_complete%20report_ukr.pdf
2. Економіка України опустилася у глобальному рейтингу інновацій Bloomberg. Інфографіка. Режим доступу: https://tsn.ua/groshi/ekonomika-ukrayini-opustilasya-uglobalnomu-reytingu-innovaciy-bloomberg-infografika-864394.html

3. These Are the World's Most Innovative Economies. Retrived from: https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-01-17/sweden-gains-south-korea-reigns-asworld-s-most-innovative-economies

УДК 336.763

Житар Максим Олегович
кандидат економічних наук,
заступник директора ННІ фінансів,
банківської справи
Університету ДФС України

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Побудова та ефективне функціонування фінансової архітектури дозволяє забезпечувати збалансованість господарської системи, протидіяти негативним тенденціям в економіці, активно сприяти її модернізації і розвитку міждержавних грошово-кредитних відносин. Особливе значення реформування фінансової архітектури має в посткризовий період, що відрізняється макроекономічною нестабільністю. Розробка методології дослідження фінансової архітектури в сучасних умовах передбачає розкриття сутності цього економічного явища, факторів його еволюції, взаємодії з іншими економічними процесами, а також визначення тенденцій розвитку.

Під фінансовою архітектурою економіки доцільно розуміти взаємодію емітентів, суб'єктів фінансової інфраструктури, індивідуальних, інституційних і кваліфікованих інвесторів з державними регулятивними органами та саморегулівними організаціями учасників фінансового ринку. При цьому до суб'єктів фінансової інфраструктури слід віднести кредитні організації, професійних учасників ринку цінних паперів, страхові організації, кредитні споживчі кооперативи, та інші мікрофінансові організації.

Об'єктивні основи формування фінансової архітектури країни, зокрема України, визначаються специфікою історичного розвитку її економіки і особливо фінансової сфери. У свою чергу, специфіка історичного розвитку національної економіки залежить від наявності природних ресурсів і їх експорту, рівня розвитку національної промисловості і ємності внутрішнього ринку та інших факторів.

Значення суб'єктивного фактора в прояві особливостей фінансової архітектури полягає в обґрунтуванні цілей і завдань фінансової політики держави, правильності вибору конкретних методів та інструментів, ефективності задіяних механізмів і каналів впливу на реальний і фінансовий сектори економіки.

Однією з найважливіших особливостей фінансової архітектури економки в сучасних умовах є ризики, що пов’язані із побудовою та ефективним функціонуванням. Ризики при побудові фінансової архітектури економіки можна розділити на екзогенні та ендогенні. До екзогенних слід відносити циклічність економічного розвитку, нестабільність фінансових ринків, інфляційний процес в економіці. До ендогенних ризиків – низька частка національного виробника на внутрішньому ринку, сильна залежність від імпорту, низька капіталізація на фінансових ринках, високі темпи інфляційних процесів, несприятливий інвестиційний клімат, та інші.

При побудові фінансової архітектури економіки необхідно також враховувати сильну залежність від стану світової економічної кон'юнктури, в першу чергу цін на енергоносії. До інших об'єктивних особливостей фінансової архітектури економіки відносяться: обмеженість каналів ефективного впливу фінансової політики на реальний сектор, нестабільність макроекономічних показників, недостатня координація елементів фінансової політики (зокрема, грошово-кредитної, бюджетної політики, політики регулювання фінансового ринку), застосування специфічних інструментів регулювання, обмеженість каналів трансмісійного механізму, високі ризики та інші.

На сучасному етапі глобальною метою регулятивних органів є вдосконалення моделі економіки, яка б володіла довгостроковим потенціалом динамічного зростання, сприяла забезпеченню послідовного підвищення добробуту населення, ефективному відтворенню та модернізації народного господарства, зміцненню конкурентоспроможності і безпеки країни. Досягненню зазначеної мети повинна сприяти національна фінансова архітектура з відповідним набором фінансових інструментів.

Список використаної літератури:

1. Barclay M. J. On Financial Architecture: Leverage, Maturity, And Priority / M.J. Barclay, C.W. Smith // Journal of Applied Corporate Finance. 1996. No4. P. 4 – 17.
2. Boot A. Financial System Architecture / A. Boot, A. Thakor // Review of Financial Studies. –Vol.10. – 1997. – P. 693–73
3. Myers S. Financial Architecture / S. Myers // European Financial Management. – 1999. – Vol. 5. – P. 139
4. Житар М.О. Концептуальні засади забезпечення фінансової архітектури корпорацій / М.О. Житарь, Г.Г. Немсадзе // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» №, 2017. – С. 89-92.
5. Житар М.О. Фінансова архітектура корпорації: сутність та компоненти / М.О. Житар, Г.Г. Немсадзе // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький. – 2017. - № 33/2. – С. 370- 374.
6. Фінансова архітектура національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансової діяльності: монографія [Текст] / В. М. Мельник, Н. В. Бичкова. - Тернопіль: Астон, 2012. - 244с.
7. Кужелев М. А. Стратегические аспекты влияния динамичных условий внешней среды на проведение оценки финансового состояния корпорации / М. А. Кужелев, В. В. Меженська // БізнесІнформ. – 2012. – No 2. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2012. –С. 180–183.

УДК 336.027

Зеленський Андрій Вікторович
к.е.н., заступник завідувача кафедри фінансів, банківської справи та страхування Подільського державного аграрно-технічного університету

Поліщук Ярослав Петрович
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Кам'янець-Подільського державного аграрно-технічного університету

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Євроінтеграційний вектор розвитку та слабкі позиції України за більшістю глобальних фінансово-економічних рейтингів визначають необхідність ретельного вивчення та запозичення зарубіжного досвіду до вітчизняної практики бюджетно-податкового регулювання. Узагальнені напрями реформування бюджетно-податкового регулювання закріплені положеннями основних програмних документів – Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», Угодою про Коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України, Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, Меморандумом України з МВФ – не викликають заперечень. Водночас сучасність вимагає подальшого напрацювання напрямів розвитку та більш деталізованого аналізу їх перспектив. З одного боку, не весь досвід є успішним та з іншого – не весь досвід може бути імплементований одразу.

Традиційно за класичним підходом у 3 світовій практиці прийнято розрізняти три головні моделі бюджетно-податкового регулювання в залежності від обсягу централізації ВВП – американську, європейську та скандинавську (соціально-орієнтовану). Європейська модель характеризується обсягами централізації на етапі вторинного розподілу ВВП на рівні близько 35-50 % ВВП у доходи сектору державного управління. Статистика країн ЄС та Асоціації вільної торгівлі базується на Європейській системі національних та регіональних рахунків (ESA2010). Структура ESA2010 узгоджується із загальносвітовими керівними принципами національного обліку, викладеними у системі національних рахунків 2008 р. (СНР2008). На відміну від спільної монетарної політики країн-членів євро-зони, політику бюджетно-податкового регулювання Європейською Союзу можна охарактеризувати як «єдність у різноманітності». Відповідно установчим документам ЄС, гранично допустимими є показники 3 % дефіциту та 60 % державного боргу до ВВП у ринкових цінах. У разі перевищення започатковується процедура врегулювання надмірного дефіциту [1]. Європейська модель є неоднорідною: при порівнянні між країнами істотно різняться рівень державного боргу, доходів та видатків сектору державного управління, а дефіцит бюджету коливається також залежно від політико- економічних циклів. Впродовж останніх двох десятиріч країнами-членами пройдено три повних бюджетно-податкових цикли з піками видатків в 1995 р., перед хвилею розширення ЄС у 2004 р. та глобальною фінансово-економічною кризою 2009 р., що супроводжувалися зростанням державного боргу [2, с.57].

В 2014 р. Україна перетнула позначку державного боргу в 60,0 % ВВП., відтак європейський досвід бюджетної консолідації є корисним для України. Високий рівень боргу є серйозною перепоною на заваді членства України в Євпопейському Союзі. Міжнародний валютний фонд, ключовий кредитор України, спрогнозував

зростання валового державного боргу України за підсумками 2017 р. до 94,4 % з подальшим зниженням цього показника до 2020 р. Прогнозується, у 2018 р. державний борг трохи зменшиться до 92,1 % ВВП, а найбільш серйозне скорочення боргу очікується в 2019 і 2020 рр. – до 76,9 % ВВП і 70,8 % ВВП відповідно [3]. Отже, можна зробити висновок, що в Україні встановлена помірно висока частка централізації ВВП через сектор загального державного управління, яка відповідає усталеним практикам східноєвропейських країн.

В країнах ЄС впродовж останніх років є виразна тенденція щодо поступового перенесення податкового навантаження з мобільних факторів виробництва – капіталу та праці – на споживання. Відповідно знижувалися ставки прямих податків та зростали ставки непрямих податків, в основному за рахунок ПДВ. Україна перебуває в контексті європейських тенденцій, про що свідчать останні зміни в податковому законодавстві. Україна за розміром ставок оподаткування перебуває в європейському тренді. Показово, що вітчизняні ставки в основному є нижчими за існуючі ставки у переважній більшості країн-членів ЄС. Відтак необхідність збалансування сектору публічних фінансів надає підстави підтримати концепцію реформування податкової системи Міністерства фінансів України, яка передбачає уніфікацію ставок ключових бюджетоутворюючих податків.

В Україні у багатьох аспектах вже імплементовано провідний європейський досвід бюджетно-податкового регулювання: - кодифіковано бюджетне (2001 р.) та податкове законодавство (2011 р.); - у бюджетному процесі використовується програмно-цільовий метод планування, середньострокове бюджетне прогнозування та планування, - започаткована реформа фіскальної децентралізації з 2015 р.; - ставки оподаткування трьох основних бюджетоутворюючих податків відповідають європейському рівню; гармонізовано податковий та бухгалтерський облік в цілях оподаткування прибутку підприємств; - запроваджено з 01.07.2015 р. обов’язок встановлення реєстраторів розрахункових операцій (касових апаратів) для платників єдиного податку з обсягом готівкового доходу понад 1 млн. грн. на рік; відкрито доступ до реєстру нерухомого майна, а також на черзі перебуває реєстр транспортних засобів; - запроваджено електронні сервіси для платників податків, зокрема подання звітності в електронній формі, електронне митне декларування [4, с.55].

Водночас більшість позитивних змін потребують подальшого доопрацювання та розвитку. Основне завдання проєвропейських реформ у сфері бюджетно-податкового регулювання – зменшення обсягів тіньової економіки, контрабанди та корупції з приведенням їх до мінімального, економічно безпечного рівня. Проведений аналіз засвідчує, що вітчизняна система бюджетно-податкового регулювання відповідає основним параметрам європейських країн або вже розвивається в даному напрямі. Структура та динаміка доходів і видатків, дефіциту та боргу сектору державного управління повною мірою віддзеркалювала основні політико-економічні процеси останніх років. Відтак основні проблеми України перебувають не у площині регулювання (визначення ставок, об’єктів, структури та механізмів оподаткування), а в площині адміністрування. Зменшення обсягів тіньової економіки та корупції мають здійснюватися злагоджено, поступово та паралельно. В Україні відбуваються хоч і повільні, але стійкі та відворотні зміни в

частині контролю публічних фінансів з використанням сучасних інформаційних технологій. Імплементація європейського досвіду до вітчизняної практики покликана сприяти більш прозорому та справедливому перерозподілу ВВП через бюджетно-податкову систему.

Список використаної літератури:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01. [Electronic resource] – Access mode: http://ex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT
2. Фурман А.М. Імплементація світового досвіду бюджетно-податкового регулювання до вітчизняних умов / А.М. Фурман А.В. Зеленський // «Регіональна економіка та управління» – №1(08). - м. Запоріжжя, Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2016 – С.56-59.
3. World Economic Outlook Database [Electronic resource] / IMF. – October, 2015. – Access mode: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo /index.aspx
4. Зеленський А.В. Фінансове регулювання аграрного сектору в країнах Європейського Союзу / А.В. Зеленський // Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – м. Острог: НУ «Острозька академія», 2014. – С.54-57.

УДК 366

Іленко Анастасія Вячеславівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Вергелюк Юлія Юріївна
к.е.н., доцент
кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

В умовах формування економіки знань здатність країн створювати та використовувати знання, зберігати й ефективно використовувати існуючий науково-технічний потенціал дозволяє отримувати конкурентні переваги та прискорювати соціально-економічний розвиток суспільства.

Фінансування інноваційної сфери підтримує процес розвитку технологій та отримання доступу до ринків, починаючи з моменту здійснення інвестицій у виробничі ресурси та закінчуючи моментом надходження фінансів від продажу продукції [3]. Однією із особливостей формування сучасної національної інноваційної системи є розробка і реалізація механізмів встановлення партнерських та кооперативних відносин між державою і бізнесом, серед яких провідну роль відіграє система фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

Досвід показує, що найбільш ефективною формою організації інноваційного процесу є венчурне інвестування. Венчурні фонди – самостійні фінансові інститути, утворені на основі великих компаній з метою здійснення проектів з дослідження та

комерціалізації результатів в галузі наукомістких та високотехнологічних розробок, що передбачають вкладення засобів у малі та середні підприємства з підвищеним ризиком неповернення інвестицій. Венчурні фірми фінансують в усьому світі не більше 5 тисяч фірм на рік. Залучення венчурного капіталу можливе тільки у випадку, якщо характеристики пропонованого бізнесу мають потенціал, здатний через 5-7 років забезпечити щорічну реалізацію в обсязі 50 млн. доларів та щорічні темпи зростання доходу 40-60% [4].

Однією з основних причин невідповідності задекларованих темпів розвитку реальним є нестача в національній економіці фінансових ресурсів. Проблема фінансування інноваційної діяльності залишається невирішеною, оскільки внутрішні інвестори не мають достатньої кількості коштів, а іноземні не мають бажання вкладати їх в Україну. Бюджетні кошти є обмеженими та виділяються у відповідності до цілей і пріоритетів державної інноваційної політики і, як правило, спрямовуються на фінансування: державних інноваційних фондів; цільових інноваційних програм і високоефективних інноваційних проектів; програм державної підтримки інноваційної діяльності. Тому підприємства забезпечують науково-технічний розвиток переважно за рахунок власних коштів. Пряме фінансування прискорює здійснення наукових досліджень та освоєння новітніх галузей промисловості, а створення пільгових умов підвищує технічний рівень виробничої бази діючих підприємств, стимулює впровадження ними прогресивних технологій та результатів прикладних досліджень і нововведень. При цьому основними видами інноваційної діяльності є: науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи; розроблення технологій, розширення раніше освоєних виробництв на базі продуктивніших технологій; створення промислового зразка та проведення промислових випробувань; придбання патентів, ліцензій і ноу-хау; інвестиційна діяльність, необхідна для реалізації інноваційних проектів; сертифікація та стандартизація інноваційної продукції. Віддача науково-технічного потенціалу перебуває в чіткій кореляції із часткою валового внутрішнього продукту, що направляється на наукові дослідження. Світовий досвід показує, що при значенні цього показника менше 0,4 % наука може виконувати тільки соціально-культурну функцію в державі. Тільки при збільшенні питомої ваги витрат на науку більше 0,9 % ВВП можна розраховувати на помітний вплив науки на розвиток економіки, тобто при цьому рівні включається економічна функція науково-технічного потенціалу.

Серед основних інституційних джерел фінансування інноваційної діяльності в промисловості України виділимо власні кошти й кошти інвесторів, частки яких у 2016 р. склали 54,3 % (3989,1 млн. грн.) і 25,0 % (2151,3 млн.грн.) відповідно, та державні бюджетні кошти, питома вага яких – 1,0 % (87 млн.грн.). Доцільно відмітити нестабільну динаміку інвестицій в основний капітал. У 2016 р. їх обсяг склав 140321 млн.грн. З метою пожвавлення інвестиційної активності інноваційних підприємств виникає потреба у зростанні доходів підприємств, за рахунок яких можливо було б збільшити витрати на інновації, або у зростанні державної участі в фінансуванні ризикових робіт [2].

Для формування стабільного інноваційного зростання важливо розробити систему заходів державної фінансової політики щодо посилення фінансового

забезпечення шляхом активізації та ефективного регулювання іноземних інвестицій в Україні. Традиція інвестувати не у стратегічно важливі для національної економіки галузі, а в найбільш рентабельні, що призводить до витіснення вітчизняних інвестицій, поступово вичерпує себе. Тому в умовах переходу до постіндустріального розвитку особливістю інституціоналізації інноваційної сфери є спрямування державного регулювання на нагромадження національного інвестиційного потенціалу. Пожвавлення іноземного інвестування повинне відбуватись як наслідок реального економічного зростання в державі, а не виступати як його чинник. Надходження прямих іноземних інвестицій повинні бути чітко обумовлені інтересами перебудови держави на засадах розвитку третинного і четвертинного секторів. Загальновизнаною нині є важливість збільшення внутрішніх нагромаджень та заощаджень за рахунок залучення коштів населення для інвестування у розвиток галузей із швидким оберненням капіталу [1]. Пріоритети прямого державного фінансування надаються, як правило, тим напрямкам, які не можуть бути профінансовані приватним сектором, оскільки великомасштабні науково-технічні проекти загальнодержавного значення вимагають великих витрат при наявності високого рівня ризику та невизначеності. В більшості ж випадків держава у більшою мірою стимулює приватні інвестиції. Логічною є думка, що в постіндустріальних країнах відмічається значне пожвавлення діяльності з підтримки наукомісткого виробництва шляхом непрямих методів стимулювання замість прямого фінансування.

Отже, унаслідок недостатньої уваги до розвитку науково-технічної сфери, структурної зміни національної економіки, домінування низькотехнологічних виробництв спостерігається недостатній рівень використання інноваційного потенціалу України. Установлено, що для здійснення інноваційної діяльності необхідно використовувати різні джерела фінансування, оскільки кожне з них має свої переваги та недоліки. Глибоких досліджень вимагає детальна розробка стратегії реалізації державної фінансової політики, спрямованої на поширення інноваційних засад господарювання, пошуки ефективних фінансових інструментів та методів, джерел фінансування інновацій з метою підвищення рівня конкурентоспроможності української економіки та вирішення най- складніших економічних проблем сучасності.

Список використаної літератури:

1. Кужелєв М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України / М. О. Кужелєв, М. О. Житар // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – № 2. – С. 154–163.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2016 році: статистичний дані. – К. : Держкомстат. 2017. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
3. Пучко А. О. Система державного фінансування інноваційної діяльності / А. О. Пучко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 19. – С. 64-67.
4. Симоненко Д. С. Основні підходи щодо визначення сутності та джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств України / Д. С. Симоненко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Випуск 4(47). – С. 98-104.

УДК 336.22

Капелюш Анна Анатоліївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

СУЧАСНА ПРАКТИКА ВИЯВЛЕННЯ ТА ВІДПРАЦЮВАННЯ РИЗИКІВ МІНІМІЗАЦІЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ ОРГАНАМИ ДФС

Аудит суб'єктів господарювання в межах діяльності органів ДФС являє собою систему взаємопов'язаних процедур з чітким та послідовним механізмом їх виконання. Крім цього, унікальність податкового аудиту як системи також випливає й з того, що його реалізація передбачає взаємодію та узгодження діяльності структурних підрозділів як у структурі ДФС, але й також з іншими державними органами. Проте, зазначимо, така взаємодія не обмежується лише внутрішніми зв'язками в середині державного апарату, однак особливо має стосуватись відносин з суб'єктами господарювання, діяльність яких є предметом перевірки. Адже, результати проведення податкового аудиту є важливим вимірником існуючої довіри та відносин чесного партнерства між приватним сектором і держави. Відповідно проведення податкового аудиту немає бути інструментом фіскального впливу, а лише убезпечувати державний бюджет від можливих фінансових втрат. Для виконання даного стратегічного завдання податкового аудиту високі вимоги висуваються до інформації, що можуть отримати органи ДФС, про діяльність суб'єктів господарювання. Такий вид інформації вітчизняним законодавством визначено як податковий, що є сукупністю відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі діяльності і необхідні для реалізації покладених на органи державної податкової служби завдань і функцій.

Відмітимо, повнота та якість мобілізованої інформації щодо діяльності ризикових суб'єктів господарювання визначає результативність процедур податкового аудиту. Причому результативність варто розглядати у двох аспектах: фіскальному, а також в морально-етичному. Так, фіскальний аспект полягає у відшкодуванні суб'єктом господарювання втрат бюджетних коштів від порушення чи недотримання норм податкового та іншого законодавства. Водночас морально-етичний аспект відображає значущість впливу процедур податкового аудиту. Адже, здатний як налагодити партнерські відносини між приватним сектором та держави, посилити авторитет держави при виявленні фактів порушень, так й зумовити руйнівний ефект у зазначених відносинах за умови не підтвердження для суб'єкта господарювання статусу ризикового шляхом використання недостовірної доказової бази, суб'єктивізму тощо.

Особливості прояву аспектів результативності податкового аудиту визначаються виявлення ризиків у діяльності платника податків. Відповідно процедурний комплекс податкового аудиту, практика його проведення розроблені та спрямовані на вирішення даного завдання – виявлення ризиків недотримання платником податків вимог податкового та іншого законодавства. Згідно норм чинного законодавства виявлення ризиків у діяльності платника податків відбувається в 2 етапи:

1. при проведенні доперевірочного аналізу фінансово-господарської діяльності на підставі інформації, наявної в контролюючих органах;

2. безпосередньо при проведенні документальної перевірки.

Суть зазначених етапів розкривається через реалізацію трьох взаємопов'язаних компонентів: виявлення ризиків; оцінка ризиків; документування результатів їх опрацювання.

Доперевірочний аналіз фінансово-господарської діяльності платника податків проводиться з метою забезпечення виявлення ризикових операцій у його діяльності, що можуть свідчити про потенційні порушення податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та які необхідно дослідити при проведенні перевірки. На підставі інформації, отриманої як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, з метою виявлення ризиків проводиться:

1) аналіз даних про реєстрацію, взяття на облік в контролюючому органі та інша інформація (ІС «Податковий блок»);

2) дослідження показників поданих платником податків фінансової звітності, декларацій/розрахунків та звітів стосовно узгодженості їх показників, структури та динаміки кожної їх складової, а також динаміки та рівня сплати податків і зборів, встановлених законодавством;

3) аналіз та можливе співставлення даних фінансової звітності та податкових декларацій/розрахунків і додатків до них, іншої звітності, даних митних декларацій, а також іншої інформації, наявної в інформаційних системах (ІС) контролюючих органів;

4) аналіз інформації про попередні перевірки, встановлені ними порушення, (з використанням підсистеми «Податковий аудит», ІС «Податковий блок», ІС «Скарга» та ІС «Суди»);

5) аналіз інформації про проведені зустрічні звірки у зв'язку із встановленими розбіжностями в інформаційних базах даних (з використанням підсистеми «Податковий аудит» (зустрічні звірки));

6) аналіз інформації про наявність взаємовідносин із суб'єктами господарювання, які мають ознаки фіктивних, інформація щодо яких внесена до ІС «Суб'єкти фіктивного підприємництва»;

7) аналіз іншої інформації, яка отримана контролюючим органом у передбачений законом спосіб;

8) аналіз показників фінансової звітності, які виявляють ризик скорочення направлення чистого прибутку на розвиток господарської діяльності або виведення прибутку з оборотних коштів на інших суб'єктів господарювання;

9) дослідження ризиків залежно від видів проведених господарських операцій на підставі наявної податкової інформації, зокрема: ведення касових операцій, здійснення розрахункових операцій у сфері готівкового та безготівкового обігу;

10) аналіз здійснених операцій з борговими зобов'язаннями за участю пов'язаних осіб-нерезидентів;

11) дослідження наявності ризиків при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Основне функціональне призначення до перевірочного аналізу полягає у попередньому виявленні ризиків аби забезпечити економію часу, який відводиться для проведення безпосередньої перевірки платника податків, та враховуючи

передбачене чинним законодавством обмеження термінів проведення контролюючими органами перевірок. Однак, враховуючи вище наведений обов'язковий перелік процедурних заходів доперевірочного аналізу, очевидним є висновок, що проведення податкового аудиту діяльності ризикових суб'єктів господарювання ще на даному першому етапі вимагає значних трудових ресурсів та ресурсів часу. Значний масив інформації, що підлягає аналізу, суттєво мінімізує можливості контролюючого органу щодо ефективного виявлення податкових ризиків з наведенням відповідної доказової бази. Тому особливо актуалізується питання вдосконалення процедур аудиту ризикових суб'єктів господарювання за результатами аналізу фінансової та податкової звітності.

Список використаної літератури:

1. Постанова КМУ від 27 грудня 2010 р. № 1245 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua
2. Про затвердження Зразка форми акта (довідки) документальної планової/ позпланової виїзної перевірки податкового, валютного та іншого закоодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та Методичних рекомендацій щодо оформлення матеріалів документальних перевірок: Наказ ДФС України від 01.06.2017 №396 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua

УДК 336

Кодіс Євген Іванович
начальник відділу митного аудиту управління фінансового контролю та операцій у сфері ЗЕД департаменту аудиту Головного управління ДФС України

АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

Будь-яка інноваційна діяльність неможлива без відповідного фінансового забезпечення. Зважаючи на дефіцит власних фінансових ресурсів та недосконаліть механізмів залучення інвестицій, питанням фінансового забезпечення інноваційних проектів приділяється багато уваги як з боку держави, так і науковцями, економістами-практиками.

Проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності та підвищення її активності протягом останнього десятиліття широко обговорюються у наукових колах. Даному напряму дослідження приділено багато уваги у працях науковців О.М. Алимова, С.Д. Бушуєва, Г.В.Возняк, В.М. Гейця, В.В. Зимовець, Н.І. Новікової, Т.О. Ярошенко та інших. Ключовим аспектом їх робіт є дослідження стану інноваційної діяльності, джерел і способів її фінансування у сучасних умовах розвитку економіки України. Віддаючи належне напрацюванням науковців у сфері теорії і практики фінансування інновацій, необхідно відмітити, що окремі питання дослідження впливу фінансування інновацій на інноваційну активність в Україні залишаються недостатньо розкритими. Фінансове забезпечення в інноваційній сфері представляє собою комплекс методів і важелів впливу на інноваційну діяльність, що

реалізуються в різних формах через відповідну систему фінансування. Зміст цього фінансового забезпечення полягає у визначенні джерел фінансування інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів і структури [3].

Відповідно до Закону «Про інноваційну діяльність» інноваційним визнається проект, у якому передбачено розробку, виробництво й реалізацію інноваційного продукту [1].

Нами проаналізовані підходи В.П. Ніколаєва, М.Я. Азарова до визначення сутності інноваційних проектів і дано авторське визначення: інноваційний проект – це комплекс наукових, технологічних, організаційних, виробничих, фінансових та інших заходів, які оформлені комплектом документації і забезпечують досягнення поставлених цілей, спрямований на створення інноваційного продукту.

Джерелами фінансування інноваційних проектів можуть бути: власні фінансові кошти організації та її внутрішньогосподарські резерви; позикові фінансові кошти; залучені фінансові кошти від продажу акцій або одержані у вигляді пайових та інших внесків членів трудових колективів, громадян, юридичних осіб; кошти, що перебувають у централізованому володінні об'єднань підприємств; кошти позабюджетних фондів; кошти Державного бюджету, місцевих бюджетів; кошти іноземних інвесторів [1].

Формами фінансування інноваційних проектів є: інноваційна позика, фінансова інвестиція, фінансовий лізинг, оперативний лізинг[2].

Аналіз інноваційної діяльності в Україні свідчить, що впродовж 2000-2017 рр. спостерігається загальна тенденція зниження інноваційної активності з незначним її посиленням у 2007 році. Однак у 2010-2011 рр. питома вага підприємств, які займалися інноваціями, або їх впроваджували , поступово підвищувалася, що свідчить про активізацію інноваційної діяльності на всіх рівнях економічної системи і передусім – у промисловості [2].

Хоча впровадження інновацій в Україні здатне підвищити ефективність функціонування та вивести на якісно новий рівень розвиток економіки в країні, однак це неможливо здійснити без відповідного фінансового забезпечення. Саме його недостатній рівень є однією з причин низького рівня інноваційної активності в Україні.

Першочерговими заходами вдосконалення фінансування інноваційних проектів у нинішніх умовах є: удосконалення законодавчої бази, зміцнення державної підтримки інноваційної сфери та різних сфер її фінансування; створення пріоритетних умов розвитку інновацій; посилення захисту прав інтелектуальної власності; забезпечення розвитку фінансового ринку; застосування економічних стимулів залучення інвестицій в інноваційну діяльність.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу://www.rada.gov.ua
2. Адаменко М.В. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні// Інноваційна економіка. -2017.- № 33. – с. 262-267
3. Головінов О.М. Пріоритетні напрями розвитку і проблеми фінансування інноваційної діяльності / О.М. Головінов, А.І. Ковтун. // «Економіка». – 2011.- №11. – с.202-206.

4. Кужелєв М. О. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку / М. О. Кужелєв, А. В. Нечипоренко // Схід. – Маріуполь : Громадська організація «Український культурологічний центр», 2017. – Вип. 6 (152). – С. 22–27.

УДК 366

Ковальова Кароліна Вадимівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливим елементом економічної безпеки в сучасних умовах є фінансова безпека, оскільки формування основ економічної могутності держави, створення ефективної системи соціального захисту населення, забезпечення обороноздатності, підвищення добробуту громадян та вирішення низки актуальних соціально-економічних проблем неможливо без надійної фінансової безпеки. Адже, безпека фінансів є ключовим чинником стабільності економіки, сталого розвитку і відноситься до пріоритетів Уряду та парламенту.

Актуальність даної теми полягає в тому, що нинішня фінансова ситуація в країні негативно впливає на всі сфери економіки, суспільства, значно загострює соціальні питання. Україною втрачається науково-технологічний потенціал, знижується життєвий рівень, згортаються інвестиційні та інноваційні процеси, збільшується й міцнішає тіньовий сектор економіки. Складною є ситуація із зовнішньоекономічною діяльністю. Посилюється боргова залежність нашої держави від інших країн та міжнародних фінансових структур, зростає її внутрішній борг.

За цих умов проблема підтримки фінансової безпеки держави є найактуальнішою. Вона зачіпає не тільки державу в цілому, а й усі галузі національного господарства, приватних підприємців, усі прошарки населення, суспільство. Про це свідчить нинішній стан фінансово-кредитних відносин у країні.

Дослідженням проблеми фінансової безпеки висвітлені в працях: Винниченко Н В [2], Есманов О. Е [2], Радіонова Ю. Д. [5], Верещагіна Т. М. [1] та інших.

Метою даного дослідження є оцінка стану безпеки фінансів України, а також виокремлення факторів які впливають на погіршення фінансової захищеності вітчизняного фінансового сектору.

В економічній літературі фінансова безпека країни являє собою багаторівневу систему, яку утворює низка підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку. Вона включає в себе фінансову, грошово-кредитну, бюджетну, податкову, валютну, банківську, інвестиційну, а також безпеку небанківського фінансового сектору [1].

Безпека даних складових характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [1].

З метою того, щоб надати більш детальну оцінку сучасному стану фінансової безпеки України варто здійснити аналіз її складових.

Однією із основних є бюджетна безпека, оскільки бюджет є одним із найважливіших елементів фінансової системи країни, оскільки саме за допомогою коштів бюджету фінансуються основні державні програми, а також забезпечується виконання державою її функцій, а саме: забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, підвищенні соціального захисту населення, розвитку національної економіки. Тому варто проаналізувати сучасний стан фінансової безпеки за наступними показниками (табл. 1).

З наведених вище даних видно, що більшість показників бюджетної безпеки відповідають нормативу, що свідчить про стійку та збалансовану бюджетну політику країни.

Таблиця 1

Показники бюджетної безпеки України у 2012 – 2016 роках

Показник	Оптимальне значення	2013	2014	2015	2016	2017
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	≤ 30	30,6	31,6	32,9	32,8	34
Відношення дефіциту/ профіциту державного бюджету до ВВП, %	≤ 4	4,4	3,2	2,3	2,9	3
Обсяг трансфертів з державного бюджету, %	≤ 15	10,1	9,1	13,4	10,8	12,5

Джерело: [4], [6].

Наступною, не менш важливою, складовою фінансової безпеки є боргова безпека України, оскільки на сучасному етапі, державний борг є головною проблемо нашої країни. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз показників боргової безпеки України у 2012 – 2016 роках

Показник	Оптимальне значення	2013	2014	2015	2016	2017
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	≤ 60	39,2	55,8	112,7	70,0	80,4
Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, %	≤ 25	20,1	28,6	74,8	41,9	54,4

Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	≤ 30	19,1	27,2	25,7	23,3	37,2

Джерело: [4], [6].

З наведених даних видно, що в відбулося зростання всіх індикаторів, як зовнішнього, так внутрішнього боргу. Це пояснюється тим, що держава має велику кількість як внутрішніх запозичень, так і зовнішніх. Також, варто відмітити, що велика кількість зовнішніх запозичень свідчить про залежність країни від зовнішніх позичальників.

Ще однією важливою складовою безпеки фінансового сектору є валютна безпека. Вона визначає: ступінь забезпеченості країни валютними коштами, достатніми для додержання позитивного сальдо платіжного балансу, виконання міжнародних зобов'язань; накопичення необхідного обсягу валютних резервів; підтримання стабільності національної грошової одиниці держави. Саме тому слід розглянути показники, які дозволять оцінити стан валютної безпеки України (табл.3).

Таблиця 3

Аналіз показників валютної безпеки України у 2012 – 2016 роках

Показник	Оптимальне значення	2013	2014	2015	2016	2017
Рівень монетизації економіки, %	≤ 50	62,5	61,1	57,5	61,1	44,4
Рівень інфляції (до грудня попереднього року), %	≤ 107	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7
Обсяг готівки до ВВП, %	≤ 4	15,3	18,1	14,3	13,1	15,2

Джерело: [4], [6],[7], [8], [9].

З таблиці видно, що у досліджуваному періоді відбувалося зниження усіх показників валютної безпеки. Це свідчить про негативні зміни в економіці країни, а також зростання інфляційних процесів, що в подальшому можуть спричинити знецінення національної валюти.

Валютна безпека тісно взаємопов'язана із банківським сектором, безпека якого є актуальною не лише для банків, а також і для решти учасників ринкових відносин. Оскільки безпека банківського сектору визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, вона впливає на стан фінансової безпеки країни загалом (табл.4).

Усі вищенаведені показники перевищують оптимальне значення. Дані процеси можуть виникати через невідповідність законодавства, прояви шахрайства, збільшення у структурі активів іноземної частки тощо.

Таблиця 4

Аналіз показників безпеки банківського сектору України у 2012 – 2016р.р.

Показник	Оптимальне значення	2013	2014	2015	2016	2017
Відношення обсягів депозитів в іноземній валюті до загальних обсягів депозитів, %.	≤ 25	36,8	45,6	53,1	50	52,4
Відношення обсягів кредитів в іноземній валюті до загальних обсягів кредитів, %.	≤ 25	34,1	40,6	56,1	52	49

Коефіцієнт покриття міжнародними резервами держави грошової бази,%.	≥100	6,5	2,3	4	4,1	4,8

Джерело: [4], [7].

Отже, в процесі проведеного аналізу фінансової безпеки України варто зробити висновок, що існує велика кількість чинників, що становлять загрозу фінансовій безпеці країни. З вищенаведених даних видно, що у 2012–2016 роках здійснено велику кількість запозичень, що негативно вплинуло на боргову безпеку країни. Ще одним визначальним фактором погіршення стану фінансової безпеки України є високий рівень інфляційних процесів та значні обсяги грошової маси в обігу по відношенню до ВВП, що свідчить про погіршення стану валютної безпеки країни. З огляду на зазначені фактори, виявлено, що фінансова безпека України є нестійкою та кризовою.

Тому, з метою підтримки фінансової безпеки України варто удосконалити діяльність банківського сектору та покращити систему нагляду за діяльністю банків; зменшити частку зовнішньої заборгованості в загальній частці боргу країни; Також варто провести оптимізаційні заходи бюджетної та банківської систем загалом, що дозволить стабілізувати фінансову безпеку України.

Список використаної літератури:

1. Верещагіна Т. М. Грошово-кредитна складова національної економічної безпеки в контексті фінансового розвитку України / Т. М. Верещагіна // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 5. – С. 148–152.
2. Винниченко Н. В., Есманов О.М. Оцінка стану фінансової безпеки в Україні// Фінанси, гроші та кредит – 2015
3. Кудряшов В.П. Коригування публічних бюджетів у період загострення фіскальних ризиків //Економіка України. — 2015. — №8. — С. 41—57.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277.
5. Радіонов Ю. Д. Фінансова безпека України: проблеми та шляхи забезпечення// Економічна наука – 2016
6. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/
7. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36728
8. Кужелєв М. О. Концептуальні основи формування механізму забезпечення фінансової безпеки корпорації / М. О. Кужелєв // Проблемы повышения эффективности функционирования предприятий различных форм собственности : сб. науч. тр.–Донецк, 2010. –Вып. 3, Т. 3. – С. 83–91.
9. Всеукраїнська асоціація фахівців оцінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://afo.com.ua/uk/news/2-general-assessment/1240-price-indices-for-2017-12

УДК 366

Ковалюк Анастасія Вікторівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Бедринець Мирослава Дмитрівна
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів
Університету ДФС України

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стратегічним завданням розвитку соціально-економічної системи нашої країни є не тільки розбудова сильної конкурентоспроможної на міжнародному ринку держави з ринковою економікою, запровадження дієвих механізмів наповнення державного бюджету, підбір та використання найефективніших інструментів податкового регулювання, а й забезпечення стабілізації національної економіки з метою уникнення подальшого спаду у розвитку.

Рівень розвитку виробництва в Україні зараз знаходиться на одному рівні із країнами третього світу, на ступені доіндустріального суспільства, що при умові наявності значних природних, інтелектуальних та трудових ресурсів, вказує на недієвість фіскальної та розподільчої функції державних фінансів. Державний бюджет являє собою стратегічно важливе і необхідне джерело фінансових ресурсів, що використовуються в подальшому з метою побудови ринкової та розвиненої держави, а кошти, які у ньому акумулюються, у такій ситуації є нічим іншим, як ключовим та рушійним фактором на шляху до остаточного переходу від доіндустріальної епохи розвитку народного господарства до постіндустріального розвитку. Тому податкові інструменти стабілізації національної економіки є надзвичайно важливим питанням, що потребує детального дослідження та ретельного вивчення.

Питаннями вивчення ефективних механізмів податкового регулювання, системи податкових інструментів та їх впливом на процес стабілізації національної економіки, займалися ряд науковців, зокрема: О.І. Амоша, П.П. Дубинецька, В.П. Гмиря, К.В. Савченко, О.І. Кондюх, А.І. Крисоватий, О.М. Грабчук, В.І. Мельникова, В.М. Мельник, Л.Л. Тарангул, В.Гейць, А.Даниленко, В.Опарін, В.Федосов, А.Чухно, С.Юрій.

На думку Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко та Т. В. Поснової [3] : «Національна економіка – це складна господарська система, що склалася на певному рівні розвитку продуктивних сил, в умовах належного поділу праці і відповідно продуктів цієї праці між окремими учасниками процесів виробництва, розподілу, перерозподілу, обміну і споживання, що перетворюють цю систему в єдине ціле, та відповідає принципам суверенності, цілісності й національної орієнтації».

Стабілізація національної економіки – це процес гальмування, зупинення економічного спаду, інфляційних процесів, негативних тенденцій розвитку, закріплення і підтримка показників функціонування економіки на певному достатньому рівні, оздоровлення національного господарства.

Оскільки , основним джерелом доходу країни є наповнення державного бюджету податковими надходженнями, то одним із методів стабілізації національної економіки та темпів її спаду є податкові інструменти – податкова система та податки. Саме за допомогою системи податкових інструментів держава спроможна внести необхідні зміни у обраний перспективний вектор розвитку національної економіки за допомогою бюджету, а саме – податків. Регулювальна функція оподаткування реалізується за допомогою спеціальних інструментів, вбудованих у систему оподаткування в цілому, і в кожний податок окремо. Роль цих інструментів в ефективному функціонуванні системи оподаткування настільки важлива, що деякі фахівці визначають термін "податкове регулювання" саме через ті важелі, які застосовуються у процесі його здійснення.

На думку Ю. Б. Іванова, А. І. Крисоватого, А. Я. Кізима, В. В. Карпова [1], податкове регулювання – це заходи непрямого впливу на економіку, економічні і соціальні процеси шляхом зміни видів податків, податкових ставок, встановлення податкових пільг, зменшення або збільшення податкового навантаження.

Метою державної податкової політики є встановлення такого оптимального рівня й умов оподаткування, які забезпечують баланс фіскальної і регулятивної функцій, баланс інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави.

З погляду характеру їх дії інструменти податкового регулювання можна поділити на три групи: системні; комплексні; локальні.

До інструментів системного характеру відносять засоби податкового регулювання, вбудовані в систему оподаткування. Серед них слід виділяють:

загальний рівень оподаткування; структура діючої в країні системи оподаткування. Іншою групою механізмів системного характеру є застосування альтернативних систем оподаткування. Системний характер цих інструментів податкового регулювання проявляється в тому, що у випадку їх застосування принципово змінюються структура податкових платежів платників і об´єкти оподаткування.

Комплексний характер мають інструменти податкового регулювання, які одночасно стосуються декількох основних податків і зборів, що створює спеціальний режим оподаткування для певних груп платників. До них можуть бути віднесені: спеціальні податкові режими, що вводяться за територіальною ознакою, – спеціальні (вільні) економічні зони й території пріоритетного розвитку; спеціальні режими оподаткування, що вводяться за галузевою ознакою.

Локальні інструменти податкового регулювання пов´язані з реалізацією регуляторного потенціалу кожного окремого податку або збору, що визначається вибором поєднання елементів податку й відповідним порядком обчислення податкових зобов´язань. Ця група засобів податкового регулювання включає в себе такі інструменти: інструменти, пов´язані з об´єктом оподаткування; визначення складу платників податків; принципи встановлення і розмір ставки податку; механізми, пов´язані з порядком обчислення бази оподаткування та податкових зобов´язань; податкові пільги.

Проте, на жаль, не всі ці інструменти ефективно використовуються в Україні в процесі розробки та реалізації податкової політики держави, а тим паче, мало

ефективні при здійсненні заходів щодо стабілізації національної економіки у кризовий період розвитку.

Тому, можна зробити висновок, що подальший пошук найбільш дієвих податкових інструментів державного регулювання, що здатні ефективно впливати на темпи і якість соціально-економічного розвитку регіону, є важливим завданням для держави. Результатом цієї роботи може бути створення умов для розвитку пріоритетних сфер економіки, активізації підприємницької та інноваційно-інвестиційної діяльності. Насамкінець це має забезпечити зростання доходів населення, стабільне збільшення податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів, створити кращі передумови для сталого соціально- економічного розвитку країни та її регіонів.

Список використаної літератури:

1. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент: Навчальний посібник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізима, В. В. Карпова. – Київ : Знання, 2008. – 525 с.
2. Мельникова В. І., Мельникова О. П., Сідлярук Т. В., Тур І. Ю., Шведова Г. М. Національна економіка. Навч. посіб. 2ге вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
3. Національна економіка [текст] : навч. посіб. / За заг. ред. Носової О. В. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 512 с., с. 59

УДК 336.226.1+336.564.2

Лубковський Сергій Анатолійович
асистент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОДАТКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасний стан техніко-технологічного розвитку вітчизняної економіки, зокрема високий рівень зношеності основних засобів, значні галузеві дисбаланси щодо капітальних інвестицій в їх оновлення, досить низький рівень фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), як і міра їх комерціалізації та використання для виробництва інноваційної продукції, актуалізує необхідність проведення інноваційної мікро- та макроекономічної модернізації України. Досягнення успіху в подоланні зазначеної проблематики потребує чіткої державної політики щодо визначення сфер та об’єктів пріоритетного інвестування, пошуку джерел його фінансування, а також імплементації у фіскальну і господарську практику стимулюючих інструментів податкового характеру. Іншими словами, політики гармонізації інвестиційних та податкових інтересів господарюючих суб’єктів і держави.

У світовий практиці одним із ключових механізмів податкового стимулювання й непрямої державної підтримки науково-дослідної діяльності, розробки нових технологій та активізації інноваційної компоненти виробничих процесів виступає

інвестиційний податковий кредит (ІПК) з податку на прибуток підприємств (ППП)[2]. У результаті дослідження досвіду його застосування в таких розвинених країнах, як США [2;3], Канада [4], Велика Британія [5;6], Японія [7] і Франція [8] (табл. 1), було виокремлено три підходи щодо безпосередньої реалізації можливості суб'єктів господарювання, що інвестують у дослідження та інновації, знизити свої податкові зобов'язання в рамках оподаткування прибутку, а саме:

1) зменшення суми податку на прибуток (США, Канада, Японія, Франція, а також Велика Британія в частині великих підприємств);

2) вирахування з прибутку, який підлягає оподаткуванню (Велика Британія в частині малого та середнього підприємництва);

3) відшкодування нарахованого, але незастосованого ІПК (США, Канада, Велика Британія та Франція).

Таблиця 1

Характеристика механізму та особливостей застосування інвестиційного податкового кредиту в розвинених країнах світу

Країна	Об'єкт інвестування	Розмір ІПК	
		Загальний рівень	**Обмеження**
США	НДДКР	1) 20% від перевищення дослідницьких витрат щодо визначеної бази; 2) 14% від перевищення 50% середньорічного обсягу витрат на НДДКР за 3 попередні роки	1) 6% від поточних витрат на НДДКР замість 14%, якщо їх не було у жодному з 3 попередніх років; 2) платність відсутня
	Технології виробництва енергії з відновлюваних джерел	1) Для сонячних та вітрових технологій, паливних елементів – 30% витрат; 2) для геотермальних технологій, мікротурбін – 10% витрат	1) Максимум ІПК для: - паливних елементів – 1500 дол. США за 0,5 кВт; - мікротурбін – 200 дол. за кВт; 2) платність відсутня
Канада	НДДКР	1) Для 1997-2013 рр. – 20%, з 2014 р. і до сьогодення – 15%; 2) підвищена ставка – 35%; 3) ставки відшкодування – 0%, 40%, 100%	1) Ліміт витрат для ставки 35% і 100%-го відшкодування – 3 млн. дол. США; 2) період подачі заяви 12 міс.; 3) платність відсутня
Велика Британія	НДДКР	1) Для суб'єктів МСБ: - подат. знижка – 230% витрат на НДДКР (зменшує прибуток); - виплачуваний подат. кредит – 14,5% дослід. збитку (незастосованої знижки); 2) для великих компаній: подат. кредит, що зменшує ППП, – 11% дослід. витрат	1) Для суб'єктів МСБ: - персонал ≤ 500 працівників; - річний оборот ≤ 100 млн. євро або бухгалтерський баланс ≤ 86 млн. євро; - не є субпідрядниками; 2) платність відсутня
Японія	НДДКР	1) Для великих компаній: ставка ІПК – 8-10% в залежності від підвищення/зниження його коефіцієнта; 2) для суб'єктів МСБ – 12% валових витрат на НДДКР	1) Для великих компаній і суб'єктів МСБ: обсяг ІПК ≤ 25% загальної суми ППП до застосування ІПК; 2) платність відсутня
Франція	НДДКР	1) Для всіх підприємств: податковий кредит – 30% витрат на НДДКР протягом календарного року; 2) для малих і середніх компаній: додатково інноваційний подат. кредит – 20% витрат на проектування прототипів і пілотне використання нових продуктів	1) Для всіх підприємств: - витрати на НДДКР протягом календарного року ≤ 100 млн. євро; - в частині перевищення ставка податкового кредиту – 5%; 2) для інновац. подат. кредиту: обсяг витрат ≤ 400 тис. євро; 3) платність відсутня

**Джерело: побудовано автором на основі [2-8].*

[2] Завдяки податковим пільгам у США в 2016 році профінансовано 9,06% загальних витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи, що становило 0,25% від ВВП, у Канаді – відповідно 11,25% (або 0,18%), у Великій Британії – 13,69% (або 0,23%), в Японії – 4,74% (або 0,17%), у Франції – 17,41% загальних витрат на НДДКР (або 0,39% від ВВП) [1].

Механізм інвестиційного податкового кредиту в означених країнах дещо відрізняється один від одного в частині методу його розрахунку (обсяговий або приростний), ставок ІПК (у певних країнах вони різняться ще й у залежності від виду претендента на нього – суб'єкти МСБ чи великі підприємства), а також наявності чи відсутності обмежень щодо обсягу витрат на НДДКР та/або максимальної величини такого кредиту (частини податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств, яка не підлягає сплаті до бюджету). Але також були виявлені й певні спільні риси, зокрема відсутність необхідності повертати ІПК та платності за його використання.

Вважаємо, що при розробці функціонального апарату інвестиційного податкового кредиту для його застосування в Україні доцільно використати синтезований підхід, аби обрати кращі практики розвинених країн. Але їх необхідно скорегувати на особливості вітчизняних фіскально-економічних відносин, оскільки просте копіювання досвіду тієї чи іншої країни не принесе бажаного результату. Модель інвестиційного податкового кредиту та наші пропозиції щодо механізму його функціонування в Україні представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Модель інвестиційного податкового кредиту для України

Об'єкти інвестування	Суб'єкти ІПК	Розмір ІПК		Особливості застосування
		Загальний рівень	Обмеження	
Чітко визначений перелік у сфері: - НДДКР; - енергоефективних технологій; - регіональних соціальних проектів; - інноваційно-модернізаційних інвестицій в основні засоби	Будь-які підприємства: - малі, середні, великі; - діючі та новостворені; - платники ППП та неприбуткові організації	1) 30% від суми витрат у звітному році на НДДКР або інші об'єкти; 2) компенсація для неприбуткових організацій у розмірі 8% від суми понесених протягом звітного року витрат на НДДКР або інші об'єкти	1) Для суб'єктів МСБ і неприбуткових організацій: сума ІПК (компенсації) ≤ 1,15 млн. грн. у звітному році; 2) для великих підприємств: обсяг ІПК ≤ 15% нарахованого ППП до застосування ІПК; 3) необхідність повертати кредит відсутня; 4) платність відсутня	- Щорічно, але не більше 3 років поспіль; - пролонгація ще на 2 роки у разі збитків та/або залишку ІПК; - при наявності після 5 року непогашеного ІПК – відшкодування з бюджету в розмірі 75% такого залишку; - врахування інфляції

**Джерело: власна розробка автора.*

Серед основних моментів, що суттєво відрізняють нашу модель від закордонних аналогів, доцільно виокремити пропозицію підтримки методом ІПК не лише інвестицій у проведення НДДКР, а й у виробництво та/або використання енергоефективних технологій, реалізацію регіональних соціальних проектів, а також інноваційно-модернізаційне оновлення основних засобів.

Також пропонується передбачити для державних та приватних неприбуткових організацій, зокрема університетів і наукових установ, можливість отримати компенсацію з державного бюджету в розмірі 8% від суми понесених протягом року кваліфікованих витрат на означені цілі[3]. Але обмеживши її максимальну суму на такому ж рівні, як і для суб'єктів МСБ, тобто не більше 1,15 млн. грн. на рік.

[3] Оскільки функція створення нових знань та поширення інноваційного прогресу здійснюється не тільки комерційними, а й означеними організаціями, вважаємо, що вони не повинні бути у дискримінаційному положенні за можливістю отримати певну фінансову підтримку від держави, не зважаючи на те, що ці організації не є платниками податку на прибуток. Крім того, ними також здійснюються витрати на реалізацію важливих соціальних проектів, і вони потребують техніко-технологічної й енергоефективної модернізації. Особливо така підтримка необхідна тим, що повністю чи в значній мірі знаходяться на самозабезпеченні.

Щодо терміну застосування ІПК платниками податку на прибуток, то його доцільно обмежити 3 роками. Це необхідно для того, щоб уникнути значних втрат бюджету та залишатися у межах строку давності податкових зобов'язань. У разі отримання підприємством збитку чи нарахована сума інвестиційного податкового кредиту перевищує визначений річний ліміт щодо максимальної частини податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств, яка не підлягає сплаті до бюджету (табл. 2), то непогашений залишок ІПК звітного року пропонуємо переносити на наступний період і додавати до величини нарахованого кредиту вже у наступному звітному році.

Це має відбуватися до повного вичерпання такого залишку з продовженням означеного вище трирічного терміну на кількість років, за підсумками яких були отримані збитки або залишалася непогашеною частина нарахованого ІПК. Але за умови загальної тривалості його безперервного застосування не більше 5 років поспіль. Іншими словами, додаткові два роки призначені лише для погашення накопиченого залишку податкового кредиту.

Також для мінімізації інфляційних втрат компанії від такого невчасного застосування ІПК пропонуємо розділити ці втрати між платником і державою. Зокрема, шляхом збільшення залишку, що підлягає погашенню за результатами відповідного наступного року, на 50% індексу виробничих цін, який відповідає кожному з цих наступних років, що йдуть після звітного, включаючи і той, за підсумками якого відбувається часткове або повне погашення накопиченого інвестиційного податкового кредиту.

Якщо ж за підсумками п'ятого звітного податкового року, не вдалося повністю погасити означений залишок, пропонуємо незастосовану суму ІПК відшкодовувати платнику з бюджету, але в розмірі 75% від його обсягу з відповідним корегуванням на рівень індексу виробничих цін. Винятком є неприбуткові організації, щодо яких пропонується виплачувати належну їм компенсацію частини понесених кваліфікованих інвестиційних витрат по завершенню звітного року без застосування 75%-го обмеження та без корегування на означений індекс.

Отже, застосування пропонованого нами механізму інвестиційного податкового кредиту сприятиме заохоченню платників податку на прибуток підприємств і неприбуткових організацій до інвестування в пріоритетні для суспільства напрямки, економічно обґрунтованому розширенню податкової бази у довгостроковій перспективі, а також стимулюватиме суб'єктів господарювання використовувати замість екстенсивних інтенсивні методи максимізації прибутку. Зокрема, шляхом конкуренції використовуваних технологій, міри їх інноваційності, ресурсо- та енергоефективності, а також господарського змагання щодо рівня новітньості створюваної продукції та обсягу сконцентрованої в ній доданої вартості й споживчої цінності. А це виступає одним із ключових двигунів і проявів науково-технічного прогресу суспільства й джерелом зростання його соціально-економічного добробуту.

Список використаної літератури:

1. OECD. Measuring Tax Support for R&D and Innovation [Електронний ресурс] / OECD. – 2016. – Режим доступу: http://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats.htm.

2. United States: Corporate – Tax credits and incentives [Електронний ресурс] / PWC. – 2017. – Режим доступу: http://taxsummaries.pwc.com/ID/United-States-Corporate-Tax-credits-and-incentives.
3. DSIRE. Business Energy Investment Tax Credit [Електронний ресурс] / DSIRE. – 2017. – Режим доступу: http://programs.dsireusa.org/system/program/detail/658.
4. SR&ED Investment Tax Credit Policy [Електронний ресурс] / Canada Revenue Agency. – 2014. – Режим доступу: http://www.cra-arc.gc.ca/txcrdt/sred-rsde/clmng/srdnvstmnttxcrdt-eng.html.
5. Research and Development (R&D) tax relief for small and medium-sized enterprises [Електронний ресурс] / GOV.UK. – 2016. – Режим доступу: https://www.gov.uk/guidance/corporation-tax-research-and-development-tax-relief-for-small-and-medium-sized-enterprises.
6. Corporate Intangibles Research and Development Manual: R&D Expenditure Credit (RDEC) Scheme [Електронний ресурс] / HM Revenue & Customs. – 2017. – Режим доступу: https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/corporate-intangibles-research-and-development-manual/cird89700.
7. Japan: Corporate – Tax credits and incentives [Електронний ресурс] / PWC. – 2017. – Режим доступу: http://taxsummaries.pwc.com/ID/Japan-Corporate-Tax-credits-and-incentives.
8. EMEA R&D Incentives Guide [Електронний ресурс] / KPMG. – 2017. – Режим доступу: https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/03/emea-rd-incentives-guide-2017.html.

УДК 336.275

Мазур Альона Миколпаївна
асистент кафедри фінансів
Університету ДФС України

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ ТА ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

У сучасних умовах розвитку фінансової системи, зокрема державних фінансів, важливу роль відіграють державні запозичення, які у свою чергу є основною причиною формування державного боргу.

Як показує практика розвиток державних фінансів не можливий без залучення позикових коштів. В Україні державні запозичення вже стали основним джерелом фінансування державного бюджету. Але таке використання запозичених коштів сприяє збільшенню державного боргу.

Для проведення подальшого дослідження проаналізуємо обсяги здійснення державних запозичень з 2012 року.

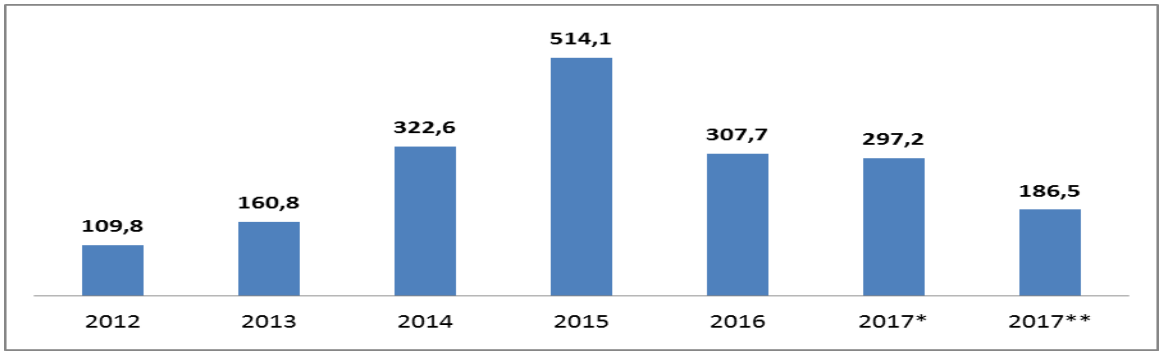

Рис. 1. Обсяги здійснення державних запозичень України 2012-2017р. р., млрд. грн.

** планові показники ** дані за ІІІ кв.2017 року.*

Джерело:складено автором за даними [1, 2]

Отже, за даними рис.1. спостерігається поступове збільшення здійснених державних запозичень до 2015 року, у 2016 році даний показник зменшився більш як на 200 млрд. грн. до 307,7 млрд. грн., а на 2017 рік планувалося зменшити обсяги державних запозичень до 297,2 млрд. грн.

Невід'ємною складовою будь якої фінансової системи світу у сучасних умовах став державний борг. Відповідно до європейських стандартів оптимальний безпечний рівень державного боргу не має перевищувати 60% від ВВП. Що ж до України, то варто зазначити, що до 2015 року відношення державного боргу до ВВП в країні залишався на оптимальному рівні (35,9-40,1 %). У 2015 році даний показник (рис. 2) різко збільшився (на 30,1%) до 70,2% від ВВП та продовжує зростати з кожним роком.

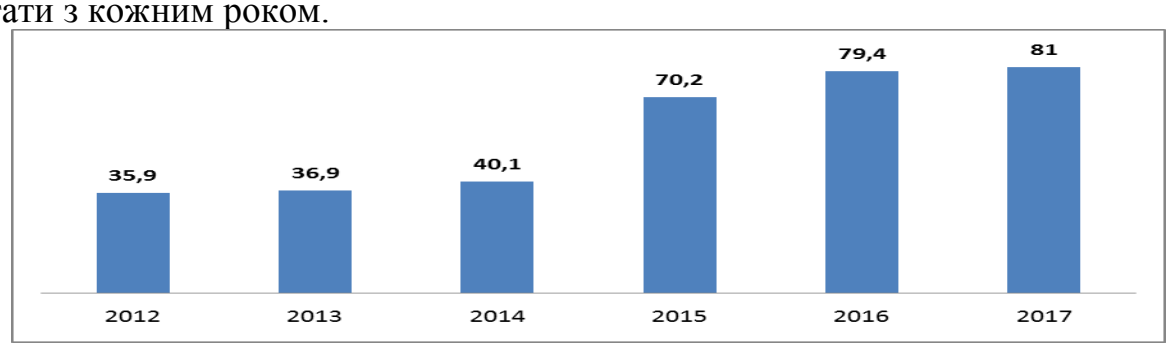

Рис. 2. Динаміка державного боргу до ВВП України, 2012-2017 р. р. %

Джерело:складено автором за даними [3]

Якщо породити паралелі між здійсненими державними запозиченнями та державним боргом, то бачимо, що різке збільшення запозичень у 2014-2015 роках (рис.1.) призвело до відповідного збільшення державного боргу у 2015-2017 роках (рис.2).

Оскільки основним напрямом використання державних запозичень в Україні є фінансування державного бюджету, то вважаємо доцільним оцінити взаємозв'язок між здійсненими державними запозиченнями та погашенням державного боргу (рис.3.). Із рисунка 3 бачимо, що обсяг здійснених державних запозичень та обсяги погашення державного боргу мають одинакові тенденції до росту чи падіння. Важливо зауважити, що спостерігається досить великий розрив між двома показниками у 2014 році та 2016 році. Це може свідчити про те, що здійсненні запозичення використовувались на інші напрями.

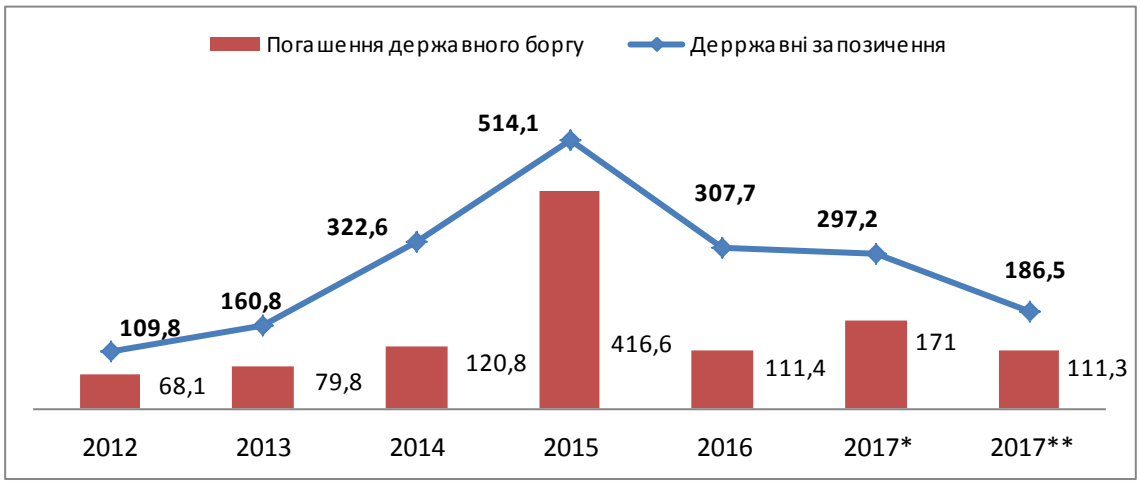

Рис. 3. Державні запозичення та погашення державного боргу 2012-2017р. р., млрд. грн.
** планові показники ** дані за ІІІ кв.2017 року.*
Джерело:складено автором за даними [1, 2]

Отже, здійснивши аналіз основних тенденцій державних запозичень та державного боргу в Україні можемо зробити висновок, що обсяг здійснених запозичень прямо впливає на обсяги державного боргу, у той же час основним напрямом використання державних запозичень є фінансування дефіциту державного бюджету та погашення державного боргу.

Список використаної літератури:

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. — К., 2017. — 92 с.
2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень-вересень 2017 року / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. — К., 2017. — 86 с.
3. Інформаційний портал «Мінфін» [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2017

УДК 339.7

Мельничук Ірина Олександрівна
викладач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національної академії
статистики, обліку та аудиту

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Поглиблення глобалізаційних процесів та стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку суспільства обумовлює потребу дослідження економічних особливостей реалізації бюджетної політики Європейського союзу (далі – ЄС).

Фінансова політика ЄС, на відміну від національних фінансових політик його членів, формулює на міждержавному рівні комплекс цілей і систему заходів

керівних інституцій блоку у фінансовій сфері з метою забезпечення фінансової стабільності. Бюджетна політика інтеграційного угруповання спрямована на акумуляцію частини коштів національних бюджетів та інших фінансових ресурсів для фінансового забезпечення виконання спільних для всіх країн-учасниць блоку регіональних політик [1, с. 7-8].

Вагомий внесок у дослідження особливостей реалізації бюджетної політики ЄС зробили такі вчені, як Н. А. Дехтяр, А. Кулай, Д. Г. Лук'яненко, Ю. І. Маркуц [2] , А. М. Поручник [1] , Е. А. Сидорова та ін.

Бюджет країни планується відповідно до наявних можливостей залучення фінансових ресурсів та необхідних напрямів фінансування видатків, є специфічним показником економічних, соціальних і політичних особливостей розвитку держави. Джерела формування дохідної частини бюджету ідентифікують економічне становище країни, а напрями здійснення видатків – пріоритети на сучасному етапі її розвитку [2, с. 222].

Бюджет ЄС є уніфікованим централізованим інструментом реалізації фіскальної політики. Фінансову систему ЄС можна розглядати як сукупність правил та договорів, за допомогою яких держави-члени гармонізують та координують інші сегменти фіскальної політики.

Влучним є визначення категорії «Бюджет» європейського і люксембурзького політика, президента Європейської Комісії Жан-Клода Юнкера: «We need a budget to achieve our aims. The budget for us is therefore not an accounting tool, but a means to achieve our political goals». Бюджет є не лише планом формування доходів та видатків, а, найголовніше, механізмом для досягнення цілей та завдань, що стоять перед державою.

Фінансування європейської інтеграції має особливе значення для європейців. Об'єднані ресурси на європейському рівні допомагають державам-членам досягти глобальних та суспільно-важливих цілей та викликів, що забезпечує отримання синергійного ефекту [3].

ЄС можна розглядати як конфедерацію, якій властиві деякі особливості притаманні міжнародним організаціям. ЄС як міжнародна організація створений шляхом підписання договорів, однак є певні концептуальні відмінності, що відрізняють ЄС від міжнародних організацій, а саме [4, с. 246]:

– має власні бюджетні доходи або ресурси;

– може приймати статути та розпорядження, які повинні дотримуватися держави-члени;

– уповноважена укладати договори зі сторонніми державами.

Важливість сектору загального державного управління в економіці вимірюється у відсотках до ВВП. Розглянемо динаміку та видатків Державного бюджету ЄС за 2005-2016 рр. (рис. 1).

У 28 країнах ЄС загальний дохід уряду в 2016 р. склав 44,7 % ВВП (44,6 % у 2015 р.), а видаткова частина склала 46,3 % ВВП (47,0 % у 2015 р.).

Протягом 2006-2007 рр. спостерігалося скорочення видаткової частини бюджету ЄС. Проте починаючи з 2007 р. відбулося різке зростання до 50 % ВВП у ЄС-28 (2009 р.).

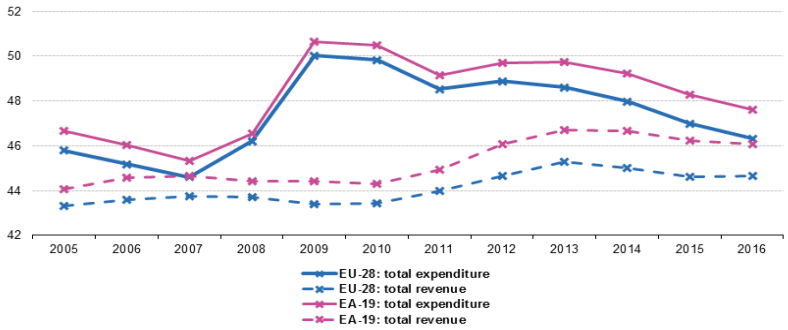

Рис. 1 Динаміка загальних доходів та видатків Державного бюджету ЄС протягом 2005-2016 рр., % ВВП [5]

Основним джерелом надходжень до бюджету ЄС є податкові надходження та чисті соціальні внески (рис. 2).

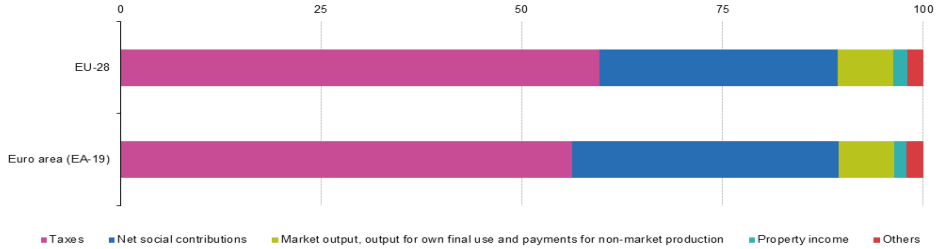

Рис. 2 Питома вага доходів Державного бюджету ЄС від загальної суми надходжень 2016 р., % [5]

За даними рис. 2 видно, що у структурі доходів Державного бюджету ЄС значну частину займають податкові надходження. У 2016 р. вони склали 59,6 % загального доходу в ЄС-28 та 56,2% в ЕА-19, тоді як чисті соціальні внески становили 29,7% загального доходу в ЄС-28 та 33,2% в ЄЗ-19. Ринкова продукція, виробництво для власного кінцевого споживання та платежі за невиробниче виробництво становили 6,9 % від загального обсягу надходжень у ЄС. Доходи від власності становили 1,8 % загального доходу в ЄС-28 та 1,6% в ЄЗ-19 [5].

Європейський Союз – це родина демократичних країн Європи, які працюють разом заради поліпшення життя своїх громадян та розбудови громадянського суспільства на континенті [6, с. 3].

У контексті вищезазначеного можна зробити висновок, що бюджетна політика ЄС як важлива економічна ланка забезпечує здійснення ключового впливу держави на господарські процеси та розвиток економіки, що обумовлено необхідністю підвищити її конкурентоспроможність. Проведений аналіз бюджетної політики ЄС в контексті формування та використання бюджету демонструє важливість вивчення практичного досвіду в умовах реформування вітчизняної бюджетної політики.

Список використаної літератури:

1. Поручник А. М. Процеси бюджетної консолідації в Європейському Союзі [Електронний ресурс] / А. М. Поручко, А. В. Кулай // Міжнародна економічна політика. – 2015. – № 1 (22). – С. 5-10. Режим доступу: http://iepjournal.com/journals/22/2015_1_Poruchnik_Kudlai.pdf
2. Маркуц Ю. І. Формування державного бюджету в розвинутих країнах світу та в Україні / Ю. І. Маркуц // Бізнес Інформ. – 2016. – № 11. – С. 222-227.

3. Reflection paper on the future of EU finances. European Union, 2017 [Electronic resource]. – Access mode : https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-eu-finances_en.pdf
4. The European Union budget [Electronic resource]. – Access mode : https://hrcak.srce.hr/file/9230
5. Government finance statistics. Statistics Explained [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics
6. Європейський Союз. Довідкове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.pu.if.ua/files/europa/dovidnik_dlya_vikladachiv.pdf

УДК 336.5

Суханова Алла Валеріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ В УПРАВЛІННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із суттєвих і важливих завдань піднесення економіки України і підвищення ефективності її функціонування є структурні реформування згідно з вимогами перехідного періоду до ринкових відносин. Визначення і обґрунтування структури виробництва потребують нових, сучасних методів, а фактичний досвід її формування показує, що ці методи не завжди забезпечують підвищення ефективності виробництва, недостатньо повно враховують особливості оновлення і розвитку виробництва в умовах переходу до ринку. Україна не зможе подолати кризи, яка сьогодні панує в усіх галузях вітчизняної економіки, увійти у світовий економічний простір, якщо не буде проведено повну реструктуризацію економіки, не будуть задіяні і реалізовані сучасні новітні технології ефективного й економного використання ресурсного потенціалу країни, не будуть запроваджені енергоощадні технології і високоефективне обладнання.

Як вважають зарубіжні та вітчизняні вчені і практики, одним із головних чинників економічного розвитку є інвестиції. Ці інвестиції, як іноземні, так і особливо вітчизняні, повинні поєднуватись інноваційними процесами – упровадженням високоефективного і високопродуктивного обладнання, технологічним оновленням та глобальною реструктуризацією виробництв, особливо виробництв пріоритетних галузей і стратегічного призначення з метою підвищення його ефективності й конкурентоздатності.

Інвестиційна діяльність, як практично і будь-яка інша діяльність, схильна до ризику. Ризик – невід'ємна складова частина функціонування будь-якого суб'єкта суспільства. Він породжується невизначеністю, браком вичерпної інформації про подію чи відповідні умови, ситуації ведення господарства, підприємницької або фінансової діяльності тощо, неможливістю правдивого прогнозу щодо розвитку зазначеної події чи діяльності.

Але якщо аналізованою подією є інвестиція, «капіталовкладення у проект, то під невизначеністю доходу розуміють таку ситуацію, за якої відомий можливий дохід, але невідома ймовірність його отримання».

Інвестиційний ризик – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових витрат у процесі інвестиційної діяльності суб'єкта підприємництва, організації, установи чи фізичної особи [1, с. 391]. Тоді, ризик є економічною категорією, яка може як проявитись, так і не проявитись, в основі якої лежить невизначеність конкретної господарської, фінансової чи іншої ситуації і яка зумовлена браком повної та абсолютної, правдивої інформації. Ставлення до ризику може бути різноманітним, воно значною мірою залежить від психологічного складу того, хто приймає рішення, і ймовірних наслідків» [2, с. 456].

Отже, при формуванні інвестиційної стратегії досить велике значення відіграють індивідуальні риси інвестора: психологія, характер, а також соціальний стан, фінансові можливості, цілі інвестування тощо. А тому доцільно зосередити увагу на тому, від яких особливих факторів залежать інвестиційні ризики, що проявляються у сфері інвестиційної діяльності суб'єктів інвестиційного процесу.

У процесі інвестиційної діяльності, як зазначалось вище, проявляється ймовірність непередбачуваних фінансових витрат, тобто при прийнятті будь - якого інвестиційного рішення тією чи іншою мірою присутній фактор невизначеності, який і впливає як на реалізацію інвестиційного проекту, так і на його фінансові результати. Невизначеність як імовірнісна категорія являє собою неповноту і неточність інформації про умови реалізації інвестиційного проекту, у тому числі пов'язані з ними витрати і результати.

В економічній літературі та наукових публікаціях наведено різноманітні трактування класифікаційних ознак інвестиційного ризику (рис. 1.1).

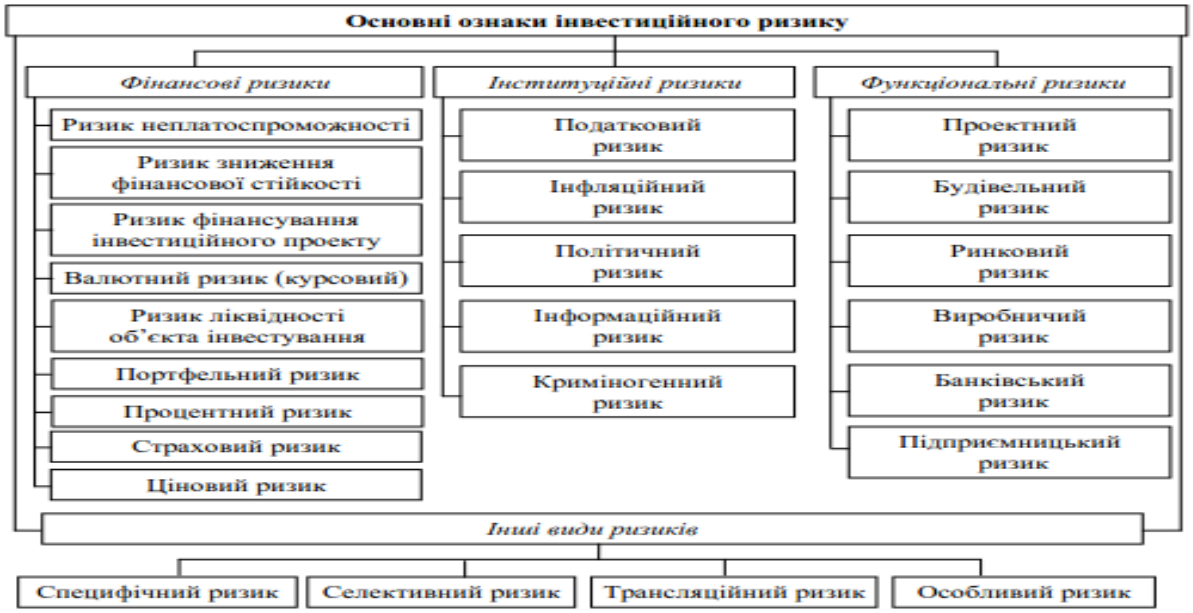

Рис. 1.1. Класифікаційні ознаки інвестиційного ризику

Джерело: Сформовано на основі аналізу наукових праць і публікацій [3, с. 136–139; 1, с. 390–393; 4, с. 30–37; 253].

В інвестиційному аспекті під ризиком розуміють міру невпевненості в забезпеченні доходів від реалізації інвестицій (інвестування). Зазначимо, що ступінь

невизначеності суттєво знижується з уточненням інформації щодо можливостей та умов реалізації інвестиційного проекту.

У реальності інвестування не можна розглядати без урахування ризику, тобто ймовірності величини фактичного інвестиційного фінансового результату (доходу) від величини запланованого. Варто розуміти, що ризик – це не тільки понесення відповідних втрат, а й отримання додаткових доходів.

Співвідношення міри ризику і дохідності оцінюється статистичними методами. Визначення ймовірності інвестиційного ризику дозволяє його охарактеризувати кількісно, а ймовірність прояву ризикової події, зазвичай, можна визначити чисельно у відсотках або ж в інших відносних величинах.

У свою чергу, аналіз і прогноз подій у процесі реалізації інвестиційного процесу дозволяє передбачувати можливі їхні варіанти і ступінь ризику й обрати найбільш прийнятний [5, с. 250–252].

Важливим етапом управління ризиками інвестиційного проекту є розроблення системи заходів протидії ризикам: розподіл ризику між учасниками інвестиційного проекту; заставні операції та гарантування; страхування ризиків; лімітування інвестиційних ресурсів для інвестиційного проекту; еккаутинг (аналіз і формування різного роду бізнес-інформації про учасників інвестиційного проекту).

Заставні операції (позички під заставу, забезпечені з боку позичальника заставними активами) і гарантування (письмове зобов'язання третьої сторони сплатити борг у разі відмови від його сплати позичальником) використовують при залученні інвестиційних (кредитних) коштів для фінансування інвестиційного проекту.

Найвагомішим заходом щодо мінімізації ризиків інвестиційних проектів і захисту інвестицій є їхнє страхування. Ще одним із важливих заходів зниження інвестиційних ризиків є лімітування об'єктів інвестицій, розмірів кредитів, видатків, продаж тощо. У свою чергу, банківські установи з метою зниження рівня ризику лімітують обсяги позик, застосовуючи такі способи фінансування інвестиційних проектів, як кредитні лінії, овердрафт, відновлювальні кредити тощо.

Важливими в загальній схемі зниження інвестиційних ризиків є і дії підприємств, на яких реалізуються інвестиційні проекти.

Список використаної літератури:

1. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-те вид., випр. та допов. – К. : Т-во «Знання», КОО; Л.: вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.
2. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАНА / пер. з англ. О. Мороза, Т. Мороз ; наук. ред. канд. екон. наук, доц. С. Слухай ; гол. ред. Девід В. Пірс. – 4-те вид., перероб. та допов. – К. : Вид-во «АртЕк», 2000. – 628 с.
3. Бардиш Г. О. Проектне фінансування : підручник / Г. О. Бардиш. – 3-тє вид., перероб. та допов. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 464 с.
4. Данілов О. Д. Інвестування : навч. посібник / О. Д. Данілов, Г. М. Івашина, О. Г. Чумаченко. – К. : Комп'ютерпрес, 2001. – 364 с.
5. Денисенко О. А. Інвестування : монографія / О. А. Денисенко. – К. : МАУП, 2010. – 315 с.

УДК 366

Пінчук Аліна Вікторівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ріппа Марія Богданівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Податок на доходи фізичних осіб є основним бюджетоутворюючим податком, який відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні фіскальної достатності бюджету. За допомогою даного податку держава має можливість впливати на рівень доходів і накопичень громадян, він є соціальним регулятором, так як перерозподіляє доходи кожного члена суспільства, під час його сплати формуються взаємозв'язки платників з державою, так як кожен з них стає учасником бюджетного процесу щодо формування доходів держави.

Дослідження базується на публікаціях з проблем справляння податку на доходи фізичних осіб відомих вітчизняних вчених, серед яких, особливої уваги заслуговують праці В. Андрущенка, З. Варналія, О. Василика, В. Вишневського, М. Дем'яненка, Д. Деми, Ю. Іванова, А. Крисоватого, М. Кучерявенка, П. Лайка, А. Поддерьогіна, Н. Прокопенко, В. Синчака, А. Соколовської, Н. Танклевської, Л. Тулуша[2].

Метою дослідження є узагальнення результатів існуючих наукових досліджень та рекомендацій щодо вдосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – одне з основних джерел доходів бюджету держави, яке використовується для регулювання доходів і накопичень різних соціальних груп населення.

Значущість цього податку обумовлена тим, що він:

1) безпосередньо зачіпає інтереси всіх без винятку верств економічно активного населення країни;

2) один з основних податків, який дозволяє в максимальному ступені реалізувати основні принципи оподаткування: справедливість і рівномірність розподілу податкового тягаря;

3) дозволяє змінювати розмір кінцевих доходів населення без зміни відповідності між результатами праці та її оплатою;

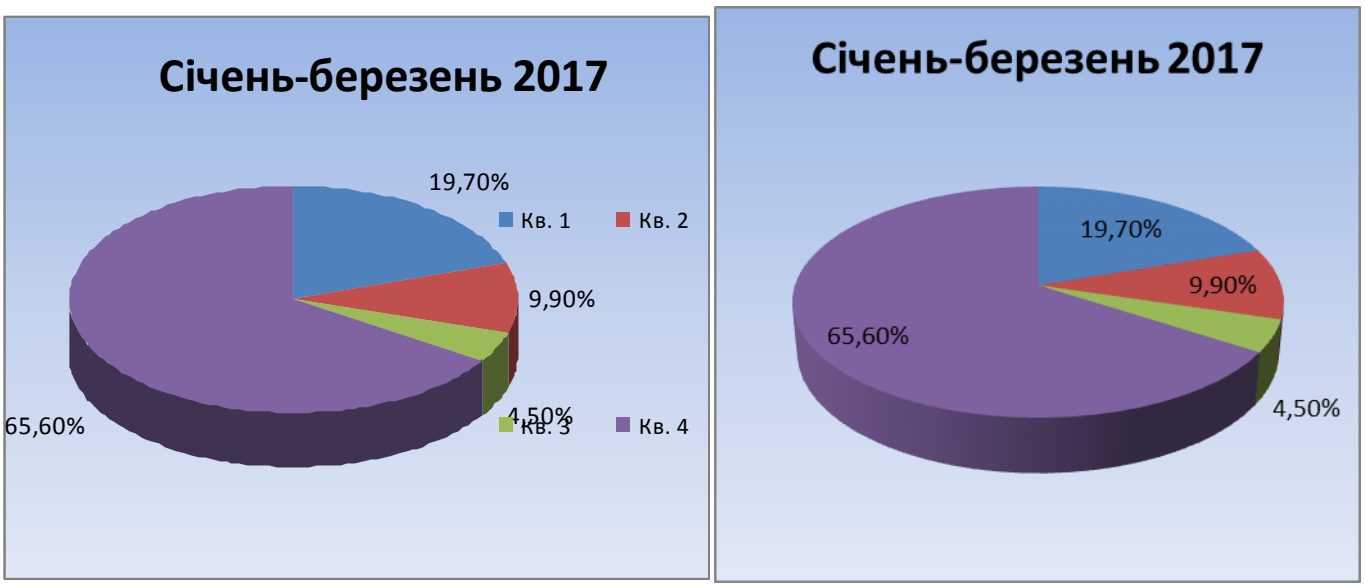
4) впливає на структуру кінцевих доходів населення, а отже, і на структуру потреб населення;

5) дозволяє оподатковувати доходи, які отримуються з різних джерел [1, с.702]

Порівняння структури надходжень ПДФО до державного бюджету у І кварталі 2016–2017 років представленно (діаграма 1)

Діаграма 1

Структура надходженьподатку на доходи фізичнихосіб до державного бюджету у I кварталі 2016–2017 років

Аналіз даних свідчить про темп що призводить до зростання обсягів даних у структурі , відповідно: податок на доходи у вигляді заробітньої плати порівняно з 2016 році зріс на 6,6% у 2017 році, податок на інші доходи зменшився на 0,5 % в 2017 році, податок на доходи у вигляді процентів значно зменшився у 2017 році на 6,9 порівнянно з 2016 роком і військовий збір вбільшості зазнав не великих змін, у 2017 році збільшився на 0,6%.

Ключовим недоліком механізму оподаткування доходів громадян в Україні є те, що в часифінансовоїнестабільностіможепризвести до соціальних заворушень, є порівняння в застосуванні податкових ставок. Нині ,згідно чинного законодавству застосовують такі ставки.

Таблиця 1

Ставки ПДФО, використовуваніподатковими агентами у 2018 році до окремихвидівдоходів

Вид доходу	Розмір ставки
	ПДФО
1. Зарплата, винагорода за цивільно-правовими договорами та інші доходи (окрімвипадків, визначених у пп. 167.2 — 167.5 ПКУ)	**18 %**
2. «Звичайні» дивідендивід: — платникаподатку на прибуток; — неплатникаподатку на прибуток, нерезидента, інститутуспільногоінвестування	**5 %** **9 %**
3. Пасивні доходи, окрімуказаних у п. 2 цієїтаблиці	**18 %**
4. Дохід від продажу (обміну) протягом звітного податкового року одного з об’єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля, та/або мотоцикла,	—

та/або мопеда	
5. Дохідвід продажу протягом звітного податкового року об'єкта рухомого майна, окрім випадку, вказаного в п. 4 цієїтаблиці	**5 %**
6. Дохідвід продажу не частіше одного разу протягом звітного податкового року нерухомого майна, переліченого в п. 172.1 ПКУ, яке перебувало у власностібільше 3 роківабобулоуспадковане	—
7. Дохід від продажу протягом звітного податкового року більше одного з об'єктів нерухомості, вказаних у п. 6 цієї таблиці, або від продажу іншого об'єкта нерухомості, у тому числі об'єкта незавершенного будівництва	**5 %**

Подальше удосконалення цього податку можливо за декількома напрямами. На нашу думку доцільно було б:

По-перше. Можна запропонувати повернення до системи оподаткування доходів фізичних осіб ,як була прогресивною та існувала в Україні до 1 січня 2005 року. Саме та система відповідала за умови ринкової економіки,дозволяла більш справедливо розподілити податковий тягар між високо та низькодоходними верствами населення.

По-друге. Потрібно також зробити диференціацію джерел отримання доходів. Менші ставки, авідповідно і менш прогресивна шкала повинна бути для трудових доходів, які також потрібно диференціювати за окремими видами. Наприклад, потрібно відокремити доходи, які отримує шахтар, металург, робітник заводу, лікар, вчитель, науковий робітник та інші, віддоходів, які отримує фінансовий посередник, брокер, дилер, робітники окремих видів професій, які отримують від проведення реклами виробів, продуктів або послуг. Для таких доходів можливо застосування особистої шкали оподаткування, або додаткової ставки податку.

По-третє. Потрібно змінити ставку податку на нетрудові доходи, які отримані як відсотки на вкладений капітал, здачу майна в оренду, нараховані депозити та інше. Це доходи, які отримані без вкладання фізичних та інших витрат, не пов'язані з погіршенням здоров'я та стану людини і не потребують достатньо вагомих зусиль. Така ставка може бути пропорційною, але більшою, ніж існує в сучаснихумовах – 5%.

По-четверте. Надання соціальної пільги стосується тільки тих громадян, які отримують заробітну плату і не стосується тих громадян, які отримують інші види доходів. Наприклад, ті, які отримують пенсії, стипендії, аліменти та інше.

По-п'яте. Ввести можливість вибору різних варіантів системи оподаткування доходів, в тому числі, так званого сімейного оподаткування та інше. При визначенні подальшого розвитку та адміністрування цього податку можливо застосовувати досвіт інших країн світу.

У цілому можна дійти висновку, що в Україні потрібно вдосконалювати систему оподаткування доходів фізичних осіб при цьому застосовувати досвід більшості країн світу, де діють досить високі стандартні ставки оподаткування. Але наявність великої кількості пільг, знижок, гнучкість їх застосування, наявність можливості вибору різних варіантів оподаткування дає змогу знизити загальні та індивідуальні ставки в 1,5 – 2 рази і податковий тягар на громадян зменшується.

Список використаної літератури:

1. Круковська О.В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи / О.В. Круковська // Мукачівський державний університет. – 2017. – № 2. – С. 702–709
2. Шевчук І.В. Іноземний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його адаптації в Україні / І.В. Шевчук [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.znau.edu. ua/visnik/2011_1_2/333.pdf.

UKK 336.221

Хоменко Володимир Ігорович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Бодова Антоніна Андріївна
к.п.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

CRYPTOCURRENCY: TAXATION BARRIERS & THE ANALYSIS OF THE EXISTING MODELS

Perhaps the biggest technological change that has not yet been put under proper taxation code is the advent of blockchain and public ledger.

Cryptocurrency (with Bitcoin being the most used one today) – shocked the world in 2009 when it accomplished what some thought could never be done: It created a peer-to-peer currency system that could run efficiently without a central entity [1].

In this article Bitcoin gets the major attention because it is estimated to become a new global currency with 5 million active users by 2019; and also it is estimated to be the 6th largest reserve currency by 2030.

The legal status of Bitcoin varies from country to country. It is legal in EEUU countries, the USA, Canada, New Zealand, Australia etc. Some of the countries do not have specific legislation, some of them (New Zealand) have legislation that cites: "Non-banks do not need our approval for schemes that involve the storage and/or transfer of value (such as 'bitcoin') – so long as they do not involve the issuance of physical circulating currency (notes and coins)." [2] There is a number of countries that banned bitcoin and their legislation sees it as illegal (Algeria, Bolivia, Ecuador, Kyrgyzstan, Bangladesh, Nepal and Cambodia).

And there is the USA where cryptocurrency is actually taxable. How does it work?

So, let's analyze two diagrams. First of all cryptocurrency is an investment, so let's say that a person *n* invests $4000 into cryptocurrency using web-sites as BTCClock, Hashflare, GenesisMining, Bitconnect and ControlFinance (Diagram 1).

Over the year these investments had a return of $200. In this case the money that you've got from your investment is not taxable, because it's less than the contribution you've done.

The income is calculated by this formula:

$$I = R - Inv, \quad \textbf{(Formula 1)}$$

where I – is the income, R – the return, Inv – the investment made at first place.

$4000

WEB	BTCClock	Hashflare	Genesis Mining	Bitconnect	ControlFinance
Invest-ment	$500	$1000	$500	$1000	$1000
Return	$0	$100	$50	$50	$0

I[illegible] **r** **e**

So, according to the formula 1, the income from this operation is $ 2800:

But if, the return from the investment turns out to be the way that it is shown on the diagram 2, the income calculated by the formula 1 would be taxable. As the return would be $46000.

$$50000 - 4000 = 46000$$

$4000

WEB	BTCClock	Hashflare	Genesis Mining	Bitconnect	ControlFinance
Invest-ment	$500	$1000	$500	$1000	$1000
Return	$5000	$10000	$15000	$19000	$1000

Diagram 2. The second model of cryptocurrency investment return

It this case the return from the investment exceeds the starting investment amount.

So, if it is so simple to calculate the taxable amount of income, why there are difficulties around this topic.

The thing is that the return made from the cryptocurrency investment can only be taxable if the money is realized (i.e. transferred to an account or any type of "wallet").

So, as long as your money remains as an investment and you don't realize it you don't need to pay taxes, as it is not visible for any type of institution and you cannot spend it on any type of goods or services.

This type of currency can be very damaging for the economy of certain county, if the individual doesn't realize their income. But also, it can be damaging for the investor as the cryprocurrency price is very fluent and you cannot quite predict its changes.

There are still a lot of barriers that cryptocurrency taxation needs to overcome. But if we improve the taxation methods and work harder on understanding the cryptocurrecy as a phenomenon it can be very profitable both for the individual investing money and country's economy.

Reference:
1. A. Elliott. Collection of Cryptocurrency Customer-Information: Tax Enforcement Mechanism or Invasion of Privacy? / Elliott A. / Duke Law & Technology Review. – 2017.
2. A. Kumar. Crypto-currencies – An introduction to not-so-funny moneys / Kumar A., Smith C. / Reserve Bank of New Zealand Analytical Notes. – 2017

УДК 336.2

Фисина Оксана Миколаївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна
д.е.н., професор
кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

СПІЛЬНІ І ВІДМІННІ РИСИ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

Аналіз сучасного досвіду податкового регулювання у країнах ЄС є важливим для нашої держави як з точки зору пошуку ефективних податкових механізмів досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку. Оскільки податкові реформи у Західній Європі значною мірою впливають на розвиток світових тенденцій в оподаткуванні, то особливий інтерес становлять новітні модифікації податкової політики у країнах ЄС-15.

Звичайно, досвід податкових реформ у нових країнах ЄС також становить інтерес для України. Але у кожній з них мета трансформацій у сфері оподаткування полягає у поступовій уніфікації національних перерозподільних моделей із західноєвропейськими, з досягненням дедалі більшого поступу в розвитку соціально-економічних систем цих держав.

Тему оподаткування в європейських країнах з розвинутою ринковою економікою широко висвітлювали вітчизняні вчені В. Андрущенко, В. Вишневський, О. Воронкова. Т. Єфименко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, А. Соколовська, В. Федосов та ін. Проте мало дослідженими залишаються податкові реформи країн ЄС в умовах останніх кон’юнктурних змін.

Податкова політика Європейського Союзу може розглядатися як система заходів, які проводяться інститутами та органами ЄС, а також його державами-членами з метою: 1)гармонізації податкового законодавства держав – членів ЄС; 2)усунення податкових бар'єрів та податкової дискримінації на внутрішньому ринку ЄС; 3)забезпечення реалізації основних свобод, передбачених Договором про ЄС (свободи переміщення товарів, осіб, послуг, капіталів); 4)неприпустимості недобросовісної податкової конкуренції юрисдикцій держав – членів ЄС; 5) розробки нових принципів та механізмів усунення подвійного оподаткування [3, с.2].

На сьогодні в ЄС входить 28 європейських країн. Величина податків до ЄС загалом визначається тим, як давно дана країна стала членом ЄС та особливостей даної країни. Таким чином, можна виділити такі тенденції:

1. Рівень оподаткування (частка податкових надходжень у ВВП) в «старих» (ЄС-15) і «нових» членах (ЄС-12) коливається від 28-29% (Литва, Словаччина) до 49-51% (Данія, Швеція) Середній показник рівня оподаткування в країнах ЄС дорівнює 37,4 відсотка. Для Швеції, а також Австрії, Бельгії, Італії та Люксембургу частки надходжень у ВВП непрямих, прямих податків, а також соціальних платежів збалансовані.

2. «Нові» члени ЄС мають суттєвий внесок податків на споживання в загальних надходженнях (в середньому на 8-10 % більше, ніж в ЄС – 15). Вони мають більш енергоємні технології і, як наслідок, оподаткування енергоносіїв податком на додану вартість.

3. Спільним для країн ЄС є те, що частка акцизу на енергоносії в надходженнях акцизного податку значна і коливається від 54% – у Великобританії до 80% – в Італії.

4. «Податковий демпінг» з боку «нових» країн ЄС призвів до значній диференціації в прямому оподаткуванні мобільних баз (капітал, праця) [2, с.355].

Пріоритети оподаткування в країнах ЄС :

Данія, Великобританія, Нідерланди, Люксембург,Чехія – віддавання переваги оподаткуванню прибутку з корпорацій;

Німеччина, Франція, Австрія, Словенія, Польща – вирівнювання фіскальної функції прибуткового податку та соціальних платежів з працівників;

Данія, Швеція, Фінляндія, Нідерланди – максимальна увага можливостям податку з доходів фізичних осіб при незначному навантаженні на соціальні платежі;

Країни Балтії, Болгарія, Словаччина, Румунія - суттєве обмеження прогресії прибуткового податку з метою детінізації доходів окремих верств населення;

В Нідерландах, Ірландії та Кіпрі – податки на майно формують суттєву частину доходів бюджетів, а Великобританія і Норвегія (не є членом ЄС) активно розвивають ресурсне оподаткування [3, с.3].

Якщо аналізувати переваги системи оподаткування, яка існує в кранах Європейського Союзу з вітчизняною системою оподаткування, то в цілому їх перелік може бути зведений до наступного:

1. Менша кількість податків, що дає змогу ефективного їх адміністрування, сприяє прозорості та відкритості податкової системи.

2. Наявність реально діючої системи оподаткування розкоші, яка, окрім того, що сприяє наповненню бюджету, є гарантією соціальної справедливості, громадської злагоди у суспільстві.

3. Підвищений рівень оподаткування суб’єктів господарювання, що дає можливість державі повною мірою реалізовувати свої функції: соціальну, функцію охорони правопорядку, військового захисту тощо [1, с.660].

В усіх інших аспектах навряд чи доцільно стверджувати, що податкова система ЄС має суттєві переваги над українською системою оподаткування, відповідно, не має сенсу копіювати цю систему. Доцільним є справдження тих елементів цієї системи, які можуть надати українській економіці імпульсу,

стабілізувати соціальне становище в державі, сприяти вирішенню надскладних політичних та військових завдань, які постали перед Україною.

Отож, для досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку нашої держави необхідно не стільки знижувати рівень оподаткування, скільки здійснювати його перерозподіл. При цьому слід активно використовувати фіскальний потенціал податків на споживання (і ПДВ зокрема), посилити прогресію в оподаткуванні доходів фізичних осіб (одночасно із запровадженням механізмів легалізації доходів), запозичувати досвід країн ЄС у сфері надання пільг по корпоративному податку за принципом "пільги в обмін на обов'язкову реалізацію інвестиційних проектів" тощо.

Список використаної літератури:

1. Біла Л.М. Спільні і відмінні риси податкових систем країн Європейського Союзу та України [Текст] / Л.М. Біла // Глобальні та національні проблеми економіки. – Збірник наукових праць Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – Випуск 6. – с. 656-661.
2. Касьяненко Т.В. Особливості податкової системи Європейського Союзу [Текст] / Т.В. Касьяненко, М.О. Прокопенко // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. - Суми : СумДУ, 2015. - с. 355-356.
3. Юрченко В.В. Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу. Вектори для України [Текст] / В.В. Юрченко // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2013. – №12. – с. 1-4

УДК 366

Ходун Катерина Сергіївна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Суханова Алла Валеріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів Університету ДФС України

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК УМОВА ЇЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Освіта – це сфера здійснення соціально-економічних інвестицій, що мають надзвичайно важливе значення для забезпечення сталого розвитку суспільства. Але, вона не може бути тягарем на державному бюджеті і не пов`язуватись з економічним розвитком країни.

Інтелектуальний потенціал України дотепер залишається досить потужним (за даними QS World University Rankings 2017/2018 до рейтингу увійшло 6 шість

українських вузів), незважаючи на це, що за останні роки науково-технічний потенціал України скоротився у 2,5-3 рази.

У рейтингу національних систем вищої освіти провідної світової мережі дослідницьких університетів «Universitas 21» (2017 р.) Україна знаходиться на 42 місці із 50 країн світу, що значно нижче показника 2014 р., де було зайняте 25 місце. В той же час потенціал розвитку внутрішнього ринку освітніх послуг в Україні залишається на достатньо високому рівні. За прогнозами ЮНЕСКО, у XXI столітті рівня національного добробуту, що відповідатиме світовим стандартам, досягнуть лише ті країни, працездатне населення яких на 60% складатиметься з осіб з вищою освітою.

Фінансове забезпечення системи вищої освіти пов'язане із формуванням і використанням фінансових ресурсів вищих навчальних закладів різних форм власності включає: самофінансування, бюджетне фінансування та кредитування. Сучасні зміни у фінансовому забезпеченні системи вищої освіти України спрямовані, насамперед, на розширення фінансової самостійності освітніх закладів щодо використання фінансових ресурсів, які знаходяться в їх розпорядженні та надання освітніх послуг на платній основі. До джерел фінансування системи вищої освіти належать кошти централізованих і децентралізованих грошових фондів, при цьому основними видами фінансових ресурсів вищих навчальних закладів різних секторів є кошти бюджетів різних рівнів і засновників (власників).

В свою чергу, фінансове регулювання системи вищої освіти здійснюється за допомогою фінансових інструментів і методів розподілу фінансових ресурсів, на основі яких реалізуються економічні інтереси суб'єктів ринку освітніх послуг. При цьому основним методом організації фінансових відносин у вищих навчальних закладах є нормативний, що передбачає необхідність встановлення оптимального співвідношення між його використанням і самостійністю вищих навчальних закладів [2].

Однією з інноваційних організаційних форм інвестування освітянських інноваційних програм може стати державно-приватне партнерство. Натомість брак належної системи партнерства між бізнесом, освітою, наукою і державною владою в Україні зумовлює й брак інноваційної освітньої парадигми. Традиційна система освіти не орієнтована на інновації і навіть гальмує їх розробку та використання. Як наслідок, вища школа масово продукує «фахівців», які не здатні витримати конкуренції на ринку пр раці через свою неспроможність продукувати інновації та ефективно їх використовувати [3].

Ефективність такого партнерства підтверджує багато численний досвід діяльності зарубіжних університетів на багатосторонній основі з державою, місцевою владою і бізнесом. Результати такого співробітництва супроводжуються економічним і соціальним ефектами: по- перше, заклади освіти отримують додаткові фінансові ресурси від партнерів, по-друге, зростають можливості студентської молоді в отриманні якісної професійної освіти, яка підкріплена практичними навичками в розробці реальних інноваційних проектів.

Доцільно розвивати і різні фонди, які засновуються бізнесом завдяки спонсорським внескам. Враховуючи світовий досвід, при вищих навчальних закладах створюються попечительські ради, які беруть участь у створенні і

управлінні ендаунтами, тобто фондами, кошти яких спрямовуються для розвитку університетів. При цьому бізнес входитиме до складу попечительських рад, не тільки для контролю, фінансування діяльності вищих навчальних закладів, але й для активної участі у стратегічному їх розвитку з визначенням напрямів підготовки спеціалістів з урахуванням потреб ринку.

Світовий досвід засвідчив, що значні фінансові ресурси можуть отримувати вищі навчальні заклади внаслідок експорту освітніх послуг завдяки величезному потенціалу цього ринкового сегменту. Зважаючи, що в суспільстві, заснованому на знаннях, частка економічно активних громадян з вищою освітою повинна складати 60%, то величина цього потенціалу по кожній країні дорівнює різниці між цим нормативом і фактичним рівнем частки населення з вищою освітою. Так, згідно даних Національного центру освітньої статистики Інституту освітніх наук департаменту освіти Уряду США, по 15-ти найбільш розвинутим країнам світу ця частка становить 22%, в США — 31%, а в країнах, що розвиваються, частка населення з вищою освітою не перевищує 1-3%.

Тобто потенціал ринку країн, що розвиваються, становить біля 300 млн. осіб, а враховуючи оплату за навчання в середньому біля 500 дол. на рік, обсяг ринку становить 150 млрд. дол. США на рік [4]. У розвинених країнах світу спостерігається суттєве зростання експорту освітніх послуг приблизно на 20 млрд. дол. щорічно. Багато країн успішно конкурують на міжнародному ринку освітніх послуг: США займає 22% цього ринку, Австралія — до 17%, Великобританія — 13,4%, Швейцарія — 12%, Росія — біля 4%, Україна — набагато менше 1 % [5].

Вважаємо доцільними пропозиції науковців про те, що Україна з її досить високим потенціалом сфери вищої освіти, в умовах незаповненості світового ринку освітніх послуг, могла б зайняти свою нішу, реалізуючи освітні послуги країнам «третього світу» [6]. При цьому можна використовувати не тільки навчання за традиційною, кампусною технологією, а і застосовувати інформаційно-комунікаційні дистанційні освітні технології.

Фінансове забезпечення системи вищої освіти пов’язане із формуванням і використанням фінансових ресурсів вищих навчальних закладів різних форм власності й включає: самофінансування, бюджетне фінансування та кредитування. Досить значні розміри фінансування системи освіти в Україні по відношенню до ВВП не засвідчують якісні характеристики цих процесів, адже цих коштів достає лише на заробітну плату викладачів і комунальні витрати закладів освіти. Додатково до бюджетного пропонується впровадження механізму змішаного освітнього кредитування, що передбачає кредитно-депозитну участь банків із залученням коштів Державного бюджету.

Список використаної літератури:

1. Андрущенко В. Інноваційний розвиток в стратегії «українського прориву»/ В. Андрущенко// Вища освіта України.-2008. - №2, С.13.
2. Тимошенко О.В. Фінансовий механізм функціонування та розвитку системи вищої освіти в Україні: Автореф. дис. к-та екон. наук: 08.02.02 / О. В. Тимошенко. – Дн.: Дніпропетр. нац-ний ек. ун-т ім. О. Гончара”, 2010. – 19 с.
3. Завєтний С. О., Пономарьов О. С., Пазиніч С. М. Партнерство бізнесу й університетів як умова інноваційного розвитку країни/ С. О. Завєтний, О. С.

Пономарьов, С. М. Пазиніч.: Наукові записки НаУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – К., 2010. – С. 9-12.
4. Сайт Національного центру освітньої статистики Інституту освітніх наук департамента освіти Уряду США [Електронний ресурс. Режим доступу: http://nces.ed.gov/ programs/ digest/d06/tables/dt06_003.asp?referrer=reportGlatter R., Castle F., Cooper D., Evans., WoodsPh. A. What's New? Identifying Innovation Arising from School Collaboration Initiatives Educational Management Administration&Leadership. - 2005. - 33 (4)].
5. Сайт Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР – OECD). Education at a Glance. [Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.oecd.org/dataoecd/51/20/37392850.pdf].

УДК 366

Шевцова Дар'я Дмитрівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна
к.п.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків
Університету ДФС України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Ключові слова: пенсійна реформа, страховий стаж, пенсійне забезпечення, реформування пенсійного забезпечення.

Питання реформування національної пенсійної системи є важливою запорукою як соціальної так і економічної стабільності в державі.

Із жовтня 2017 року парламент України прийняв зміни до низки законів щодо підвищення пенсій. Дані зміни в українському суспільстві очікувались досить довгий період, адже вони змінюють не тільки життя пенсіонерів, але й життя тих, хто вийде на пенсію в майбутньому.

Проблеми реформування пенсійного забезпечення в Україні порушували в своїх працях такі вчені як С. Березіна, В. Білопольська, Л. Денисова, Б. Зайчук, О. Зарудний, Л. Шамільова, В. Яценко й інші.

Реформування пенсійного забезпечення в Україні викликає багато питань, розв'язок яких знаходиться в постійному вирішенні та вказує на актуальність підсилення ролі держави у сфері соціального захисту.

Слід зазначити, що в системі пенсійного забезпечення існують проблеми економічного, соціального та правового характеру.

Чинна система пенсійного забезпечення є економічно необґрунтованою та фінансово неспроможною. Надмірно високі ставки пенсійних внесків спричиняють додаткове навантаження на економіку та суспільство. Роботодавці змушені сплачувати до пенсійної системи третину фонду заробітної плати, що підвищує

собівартість продукції та знижує її конкурентоспроможність, стримує зростання заробітної плати, не сприяє залученню інвестицій, легалізації тіньового сектору економіки та доходів населення.

Реальними соціальними проблемами пенсійної системи є невиконання державою функції соціального захисту та соціального забезпечення окремих верств населення. Оцінюючи середній розмір пенсій, слід зазначити, що Україна посідає одне з останніх місць у світі за розміром пенсійних нарахувань.

Тому очевидною є зростання ролі та значення активного розвитку третього рівня системи пенсійного забезпечення в Україні. Цей рівень є системою добровільного недержавного пенсійного забезпечення. Він здійснюється недержавними пенсійними фондами, страховими компаніями та банками. Розмір пенсійних виплат залежить від розміру пенсійних внесків, терміну, протягом якого ці внески накопичувалися, і розміру отриманого на них інвестиційного доходу. Ці виплати здійснюються незалежно від отримання виплат за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням.

За недавніми змінами в пенсійній системі можна спостерігати нововведення у виплатах пенсіонерам та зміни у страховому стажі, які є передумовою змін пенсійного віку та індивідуального нарахування пенсійних виплат.

Пенсійна реформа року передбачала:

- осучаснення розмірів пенсії;
- запровадження нового порядку виходу на пенсію;
- зміну мінімального розміру пенсії;
- запровадження єдиних правил призначення пенсій.

До реформування пенсійної системи, право на пенсію мали чоловіки і жінки при досягненні ними 60 років та стажу роботи не менше 15 років. Для нарахування пенсії для кожної особи визначався індивідуальний коефіцієнт страхового стажу та коефіцієнт заробітної плати, який визначався шляхом ділення фактичної заробітної плати застрахованої особи на середню заробітну плату в Україні за відповідний період у розрізі кожного місяця.

Відповідно до ухваленого законопроекту, пенсійний вік залишається 60 років і підвищуватися не буде. Однак, змінюються вимоги до стажу роботи, тобто того періоду, за який працівник або його роботодавець сплачували страхові внески до Пенсійного фонду. Мінімальний розмір пенсії за віком буде нараховуватися за наявності страхового стажу в чоловіків – 35 років, у жінок – 30 років.

Але цих змін недостатньо для ефективного функціонування пенсійної системи та покращення стану економіки. Очікування від їх здійснення не задовольняє громадян.

Спостерігаючи розвиток пенсійної системи, зіткнувшись з реальними проблемами в фінансуванні пенсійного фонду державою громадяни поступово переходять до недержавного пенсійного забезпечення розраховуючи на власні сили. Недержавне пенсійне забезпечення гарантує підвищення соціальної захищеності громадян шляхом створення і функціонування ефективних соціально-фінансових інститутів, які дозволяють акумулювати кошти громадян, підприємств, нарощувати їх шляхом інвестування і спрямовувати на виплату пенсій; цільове використання

коштів громадян, включаючи право на успадкування; вирішення проблеми пільгових пенсій [5].

Позитивною рисою недержавного пенсійного страхування є те, що навіть в умовах кризи вони здійснювали пенсійні виплати вчасно і в повному обсязі.

Система де державного пенсійного забезпечення протягом останніх років розвивається досить динамічно і має потенціал для подальшого розвитку пенсійного забезпечення населення.

Для того щоб недержавні пенсійні фонди справляли реальний вплив на розвиток національної економіки, необхідні такі передумови: розвинутий фінансовий ринок; достатня кількість цінних паперів підприємств реального сектора; наявність фінансових інструментів належної кількості та якості; прогнозована політика держави [4].

Таким чином, недержавні пенсійні фонди є неприбутковими організаціями, що забезпечують громадянам виплати додаткових до основних пенсій на основі добровільної участі, сприяють розвитку інвестиційної діяльності, фінансових ринків. Тому їх ефективне функціонування є основою розвитку економіки країни в цілому і добробуту кожного громадянина окремо.

Отже, здійснення реформ у сфері пенсійного забезпечення в Україні має, як позитивні так і негативні сторони. Від того, наскільки правильно та ефективно організована пенсійна система в державі, залежить економічне благополуччя населення та стан економіки в цілому. Більшість громадян очікували на більш позитивні зміни в деяких аспектах. Але в реальному житті, значна кількість громадян, буде оперуватись на недержавну систему пенсійного забезпечення (банки, страхові компанії), розраховуючи тільки на власні сили.

Список використаної літератури:

1. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій"
2. Кремень О.І. Фінанси. навч. посіб. / Кремень О.І., Кремень В.М. - К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
3. Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
4. Свідерська І. М. Недержавне пенсійне забезпечення в соціальному та економічному розвитку країни / І. М. Свідерська, В. І. Стойчик. // Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – №17. – С. 219–220.
5. Сивак С.М. Організаційно-правові основи недержавного пенсійного забезпечення в Україні / С. М.Сивак // Право України. – 1999, - № 1. – С. 119-121.

УДК 366

Ющенко Валентина Павлівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:

Бедринець Мирослава Дмитрівна
к.е.н., доцент,
в.о. завідувача кафедри фінансів
Університету ДФС України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Формування дохідної частини місцевих бюджетів відбувається у достатньо складних умовах. Незадовільне забезпечення фінансової автономії органів місцевого самоврядування, нестача фінансових ресурсів і нестабільність у них дохідних джерел стали актуальною і гострою проблемою.

Сутність і значення доходів місцевих бюджетів у бюджетній системі держави розглянуто у працях О. Василика, В. Гейця, О. Кириленко, Ю. Пасічника, О. Квасовського, Н. Ткаченко, В. Федосова та С. Юрія.

Існують різні джерела формування фінансових ресурсів, використовуючи які, органи місцевого самоврядування мають можливість поповнювати місцевий бюджет та реалізувати покладені на них функції.

У Бюджетному кодексі України визначено наступні розділи доходів бюджету: 1)податкові надходження; 2)неподаткові надходження; 3)доходи від операцій з капіталом; 4)трансферти [1] структура доходів наведена у таблиці 1.

До регулюючих доходів місцевих бюджетів відносяться загальнодержавні податки, які згідно з нормативами відрахувань розподіляються між різними рівнями бюджетної системи. Розміри відрахувань визначає Верховна Рада України, виходячи з відповідних нормативів бюджетної забезпеченості населення і стану місцевих джерел надходжень.

До власних доходів зараховують місцеві податки і збори, платежі, що встановлюються місцевими органами влади, доходи комунальних підприємств, доходи від майна, яке належить органам влади.

Таблиця 1

Структура доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) відповідно до бюджетної класифікації, 2008-2015 рр.*

Доходи	Місцеві податки і збори	Інші податкові надходження	Плата за землю	Податок на доходи фізичних осіб	Доходи від операцій з капіталом	Неподаткові надходження	Цільові фонди
2013	7,0	6,2	12,2	61,4	1,3	11,5	0,4
2014	8,0	4,6	11,9	61,9	1,1	12,1	0,4
2015	10,1	13,5	12,3	45,6	1,4	16,7	0,4

*Джерело: розраховано за даними Державної казначейської служби України.

За даними Державної казначейської служби України, до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) у 2016 році надійшло 366,0 млрд грн, що на 14,1 %, або на 41,6 млрд грн, більше за відповідний показник минулого року.

Виконання дохідної частини місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів характеризують дані, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Надходження доходів до місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2014-2016 роки

Доходи	Факт за 2014р.	Факт за 2015р.	Затверджено місцевими радами на 2016 р.	Факт за 2016р.	Виконання затверджених планів, %
Усього, млн грн., у т.ч.	101087,6	120461,7	146138,5	170645,4	116,8
Загальний фонд	80230,1	101574,7	132428,9	146648,3	110,7
Спеціальний фонд	20857,5	18887,0	13709,6	23997,1	175,0

Джерело: [2, с. 64]

У 2016 році до місцевих бюджетів надійшло 146,9 млрд грн. податкових надходжень, що на 48,7 млрд грн., або на 49,6 %, більше, ніж у попередньому році. Рівень виконання податкових надходжень становив 111,4 % річного плану. Перевиконання відбулося за всіма основними податковими джерелами наповнення місцевих бюджетів: податком на доходи фізичних осіб (108,5 %), акцизним податком на роздрібний продаж підакцизних товарів (110,9 %), рентною платою та платою за використання інших природних ресурсів (112,0 %), податком на прибуток підприємств (125,3 %), орендною платою за землю, що сплачується юридичними особами (109,0 %), єдиним податком (115,9 %) тощо. [2, с. 66]

Проте і надалі більше половини доходів місцевих бюджетів формують офіційні міжбюджетні трансферти, які становили у 2014 р. – 130600,7 млн грн., у 2015 р – 173980,0 млн грн., у 2016 р. – 195395,3 млн грн. Місцеві бюджети в багатьох розвинутих країнах, на відміну від України, поповнюються переважно за рахунок податкових надходжень. Зокрема, у країнах – членах Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70 %, у Швеції та Данії – понад 80 %. Так само незначною в нашій країні лишається частка надходжень від місцевих податків, в той час як в Німеччині вони утворюють 56 % прибуткової бази місцевих органів влади, у Швейцарії – 58%, в Італії – 48 %, в Австралії – 55 %, в Норвегії – 53 %, в Японії – 49 %, у США – 72 %, у Великобританії – 51 %. Це вказує на необхідність реформування місцевих податків, що зробить їх вагомим джерелом доходів у місцевих бюджетах, якими вони є у розвинених демократичних країнах [4, с.56].

Найефективнішими місцевими податками в державах – членах Європейського Союзу слід вважати податки на майно. Серед них найпоширенішими є податки на нерухоме майно, дещо рідше застосовуються місцеві непрямі податки (податок на додану вартість, акцизи тощо). Податки на майно забезпечують бюджети значною кількістю доходів [3, с. 58].

У Франції є два майнових податки: податок на майно (забудовані і незабудовані ділянки) та податок на житлову нерухомість, що є різними видами податків і можуть застосовуватися одночасно.

У Німеччині податок на нерухоме майно вводиться щорічно місцевою владою. Базою оподаткування є податкова вартість майна за загальною федеральною ставкою, що множиться на місцевий коефіцієнт, який може становити від 280% до 600%.

Не менш важливим за податки на майно джерелом доходів місцевих бюджетів багатьох іноземних держав – членів ЄС є податки з прибутку підприємств та доходів фізичних осіб. У таких державах Європи як Норвегія, Болгарія, Румунія Греція, Естонія, Кіпр, Латвія, особистий прибутковий податок належить до місцевих податків.

Аналіз практики формування та мобілізації доходів місцевих бюджетів України виявив: місцеві податки й збори не відіграють істотної ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів; останнім часом трансферти посідають найбільшу частку у структурі доходів місцевих бюджетів; обмеженість повноважень органів місцевого самоврядування в питаннях розширення переліку неподаткових надходжень.

Отже, в Україні необхідно використовувати зарубіжний досвід формування дохідної бази місцевих бюджетів та вдосконалювати діючу систему оподаткування. Важливим недоліком існуючої системи формування місцевих бюджетів України є відсутність у розпорядженні місцевих органів влади високодохідного податку (що може забезпечувати достатньо високий рівень доходів), стягнення якого достатньою мірою гарантувало б дотримання принципу еквівалентності, тим самим встановлюючи взаємозв'язок між жителями адміністративно-територіальних одиниць і відповідними місцевими бюджетами, а також між органами місцевого самоврядування та їх виборцями. У європейських країнах таким податком є або податок з доходів фізичних осіб (по якому може встановлюватися додаткова місцева ставка), або податок на нерухомість, ставки яких у багатьох випадках (найчастіше) визначаються місцевою владою.

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України. № 2456-VI від 08.07.2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572
2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ -ІІ) впровадження », USAID. — К., 2017. — 92 с.
3. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т. Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 56–66.
4. Вікторчук М.В. Адміністративно-правове регулювання місцевих податків і зборів в Україні в умовах євроінтеграції: дис.. … к.ю.н. : 12.00.07 / Вікторчук Марія Василівна; Харків. нац. унів. внутр. справ. – Харків, 2016. – 219 с.
5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index

Секція 6. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ

УДК: 336.1:352.

Бережна Анна Вікторівна
здобувач вищої освіти ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна
к.п.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків Університету ДФС України

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ КРАЇН СЕРЕДНЬОЇ АЗІЇ (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН)

Актуальність проблеми та поняття гендерної бюджетування було визначено в Стратегії гендерної рівності в Республіці Казахстан на 2006-2016 рік. Протягом останніх 10 років Стратегія була основним документом, спрямованим на реалізацію гендерної політики держави, що забезпечує рівність чоловіків і жінок, а також розширення прав і можливостей жінок.

Згідно зі Стратегією гендерний бюджет – інструмент оцінки впливу державного бюджету по всіх галузях і видам послуг на різні групи чоловіків і жінок. Він передбачає аналіз гендерно-орієнтованих асигнувань, розглядає вплив основних витрат по всіх галузях і видам послуг окремо на жінок і чоловіків, а також аналізує стратегії і асигнування, спрямовані на досягнення рівності можливостей в сфері державних послуг.

Реалізація Стратегії передбачала впровадження гендерних знань в систему освіти, просвітництво суспільства по усвідомленню необхідності правового і гендерної рівності. Однак, гендерна бюджетне планування в Казахстані є досить малоосвоєним інструментом, незважаючи на те, що в бюджеті передбачено резервування коштів на заходи гендерного характеру. Бюджетні кошти виділяються таким чином, щоб досягалися проміжні результати, замість того, щоб зосереджуватися на кінцевих результатах. У зв'язку з чим, назріла необхідність вжити заходи для того, щоб процес розподілу коштів було направлено більше на досягнення очікуваних кінцевих результатів, забезпечувати вимірність завдань.

Виходячи з ситуації, що склалася впровадження гендерного бюджетування було включено в число основних питань прийнятої в 2016 році "Концепції сімейної та гендерної політики в Республіці Казахстан до 2030 року". Фундаментальною перешкодою для впровадження гендерного бюджетування є відсутність класифікації видатків по соціально-груповими ознаками і елементів з особливо-соціальним навантаженням (оплата праці працівників соціально-культурної сфери, витрати на медицину, бюджетну і страхову, допомоги по нужденності та ін.) Разом з тим, існують різні перешкоди для ефективного збору даних, пов'язаних з гендерною

рівністю і широким впровадженням гендерної проблематики на всіх рівнях, як на національному, так і на місцевому рівні.

Серед цих проблем можна виділити недостатні можливості галузевих міністерств в плані визначення потреб, координаційних механізмів, що служать для визначення категорії даних, що підлягають збору; незадовільна якість та достовірність наявних даних.

Для усунення цих перешкод, деякі успіхи були досягнуті в сфері збору статистичних даних. Так, зараз функціонує підрозділ з гендерної статистики при Комітеті за статистикою РК в складі Управління соціальної та демографічної статистики. Комітет за статистикою щорічно публікує доповідь «Жінки і чоловіки в Казахстані», який є збіркою статистичних даних, розмежованих за статевою ознакою. Однак, варто зауважити, що основна увага приділяється на соціальні області, а галузі, що вважаються гендерно-нейтральними (наприклад, транспорт, енергетика, розвиток інфраструктури), не потрапляють в поле уваги.

Аналіз національного законодавства Республіки Казахстан, а також деяких державних програм показує наявність положень і цілей, що мають прямий або опосередкований вплив на гендерні групи. Для проведення гендерного аналізу були відібрані основні Закони Республіки Казахстан, а також прийняті державні програми. Більшість державних програм не включають гендерні показники, або не уявляють гендерної інформації для цілей моніторингу та оцінки. У перспективі, Казахстан отримає вигоду, якщо в рамках держпрограм будуть включені дані з розбивкою по підлозі в рамках держпрограм, для того, щоб уникнути ненавмисній дискримінації.

Список використаної літератури:

1. Poland’s Idea Bank launches SME business platform on cloud [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.finextra.com/news/announcement .aspx?pressreleaseid=58825.
2. Болдова А.А. Сучасна педагогіка: інноваційні тенденції. / А.А. Болдова // Збірник тез наукових робіт учасників міжнар. наук.-практ. конференції [Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти], (м. Львів, 25-26 вересня 2015 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2015 р. – С.65.
3. Доля женщин в бизнесе Казахстана достигает 42% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.abctv.kz.
4. CO-OP CAPITAL [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nusendafoundation.org/programs/co-op-capital.
5.
6. Финтех-инвестиции сократились во всем мире, кроме Китая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://futurebanking.ru/post/3263

УДК 366

Биховченко Валентина Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ҐЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ – ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТУ

Ґендерно-орієнтоване бюджетування – визнаний у всьому світі ефективний інструмент досягнення ґендерної рівності, який сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

Врахування інтересів, потреб, можливостей та досвіду різних груп жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства лежить в основі ґендерно-чутливої політики країни. Одним із дієвих інструментів впровадження ґендерно-чутливої політики є ґендерно-орієнтоване бюджетування (ҐОБ). Даний проект застосовує комплексний ґендерний підхід в бюджетній політиці та бюджетному процесі не лише на державному, але і й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за ґендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності бюджетних коштів.

Проект "Гендерне бюджетування в Україні" здійснюється з метою підтримки Міністерства фінансів України в процесі впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні та фінансується Шведською агенцією міжнародного розвитку і співробітництва (SIDA).

Впроваджується проект на п'ять років (з 2014 по 2018 рр.) з метою сприяння підвищення економічної ефективності видатків бюджету через врахування потреб різних груп жінок та чоловіків в Україні.

У центрі такого бюджетування є конкретні люди – жінки та чоловіки з різних соціальних та демографічних груп. Основними складниками такого процесу ґендерно-орієнтованого бюджетування є:

1) ґендерний бюджетний аналіз;

2) зміни в програмах та бюджетах;

3) системна інтеграція ҐОБ у бюджетний процес.

Ключовим компонентом у процесі впровадження ґендерно-орієнтованого бюджетування є ґендерний бюджетний аналіз.

Гендерний бюджетний аналіз – це аналіз програм, що фінансуються з бюджету, та оцінка того, наскільки їхні заходи задовольняють потреби різних груп жінок та чоловіків. Результатом гендерного бюджетного аналізу є рекомендації щодо вдосконалення програм (заходів), які фінансуються з бюджету, бюджетної та галузевих політик крізь призму гендерного підходу (впливу на різні групи жінок і чоловіків).

До сновних етапів проведення гендерного бюджетного аналізу відносять:

– визначення гендерних проблем у галузі (аналіз ситуації), головна мета цього етапу – аналіз становища різних груп жінок і чоловіків у конкретній галузі, якої стосується програма, обрана для аналізу. Цей етап спрямований на визначення основних цільових груп програми, встановлення їх становища та можливостей;

– збір інформації (вихідних даних про програми, що аналізуються). Головна мета етапу – аналіз вихідних даних програми, обраної для дослідження. Цей крок спрямований на визначення основних даних про програму, її мету, завдання, основних бенефіціарів, виконавців та розмір видатків;

– проведення гендерного аналізу діяльності (заходів, послуг).Головна мета етапу – аналіз основних (конкретних) видів діяльності за програмою (заходів,

послуг). Цей крок спрямований на дослідження основних заходів програми, з'ясування їх впливу на гендерну рівність у галузі;

– проведення гендерного аналізу видатків бюджету. Головна мета етапу – аналіз структури видатків бюджету, спрямованих на здійснення програми та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Цей крок дає змогу провести оцінку розподілу бюджетних коштів між різними групами жінок і чоловіків – бенефіціарів програми;

– формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності. Головна мета цього етапу формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності за програмою (на заходи, послуги). Все це спрямовано на вироблення рекомендацій з досягнення гендерної рівності в межах програми.

Отже, проаналізувавши всю інформацію щодо здійснення та впровадження у дію гендерного бюджетного аналізу, можна зазначити, що він є одним із найдієвіших методів підвищення ефективності використання бюджету країни і необхідним для розвитку прогресивної держави XXI ст.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
2. Курлович А. Гендерно-орієнтоване бюджетування / А. Курлович // ГІАЦ «КРОНА». – 2017. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://krona.org.ua/gender-orient-byudzhet.html.
3. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. Посібник для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. [Електронний ресурс]: – Режим доступу http://www.fes.kiev.ua/new/wb/

УДК 336.1

Tetiana Zhyber
k.e.s, Assistant Professor
Chair in Finance
Kyiv National Economics University
named after Vadym Hetman

INDEFEASIBLE CONDITIONS FOR THE GENDER BUDGETING IMPLEMENTATION

When it comes to gender equality as a required stipulation for the social development, this concept should clarified legal first. There are two approaches: a) the formal equality approved by the Constitution - legal right to equal treatment without discrimination on the sex guaranteed by the legislation; b) equal opportunities (the identical legal guarantee of a certain groups possibilities by compare with the other groups) [1, p. 12]. Gender budgeting combines these approaches through the funding, but budgeting should consider inextricably linked with managerial technology. The gender budgeting studying in isolation from the main budgeting and management methods will lead to its organization dangerous fragmentation and final low productivity. The legislative guaranteed gender budgeting aim mean the elimination obstacles for gender group, which

may have caused by prior discrimination [2]. Although gender issues have been raised since determining the women's rights impact to social development along the planning in the 1970s [3, p. 7], the all gender group's needs play an important role in the current gender budgeting.

Gender budgeting along with the participatory budgeting are the special methods of public budgeting that use not just top-down or bottom-up budgeting, but dialogue between the all-budgeting participants when a beneficiary involving is required in order to achieve maximum efficiency. Therefore, declaration the gender equality wish is not the reason for gender budgeting, it's when the public funds at the state and local levels distribution with the gender inequality taking into account, recognizing that gender groups will never have the same needs, therefore they should receive public services according to their peculiarities.

The gender budgeting applying begins with the juridical approach due to three reasons: (i) all the budget process regulated by legislative and regulatory documents; (ii) criteria and measures for gender budgeting should be clearly defined in the juridical framework; (iii) the gender budgeting require for the targets approved by the legal documents.

Such targets example can be the percentage of women at leadership positions, the gap between the average life expectancy of men and the life expectancy among the country on average measured by years, the ratio of the both sex's parents who take part in child care as a percentage and so on. The main feature of such goals is a clear formulation of the indicator in the measurable metrics as well as realism.

More general objectives with the targeted action scenarios should be a direction for the funding the activities envisaged in gender budgeting. Such objectives combine specific legislative and regulatory measures and aims. An example of such a combination is: the objective (for example, reducing the gap between the life expectancy for men and women) provides by a target (for example, to reduce the gap to 7 years instead of 10 over 4 years), which can be achieved by means of certain measures (regular men's examination due to signs of illnesses according to gender risks; studying for prevention and healthy lifestyle from the school by introducing a special discipline (separately for men and women); places for the healthy leisure time development (sports games facilities, places for the fishing etc.), providing the popularization of meetings by interests for the unemployed men, those who retired include as well (men's clubs with craftwork or learning new information technologies, etc.).

These objectives setting, the targets measuring, monitoring of the targets achievement with the subsequent evaluation and implementing the performance indicators of entities establishing , costs calculation and planning, activities duration, responsible for the performance defining as well are the literally meaning of gender budgeting. Consequently, gender budgeting cannot be implemented without effective management, because its output must be measured in the process of feedback with the gender groups representatives.

The linkage between the gender budgeting with budget planning regard to guaranteed by law level of funding and qualitative and effective funding support planning of the determined within the gender budgeting activities. After all, if you are obliged the men to undergo regular medical examinations and scheduled it, but have calculated the

funds incompletely or even to oblige persons pay their own money, even with insurance, the effect from implementing such an activity of the gender budgeting will be different in each variation. The same applies, for example, to the failure to take into account the lack of medical facilities on the territory, lack of qualified medical staff, ill-considered and complicated procedures at an awkward time, etc.

Thus summing up, the gender budgeting correct implementation basic condition is the full implementation of the current performance budgeting, and even better, performance-based budgeting along with performance-oriented management. Then essentials of the gender approach are organically interwoven with the performance budgeting, and gender budgeting will be a necessary modern add-on, which increases the efficiency and effectiveness of the performance budgeting in general.

References:

1. Карбовська Н. та ін. Інструменти інтегрування концепції соціально-ґендерної рівності в роботу органів місцевої влади [Текст] // Н. Карбовська, Т. Литвинова, Л. Магдюк — К: Український Жіночий Фонд, Канадський фонд підтримки місцевих ініціатив, 2010. — 119 с.
2. Львова О. Принцип рівності у праві як ціннісна складова гендерної політики / О.Л. Львова // Альманах права. — 2012. — Вип. 3. — С. 217-221.
3. Taylor, V. Gender mainstreaming in Development Planning: Reference Manual for Governments and other Stakeholders – Commonwealth Secretariat: London, 1999. – 48 p.

УДК 336.144

Коляда Тетяна Анатоліївна
к.е.н., с.н.с., доцент,
доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток державних фінансів неможливий без наявності нових ідей та технологій щодо прийняття управлінських рішень у цій сфері. Особливістю інновацій у бюджетному процесі України є те, що вони базуються на передовому досвіду країн з ринковою економікою, які вже досягли конкурентних переваг та/або отримали суспільний та економічний ефект за рахунок їхнього запровадження.

Трансформація ролі бюджету як найважливішого інструменту цілеспрямованого впливу уряду на процес суспільного виробництва та реалізації довгострокової економічної політики держави з метою досягнення сталого розвитку та підвищення добробуту населення зумовила необхідність запровадження бюджетного стратегічного планування та прогнозування. В умовах посилення несприятливих тенденцій у соціально-економічному розвитку більшості країн світу (екологічні проблеми, терористичні загрози, старіння населення, стихійні лиха тощо) збільшився попит на державні послуги, що викликало зростання бюджетних витрат та посилення фіскального напруження.

Уповільнення темпів економічного зростання змушує уряди переглядати структуру та обсяги бюджетних видатків, оптимізувати витрати бюджету та перепиняти практику витрачання коштів на неефективні проекти, оскільки значне зростання частки перерозподілу ВВП через бюджет негативно впливає на темпи росту. Запровадження системи довгострокового бюджетного планування дозволяє оцінити наявні фінансові ресурси необхідні для реалізації пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку країни, виявити резерви для скорочення бюджетних видатків та підвищення якості державних послуг.

Більшість країн світу, в тому числі й Україна, для подолання цієї негативної практики в бюджетному процесі запровадили середньострокове бюджетне планування на трирічний часовий горизонт, який дозволяє здійснювати збалансування бюджету на основі функціональних фінансів і підвищити прозорість управління бюджетними ресурсами держави. Середньострокове бюджетне планування виступає своєрідним запобіжним засобом для уникнення необґрунтованих майбутніх витрат уряду, що можуть негативно вплинути на темпи розвитку економіки та рівень добробуту населення країни. При цьому показники доходів і видатків бюджету на наступні роки є лише прогнозом, який періодично уточнюється урядом відповідно до тенденцій розвитку економіки та з урахуванням виникаючих різноманітних чинників впливу [1, с.63].

В останні роки країни ЄС перейшли до розробки щорічного бюджету на основі стратегічного довгострокового прогнозування. Спільним для усіх підходів щодо розробки довгострокового бюджетування є включення прогнозних оцінок доходів і витрат на декілька років вперед після поточного року, при цьому практика формування бюджетної стратегії суттєво розрізняється у кожній країні.

Особливістю довгострокового бюджетного планування у зарубіжних країнах є практика надання довгостроковим прогнозам великого значення у політичному та бюджетному процесі. В якості прикладів таких інституціональних і процедурних інновацій можна вказати на: 1) зусилля урядів, що спрямовані на досягнення широкої національної злагоди щодо пенсійної реформи; 2) створення спеціальних фондів для майбутніх потреб з метою підготовки до очікуваного росту соціальних зобов’язань; 3) процедурні правила стосовно місця довгострокових прогнозів у бюджетному процесі; 4) надання більшого значення довгостроковим результатам при оцінці ефективності бюджетних програм; 5) стимулювання керівників урядових структур до проведення оцінки довгострокових результатів власних дій [2, с.102].

Серед основних завдань, які має вирішувати довгострокове бюджетне планування можна визначити наступні [3]:

– політичні: встановлення програмних цілей уряду в загальній перспективі;

– фінансово-економічні: оцінювання бюджетних потреб, необхідних для реалізації визначених цілей та дотримання щорічного балансу між надходженнями та видатками бюджету;

– загальноекономічні: узгодження ймовірних видатків і необхідних для їхнього покриття надходжень із загальними економічними цілями та бюджетними обмеженнями.

З метою стимулювання досліджень у сфері розробки довгострокових прогнозів у бюджетне законодавство країн ЄС були запроваджені спеціальні

положення (процедурні правила) щодо обов'язковості включення у щорічні доповіді про конвергенцію та стабільність окремих глав стосовно якості бюджетування та стійкості державних фінансів, а також про необхідність повідомлення громадськості та проведення дебатів з таких питань у парламентах.

Враховуючи курс інтеграції України в європейський простір та з метою ефективного управління державним боргом, актуальним є питання запровадження спеціальних бюджетних правил «другого покоління», які існують у більшості країн ЄС та передбачають спеціальні норми, що поєднують обмеження розміру дефіциту бюджету та державного боргу. Зокрема, мова йде про використання в якості додаткового індикатора бюджетної безпеки держави нового показника – процентного відношення структурного дефіциту (профіциту) державного боргу до ВВП, тобто дефіциту, який був би можливим в умовах повної або високої зайнятості потенційних виробничих і трудових ресурсів та за існуючого рівня державних видатків і податкових ставок [4, с.85].

Посилення залежності бюджетного планування від політичних чинників та організації управління цим процесом у провідних країнах світу, зумовили необхідність налагодження тісної координації на міжміністерському рівні, запровадження чіткого розподілу обов'язків між суб'єктами бюджетного процесу з метою виключення можливості політичного суб'єктивізму, забезпечення об'єктивної оцінки соціально-економічного стану країни, розробки реалістичних макроекономічних та бюджетних прогнозів [1, с.80].

Уряди країн, які систематично займалися складанням довгострокових бюджетних прогнозів, розробили дієві заходи, що забезпечують сталий розвиток держави шляхом реструктуризації пенсійних систем або створення спеціальних фондів для майбутніх потреб. Обов'язковою умовою отримання підтримки та довіри з боку населення до заходів уряду щодо послаблення тривалої бюджетної напруги має бути гласність та доступність отримання інформації стосовно тенденцій довгострокового сталого розвитку країни. Існує значна вірогідність, що попередні заходи урядів щодо розширення фіскального простору, є вже застарілими через непрозорість отримання інформації для складання прогнозів та їх неспроможність мінімізувати політичний тиск задля проведення реформ. Але усі країни, які вже запровадили у бюджетному процесі бюджетне стратегічного планування та отримати вигоду від його використання, оптимістично оцінюють свої можливості щодо ефективного державного регулювання економіки до моменту виникнення у майбутньому чергового кризового стану в бюджетній сфері.

Таким чином, запровадження в бюджетному процесі процедури розробки бюджетної стратегії, як складової системи економічного стратегічного планування, та її законодавче закріплення та регламентація активно використовується в більшості країн світу, як інструмент державного регулювання економіки. Лише протягом XX сторіччя наявність у держави стратегічного плану розвитку допомогло низці країн якісно змінити соціально-економічну ситуацію, зокрема, в США протягом 30-40-х років, Німеччині, Франції та Італії у 50-60-і роки, Південній Кореї у 70-80-і роки, Китаї у 80-90-і роки. Стратегічне планування бюджетної політики сьогодні використовується в країнах ЄС, США, Канаді, Великобританії, Японії, Російській Федерації та інших державах.

Вважаємо, що законодавчо визначена та закріплена у бюджетному процесі України процедура розробки бюджетної стратегії, з урахуванням спеціальних бюджетних правил «другого покоління», є актуальною та необхідною інновацією, що дозволить усунути багатовекторність пріоритетів розвитку держави, збалансувати бюджетні доходи та видатки, створити дієвий механізм концентрації ресурсів для вирішення середньострокових і довгострокових завдань.

Список використаної літератури:

1. Коляда Т.А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Т.А. Коляда. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. – 396 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 63).
2. Шахова Г.Я. Методологические особенности долгосрочного бюджетного планирования: мировой опыт / Г.Я. Шахова // Финансовый журнал. – 2009. – № 2. – С. 99-108.
3. Бауманн Е. Середньострокове бюджетне планування та прогнозування [Електронний ресурс] / Ельке Бауманн // Матеріали семінару від 28 липня 2015 р., м. Київ. – Режим доступу : http://pfm.in.ua/files/files/pfm_document_55b26c16c7492.pdf
4. Коляда Т.А. Управління державним боргом у контексті стабілізації державних фінансів України / Т.А. Коляда // Економічний часопис – XXI. – 2015. – № 7-8 (1). – С. 82-85.

УДК 336

Кондратюк Надія Олександрівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Цюпа Оксана Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ПІДСУМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ «ҐЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ» ЗА 2017 РІК

Сучасний етап розвитку України характеризується проведенням ґрунтовних реформ у різних сферах життя – політичній, соціально-економічній, бюджетній та фінансовій сферах. Такі реформи здійснюються як на державному, так і на місцевому рівнях.

Реформа місцевих бюджетів, у тому числі удосконалення підходів до їх планування, заслуговує на окрему увагу, оскільки від її ефективності залежить рівень життя громадян і добробут усієї країни. Як свідчить зарубіжний досвід, заходи з реформування повинні бути спрямовані на досягнення децентралізованого управління фінансовими ресурсами, перерозподіл повноважень на користь

територіальної громади. При цьому, врахування ґендерного фактору є одним із визначальних аспектів ефективності таких реформ.

Серед багатьох інструментів, які є складовими державної ґендерної політики, особливе значення відіграє ґендерне бюджетування, яке спрямоване на забезпечення ефективного та справедливого (з точки зору отримувача послуг) використання бюджетних коштів.

Реформу, спрямовану на запровадження ґендерного бюджетування, Міністерство фінансів України розпочало у 2014 році за підтримки проекту "Ґендерне бюджетування в Україні" (Проект ҐОБ), який фінансується урядом Швеції. Варто зазначити, що Проект «Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні» реалізується як на центральному, так і на місцевому рівнях. Його метою є надання консультативної підтримки Міністерству фінансів України, галузевим міністерствам, відповідним місцевим органам влади з питань інтеграції гендерного бюджетування та гендерного аналізу в бюджетний процес.

Що стосується місцевих бюджетів, то реалізація Проекту передбачає залучення до нього усіх 25 регіонів України. Так, протягом першого 2014-го року реалізації Проекту його учасниками були Житомирська, Івано-Франківська, Харківська, Херсонська області та місто Київ. У наступних роках перелік учасників Проекту доповнювався новими областями і у 2017 році він уже охоплює 18 областей.

Основними завданнями Проекту є популяризація гендерного бюджетування в Україні та демонстрація можливих підходів до його запровадження, забезпечення обізнаності центральних та місцевих органів влади – учасників бюджетного процесу – щодо сутності, принципів та завдань гендерного бюджетування.

Реалізація Проекту включає наступні заходи: проведення тренінгів з питань ґендерного бюджетування за участю міжнародних експертів; створення робочих груп, до складу яких увійшли фахівці департаментів фінансів, галузевих структурних підрозділів облдержадміністрацій, представники органів статистики, незалежні гендерні консультанти; відбір сфер та бюджетних програм для проведення аналізу; аналіз бюджетних програм, підготовка звітів про проведену роботу; напрацювання висновків, рекомендацій та пропозицій щодо запровадження елементів гендерного бюджетування у бюджетний процес.

В Україні відбулися вагомі зміни за результатами впровадження Проекту ГОБ впродовж 2014-2017 років. Так, ҐОБ включено до завдань Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 №142-р., згідно якої інтеграція ґендерно-орієнтованого підходу у бюджетний процес забезпечить підвищення ефективності та якості наданих державних послуг з урахуванням потреб соціально-демографічних груп, у тому числі за ґендерною ознакою, дозволить посилити підзвітність розпорядників бюджетних коштів та прозорість бюджету.

У рамках реалізації Стратегії реформування СУДФ у 2017 році були схвалені Основні напрями бюджетної політики на 2018-2020 роки, що містить положення щодо дотримання «принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків при формуванні бюджетних показників» головними розпорядниками

коштів як державного так і місцевих бюджетів. Завдяки цим змінам, Україна постає як один із лідерів у царині ҐОБ в світі.

Впродовж 2017 року здійснювався гендерний бюджетний аналіз програм, що фінансуються з державного чи місцевих бюджетів. Впродовж 2014-2017 рр проаналізовано більше 75 програм. За результатами аналізу програм Робочими групами з ГОБ галузевих міністерств та областей були розроблені пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють відносини у відповідній галузі, програм та результативних показників їх виконання, а також запропоновано зміни до державної статистичної, адміністративної звітності та документів, що застосовуються в бюджетному процесі для врахування гендерного аспекту, що дасть змогу зменшити виявлені гендерні розриви.

Так, результати гендерного бюджетного аналізу програм, що фінансуються з місцевих бюджетів у 2017 році підтверджують гендерні проблеми, які виявлені були впродовж 2015-2016 років.

Наприклад, в галузі «Освіта і наука» виявлено суттєве переважання жінок (60-80%). Однак на керівних посадах в закладах освіти і науки переважають чоловіки. Наприклад, ПТНЗ – 65 %, ЗНЗ ІІ-ІІІ ступенів з військово-професійною і фізичною спрямованістю навчання -75 %.

Результати аналізу 2017 року підтверджують наявність гендерних стереотипів у виборі напрямків навчання та професій для дівчат і хлопців – хлопці переважають на спеціальностях за галузевим спрямуванням сільське господарство (від 94,2 % Львівська область до 98,3 % Тернопільська область), транспорт (від 95,9 % Львівська область до 99,8 % Хмельницька область), будівництво (від 87,5 % Хмельницька область до 98,5 % Львівська область), дівчата – житлово-комунальне господарство (95,1 % Львівська область), торгівля і громадське харчування (79,2 % Хмельницька область, 72,1 % Тернопільська область, 63 % Львівська область). Традиційною для жінок вважається діяльність обслуговуюча, виконавча, для чоловіків характерна інструментальна діяльність, організуюча чи керівна. В кінцевому результаті це впливає на розмір оплати праці, а в подальшому і на розмір пенсій.

Результати проведеного аналізу контингенту вихованців ПНЗ (позашкільних навчальних закладів) за статтю та за напрямами роботи гуртків свідчать про гендерні стереотипи у виборі напрямків позашкільної освіти для дівчат та хлопців. Так результати гендерного бюджетного аналізу в Хмельницькій області показали, що у гуртках художньо-естетичного спрямування охоплено навчанням 70,1 % дівчат та 29,9 % хлопців; 2) дівчата переважають і у гуртках еколого-натуралістичного (61,3 %), дослідницько-експерементального спрямування (60,7 %); 3) водночас більше хлопців займається у гуртках туристсько-краєзнавчого (64,9 %), фізкультурно-спортивно-оздоровчого (62,3 %), науково-технічного (58,8 %) напрямів. З метою зменшення таких диспропорцій потрібно створювати нові чи перепрофілювати наявні гуртки відповідно до вподобань дівчат і хлопців.

Вперше в 2017 році було проаналізовано програми галузі «Культура і мистецтво», які фінансуються з місцевих бюджетів. Результати аналізу показали, що серед працівників закладів культури, так як і в освіті, переважають жінки – «Бібліотеки» – 96,3 % жінки, чоловіки – 3,7 % (Кіровоградська область), «Школи

естетичного виховання» (м. Київ) - жінки – 74%, чоловіки – 26%. Одним із факторів, що впливає на поширення фемінізації галузі, є низький рівень заробітної плати, чоловіки, натомість, обирають види зайнятості із високим рівнем оплати праці.

Серед користувачів бібліотек (Кіровоградська область) переважають жінки:

- користувачі у відсотковому співвідношенні до загальної кількості відповідних груп населення (жінки – 39,5 %; чоловіки – 30,5 %; (у т.ч. сільська місцевість – 23,6 %));
- кількість відвідувань бібліотеки на одну особу-користувача: жінки – 17; чоловіки – 5;
- кількість виданих примірників літератури на одну особу-користувача: жінки – 27; чоловіки – 20.

Результати аналізу в м. Києві вказують на гендерні стереотипи у виборі напрямків навчання (відділень). Так, хлопці частіше вибирають: гітара (59 %), духові (64,9 %), ударні інструменти (76,3%), дівчата, натомість, – фортепіано (70,2 %), струнно-смичкові (66,7 %), вокал (80, 2%).

Аналіз програм з фізичної культури і спорту, зокрема «Школи вищої спортивної майстерності» підтверджує висновки попередніх років. Зокрема, чисельно переважають чоловіки серед спортсменів - 58,8 % Черкаська область, 67 % Івано-Франківська. Переважання чоловіків серед спортсменів впливає в подальшому на тренерський склад цих закладів. Так, серед тренерського складу цих закладів переважають чоловіки – 92,3 % в Івано-Франківській області та 76,9 % - Черкаській області. Хоча кількість спортсменів-чоловіків переважає кількість спортсменок, результативність жінок на спортивних змаганнях краща.

Результати гендерного бюджетного аналізу програм в галузі «Охорона здоров’я» підтверджують висновки попередніх років.

Вперше РГ з ГОБ в Чернівецькій та Миколаївській областях було проаналізовано програму “Про забезпечення хворих на цукровий діабет лікарськими засобами та виробами медичного призначення”. Результати показали, що:

- у загальній чисельності осіб, хворих на цукровий діабет та нецукровий діабет переважають жінки;
- кількість осіб, хворих на цукровий діабет зростає пропорційно до збільшення віку;
- захворювання на цукровий та нецукровий діабет спостерігається як на рівні міської місцевості, так і на рівні – сільської місцевості;
- ускладнення в результаті захворювання на цукровий діабет серед жінок спостерігається частіше ніж серед чоловіків та ін.

З метою зниження захворюваності серед жінок та чоловіків необхідно:

- запровадити збір інформації про групи ризику жінок та чоловіків з метою раннього виявлення осіб хворих на цукровий та нецукровий діабет, диспансерного спостереження та своєчасного лікування;
- поширювати інформацію про причини виникнення захворювання на цукровий діабет серед населення жіночої та чоловічої статі; причини смертності; попередження ускладнення від захворювання на цукровий та нецукровий діабет;
- інформувати населення щодо профілактики захворювання на ранніх стадіях розвитку – надзвичайно важливий фактор у боротьбі з цукровим діабетом;

- забезпечити обов'язкові безкоштовні профогляди, як для жінок, так і для чоловіків груп ризику;
- ввести до штатів лікарень, поліклінік посади лікарів-дієтологів з метою профілактики захворювань на цукровий та нецукровий діабет.

Враховуючи результати проведення аналізу в рамках реалізації Проекту «Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні», можна зробити висновок, що системне запровадження гендерного бюджетування може сприяти підвищенню якості та прозорості управління фінансовими ресурсами. Розробка ґендерно-орієнтованого бюджету дозволить побачити, як доходи та видатки бюджету впливають на соціально-економічне становище й можливості різних груп жінок та чоловіків, а також на аспекти рівності між жінками й чоловіками у країні. Як інструмент управлінської технології ҐОБ дозволить оцінити, як і якою мірою державна політика у сфері розподілу видатків бюджету впливає на жінок і чоловіків як споживачів послуг, користувачів інфраструктури та платників податків.

Список використаної літератури:

1. Державна служба статистики України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
2. Курлович А. Гендерно-орієнтоване бюджетування [Електронний ресурс] / Аліна Курлович // ГІАЦ «КРОНА». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://krona.org.ua/gender-orient-byudzhet.html.
3. Інформація з Єдиної державної електронної бази даних з питань освіти.
4. Праця жінок: дискримінація по відношенню до жінок на українському ринку праці (Електронний ресурс) - Режим доступу: http://helsinki.org.ua/files/115723430.
5. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. Посібник.

УДК 336

Плахотнюк Володимир Віталійович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Кисельова Оксана Олександрівна
к.філос.н., національна експертка

ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ – ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Протягом багатьох років органи місцевого самоврядування у Західній Європі стурбовані питаннями підвищення продуктивності й ефективності їх діяльності. Це пов’язано, насамперед, з необхідністю вирішення складних завдань в умовах недостатності коштів. Для того, щоб бюджет краще виконував поставлені перед ним завдання, у багатьох країнах здійснено спроби зближення принципів його формування і функціонування з метою досягнення гендерної рівності, яку міжнародна спільнота визнає як цінність, яку слід досягнути задля справедливості та

суспільного розвитку. Врахування інтересів, потреб, можливостей та досвіду різних груп жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства лежить в основі гендерно-чутливої політики країни.

Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні» (далі ГОБ) здійснюється з метою підтримки Міністерства фінансів України в процесі впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні та фінансується Шведською агенцією міжнародного розвитку і співробітництва (SIDA). Період впровадження ГОБ – п'ять років (з 2014 по 2018 рр.). Основна мета ГОБ – сприяти підвищенню економічної ефективності видатків бюджету через врахування потреб різних груп жінок та чоловіків в Україні [17].

Основними складниками процесу ГОБ є:

1) гендерний бюджетний аналіз;

2) зміни в програмах та бюджетах;

3) системна інтеграція ГОБ у бюджетний процес.

Гендерний бюджетний аналіз – це аналіз програм, що фінансуються з бюджету, та оцінка того, наскільки їхні заходи задовольняють потреби різних груп жінок та чоловіків. Результатом гендерного бюджетного аналізу є рекомендації щодо вдосконалення програм (заходів), які фінансуються з бюджету, бюджетної та галузевих політик крізь призму гендерного підходу (впливу на різні групи жінок і чоловіків) [18].

Основні кроки проведення гендерного бюджетного аналізу наведені у таблиці:

Таблиця 1

Основні кроки проведення гендерного бюджетного аналізу

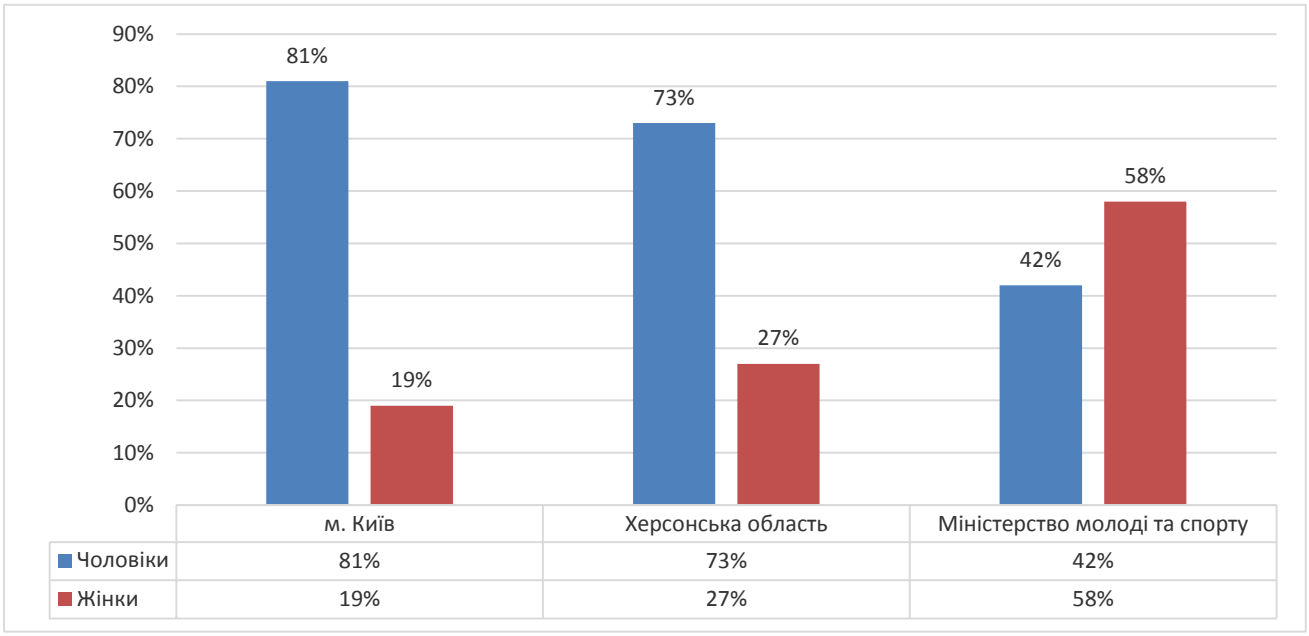
Етапи (кроки)	Мета	Сутність
Крок 1 Визначення гендерних проблем у галузі (аналіз ситуації).	Аналіз становища різних груп жінок і чоловіків у конкретній галузі, якої стосується програма, обрана для аналізу.	Цей крок спрямований на визначення основних цільових груп програми, встановлення їх становища та можливостей.
Крок 2. Збір інформації (вихідних даних про програми, що аналізуються).	Аналіз вихідних даних програми, обраної для дослідження.	Цей крок спрямований на визначення основних даних про програму, її мету, завдання, основних бенефіціарів, виконавців та розмір видатків.
Крок 3. Проведення гендерного аналізу діяльності (заходів, послуг).	Ааналіз основних (конкретних) видів діяльності за програмою (заходів, послуг).	Цей крок спрямований на дослі-дження основних заходів програми, з'ясування їх впливу на гендерну рівність у галузі.
Крок 4. Проведення гендерного аналізу видатків бюджету.	Аналіз структури видатків бюджету, спрямованих на здійснення програми та заходів, передбачених відповідним бюджетом.	Цей крок дає змогу провести оцінку розподілу бюджетних коштів між різними групами жінок і чоловіків – бенефіціарів програми.

Крок 5. Формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності.	Формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності за програмою (на заходи, послуги).	Крок спрямований на вироблення рекомендацій з досягнення гендерної рівності в межах програми.

Джерело: складено авторон на основі [18].

Гендерний бюджетний аналіз програм, що фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів, дають оцінку різним впливам наявних напрямів політики, програм і законодавчих актів на жінок і чоловіків з різних соціальних та демографічних груп.

Провдений гендерно бюджетний аналіз ситуаці з розвитком фізичної культури і спорту в регіонах і в по Україні в цілому (рис. 1):

Р

Рис. 1. Кількість чоловіків і жінок серед спортсменів

Джерело: складено автором на основі [17].

Як видно з рисунку 1. в цілому по Україні серед спортсменів переважають жінки, але в окремих регіонах (Херсонська обаласть чи м. Київ) більшу частину спортсменів становлять чоловіки, що говорить про нерівномірний розвиток фізичної культури і спорту по Україні.

За результатами проведеного аналізу, можна розробити рекомендації. Рекомендації розроблені групою ГОБ містять пропозиції щодо збору та надання додаткових статистичних данних (наприклад, пропонувати зміни до зібраних данних або збір додаткових якісних даних тощо).

Результати гендерного бюджетного аналізу допоможуть прийняти рішення щодо бюджетної політики в майбутньому з урахуванням потреб чоловіків і жінок з різних груп, що дасть можливість ліквідувати нерівність у доступі до отримання послуг, що фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у всіх сферах.

За результатами гендерного бюджетного аналізу ситуації з спортом, були розроблені рекомендації, наприклад для інвалідів у Кіровоградській області, були розроблені такі рекомендації:

- виділити кошти на провдення інформаційно-просвітницьких акцій (у ДЮСШ, ЗМІ та навчальних закладах) щодо популяризації занять різними видами спорту та фізичною культурою, особливо серед дівчат;
- збільшити фінансування на розвиток спортивної інфраструктури області (будівництво, реконструкція, матеріальне обладнання), з урахуванням потреб жінок (дівчат) і чоловіків (хлопців), жителів міської та сільської місцевостей з метою створення рівних умов в отриманні послуг у галузі фізичної культури та спорту;

Одже, аналіз гендерно-орієнтовного бюджетування чітко показує, наскільки важлим є об'єктивний підхід до формування видатків з бюджету. Демонструє необхідність глибокого, комплексного аналізу усіх сфер фінансування, з метою раціонального та ефективного розподілу коштів місцевого та державного бюджетів.

Список використаної літератури:

1. Ґендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції ґендерної рівності: Посібник для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. – К.: ҐОБ проект, 2015.
2. ГОБ Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів / О. Б. Г. – Київ, 2016. – 89 с.
3. Ґендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції ґендерної рівності: Посібник для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. – К.: ҐОБ проект, 2015.

УДК 336.144

Савченко Валентина Анатоліївна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Суханова Алла Валеріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНІЙ КАЗНАЧЕЙСЬКІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Наразі Україна потребує чіткого й ефективного контролю за процесом виконання бюджету. В умовах, що склалися на цей момент, контроль логічно перетворюється з інструменту нагляду за бюджетно-фінансовими відносинами у важливий елемент системи управління бюджетом, значення якого набагато більше, ніж може здатися на перший погляд[1].

Важливим є питання реалізації контролю протягом виконання державного і місцевих бюджетів, а також впровадження їх дії. Якщо не вирішити дані положення, то контроль залишиться тільки всього як ідея. Для втілення контролю у практичному аспекті, потрібно чітко організувати його. Відповідно організаційні моменти щодо реалізації контролю повинні здійснюватися відповідними уповноваженими органами.

У разі якщо відповідний орган відсутній, то це може призвести до кризи управління державним бюджетом у цілому, а отже, й унеможливлює належне регулювання соціально-економічних відносин.

Відомо, що на початку 90-х років існувала система контролю, яка виявила свою недолугість. В її основі був закладений радянський метод реалізації контролю за виконанням бюджету, тому вона була не узгоджена з положеннями нової суспільної та економічної формації.

Ефективне управління державними коштами, контроль за їх цільовим спрямуванням на першочергові соціально-економічні потреби з часом поставало дедалі гостріше. Необхідно створити нову фінансову структуру, яка організує відповідні чинні умови контролю.

Після створення Державного казначейства України поява принципово нового контролю за виконанням бюджету є реальною задачею так, як даний орган контролю є зацікавленим щодо розробки та впровадження у практичну діяльність більш ефективної системи контрольних заходів [2].

Переконливим є те, що не можна стверджувати, що контроль, який здійснюється органами Держказначейства сьогодні, є ідеальним, але він відповідає вимогам ефективного управління.

Головна умова забезпечення системності контролю за виконанням бюджету є централізація бюджетних коштів на рахунках казначейства, переведення всіх розпорядників коштів міністерств і відомств на казначейську систему виконання бюджету.

Органи Державного казначейства приводять у відповідність до постановленої задачі, якою є раціональність та цільова спрямованість бюджетних коштів, усі операції, що здійснюються під час реалізації державного бюджету. Питання контролю та корегування Державним казначейством усіх вказаних операцій дають змогу покращити становище у структурі державного фінансування, про що раніше не йшлося зовсім.

На практиці системність казначейського контролю проявляється у виконанні кожним органом казначейства делегованих йому завдань і забезпечується особливою взаємодією різних рівнів органів Державного казначейства, за якої орган казначейства вищого рівня отримує змогу управляти елементами, що є об’єктами контролю органів нижчого рівня [3]. При відсутності системності контролю це було б неможливо.

Казначейський контроль за своєю природою не може не бути всеосяжним і унеможливлює вибірковість. Це найважливіша основа ефективності управління.

Казначейський контроль має таку рису як поелементність. Це означає, що контроль спрямовується на усі елементи управління, а саме показники кошторисів, плани асигнувань, суми взятих зобов’язань, перерахованих коштів, здійснених видатків, обсяги доходів за їхніми видами тощо. Контроль над кожним елементом – це забезпечення такого розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів, відповідно який допоможе досягти соціально-економічний ефект та стане реальним фактом.

Попередній контроль Державного казначейства означає, що відповідні дії органів Державного казначейства здійснюють перевірку на відповідність показників

тим процесам, які ще не відбувалися. Тобто контроль, який застосовується органами Державного казначейства запобігає виникненню вказаних проблем [2].

Важливо, що в даному випадку не має місця обмеження права розпорядника коштів щодо визначення ним напрямку спрямування бюджетних коштів у рамках затвердженого бюджетного призначення.

Контрольні дії попереднього характеру наявні фактично у всіх контрольних процедурах, що проводять органи Державного казначейства під час виконання державного або місцевих бюджетів. Це дозволяє розглянути попередньо весь казначейський контроль.

Сучасний контроль є доволі динамічним. Таким він став, коли його почало здійснювати лише казначейство, тобто воно є відповідальним у сфері бюджету.

Наразі необхідно уточнити усі заходи контролю, які виконує Державне казначейство. І це дуже складний процес. Перш за всетреба якнайшвидше зрозуміти слабкі місця у здійснюваному контролі та оперативно виправити їх. Тобто потрібно вдосконалити казначейський контроль в цілому та не допустити ускладнення застосовуваних контрольних процедур.

Без згаданої оперативності система здійснюваного під час виконання бюджету контролю не змогла б встигати за процесами, що відбуваються в бюджетній сфері, а отже, й успішно регулювати їх. Необхідно уникати швидкі та неправильні з точки зору реалізації методів контролю тому, що вони є досить ризикованимищодо розбалансування процесу управління бюджетними видатками.

Доцільно зауважити, що під час побудови Державним казначейством динамічної системи контролю практично не виникали і не виникають ситуації, що характеризувалися б суперечністю чи протиставлянням існуючих і впроваджуваних контрольних процедур [4]. Усі нові впроваджені процедури є органічно доповненими, вони замінюютьусі елементи у систему контролю, які не відповідають встановленій вимозі.

Тобто ми можемо зробити висновок, що ДКСУ є високо компетентним суб'єктом контролю, який показує виважений характер сукупності усіх контрольних заходів. Але, слід сказати, що Державна казначейська служба України відчуває недостатність законодавчого визначення норм і процедур фінансового контролю, з нетерпінням чекає ухвалення закону про фінансовий контроль і має надію побачити в ньому статті, які визначатимуть не тільки обов'язки органів Державного казначейства, а й їхні права.

Список використаної літератури:

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. – Київ: Атіка, 2015. – 368 с.
2. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15квітня 2015 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF.
3. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки / Л.І. Дідківська, Л.С. Головко. – Київ: Знання-Прес, 2016. – 209 с.
4. Гальчинський А.С. Основи економічних знань / А.С. Гальчинський, П.С.Єщенко, Ю.І. Палкін. – Київ: Вища школа, 2016. – 544 с.

УДК 336.1:352

Сарана Леся Анатоліївна
к.е.н, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Східноєвропейського університету економіки і менеджменту

ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розвиток суспільства та економічні перетворення, що супроводжуються політичною нестабільністю в державі, вимагають від уряду забезпечення соціальних гарантій населення. Саме бюджет та принципи бюджетної політики країни є основними інструментами реалізації прав та гарантій українців. За допомогою державного бюджету політичні сили забезпечують соціальний та економічний розвиток, визначають пріоритети дій, і формулюють критерії перерозподілу суспільного продукту на забезпечення поточних потреб. Проте, реалізація бюджетної політики, через бюджети всіх рівні, є нейтральною стосовно споживачів суспільних благ, вона впливає на чоловіків і жінок по-різному, як за доходами, так і розрізі видатків.

Розвиток суспільства, що ґрунтується на принципах справедливості визначає рівність жінок та чоловіків у правах, обов'язках, можливостях та відповідальності, тобто гендерну рівність. Відтак, постає питання необхідності врахування даних принципів у напрямах реалізації бюджетної політики, зокрема, формування бюджету за гендерним принципом.

Саме гендерне бюджетування, що орієнтоване на результат, дозволить визначити вплив державної політики на громадян різних статей та перерозподілити доходи й видатки, для подолання соціально-економічної нерівності між чоловіками й жінками.

Згідно з визначенням Організації економічного співробітництва й розвитку «гендерне бюджетування – інтеграція чіткої гендерної перспективи в загальний контекст бюджетного процесу за допомогою спеціальних процесів та аналітичних інструментів, що враховують гендерні аспекти» [1].

З метою реалізації основних гендерних аспектів, а саме, створення спеціальної політики гендерної рівності, щодо можливості брати участь у суспільно-політичних процесах чоловіків та жінок, в Україні прийнято низку законопроектів. Серед основних правових актів доречно виокремити: Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів із реалізації Національної стратегії в сфері прав людини на період до 2020 року» [2]; Національну стратегію в сфері прав людини та план дій з її реалізації [2]; Концепція реформування державного управління тощо. У квітні 2017 р. Урядом було затверджено Концепцію Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року [2].

Отже, ураховуючи положення Конституції України щодо рівності прав та засади бюджетної політики визначені, Бюджетним кодексом України, у державі сформовано відповідну базу для запровадження гендерного бюджетування.

За своїм змістом, гендерне бюджетування спрямоване на: забезпечення справедливості бюджетної політики щодо скорочення нерівності можливостей жінок і чоловіків в економіці й суспільстві. Також, передбачає ефективний перерозподіл бюджетних ресурсів та послуг, орієнтованих на чоловіків і жінок, тобто спрямоване на підвищення якості й ефективності державних послуг відповідно до різних потреб чоловіків і жінок.

Визначальним завданням такого бюджетування доречно визначити – планування бюджетних видатків, спрямоване на підвищення загальної продуктивності й забезпечення рівності статей, що дозволяє досягати «прозорості» бюджету в питаннях державних видатків.

Отже, галуззю застосування гендерного бюджетування є напрями регулювання ресурсів держави щодо розподілу рівня життя населення: зайнятість, доходи, пенсійне забезпечення, соціальне забезпечення тощо, тобто за тими напрямками взаємин держави з населенням, у яких беруть участь державні кошти і які можуть по-різному впливати на забезпечення чоловіків і жінок.

Гендерне бюджетування, передбачає декілька підходів щодо результативності. Так, у Кореї щороку збільшується фінансування програм, спрямованих на скорочення домашньої роботи для жінок. Іншим підходом, у даній царині, є формування бюджету з гендерних питань на основі потреб, що містять конкретні завдання зменшення нерівності в секторах і програмах, де гендерна нерівність є найбільшою [3].

Варто зазначити, що основою розробки Концепції гендерного бюджетування, був гнучкий механізм побудови стратегічних завдань для забезпечення справедливого розподілу ресурсів в інтересах різних соціальних груп населення. Практичне впровадження Концепції передбачало зміни бюджетів і політику уряду на користь забезпечення гендерної рівноваги.

Основою проблемою формування бюджетів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності є складність оцінки кінцевих результатів через неоднорідність та значну кількість орієнтирів щодо визначення досягнення поставленої мети. Що вимагає від уряду розробки та впровадження відповідної методики оцінювання кінцевих результатів та їх вплив на окремі категорії населення.

Отже, впровадження та подальше адаптування вітчизняної бюджетної системи, до формування бюджетів за гендерним підходом дозволить розв’язати низку проблем щодо суспільного розвитку населення.

Так, урівноваження прав чоловіків та жінок у бюджетному процесі сприятимуть покращенню якості послуг для населення за рахунок спрямування бюджетних видатків на конкретного споживача. Вагомим результатом стане підвищення темпів економічного розвитку територій з урахуванням більш ефективного використання наявних ресурсів, що може бути досягнуто шляхом підвищення інформованість та впливу громадськості на прийняття рішень у бюджетному процесі.

Сукупність зазначених результатів дозволить здійснювати моніторинг реалізації принципів гендерної рівності проголошеної Концепцією щодо ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок.

Список використаної літератури:

1. Звіт Групи фахівців з гендерного бюджетування – URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12462/GenderBudgeting-report2005_En.pdf.
2. Sharp R. Budgeting for Equity: Gender Budget Initiatives within a Framework of Performance Oriented Budgeting. – Режим доступу: http://www.wbg.org.uk/sharp2003.pdf.pdf.

УДК 330.5

Сафонік Наталія Петрівна
асистент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ТРАНСФОРМАЦІЯ РІВНЯ ЖИТТЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

Нинішнє проєвропейське спрямування України вимагає впровадження гендерних принципів для підвищення рівня використання бюджетних коштів в розрізі забезпечення потреб чоловіків і жінок. Зміст гендерного підходу полягає в оцінюванні будь-яких напрямів державної політики з точки зору їх впливу на жінок і чоловіків. Нині посилюються тенденції щодо інтеграції гендерних підходів до «програм сталого розвитку» як на державному, так і на місцевому рівнях. Це пояснюється тим, що «забезпечення гендерної рівності» включено до цілей сталого розвитку на 2016-2030 роки.

Гендерно-орієнтовані проекти здійснюються різними суб'єктами, у різних галузях й на множинній контекстній основі. Проекти ГБ в Україні виконуються на різних контекстуальних платформах (рис. 1): охорони здоров'я, освіти, молодіжної політики і спорту, підтримки підприємництва, соціального захисту, культури, житлово-комунального господарства [6, с.86].

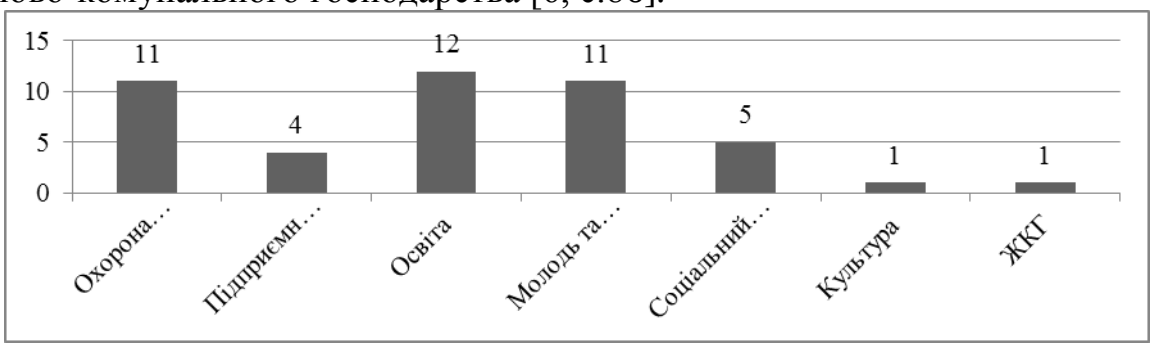

Рис. 1. Гендерні бюджетні ініціативи України, розроблені в рамках міжнародних проектів (2003-2016).

Джерело: [6, с.86].

Гендерна рівність не зводиться й не може зводитися до уподібнення жінки до чоловіка. Вона передбачає рівність жінок і чоловіків у можливостях і правах, визначає соціальні можливості обох статей в освіті, професійній діяльності, доступі

до влади, сімейній ролі, репродуктивній поведінці. Це стосується й соціальної захищеності як загальнолюдської цінності, адже різні категорії мають різні потреби. Адресність заходів щодо соціального захисту стає важливою, коли визнається різниця між різними категоріями обмежень, із якими стикаються жінки.

Протягом життя кожна людина знаходиться перед небезпекою настання обставин, які можуть безпосередньо вплинути на стан її здоров'я (отримання ушкоджень або інвалідність, призвести до втрати роботи, а відповідно, і заробітку – основного джерела засобів до існування, або втрати коштів для існування. Самостійно побороти ці обставини в більшості випадків особа не може, оскільки вони визначаються об'єктивними соціально-економічними умовами, які тісно пов'язані із трудовою діяльністю й майже не залежать від її волі. Пом'якшення цих ризиків потребує зовнішньої підтримки [2,с. 124-126]. Виходячи із цього, для України досить актуальним питанням виступає рівність можливостей чоловіків та жінок з інвалідністю.

Матеріальне становище людей з інвалідністю забезпечується переважно пенсійними виплатами. Динаміка індексу реальної пенсії по інвалідності показана у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка індексу споживчих цін та індексу реальної пенсії по інвалідності за 2012-2016 роки

Рік	Індекс споживчих цін, грудень до грудня попереднього року, %	Індекс номінальної пенсії по інвалідності, %	Індекс реальної пенсії по інвалідності, %
2012	99	117	118
2013	101	103	102
2014	125	102	82
2015	143	108	76
2016	112	110	98

* для розрахунку використовувався середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам за інвалідністю, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду України

Джерело: складено та розраховано автором за даними [1].

З табл. 1 видно, що середній розмір пенсії по інвалідності – незначний та зростає досить повільно. Дисбаланс, що спостерігається у динаміці індексу номінальної пенсії по інвалідності та її реального розміру (скоригованого на індекс інфляції), негативно впливає на соціально-економічне становище даної категорії населення, більшість з яких одержує доходи лише за рахунок виплат з бюджетів всіх рівнів та державних позабюджетних фондів. Тому проблема працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема за гендерною ознакою, як одного із додаткових способів фінансового забезпечення постає досить гостро.

Україна ратифікувала цілий ряд конвенцій, спрямованих на ліквідацію нерівності та забезпеченні рівних можливостей чоловіків і жінок. Також для забезпечення гендерної рівності Урядом України у квітні 2017 року схвалено Концепцію Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, проте варто зауважити, що питання осіб з інвалідністю взагалі не згадується у жодному контексті. В

українському законодавстві відсутні окремі норми, які стосуються жінок і дівчат з інвалідністю у всіх сферах суспільного життя.

Чисельність працюючих осіб з інвалідністю станом на 01.01.2017 становила 666,8 тис. осіб, у тому числі 533,4 тис. працездатного віку [5, с.32]. Варто відзначити, що серед працюючих осіб з інвалідністю чоловіки складають близько 55%, жінки – близько 45 %.

В Україні чоловіки з інвалідністю мають відносно більш високий соціальний статус, ніж жінки з інвалідністю. Чоловіки з інвалідністю є більш конкурентоспроможними на ринку праці, ніж жінки з інвалідністю. Їм у низці випадків легше працевлаштуватись, у них є більше шансів отримати роботу, що відповідає їхньому професійному рівню [3, с.22]. Таким чином, гендерні відмінності у сфері пенсійного законодавства та дещо нижча заробітна плата жінок-інвалідів призводять до значного гендерного розриву.

Державна політика у сфері зайнятості у багатьох країнах одним із завдань визначає подолання дискримінації за ознакою інвалідності на ринку праці та збільшення можливостей для забезпечення на робочому місці розумного пристосування. На рівні Європейського Союзу зайнятість осіб з інвалідністю є одним із пріоритетів Стратегії Інвалідності 2010–2020. За статистикою, в Австралії рівень економічної активності серед чоловіків з інвалідністю складає майже 60%, жінок – 46%, у Великій Британії – 50%, у Німеччині рівень економічної активності серед людей з тяжкою формою інвалідності складає 38%. У Швеції рівень економічної активності серед осіб з інвалідністю складає 68%. В Італії працює 55% осіб з інвалідністю [4, с.20,25].

Таким чином, незважаючи на той факт, що в Україні поступово впроваджується політика гендерного бюджетування – прослідковуються гендерні дисбаланси у сфері зайнятості та матеріального забезпечення осіб з інвалідністю. Зокрема, у законодавстві немає чіткого розподілу категорій «чоловіки-інваліди» та «жінки-інваліди», доступні статистичні дані не дозволяють в повній мірі оцінити рівень матеріального забезпечення (в т.ч. бюджетного – за рахунок виплати пенсій та соціальних допомог) та рівень зайнятості осіб з інвалідністю з урахуванням гендерного аспекту. Все це призводить до виникнення протиріч із міжнародними тенденціями щодо урахування гендерного компонента для забезпечення однакових можливостей в різних соціально-економічних сферах для чоловіків та жінок. Тому зниження рівня гендерної диференціації серед людей з інвалідністю можливо досягнути лише за умови врахування гендерних аспектів при розробці державних програм для даної категорії населення.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Пірог Л. А. Гендерні особливості соціального захисту населення / Л.А. Пірог // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2015. - Вип. 6. - С. 124-127
3. Про становище осіб з інвалідністю в Україні: національна доповідь / Міністерство соціальної політики України, Науково-дослідний інститут соціально-трудових відносин. – Київ: [б. в.], 2013. – 198 с.

4. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю / С. Богдано, Б. Мойса. – Лабораторія законодавчих ініціатив. – Київ, 2017. – 37 с.
5. Соціальний звіт за 2016 рік / Міністерства соціальної політики України. – Київ, 2017. – 67 с.
6. Фесенко Т. Г. Контент-аналіз управління проектами гендерного бюджетування [Текст] / Т. Г. Фесенко, Г. Г. Фесенко // Управління розвитком складних систем. – 2017. – № 30. – С. 84-91

УДК 336

Синиця Олександра Олександрівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Кисельова Оксана Олександрівна
к.філос.н., національна експертка

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Суспільний розвиток України формується на засадах демократії та гармонійного розвитку особистості. Нові напрями розвитку країни, ключові цілі та завдання щодо гармонійного партнерства в суспільстві, переорієнтація втілення гендерних підходів як складової утвердження демократії спонукають до кардинальних змін у стратегії досягнення гендерної рівності крізь призму гендерно орієнтованого бюджетування. У зв'язку з цим упровадження гендерних принципів у бюджетний процес та забезпечення потреб чоловіків і жінок є пріоритетними напрямами реалізації цього питання, а створення ефективного інструменту досягнення гендерної рівності підкреслює актуальність однієї з основних проблем – ефективності використання бюджетних коштів. Ґендерно-орієнтоване бюджетування це інструмент, який передбачає детальний аналіз бюджетних асигнувань щодо їх впливу на кінцевих отримувачів послуг – жінок та чоловіків, дівчат та хлопців.

Гендерно-орієнтоване бюджетування (далі: ГОБ – ред.) потрібне для того, щоб кожна людина отримала саме ту послугу, яка їй потрібна. Це справедливо, адже ми вже заплатили за послуги, які надає нам держава, а отже, маємо право вимагати їх доступності та якості.

На практиці перерозподіл фінансів під впливом ГОБ не розуміє під собою обов'язковий розподіл конкретних ресурсів. Вони можуть бути спрямовані, наприклад, на поліпшення якості таких ресурсів, що може вимагати збільшення бюджетних асигнувань, чи може бути спрямовано на зміну процедур підготовки та реалізації державних політик і програм, і така діяльність прямо не пов'язана з фінансуванням, тому робота з ГОБ вимагає прийняття індивідуальних рішень.

Проблемою для багатьох невеликих міст є велика кількість безробітних осіб серед молоді та жінок. Водночас, як правило, заклади професійної освіти надають послуги переважно чоловікам. Гендерний бюджетний аналіз, що проводився в

одному з міст України, продемонстрував, що частка жінок, які навчаються у таких закладах, є у 3-4 рази меншою, адже послуги надаються за основним напрямом – будівельна справа. Водночас, за даними центру зайнятості, серед безробітних осіб, які перебувають на обліку, 75% становлять жінки. В полі зору тих, хто займається гендерним бюджетуванням, повинні бути не тільки інтереси жінок і чоловіків, а й різні потреби молоді та літніх людей, а в цьому випадку варто враховувати і територіальні відмінності можливостей сільського і міського населення [1].

Під час аналізу важливим питанням для гендерних експертів/ок є відповідність наявних послуг потребам громадян – чоловіків і жінок різного віку.

Поняття «гендерно-орієнтований бюджет» виходить з ідеї, що доходи бюджету формуються за кошти жінок і чоловіків, а тому видатки бюджету мають розподілятися між жінками і чоловіками відповідно до їх конкретних потреб. наповнює бюджет як платник податків, і одночасно ми всі є споживачами послуг, що фінансуються з бюджету. Більшість таких послуг однаковою мірою цікавлять як жінок, так і чоловіків: наприклад, якість доріг, комунальних послуг. Але існує відмінність у деяких потребах чоловіків і жінок. А ГОБ дає можливість оцінити такі потреби і внести відповідні пропозиції до бюджету.

Гендерне бюджетування є досить результативним при середньостроковому плануванні, а якщо правильно застосувати цю процедуру, то можна суттєво поповнити місцеву скарбницю. Щодо видатків у гендерному бюджеті, то основними є статті, що забезпечують рівну оплату праці, захист дитинства та материнства, зайнятість та безробіття та інші. На місцях можна більш конкретно спрямувати кошти з бюджету з метою гендернозбалансованого їх витрачання[2].

Однією з основних причин, які стримують жінок від активної участі у громадському та політичному житті, – брак часу через домашні обов’язки. Забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам вимагає поєднання професійних та сімейних обов’язків, розробки системи стимулювання надання чоловікам батьківської відпустки по догляду за дитиною та створення для людей з сімейними обов’язками «дружніх» робочих місць, а також доступність мережі дитячих закладів.

Провівши аналіз зайнятості жінок порівнно із чоловіками ми отримали наступні дані: за даними Держкомстату протягом 9 місяців 2017 року чисельність зайнятого населення становила 16,2 млн осіб, з них 48% (7,8 млн) жінки та 52% (8,4 млн) чоловіки; рівень зайнятості серед жінок склав 51,7%, серед чоловіків – 61,4% (Рисунок 1); кількість безробітних за 9 місяців 2017 року становила 1,7 млн осіб, з них 37% (620,8 тис.) жінки, 63% (1 056,1 тис.) чоловіки.

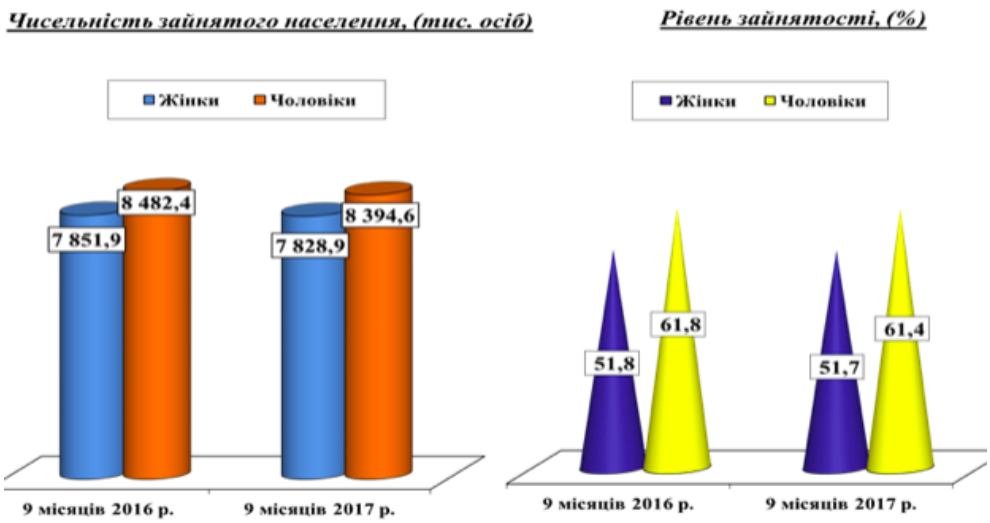

Рис.1. Чисельність зайнятоті населення серед жінок і чоловіків.

Джерело: Складено автором на основі [3]

Щоб виправити ситуацію, що склалася і наблизитися до європейських норм демократії та ґендерної рівності, Україна повинна дотримуватися таких стратегічних напрямків:

- Виконання міжнародних зобов'язань України та забезпечення застосування Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, як правового документу, що має перевагу над суперечливим внутрішнім законодавством.
- Розвиток компетенції та координація діяльності органів державного управління різних рівнів для вирішення питань ґендерної рівності.
- Законодавче забезпечення та внесення змін до виборчого законодавства для збільшення представництва жінок на вищих урядових посадах та в державних виборних органах.
- Посилення просвітницької діяльності для подолання наявних дискримінаційних стереотипів щодо жінок.
- Ліквідація дискримінації щодо жінок у сфері зайнятості і забезпечення рівної оплати праці за рівновартісну роботу.
- Проведення навчальних програм з питань ґендерної рівності для представників місцевих і центральних органів влади, судових органів, шкіл, соціальних служб та правоохоронних органів.
- Впровадження механізмів недопущення ґендерно-дискримінаційної інформації в ЗМІ та публічних виступах.

Для досягнення прогресу потрібні спільні зусилля та співпраця міжнародних організацій, громадських лідерок та представниць різних політичних партій, громадських організацій, спрямовані на політиків-реформаторів, а також чоловіків як союзників.

Список використаної літератури:

1. Курлович А. Гендерно-орієнтоване бюджетування [Електронний ресурс] / Аліна Курлович // ГІАЦ «КРОНА». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://krona.org.ua/gender-orient-byudzhet.html.

2. Белец Ж. А. Гендерне бюджетування в Україні як складова механізму забезпечення рівності чоловіків і [електронний ресурс] / Ж. А. Белец. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/Bel_s.pdf.
3. Державна служба статистики України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua

УДК 336.1:352

Сукач Олена Миколаївна
к.е.н, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Східноєвропейського університету економіки і менеджменту

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ У БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ

Дослідження гендерної нерівності та формування напрямів її подолання, на рівні бюджетної системи, стало актуальною проблемою значної частини європейських і міжнародних організацій. Саме бюджетування, спрямоване на розв’язання гендерних питань, є потужнім інструментом розв’язання проблем нерівності жінок та чоловіків.

Гендерне бюджетування ефективно використовується в країнах ЄС щодо оцінки проблематики нерівності жінок та чоловіків, та виражено в Договорі про функціонування Європейського союзу [1]. Гендерне бюджетування – це підхід формування бюджету, що дозволяє вдосконалити податково-бюджетну політику та адміністративні процедури спрямовані на розв’язання проблем гендерної нерівності [2]. В Європейському Союзі, гендерне бюджетування визначають, як «гендерну оцінку бюджетів, що включає гендерну перспективу на всіх рівнях бюджетного процесу й реструктуризацію доходів і видатків із метою сприяння гендерної рівності» [3]. Практика гендерного бюджетування в Європі пов'язана виключно з видатковою частиною бюджету, зокрема, видатками, пов'язаними з наданням суспільних послуг.

Основною метою гендерного бюджетування є: сприяння підзвітності й прозорості в бюджетному плануванні; активізація участь жінок у бюджетному процесі; забезпечення гендерної рівності й прав жінок. Реалізація принципів гендерного бюджетування ґрунтується на гендерному аналізі, що дозволяє визначити рівень бюджетного врахування нерівностей, і аналізує фактичний розподіл ресурсів між жінками й чоловіками.

Реалізація принципів гендерної рівноваги, в Україні має вагому правову основу. Так, у 2005 р. було прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», яким закріплено паритетне становище жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Постановою Кабінетом Міністрів України «Про проведення гендерно-правової експертизи» (2006 р.) визначено розвиток демократії і дотримання європейських стандартів прав людини в Україні.

Статтею 24 Конституції України проголошено рівність конституційних прав та свобод громадян України.

У 2013 р. було прийнято Державну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року [4], що визначала впровадження гендерних підходів в усі сфери життєдіяльності суспільства. Програмою було передбачено удосконалення законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків шляхом приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Позитивними зрушеннями забезпечення гендерної рівності в 2005-2010 рр. стало: послаблення адміністративних реформ, що призвело до зниження ефективності механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Новими викликами розвитку зазначеного механізму стала гуманітарна криза, що виникла внаслідок воєнного конфлікту та окупації частини території України, економічної кризи та політики жорсткої економії [4].

З метою подальшого подолання гендерної нерівності, у 2017 р. було прийнято Концепцію державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року [5]. Програма спрямована на удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, а також на впровадження європейських стандартів рівності.

Внаслідок реалізації Концепції планується зменшити розрив в оплаті праці чоловіків і жінок, удосконалити механізм проведення гендерно-правової експертизи та розширити статистичну інформацію відповідно до acquis ЄС.

Поряд із законодавчими ініціативами у 2012–2013 рр., за фінансової підтримки SIDA, було реалізовано пілотний проект «Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні в Україні». Проект передбачав здійснення гендерного аналізу бюджетів за окремими обласними програмами. У 2017 р., стартував Проект “Гендерне бюджетування в Україні”, що здійснюється з метою підтримки Міністерства фінансів України в процесі впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні та фінансується Шведською агенцією міжнародного розвитку і співробітництва. Основою даного проекту, який розрахований до 2018 р., є сприяння підвищенню економічної ефективності видатків бюджету через врахування потреб різних груп жінок та чоловіків в Україні.

Міжнародний досвід свідчить про розмаїття підходів щодо реалізації принципів гендерного бюджетування. Найбільш вагомими є:

включення гендерних питань до бюджетів на основі результатів реалізації бюджетних програм;

впровадження класифікації бюджетних програм за гендерними ознаками;

аналіз обсягу фінансових асигнувань на заохочення прав жінок і подолання гендерної нерівності;

поєднання гендерного бюджетування з оцінками впливу на темпи економічного розвитку.

Отже, впровадження гендерного бюджетування, у вітчизняні реалії, сприятиме: підвищенню ефективності бюджетних видатків; покращенню якості

суспільних послуг та сприятиме залученню громадськості до участі у бюджетному процесі.

Список використаної літератури:

1. Договір про функціонування Європейського союзу – URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=RU.
2. Стоцький ДЖ. Гендерне бюджетування: фінансовий контекст і поточні результати: Міжнародний валютний фонд, WP/16/149, Washington DC, 2016. p. 12.
3. Звіт Групи фахівців з гендерного бюджетування – URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12462/GenderBudgeting-report2005_En.pdf.
4. Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 717 від 26 вересня 2013 р. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/
5. Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: Концепція: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 229-р. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/.

УДК 338.22: 338.984 + 396

Токар Володимир Володимирович
доктор економічних наук, професор кафедри міжнародних фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Незважаючи на те, що гендерне бюджетування є відомим тривалий період часу, воно залишається terra incognita не лише для широкого загалу, але й для фахівців у сфері фінансів та економічної безпеки. Майже, як і будь-які аспекти, пов’язані з гендером, гендерне бюджетування отримало широке нашарування у вигляді стереотипів, зокрема «надуманості» проблематики в умовах військового конфлікту та інших геополітичних викликів.

У своїй більшості наукові публікації з питань гендерного бюджетування не сприяють роз’ясненню ситуації, замінюючи конструктивну дискусію загальними фразами на кшталт рівна участь «жінок і чоловіків у справедливому розподілі ресурсів, у процесах прийняття рішень на всіх рівнях влади» [1, с. 3] або «прозорість, партнерство та співпраця впродовж усіх етапів бюджетного процесу є ключовими принципами гендерного планування бюджету» [2], тобто дослідники намагаються зобразити гендерне бюджетування новою панацеєю для «лікування» усіх соціально-економічних проблем сьогодення, фактично таким інтегрованим добром, спрямованим проти всього несправедливого у суспільстві.

У цілому необхідно зазначити, що гендерне бюджетування, якщо відкинути його романтизації, має значний потенціал для ефективного застосування у системі

забезпечення економічної безпеки держави. Фактично гендерне бюджетування є різновидом програмно-цільового підходу, який забезпечує конкретизацію кінцевих одержувачів державного фінансування та дозволяє підвищити ефективність державних витрат. На сьогоднішній день більшість бюджетних асигнувань відбувається без гендерного аналізу, що може спричинити марнотратство та неефективне використання бюджетних коштів. Наприклад, якщо проаналізувати рекламу служби у Збройних Силах України (далі – ЗСУ) за контрактом, то можна чітко визначити, що основна увага приділена чоловікам, проте сучасні озброєння є більшою мірою інтелектуальні та не вимагають надмірної фізичної сили, яка асоціюється з чоловічою статтю (що є також одним із стереотипів). Більша частина працездатного населення в Україна є жінки, які часто не можуть знайти високооплачувану роботу, тому служба у ЗСУ може бути для них вигідною альтернативою. Отже, з одного боку, переорієнтувавши рекламу на жіночу аудиторію ЗСУ можуть вирішити питання стосовно набору військовослужбовців, проте з іншого боку, необхідним є проведення аудиту на скільки умови проходження служби пристосовані до збільшення частки жінок серед особового складу військових частин.

Іншим прикладом є державні програми медичного спрямування, наприклад проти поширення різноманітних хвороб, зокрема серцево-судинної системи, раку тощо. У цілому відповідні міністерства й відомства звітують про освоєння виділених бюджетів, проте на скільки соціальна реклама є дієвою та враховує гендерні особливості цільової аудиторії залишається невідомим як для широкого загалу, так і для безпосередньо представників органів державної влади.

Одним із основних побоювань лобістів гендерного бюджетування є те, що аналіз фінансової ефективності такого підходу може показати гірші результати, ніж традиційні усталені бюджетні механізми. У зв’язку з цим, необхідно зазначити, що як раз відсутність дискусій стосовно методології підрахунку ефективності та компаративного аналізу різних підходів до розподілу державного бюджету створює перешкоди для просування ідеї подолання гендерних розривів за допомогою державних фінансів.

У цілому гендерне бюджетування повинно стати важливою складовою системи забезпечення економічної безпеки держави, тому що містить потенціал підвищення ефективності державних витрат та інвестицій, що у свою чергу позитивно позначиться на бюджетній та борговій безпеці. Для подальших досліджень є актуальними такі питання, як розробка системи індикаторів та їх порогових значень для гендерного бюджетування, що дозволить перевести наукові дискусії у прикладну площину та підвищити прозорість бюджетного процесу в Україні.

Список використаної літератури:

1. Даудова Г. В. Упровадження гендерно орієнтованого бюджетування в Україні / Г. В. Даудова, Т. Д. Таукешева // Теорія та практика державного управління. – 2017. – № 2 (57). – С. 1-7.
2. Гаращенко С. В. Гендерне бюджетування як складова політичних механізмів сприяння забезпеченню рівності жінок та чоловіків / С. В. Гаращенко [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3999/Harashchenko_Henderne.pdf.

УДК 338.26

Щербіна Вікторія Вікторівна
аспірант Університету ДФС України
Науковий керівник:
Рябчук Оксана Григорівна
к.е.н., доцент
кафедри аудиту та економічного аналізу
Університету ДФС України

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ЦІЛЬОВОГО ОРІЄНТИРУ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ

Оцінку макроекономічного прогнозування та планування (далі – МПП) доходів ДБУ доцільно здійснювати у розрізі двох підходів: процесного та цільового. З позиції процесного підходу оцінці підлягає результативність функціональної практичної реалізації МПП, цільового підходу (об'єктом аналізу є стан досягнення результату) – відповідність прогнозних та планових значень доходів ДБУ їх фактичному стану. З метою оцінки результативності МПП доходів ДБУ проаналізуємо фактичний стан та окреслимо основні тенденції формування доходів ДБУ (динаміка доходів ДБУ у порівнянні з динамікою ВВП, доходами зведеного та місцевих бюджетів (рис. 1).

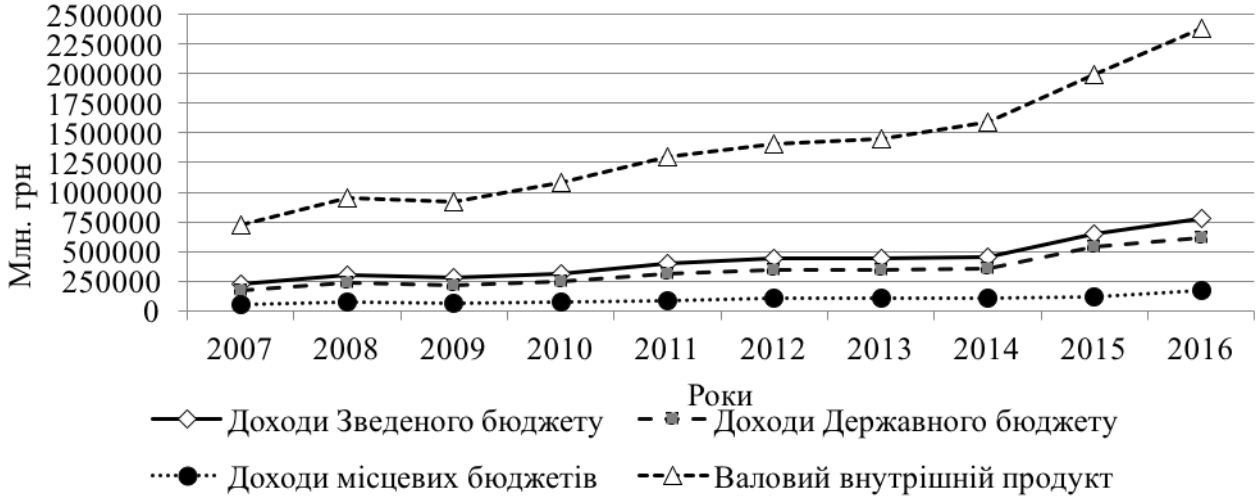

Рис. 1. Динаміка ВВП та доходів бюджету в Україні (у фактичних цінах)

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

З рис. 1 видно, динаміка усіх показників (ВВП, доходів зведеного бюджету, доходів державного бюджету та доходів місцевих бюджетів), які характеризуються подібною між собою тенденцію: постійного зростання (із незначним зменшенням у 2009 році). За період 2014 – 2016 років показники ВВП та доходів державного бюджету (які вплинули і на доходи Зведеного бюджету України) стрімко зростають

(і це в умовах окупації Криму та проведення АТО на сході України). Проте така тенденція стає логічною і зрозумілою, коли врахувати індекс споживчих цін у 2014 – 2016 роках (2014 рік – 124,9%, 2015 рік – 143,3%, 2016 рік – 112,4%). Дана ситуація свідчить, що у процесі МПП потрібно враховувати не лише дані попередніх звітних періодів, а й інші фактори, які здійснюють суттєвий вплив на формування дохідної частини бюджету у теперішньому та майбутньому часі.

Розглянувши загальну динаміку, вважаємо за необхідне проаналізувати відповідність фактичних і планових (включаючи і планові показники з урахуванням змін, які вносяться у процесі виконання ДБУ) значень доходів ДБУ (рис. 2.).

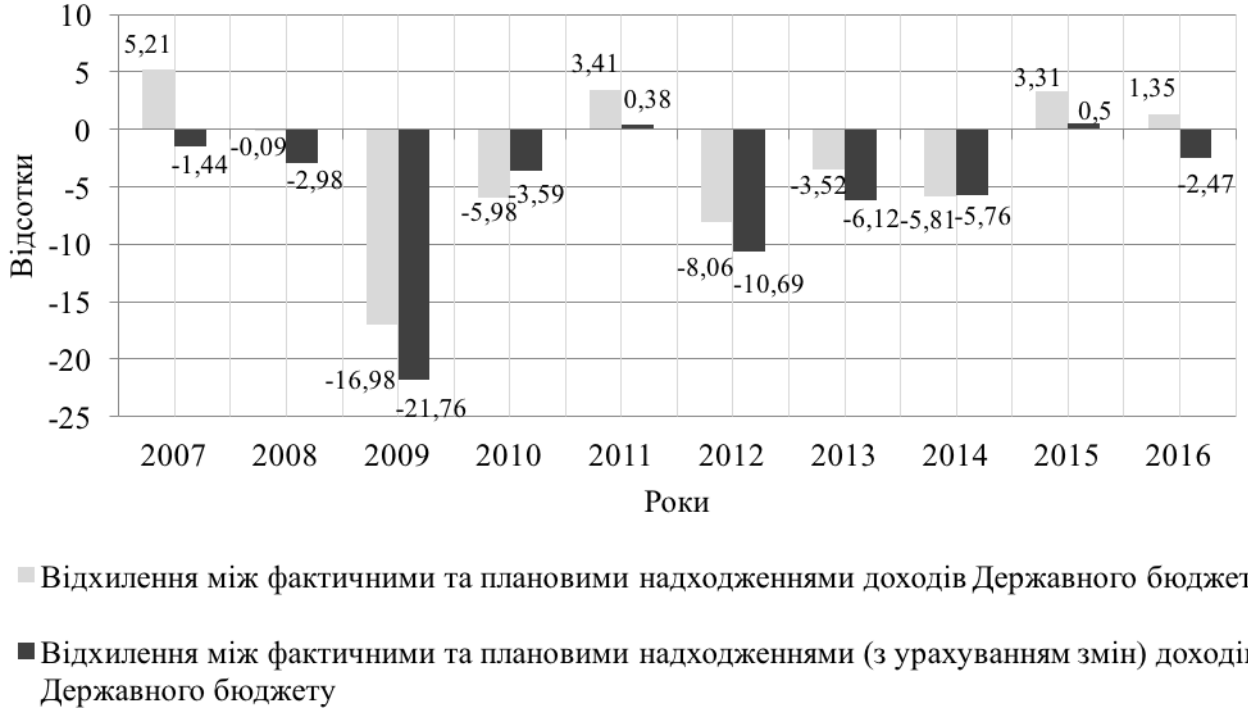

Рис. 2. Динаміка відхилень між фактичними та плановими доходами ДБУ

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

На рис. 2 можемо спостерігати три суттєві тенденції: по-перше, у 2008, 2009, 2012, 2013 та 2016 роках відхилення планових значень доходів ДБУ від фактичних були менші ніж аналогічні відхилення планових значень із урахуванням змін; по-друге, з 2012 року спостерігається зниження розміру відхилень; по-третє, зміна тенденції у динаміці доходів ДБУ, яка була у 2009 році, логічно супроводжувалася зростанням відхилень між плановими та фактичними їх значеннями, у той же час при зміні загальної тенденції у динаміці доходів ДБУ в 2015 - 2016 роках відхилення між плановими та фактичними їх показниками скоротилися у порівнянні з аналогічними попередніми періодами, що є не зовсім логічним та потребує окремого осмислення.

Таким чином, за результатами оцінки стану формування доходів ДБУ як цільового орієнтиру МПП доцільно виокремити наступні узагальнення. Відхилення між плановими та фактичними значеннями доходів ДБУ протягом 2007-2016 років у середньому становили 5%. Суттєве зниження якості МПП спостерігалося у 2009

році, що обґрунтовується використанням екстраполяційних методів передбачення за умови зміни загального тренду в доходах державного бюджету (спричиненого економічною кризою). Фінансово-економічна криза 2014 року, яка була спровокована політичними потрясіннями і військовими діями на території України та зростання рівня індексу споживчих цін у 2014 – 2016 роках, по логікі економічних процесів повинні були спричинити зниження рівня якості МПП доходів ДБУ. Разом з тим, у цей період відбулося скорочення відхилень між плановими та фактичними значеннями доходів ДБУ. Така ситуація може пояснюватися або штучним суб'єктивним впливом на результуючі показники МПП, або ж підвищенням якості останнього. З метою визначення, яка саме з наведених вище причин була домінуючою при МПП доходів ДБУ, логічно було б оцінити ефективність вітчизняної практики МПП у розрізі його організаційного та функціонального механізмів.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

УДК 336.145

Фадєєва Ольга Володимирівна
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Ліснічук Оксана Андріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

У процесі розвитку суспільства обов'язки жінки та чоловіка відрізнялися, адже це було пов'язано з їх фізіологією та специфікою діяльності, якою вони займалися. Це стало причиною виникнення нерівності між чоловіком та жінкою. Але на сучасному етапі різниця між функціями, які здатні виконувати жінка та чоловік, зводиться до мінімуму, а в більшості сфер – взагалі зникає, оскільки з кожним роком все більшу роль як у виробництві так і у всіх інших сферах діяльності відіграють знання, навички та інтелектуальні здібності людини, а не її фізична сила. Не дивлячись на це, через існування стереотипів щодо нерівності між жінкою та чоловіком, не рідко фактично чоловіки мають краще соціальне та фінансове становище ніж жінки. Саме тому держава повинна стимулювати гендерну рівність. Врахування інтересів, потреб, можливостей та досвіду різних груп жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства лежить в основі гендерно-чутливої політики країни. Одним із дієвих інструментів

впровадження гендерно-чутливої політики є гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ) [1].

Гендерно-орієнтоване бюджетування – визнаний у всьому світі ефективний інструмент досягнення гендерної рівності, який сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів [2].

ГОБ – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності.

Основними складниками процесу гендерно-орієнтованого бюджетування є:

1) гендерний бюджетний аналіз;

2) зміни в програмах та бюджетах;

3) системна інтеграція ГОБ у бюджетний процес.

ГОБ поєднує два процеси, не пов'язані між собою: забезпечення гендерної рівності і управління державними фінансами [1].

Існує 4 передумови впровадження ГОБ:

1) Розуміння гендеру, тобто усвідомлення того, яке значення для суспільства мають гендер та гендерні відносини, а також як їх оцінює Уряд. Такий принцип є відправною точкою в роботі щодо подолання гендерної нерівності та сприяє побудові рівноправного суспільства.

2) Встановлення нових вимог до системи збору статистичних даних. Необхідно, щоб зібрані данні розбивалися за статтю. Це надасть можливість оцінювати вплив гендерної політики.

3) Прозорість, партнерство і співробітництво між фахівцями з бюджетування та експертами у галузі гендерної рівності, а також участь зацікавлених сторін, окрім Уряду, громадянського суспільства та зовнішніх експертів на всіх етапах діяльності.

4) Політична воля (прихильність), продемонстрована політичними лідерами, означає встановлення бачення та забезпечення роботи із гендерної рівності в довгостроковій перспективі

Ключовим компонентом у процесі впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування є гендерний бюджетний аналіз.

Гендерний бюджетний аналіз – це аналіз програм, що фінансуються з бюджету, та оцінка того, наскільки їхні заходи задовольняють потреби різних груп жінок та чоловіків. Результатом гендерного бюджетного аналізу є рекомендації щодо вдосконалення програм (заходів), які фінансуються з бюджету, бюджетної та галузевих політик крізь призму гендерного підходу (впливу на різні групи жінок і чоловіків) [1].

Таблиця 1

Основні кроки проведення гендерного бюджетного аналізу

Назва кроку	Головна мета	Спрямування кроку
1.Визначення гендерних проблем у галузі (аналіз ситуації).	Аналіз становища різних груп жінок і чоловіків у конкретній галузі, якої стосується програма, обрана для аналізу.	Визначення основних цільових груп програми, встановлення їх становища та можливостей.
2. Збір інформації (вихідних даних про	Аналіз вихідних даних програми, обраної для	Визначення основних даних про програму, її мету,

програми, що аналізуються).	дослідження	завдання, основних бенефіціарів, виконавців та розмір видатків.
3. Проведення гендерного аналізу діяльності (заходів, послуг).	Аналіз основних (конкретних) видів діяльності за програмою (заходів, послуг).	Дослідження основних заходів програми, з'ясування їх впливу на гендерну рівність у галузі.
4. Проведення гендерного аналізу видатків бюджету.	Аналіз структури видатків бюджету, спрямованих на здійснення програми та заходів, передбачених відповідним бюджетом.	Проведення оцінки розподілу бюджетних коштів між різними групами жінок і чоловіків – бенефіціарів програми.
5. Формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності.	Формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності за програмою (на заходи, послуги).	Вироблення рекомендацій з досягнення гендерної рівності в межах програми.

Джерело: складено автором на основі [1].

Гендерний бюджетний аналіз дозволяє відповісти на два головні питання:

• Який вплив галузева та (або) бюджетна політики здійснюють на гендерну рівність?

• Заходи програм та видатки бюджету, спрямовані на їх здійснення, посилюють чи послаблюють гендерну рівність [4]?

Результати гендерного бюджетного аналізу допоможуть прийняти рішення щодо галузевих напрямів та бюджетної політики в майбутньому з урахуванням потреб чоловіків і жінок з різних груп, що дасть можливість ліквідувати нерівність у доступі до отримання послуг, що фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у всіх сферах.

Список використаної літератури:

2. Гендерно-орієнтоване бюджетування. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://grbproject.org (дата звернення: 17.03.2018).
3. Чиновників Верхнянської ОТГ навчали ефективно використовувати бюджетні кошти, дотримуючись гендерної рівності. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //frankivchany.if.ua/45749-verkhnianska-oth-provela-navchannia (дата звернення: 17.03.2018).
4. Гендерно-орієнтоване бюджетування на Черкащині у 2018 році розпочато! -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mrc.ck.ua/2018/03/henderno-orijentovane-byudzhetuvannya-na-cherkaschyni-u-2018-rotsi-rozpochato.html (дата звернення: 17.03.2018).
5. Гендерно-орієнтовне бюджетування: аналіз програм які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://yandex.ru/clck/jsredir?bu=uniq15212112744401961678 8.html (дата звернення: 17.03.2018).

УДК: 336

Філоненко Владислав Юрійович
здобувач вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Биховченко Валентина Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Університету ДФС України

СУТНІСТЬ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ, СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА ІННОВАЦІЙНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ

Історично поняття «гендер» (англ. –«gender») було введено у науковий оборот американським психологом Робертом Столлером у 1968 році і перекладається як «соціальна стать» [1, 15].

Гендерне бюджетування як сукупність способів професійного впливу на соціальний об'єкт з метою його поліпшення, забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, виникло в 1980-х роках XX століття в Австралії. Цю соціальну технологію розглядали насамперед як антикризовий інструмент, а вже потім з ефективним управлінням та розподілом бюджетних коштів, спрямованих на прогресивне досягнення цілей сталого розвитку.

Гендерно-орієнтоване бюджетування забезпечує суспільний розвиток України та суспільства у цілому, що визначається під гаслами демократії та гармонійного розвитку особистості. Нові цілі сталого розвитку країни на глобальну перспективу під контролем фінансування, ключові орієнтири та завдання щодо гармонійного партнерства в суспільстві, ефективна переорієнтація втілення гендерних підходів з урахуванням імовірних фактичних принципів.

Ініціатива запровадження є не в збільшенні фінансування, а в ефективному використанні вже наявних коштів. Змістовно цей проект враховує реальне утвердження рівних прав та забезпечення рівних можливостей обох статей через надання гарантій рівної участі у всіх сферах публічного життя, також враховує принципи: фізіологічної особливості; еволюційної ознаки (природний відбір); інстинктивна поведінка; психологічні особливості людини. У суспільному секторі гендерно-орієнтоване бюджетування забезпечує рівні можливості на ринку праці, створення рівноважної системи пільг та соціального захисту для чоловіків і жінок, рівні умови в сфері освіти [2].

В цілому, ствердження гендерної рівності – це частина широкої культурної трансформації, що змінює функціонування традиційних суспільств і розвіює стереотипне мислення, сприяє розвитку демократичних інститутів. Употужнює цінності гендерної рівності забезпечує перехід до мотивованої системи цінностей самореалізації, які сприяють економічному розвитку країн та збільшує рівень життя населення.

Україна, особливо в умовах обраного курсу на побудову європейських демократичних інститутів, постає зовсім у нових, актуальних поглядах. І звертає увагу на утвердження цінності гендерної рівності як у суспільстві загалом, так і у різних його інституціях, зокрема. Це, насамперед, недопущення гендерної

дискримінації, забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків щодо поєднання професійних і сімейних обов'язків, унеможливлення проявів гендерного насильства, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень (у першу чергу, через обрання в представницькі органи тощо).

В інноваційному загальному підході впровадження гендерного бюджетування можна виділити декілька етапів:

1. Початкове впровадження:
2. Створення робочих груп у пілотних галузевих міністерствах та областях.
3. Здійснення гендерного бюджетного аналізу вибраних програм.
4. Апробація результатів пілотної роботи гендерно-орієнтованого бюджетування:
5. Впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування на державному і місцевому рівнях.
6. Включення гендерної складової у відповідні документи пілотних міністерств і областей за результатами гендерного аналізу.
7. Інституалізація гендерно-орієнтованого бюджетування:
8. Методичні рекомендації.
9. Удосконалення документів бюджетного процесу.
10. Удосконалення системи планування діяльності міністерств та місцевих адміністрацій для забезпечення гендерної рівності.
11. Розширення сфери діяльності Проекту на нових адміністративно-територіальних рівнях.
12. Розгортання роботи з гендерно-орієнтованого бюджетування:
13. Внесення остаточних змін до законодавчої бази.
14. Підвищення потенціалу співробітників Мінфіну та усіх ГРК щодо інтеграції ГОБ до ПЦМ.
15. Включення ГОБ до навчального процесу вищих навчальних закладів в т. ч. центрів підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування.
16. Стале забезпечення кваліфікованими спеціалістами-практиками з ГОБ.

Виходячи із вищезазначеного, потенціал гендерно-орієнтованого бюджетування достатньо великий, можна стверджувати, що в Україні вже відбуваються початкові етапи запровадження гендерного бюджетування. Інтеграція соціальних аспектів у процеси планування та бюджетування – це новий та інноваційний вклад у подальший розвиток концепції бюджетування, орієнтованої на ефективний результат [3].

Список використаної літератури:

1. Жіночі студії в Україні. Жінка в історії та сьогодні. Монографія / Під заг. ред. Л.О. Смоляр. – Одеса, 1999. – 230с.
2. Белец Ж. А. Гендерне бюджетування в Україні як складова механізму забезпечення рівності чоловіків і [електронний ресурс] / Ж. А. Белец. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/Bel_s.pdf.
3. Ґендерні стратегії сталого розвитку / за ред. Л.С. Лобанової. –К.:Фенікс,2004. – 432с